EXERCITIA SPIRITUALIA

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII DE LOYOLA

CUM VERSIONE LITERALI

EX AUTOGRAPHO HISPANICO

NOTIS ILLUSTRATA

JUXTA ROMANAM EDITIONEM SEXTAM

ROEHAMPTON
EX TYPOGRAPHIA MANRESANA

1881.

R. P. JOANNIS ROOTHAAN

PRÆPOSITI GENERALIS SOCIETATIS JESU

LITERÆ ENCYCLICÆ

AD PATRES AC FRATRES EJUSDEM SOCIETATIS

DE SPIRITUALIUM EXERCITIORUM

S. P. N.

STUDIO ET USU.

SÆPE ac multum cogitanti mihi, Patres ac Fratres carissimi, immo vero assidue animo volventi (*necessitas enim mihi incumbit*, quippe cui per Apostolum dicitur: *qui præest in sollicitudine*) assidue, inquam, animo volventi, quanam maxime ratione in renata paucis abhinc annis ac sensim adolescente Societate spiritus ille, vel exsuscitari ubi opus sit, vel conservari, foveri, promoveri possit, qui ejus olim, tum primordia tum incrementa, tam læta reddidit Ecclesiæ Dei, tam fructuosa ad innumerabilium hominum salutem; illud jamdudum occurrebat, nihil fore *ad convertenda corda Patrum in filios*, ad filios, inquam, Patribus reddendos quam fieri possit simillimos, aptius atque efficacius, quam Sancti Patris nostri Exercitiorum Spiritualium diligens studium et accuratum usum. Etenim cum primos illos Patres nostros, et qui eos dein subsecuti sunt, non alia re magis, quam horum Exercitiorum opera, in alios plane viros mutatos fuisse constet, perque ipsos alios deinceps atque alios, iisdem hisce spiritualibus Exercitiis excultos, e vitiorum laqueis expeditos, non virtutis modo, verum etiam eximiæ sanctitatis studio incensos fuisse, et in concepto semel ardore spiritus ad mortem usque per multos labores et ærumnas perseverasse; quid est, quod iisdem Exercitiis nos rite utentes, non eumdem spiritus fructum in nobis fidenter expectemus? Equidem, Patres ac Fratres carissimi, dum hoc argumentum, quod dudum meditabar, tractandum apud vos suscipio, brevi compendio ad omnem vocationis nostræ perfectionem, ad omnium vitiorum et imperfectionum victoriam, ad omnium virtutum exercitationem efficacissime vos adhortari mihi videor; atque ita existimo, si studium admirabilis libri Sancti Patris nostri, si diligentem et

accuratum ejus usum vobis persuasero, renovationem spiritus in universa Societate lætissimo nostrum omnium profectu consecuturam.

Ac de Exercitiorum quidem laudibus, de eorum excellentia atque efficacia apud vos disserere, Patres ac Fratres carissimi, supervacaneum existimo. Donum ea esse singulari Dei beneficio Sancto Patri nostro Ignatio concessum, et per illum Societati proprium, nemo vestrum ignorat. Ab his potissimum ipsum hunc Societatis Parentem suam illam hausisse eximiam sanctitatem, in his Societatis formandæ ideam divinitus eum concepisse, hæc Socios ei peperisse in Christo, in his proinde conceptam fuisse Societatem, ex his natam, his adolevisse, his præcipue altam ac sustentatam fuisse; hæc unum ex præcipuis esse instrumentis, quibus ad duplicem vocationis nostræ finem, ad propriam scilicet salutem ac perfectionem, et ad salutem ac perfectionem proximorum conniti debeamus, et quæcumque Societas adhibet ad finem suum consequendum media, in omnibus suis ministeriis, in omnibus operibus zeli, ex his haurire vim et efficaciam debere, in comperto est. Quod si Societas hisce Exercitiis in primis Parentem suum acceptum referre debet, his ejus primos Socios, (quales quantosque viros!) his Constitutiones suas, cœlestis plane sapientiæ opus, his se totam suaque omnia; non est profecto quod pluribus verbis demonstretur, quanti eorum tractatio momenti sit ad Societatis nostræ conservationem et incrementum.

Et vero tractantur illa a Nostris, et, prout Constitutiones legesque nostræ præscribunt, tractantur frequenter. Per solidum mensem in Tirocinio primum singuli, iterumque per mensem integrum post studia peracta in tertio Probationis anno; quotannis item per octo vel decem dies iisdem ex præscripto vacamus omnes. Eorum usus etiam apud externos ita jam communis est, ut passim in omnibus fere Monasteriis, in Ephebeis, in Scholis, ad Populum etiam publice tradantur, ea frequentia, qua fortasse nunquam magis. Ast fateri vel inviti cogimur, licet fructus quidem salutaris exsistere nunquam non soleat, raro tamen jam Exercitia eos producere effectus eximiæ illius sanctitatis, quæ olim vix non perpetuo eorum tractationem consequebatur. Atque ut de aliis, qui Exercitiis spiritualibus excoli solent, nunc non agamus; de nobis ipsis, Patres ac Fratres carissimi, hic mihi sermo est. Neque enim est quod ita nobis blandiamur, ut non plane videamus, longo nos intervallo distare ab eximia illa Patrum nostrorum virtute, quam in annalibus nostris legimus et admiramur. Ut enim, quæ Dei misericordia est, recti bonique desiderium vigeat passim in omnibus, idque ipsum hisce spiritualibus Exercitiis potissimum debeamus; non est tamen quod hac quacumque bonitate vitæ contenti esse possimus, si vocationis nostræ altitudinem consideremus, si formam nobis in Constitutionibus propositam contemplemur. Viros enim non communi quodam modo sed eximie spirituales, et insigniter orationi deditos, et, quod majoris est momenti, viros abnegationis perfectæ, perfectæ mortificationis, zeli perfecti, qui animo vere magno et generoso *expugnantes omnem carnis, sensuum, et amoris proprii ac mundani affectum*, ut S. Patris N.

verbis utar, Christum quam possint proxime sequantur, Christum unice ament, unice spirent, Christum imitari per ærumnas ac ludibria, per mille mortes, ardenter exoptent, quales olim prodiisse plerosque ex Exercitiis spiritualibus accepimus, rariores jam esse, non sine intimo dolore, nec sine pudore fateri debemus. Magna illa et præclara et heroica in codicibus legimus frequenter, oculis cernimus rarius, nec fere nisi in paucis.

Neque tamen is ego sum, qui ab omnibus omnia præstari aut posse aut debere existimem. Scio, Patres ac Fratres carissimi, non eamdem gratiæ mensuram omnibus tribui, nec sine præsumptionis periculo futurum, si nobis omnia imitanda proponeremus, quæ in Patribus nostris fuere eximia, quos ut *primitias spiritus habentes* largiore manu Divina bonitas donis suis cumulaverat. Immo vero præclare nobiscum agi arbitrabor, si, ut in illis servis suis Dominum *mirabilem prædicamus, ita in nos misericordem fuisse gloriari* possimus. Sed tamen, si nobis *centesimum ferre fructum*, ut Patribus nostris, datum non est; num *trigesimo* aut etiam decimo contentis esse nobis licet, cum fortasse *sexagesimum* saltem ferre daretur, si conatum intenderemus?

Itaque sic existimo ac plane sentio, si spiritualia Sancti Patris Exercitia a nobis magis accurate usurparentur, majora nos incrementa spiritus veræque sanctitatis absque dubio capturos. Quod autem dico, ita intelligi velim, ut ipsius libri Sancti Patris nostri studium et usum in nobis magis vigere summopere cupiam.

Multi sane, Patres ac Fratres carissimi, multi prostant libri titulum Exercitiorum spiritualium præferentes, qui fuse Exercitiorum Sancti Patris argumenta pertractant. Sed nimirum, qui, dum vacat Exercitiis, hujusmodi libris utitur, præsertim si nullam ipsius libri Sancti Patris cognitionem, nullum usum habeat, is magis fere lectione pascit intellectum, quam meditatione veritates illas intime penetrat; cum tamen is sit præcipuus Exercitiorum fructus, ut gravissimæ illæ veritates rite perceptæ, animo alte defixæ inhæreant, inque omni vita ad earum normam actiones nostræ omnes exigantur. Quid? quod plurimi ex illis, qui Exercitiorum conscripsere libros, mentem Sancti Patris Ignatii vix obscure assecuti sunt? Quid? quod plerique nec sensa Sancti Patris nec verba servarunt? Quod utinam saltem fecissent semper omnes, ac solum superaddidissent quædam quisque de suo! Sed multi sua plerumque sensa sensis Ignatii substituerunt, et in multis scilicet vim Exercitiorum enervarunt, ut vere dici possit in tanta hujusmodi librorum copia: *inopes nos copia fecit*, et sacer ille ignis veluti sub cinerum cumulo obrutus ac pene deperditus jaceat.

Quam multi ergo etiam inter Nostros, qui, cum hujusmodi libros, Exercitiorum tempore, adhibere soleant, exiguum ac fere nonnisi transitorium capiunt ex Exercitiis fructum! Quam multi nunquam librum ipsum Sancti Patris usu gustuque probavere! Quam multi vix eum, ut ita dicam, de facie norunt! Et aliqui fortasse ne regulas quidem illas memoria et usu tenent, quas partim *Annotationum*, partim *Additionum* nomine Sanctus Parens noster

præscripsit, et in quibus ille maximam semper vim ad fructuose meditandum posuit, et posuere quotquot recte Exercitia tractarunt. Ergo illud plerumque evenit, ut qui libris illis, quos modo dicebam, Exercitiorum tempore utatur, lectione magis quam meditatione in sacro secessu occupetur; ut quæ absque multa mentis et cordis applicatione percurrit, sine multa quidem animi defatigatione, sed etiam sine magno fructu percipiat; ut denique id fere agat, quod ii plerique qui diffusos audiunt de veritatibus illis sermones: legentium enim et audientium hic ferme eadem est ratio, quæ longe certe ab Exercitiorum spiritualium usu, qualem Ignatius intellexit, abest. Ille quidem, quid sint Exercitia spiritualia in ipso libri sui limine explicaturus, similitudine utitur exercitiorum corporalium, quæ agere illi scilicet dicuntur, *qui ambulant, iter faciunt, currunt.* At vero qui solum audit, vel legit, quæ ab aliis fuse per modum meditationis proposita sunt, et ita se Exercitia spiritualia facere existimat, similis mihi videtur illi, qui dum alios ambulantes, iter facientes, currentes, multa quiete sedens spectaret, se exercitia facere corporalia diceret; cum id de iis solum, qui ipsi ambulant, ipsi iter faciunt, ipsi currunt, vere dici posse nemo non videat.

Poterunt ergo plerique illi Exercitiorum spiritualium libri utilitate sua non carere, si quis illis extra Exercitiorum tempora utatur, si eos identidem pro lectione spirituali assumat, si eos adhibeat dum ad Populum dicendum est, ut inde apta ad auditorum animos illuminandos et excitandos argumenta depromat: sed dum quis Exercitiis spiritualibus vacat (non jam de illiteratis, de rudioris ingenii tironibus loquor, sed de iis potissimum qui Magistri divinæ hujus artis esse debent, quales ut evadant, omnibus Sacerdotibus nostris curandum est, ex regula ipsorum 7.), equidem unicuique auctor sum, ut ipso Sancti Patris libro potius, quam alio quovis utatur. Quod si quis, propter nimis exiguum vel potius nullum ejus libri usum adhuc factum, sibi jejunum fore nimis et aridum existimet, ejus se studio ex animo dedat, et experimentum vel semel faciat, velim: et profecto plura latere sub paucorum verborum cortice reperiet, quam prima specie videbatur, illudque ei fortasse continget quod plerisque cordate idem opus aggressis contigisse experti novimus, qui abundantiam rerum in eo tantam, Deo scilicet piis conatibus adspirante, invenerunt, ut nullum alium deinceps librum pro Exercitiis spiritualibus præter ipsum illum Sancti Patris requirerent, et quoties eo uterentur, toties novam inde se luminis practici copiam magno suo bono percepisse profiterentur.

Atque utinam omnibus vobis, Patres ac Fratres carissimi, studium in primis, tum usum admirabilis hujus libri persuadere possem! Epistolæ angustiis prohibeor equidem, quominus singillatim thesauros ingentes in eo contentos enumerem et exponam. *Non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in virtute Dei*, Ignatius literarum etiam tum plane expers, quæ divino Spiritu suggerente didicerat, primum sibi, tum aliis conservare, ac Deo animum ejus manumque regente, chartæ tradere constituit.

Methodos orandi facillimas itemque efficacissimas docet, quibus utentes quam plurimos, etiam illiteratos Fratres adjutores, horas integras, nullo tædio, fructu maximo, orationi impendere consuevisse novimus. Et vero quid facilius, quam animi facultates, memoriam, intellectum, voluntatem, certo servato ordine, ad veritates fide cognitas applicare? Quid item facilius, quam vitæ passionisque Christi Jesu mysteria per contemplationem distinctam personarum, verborum, actionum meditari? Quid ad sui cognitionem, ad vitiorum emendationem aptius utroque illo examine, quod tanta verborum simplicitate a Sancto Parente propositum, tam facile ab omni homine, qui modo bonæ sit voluntatis, in praxin reduci potest? Jam vero, si præcipua vitæ spiritualis documenta, quæ in libro Sancti Patris admirabili ordine tradita sunt attingere velim, finem non inveniam.

Quid enim ego de sublimi illa philosophia dicam, quæ in ipso, quod primum proponitur, *Fundamento* continetur, quaque Sanctus Pater docet hominem in rebus suis rerumque creatarum usu, non affectu quocumque, sed ratione duci, ut, quid demum sit, *hominem esse*, et *ut hominem decet agere*, intelligat? Quid de peccatorum gravitate cognoscenda ac detestanda in utroque *de Peccatis* exercitio? Quid de præclara illa *de Regno Christi* meditatione, ubi jam non hominem qualemcumque, sed Christianum erudit et ad majora provocare incipit? Quid *de duobus Vexillis*, ubi apostolicæ vocationis finem media et excitamenta sane potentissima, non magis menti intelligenda, quam oculis ipsis spectanda proponit? Quid de eligendarum rerum cognitione, deque animi dispositione, quam tum descriptis *tribus Humilitatis modis*, tum propositis *tribus hominum Classibus*, seu tentat et explorat, seu suavissime simul et efficacissime provocat et excitat ad æmulanda charismata meliora? Quid de cœlesti illa sapientia ac prudentia, qua omne bonum desiderium cum propriæ imbecillitatis cognitione ita semper conjungit, ut divinæ gratiæ auxilium, et ad cognoscenda quæ recta sunt, et ad eadem voluntate amplectenda, necessarium esse assidue moneat, semperque eam postulare, et qua ratione postulanda sit, doceat? Quid vero dicam de quibusdam ignem spirantibus sententiis, quibus refertus est aureus iste ac divinus plane liber, quasque in plerisque Exercitiorum spiritualium libris, quod incredibile videatur, frustra requiras?

Quo in genere ut unum alterumve exemplum adferam, quid, quæso, ad sui ipsius cognitionem propriæque miseriæ atque indignitatis sensum aptius, quam quæ a Sancto Patre cogitanda, meditanda, et animo volvenda proponuntur: dum vel *animam nostram in hoc corpore veluti ergastulo constrictam, hominemque ipsum in hac miseriæ valle inter bruta animalia exulantem* repræsentat; vel per quosdam veluti gradus meditantem deducens, cogitare jubet, *quid sit homo unus ad cæteros homines omnes comparatus; quid deinde mortales vel omnes comparati ad Angelos ac Beatos; quid postea Angeli ac Beati omnes, et quidquid est creaturarum, comparatum ad Deum Creatorem; quid* proinde, *quantulus*, quam fere nihil, *unicus homuncio* ad illam supremam Majestatem;

atque inde jubens meditantem descendere ad considerandam primum *corporis fœditatem*, deinde *animi pravitatem*, cogit eum tandem concludere, nil aliud denique se esse nisi *ulcus quoddam*, et *apostema*, atque adeo pestilentem orbis *luem* ob commissa peccata?

Quid iterum suavius et ad inflammandos animos erga piissimum Redemptorem potentius, quam cum in colloquio, quo tremendam illam de triplici Peccato meditationem concludit, *Christum e cruce pendentem* jubet veluti *coram spectare; ac deinde ex nobis ipsis quærere: cum ipse Dominus tanta faciat ac patiatur nostra causa, quid tandem illo dignum nos egerimus, quid agamus pro illo, quid agere debeamus in posterum?* vel cum item in contemplatione de Christi Nativitate cogitare jubet, *qui summus ille Dei Filius in extrema nascatur paupertate, ut vitam illam, tot inter ærumnas, in fame et siti, in æstu et frigore, per injurias et ludibria transactam, in crucis patibulo tandem consummet, et hæc omnia propter me?*

Prætermitto alia his similia quam plurima. Verum hæc, cum præsertim in conspectu Dei, animo jam ad compunctionem per ipsum sacrum secessum et præcedentia Exercitia composito, considerantur, quem, quæso, non commoveant, non feriant? cujus cor non urant, non inflamment? Iterum dicam: experiatur quisque, velim, et serio se hujus libri studio dedat; et si quem unquam hujus suscepti studii pœnituerit, me dati parum opportuni consilii incuset, non repugnabo. Profecto dolendum maxime sentio, et vero etiam pudendum, quod liber hic Sancti Parentis multis etiam ex Nostris ita parum cognitus sit, ut *liber* fere *clausus* ipsis habeatur. Ergone thesaurum hunc tantum possidebimus veluti in terra defossum? Ergo præclarissimum hoc cœlestis harmoniæ organum in manibus nostris mutum erit, sine voce ac mortuum, quod qua ratione tangendum sit, ut sonos suos edat, ignoremus? Ergo præstantissimis hisce *armis spiritualibus*, ut ea Sanctus Pater vocabat, instructi, *ingredi* ad pugnam *non poterimus*, quia *non usum habemus?* Studeamus, quæso, Patres ac Fratres carissimi, studeamus diligenter insignem hunc, divinum hunc Exercitiorum librum intelligere, ejusque usum familiarem nobis reddamus; neque enim absque diligenti studio usuque frequenti ejus intelligentiam assequemur. Quod, cum omnibus nostris Sacerdotibus commendatum esse cupio, tum præsertim Superioribus, rerumque spiritualium Præfectis, qui suæ curæ commissos, in hac scientia Sanctorum acquirenda, non sibi relinquere, sed ducere ac dirigere debent; tum vero omnium maxime tironum Magistris et Instructoribus tertiæ Probationis: cum inter utriusque Probationis *experimenta* ab Instituto præscripta illud sit, sin minus semper tempore, at certe dignitate ac necessitate *primum*, ut Exercitia spiritualia integra a singulis, qui probantur, fiant. Et sane ex his discendus orandi meditandique modus et usus quotidianus; ex his examinandæ conscientiæ ratio petenda, et methodus extirpandi vitia, et acquirendi virtutes; ex his omnis vitæ nostræ spiritualis documenta certa ac tuta; ex his regulæ ad inimici seu apertas tentationes, seu tectas artes ac fraudes cognoscendas ac superandas, ne quis forte specie

boni deceptus a vero bono divellatur; ex his denique omnis vitæ nostræ vocationisque ratio potissimum petenda est, nec unquam futurus est aliquis verus Societatis filius, nunquam ejus spiritum habebit, nisi hinc, e Sancti Patris inquam Exercitiis, hauserit.

Neque enim studium libri Sancti Patris ejusque usum dum tam multis verbis commendo, studium ejus, ut ajunt, mere *speculativum*, commendare me, vos ipsi, credo, satis intelligitis. Absit, Patres ac Fratres carissimi, ut librum hunc manibus assidue versantes, ac tantæ admiratione sapientiæ capti, eum veneremur tantum, laudemus, aliisque commendemus. Absit, ut, quemadmodum de Joannis Baptistæ admiratoribus Christus Dominus ajebat, quod *ad horam ejus splendore delectati essent*, quin tamen ex ejus prædicatione verum cepissent fructum; ita nos pulcherrimis Sancti Patris documentis capti ac delectati, manum operi admovere in nobismetipsis negligamus. Quis enim nescit, omnem hic fructum ab applicatione pendere? Quæ quidem omnis practica est, seque in universam vitæ nostræ rationem, et in omnes actiones nostras, et in actionum omnium modos, in intima demum sensa omnia, et cogitationes omnes sese diffundat necesse est; cujus proinde vis et efficacia tam late patet, ut terminum in his invenire non sit, neque adeo dicere unquam possimus: *sufficit.*

Illud vero præcipue animadvertamus, oportet, ac præ oculis semper habeamus, in veræ perfectæque abnegationis propriæ studium omnem spiritualium Exercitiorum doctrinam resolvi. Hoc enim qui non intelligat, periculum est, ne, ut in Constitutionum nostrarum, ita in Exercitiorum studio vehementer erret, eoque perniciosius, quo propter sapientissima vitæ documenta doctior sibi ac spiritualior videri posset. Spiritualium enim rerum intelligentia, nescio quomodo, animis non raro illudit, ut jam vere spiritualem se esse quis existimet, propterea quod in rebus spiritualibus versatus optime sibi videatur; quæ, si qua alia, tentatio periculosissima est.

Ad propriam itaque abnegationem omnia demum referuntur, idque ex universo Exercitiorum libro manifestum est. Non tradit Beatus Pater sublimis cujusdam orationis et singularis unionis cum Deo modos aut præcepta. Ad hanc docet quidem animos disponere; at dispositionem omnem præcipue in illa, quam dixi, abnegatione sui constituit. Quis Exercitiorum finis? Audi ex ipsa libri inscriptione: *ut homo seipsum vincat, vitamque suam disponat absque ulla affectione quæ recte ordinata non sit.* Qua vero ratione vita omnis recte ordinabitur? Nempe, proposito nobis *fine* puro purissimo unius Dei gloriæ nostræque salutis. Hoc in *Fundamento*, hoc in *Electionibus*, hoc passim ubique repetit, inculcat. Quomodo vero id assequemur, ut tam recte, tam pure agamus? Si tollamus quidquid in nobis ipsis impedimenti est. Et quodnam illud? Quidquid *propriæ* est *voluntatis*, quidquid est *amoris proprii et mundani. Hoc sibi quisque persuadeat*, inquit, *tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse*, *quantum ab amore sui ipsius*, *et proprii commodi affectione sese abstraxerit.* In hoc tam constanter insistit Beatus Pater per totum libri

decursum, ut, et ubi de *Victu* recte *temperando* agit, et ubi de *Pœnitentiarum usu* determinando, et ubi doctrinam tradit de *Electione*, et ubi de *vitæ Reformatione*, et ubi de *Eleemosynarum distributione*, idem diversis licet verbis assidue ingerat: *eo melius futurum, quo longius ab amore nostri ipsorum recedamus.* Ad hoc in meditatione *de Regno Christi;* ad hoc in altera *de duobus Vexillis;* ad hoc in proponendis *tribus hominum Classibus, tribusque Humilitatis modis*, admirabili arte nos erudit, et invitat, et impellit; ubique naturæ repugnantiam impugnare docet ac superare. Quod si ex animo, si strenue, si constanter agamus, et vitam omnem recte ordinabimus, et virtutum possessionem facile consequemur, et vero etiam ad unionem cum Domino beatissimam nosmetipsos, ejus opitulante gratia, disponemus. Hac, non alia via, Patres nostri, quod sane notatu dignissimum est, et ex annalibus nostris constat, hac, inquam, via Patres nostri, qui primis illis temporibus ad religiosam in Societate vitam non aliis fere institutionibus nisi Exercitiis spiritualibus instruebantur, vi et animo in illis concepto, cum se abnegationi propriæ generose exercendæ dedissent, brevissimo plerique tempore ad eximiam vitæ perfectionem eluctati sunt, et fructus in Ecclesia Dei fecerunt uberrimos, quibus nos etiam nunc, post unum, alterum, tertium sæculum, gaudemus et fruimur. Scilicet hoc illi vitæ spiritualis axioma, in Exercitiis intime perceptum, alte impressum animo gerebant, suoque confirmabant exemplo: *quantum quisque a se ipso recedat, tantum appropinquare Deo;* et *cor, quo magis vacuum sit amore proprio, eo magis Dei spiritu repleri.*

O Patres mei ac Fratres dilectissimi, si spiritum Dei habuerimus, si vere spirituales fuerimus, quam bene nobis, quam bene Societati erit universæ! Quæ pax, quanta unio animorum inter nos; quanta alacritas ad laborandam pro gloria Dei et animarum salute, et ad patiendum etiam quæcumque adversa quanta promptitudo! Quam bene fluent nobis omnia! Quanto illa ipsa externa ministeria, quæ pro nostræ vocationis ratione tractamus, nobis ipsis primum, tum aliis plurimis, uberiores adferent utilitates! In ipsa literarum scientiarumque tractatione, quam procul aberunt contentiones, æmulationes, præoccupati in particularibus propriisve opinionibus animi, aliæque hujusmodi miseriæ, quæ et intellectum obscurare solent, nec studiorum minus progressui, quam virtuti ac perfectioni nocent plurimum! Erit in Superioribus zelus disciplinæ sine asperitate, suavitas non remissa; erit discretio, erit prudentia, simplex tamen semper, et ab omni specie odiosæ illius, quam omnes merito detestamur, *politicæ* longissime remota. Erit in Subditis obedientia integra, prompta, hilaris, constans, perfecta, executionis, voluntatis, et judicii etiam, qualem maxime cupit Beatus Pater in suis. Denique universa Societas vero suo vigentique spiritu efflorescet, qualem illam Sanctus Pater Ignatius juxta formam, non terrena, sed cœlesti sapientia inventam ac descriptam, condidit.

Quapropter oro vos, Patres ac Fratres carissimi, per Sancti Patris Ignatii reverentiam, cui, post Jesum et Virginem Matrem nos nostraque debemus omnia; per amorem Societatis, cujus incrementa et successus, non a quibus-

cumque naturalibus aut humanis præsidiis, non a splendore doctrinæ aut eloquentiæ, non ab hominum quorumcumque favore, sed ab ejus vero in nobis conservato renovatoque spiritu pendent; per salutem ac perfectionem cujusque propriam, quæ nobis omnibus summopere cordi esse debet, quippe quibus in hac vocatione bonis piisque Christianis esse profecto non sufficit; per Ecclesiæ sanctæ necessitates tantas, quibus aliquam a nobis adferri opem suo jure Mater optima postulat et expectat; per animarum pretiosissimo Christi Jesu sanguine redemptarum salutem, quibus juvandis sacramentum in hac Christi Ducis militia diximus; oro vos atque obtestor, ut tam præclarum, tam efficax ad tanta bona consequenda subsidium, quod nobis in Sancti Patris Exercitiis traditum est, et studiosa complecti mente, et diligenter adhibere, documentaque in iis tradita ad effectum usumque perpetuum et quotidianum in vobis ipsis deducere, quanta possitis industria et conatu, ad Patrum nostrorum imitationem, satagatis. Et quoniam non in industriis nostris nostrisque conatibus, sed in divinæ gratiæ auxilio potissimum hujus tanti boni consequendi spes sita est; juxta ipsorum Exercitiorum doctrinam, divina hæc auxilia studiose et ardenter petamus: ad Virginem scilicet gratiæ Matrem confugientes, et per Mariam ad Jesum *Mediatorem Dei et hominum*, et per Jesum denique ad Deum Patrem benignissimum accedentes, petamus, postulemus, flagitemus cum certa fiducia impetrandi. Neque enim timenda repulsa est in tam justa petitione, modo ne ipsi nobis desimus. Etenim, si peteremus *sedere ad dexteram vel sinistram in Regno* ejus, si quæcumque speciosa aut minime ad finem nostrum necessaria postularemus, respondere nobis posset Dominus, ut olim filiis Zebedæi: *nescitis quid petatis:* at dum id ab eo efflagitamus, quod ipse maxime a nobis requirit, et sine quo ei placere non possumus; dum nostræ conscii miseriæ atque inopiæ misericordiam et opem imploramus; dum denique non aliud petimus nisi *spiritum bonum*, *dabit* utique *petentibus se* misericors ac benignus *Pater noster cœlestis;* ac bonus hic spiritus, verus inquam spiritus Societatis Jesu, *fiet in nobis fons aquæ salientis in vitam æternam*, *venientque nobis omnia bona pariter cum illo.* Quem ut et mihi, qui omnium maxime illius egeo, concedere Dominus dignetur, vestris me ss. SS. et orationibus enixe commendo,

Reverendi Patres ac Fratres carissimi,

Romæ, die 27 Decembris 1834.

Vestrum omnium servus in Christo

JOANNES ROOTHAAN.

PROLOGUS

AD PATRES EXERCITIORUM SPIRITUALIUM PRÆCIPUE STUDIOSOS.

IN hac nova, quam videtis, RR. PP., Exercitiorum spiritualium S. P. N. editione adornanda, quid consilii fuerit, paucis accipite.

Inde a viginti eoque amplius annis, tum in secessu annuo, tum extra illum, evolventi mihi librum Exercitiorum in vulgata versione latina, dudum incesserat desiderium inspiciendi aliquando ipsum textum hispanicum, quo idiomate a Sancto Parente nostro conscriptum fuisse librum, nemo ignorat. Videbam enim, duplicem quidem versionem oblatam fuisse censoribus, quibus Paulus III. librum, antequam illum Apostolica auctoritate approbaret, examinandum commiserat, et utramque, *ne vocula quidem mutata*, probatam fuisse; ut habet Orlandinus noster Hist. Soc. Lib. VIII n. 1., utque ex iis, quæ in omnibus fere libri editionibus exstant, summorum illorum virorum testimoniis comprobatur: at ex duabus illis versionibus eam fuisse selectam ac typis editam, quæ latinior visa erat, et sensum potius sensui reddebat; omissa altera, quæ verbum pene verbo reddiderat. Videbam, subsequentibus temporibus, auctoritate V. Congregationis Generalis, eamdem illam versionem recognitam, et cum autographo hispanico collatam, variis in locis, quæ obscuriora videbantur, fuisse notis aliquibus adjectis seu illustratam, seu emendatam. Videbam eosdem Patres, qui versioni vulgatæ cum autographo conferendæ præfuerant, non dissimulasse, alia quædam præterea se reperisse quidem, sed, quod minoris momenti visa essent, prætermisisse. Hæc omnia, et quod aliqua etiamnum obscuriora viderentur, fortasse ex hispanico dilucidanda, et præsertim (hanc mihi veniam date) peculiaris quædam erga S. Patrem resque ejus omnes reverentia ac devotio, desiderium ardens cognoscendi ipsum S. Patris textum excitaverant.

Itaque, cum paucis abhinc annis hispanicum exemplar, diu frustra quæsitum, nactus tandem essem, eo lætus uti cœpi, illudque legere cupidissime atque attentissime. Inde, inter ipsum annuum secessum iterum iterumque librum textu hispanico meditate volvens atque revolvens, deprehendi scilicet non pauca, quæ mihi quidem notatu dignissima esse, et sive ad majorem perspicuitatem, sive ad majorem spiritus unctionem non mediocriter conferre posse videbantur. Ergo, quæ observaveram, cum sedulo adnotare cœpissem, et cum quibusdam Patribus in Exercitiis spiritualibus studiosius versatis communicassem, his etiam digna visa sunt, quæ non ignorarentur a Nostris; ne minutis licet illis, pretiosissimis tamen tanti thesauri particulis, quæ in vulgata

versione excidisse, et quodam modo deperditæ jacere videbantur, Nostri passim carerent.

Ac primum quidem non alia mens erat, nisi ut præcipua quædam in nova Exercitiorum editione, adjectis adnotatiunculis, designarentur. Sed cum in rerum notandarum selectu sæpe hæreret animus, et illa etiam recurreret identidem cogitatio quod fortasse ea, quæ mihi fere nullius viderentur momenti, aliis, majori instructis lumine, non inutilia, nec negligenda videri possent; in illud demum consilium deveni, ut quam fieri posset maxime literalem versionem totius libri adornarem, ex qua illud etiam nasceretur commodi, quod illa nativa simplicitas, ac simplicitatis socia unctio, quæ Sanctorum non sensa modo, sed et verba comitari solet, conservaretur facilius, et a legentibus, seu meditantibus potius (nam meditate legi totum hunc librum omnesque ejus partes necesse est), aliquo saltem modo etiam in versione percipi posset.

Atque hunc ego laborem eo etiam lubentius suscipiendum mihi existimavi, quod cum hisce temporibus tantum operæ impendi passim ab hominibus literatis videamus, ut non modo veterum, sed aliorum etiam sæpe recentioris ævi scriptorum, novas editiones accuratissimas concinnent, variantium quas vocant lectionum diligentissime habita ratione, in iis etiam quæ nullius esse momenti videri possunt, cum vel minimos apices inobservatos relinquere sibi nefas illi putent (quam quidem diligentiam, ubi operæ pretium est, nemo improbaverit, nemo reprehenderit); majori profecto jure, majori certe utilitate, quam in plerisque ex illis quos dicebam auctoribus, libro huic S. P. N. curam hujusmodi impendendam nobis esse arbitrabar.

Ergo ad opus me accinxi, et subseciva tempora huic labori, qui mihi quidem suavissimæ quietis loco plerumque fuit, impendi. Quo vero accuratius in eo ac certius progrederer, hispanica libri editione quacumque non contentus, eo usus sum exemplari, quod antiquissimum ms. in hoc romano Archivo nostro asservatur, et in cujus margine variis in locis correctiones aliquæ ipsa S. P. manu notatæ conspiciuntur. Atque hoc ipsum est, quod a Congr. V. *Autographum* vocatur. Nam exemplar manu propria S. P. totum exaratum ne tunc quidem exstabat, certe repertum non fuit. Adhibui item, et cum autographo hispanico perpetuo comparavi, antiquam versionem latinam, pariter ms., fere quidem et ipsam literalem: quæ an eadem illa sit, quæ censoribus simul cum altera, quæ vulgata est, oblata fuerat, non constat; at est certe antiquissima, conscripta videlicet anno 1541, ut in calce hujus codicis ab amanuensi adnotatum legitur; eaque ipsum S. P. Ignatium usum fuisse, colligimus ex hisce verbis in exteriori ejus folio manu S. P. exaratis: *todos exercitios* (*) *breviter en latin.* Ceterum ista versio, quæ currenti calamo facta fuisse videtur, ejusmodi est, ut mirum non sit, visam non fuisse typis edendam, sed alteram, quæ P. Andreæ Frusii erat, præferendam.

In hac itaque nostra editione habetis, PP., in primis quidem vulgatam versionem integram plane atque intactam, ob reverentiam quæ ei merito

(*) *Breviter.* Non quod brevius in hac versione, quam in Autographo hispanico. Sed quia textus libri non nisi *breviter* Exercitia continet, oretenus scilicet fusius explicanda.

debetur semperque debebitur, subjectis tantum suis in locis asterisco notatis illis correctionibus, quas olim V. Congregationis auctoritate P. N. Claudius ei addendas curavit: tum ex adverso versionem nostram literalem textui vulgato perpetuo respondentem; in qua, ut primo statim intuitu appareat, ubi, quibusve in vocibus aliquod habeatur a versione vulgata discrimen, voces hujusmodi, plures, pauciores, distincto charactere expressas videtis. Si quid interdum, vel ad sensus plenitudinem, vel ad dubiæ significationis vim conservandam necessario visum fuit textui latino inserendum, id uncinis inclusum reperietis. Denique temperare mihi non potui, quin locis quibusdam adnotationes aliquas adjicerem, quibus vim textus autographi aliquantum illustrari posse existimabam. Ceterum latinitatis ratio in hac versione alia habita non fuit, nisi quantum intelligentia rerum requirebat; neque enim stili correctio quærenda erat, sed fidelitas in verbis ipsius autographi, quam fieri poterat, accuratissime reddendis. Commodius quidem verti ad verbum vel gallice vel italice potuisset, ob harum linguarum idiotismos hispanico idiomati plerumque magis affines; sed plurium utilitati consulendum fuit.

Jam quæ mihi cogitatio sæpe in mentem venit, textum hispanicum cum vulgata versione conferenti, eadem vobis, versionem cum versione comparantibus, fore ut non semel incidat, nullus dubito: ut scilicet quæratis vobiscum ipsis, quî factum sit, ut versio, quæ tam multis in locis, vel a propria et ingenita vi hispanici textus differre, vel certe ea tanto esse inferior cernitur, sub ipsis S. P. oculis typis mandari potuerit. Ad quam ego quæstionem quid mihi ipse responderem, nihil inveni probabilius, quam quod S. P., qua erat humilitate, quidquid esset rerum suarum, id aliorum plane curæ permitteret. Certe de verbis eum fuisse in Exercitiorum libro minus sollicitum, vel ex eo patet, quod cum a se conscriptus esset rudi calamo, ut erat tum literarum plane expers, cumque multi in eo et linguæ minime correctæ errores, et in sententiarum nexu quædam non raro anacolutha occurrerent, horum nihil sibi postea corrigendum existimaverit, sed omnia plane, sicut ea pro animi sensu primo illo tempore scripserat, porro scripta reliquerit, additis dumtaxat aliquibus identidem verbis, ad explicationem majorem vel ad confirmationem propositæ doctrinæ, iisque paucissimis. Qui ergo tam parum curavit autographum suum, quid mirum, si versionis curam aliis omnem reliquerit? Adde, quod cum non tam scripto, primis illis temporibus, quam vivæ vocis explanatione, Exercitiorum series omnis ac methodus traderetur, parum intererat, aliqua esse in versione latina minus accurate ad hispanicum autographum exacta, cum eorum usui ederetur in lucem, qui vim rerum, vel ex ore ipsius S. P. hauserant, vel certe ex iis, qui hanc ab ipso acceperant. Hac vero tempestate, postquam et lapsu temporis, et multo frequentatissimoque Exercitiorum usu factum est, ut pauci omnino S. P. formam servare consueverint, plurimum referre putavi, si quam accuratissime et sensus S. P., et verba cognoscerentur. Quod si hæc qualiscumque opella nostra aliquid etiam conferat ad Exercitiorum spiritualium studium ex ipso S. P. libro diligentius persequendum, operæ pretium me fecisse, ad majorem Dei gloriam, non pœnitendum existimabo.

Quæ in omnibus passim libri S. P. N. editionibus præmitti solent, in hac nova non fuere prætermittenda. Sunt autem quæ sequuntur:

I. *Pauli III. Pont. Max. Literæ Apostolicæ, quibus Exercitia Sancti Patris approbantur et commendantur.*

II. *Testimonia eorum, quibus libri censura a Paulo III. commissa fuerat.*

III. *Monitum primæ editioni præmissum.*

IV. *Alterum monitum de emendationibus in nova edit. an.* 1596. *textui vulgato subjectis.*

I.

PAULUS PAPA III.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

PASTORALIS officii cura, in universum Christi gregem Nobis commissa, et divinæ gloriæ ac laudis amor facit, ut ea quæ salutem animarum, et spiritualem earum profectum juvant, amplectentes, vota eorum qui aliquid, quod fovere et nutrire pietatem in Christi fidelibus valeat, a Nobis exposcunt, ad exauditionis gratiam admittamus. Cum ergo (sicut dilectus filius nobilis vir, Franciscus de Borgia, Dux Gandiæ, Nobis nuper exponi fecit) dilectus filius IGNATIUS DE LOYOLA, Præpositus Generalis Societatis Jesu, per Nos in alma Urbe nostra erectæ, et per Nos auctoritate Apostolica confirmatæ, quædam documenta, sive Exercitia spiritualia, ex sacris Scripturis, et vitæ spiritualis experimentis elicita, composuerit, et in ordinem, ad pie movendos fidelium animos, aptissimum redegerit; illaque Christi fidelibus, ad spiritualem consolationem, et profectum magnopere utilia, et salubria esse, non solum fama, ex plurimis locis allata, prædictus Franciscus Dux didicerit; sed etiam experimento manifesto, cum Barcinone, tum Valentiæ, tum Gandiæ, id compertum habuerit. Quare idem Franciscus Dux Nobis humiliter supplicari fecit, ut documenta et spiritualia Exercitia prædicta, quo latius eorum fructus pateat, et plures Christi fideles, majori cum devotione ad utendum illis invitentur, examinari facere; et si approbatione et laude digna inveniremus, approbare et laudare, aliasque in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui documenta et Exercitia hujusmodi examinari fecimus, et quæ testimonio ac relatione dilecti filii nostri Joannis Tit. S. Clementis, Presbyteri Cardinalis, Burgensis Episcopi, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoris, et venerabilis fratris nostri Philippi Saluciarum Episcopi, ac dictæ Urbis nostræ in spiritualibus Vicarii generalis, nec non dilecti filii Ægidii Foscararii nostri

sacri Palatii Magistri, Nobis desuper facta, pietate ac sanctitate plena, ad ædificationem et spiritualem profectum fidelium valde utilia et salubria esse et fore comperimus; debitum etiam respectum ad fructus uberes, quos IGNATIUS, et ab ipso instituta Societas præfata, in Ecclesia Dei ubique gentium producere non cessant, et ad maximum adjumentum, quod ad id prædicta Exercitia attulerunt, non immerito habentes: hujusmodi supplicationibus inclinati, documenta et Exercitia prædicta, ac omnia et singula in eis contenta, auctoritate prædicta, tenore præsentium, ex certa scientia nostra, approbamus, collaudamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus; hortantes plurimum in Domino, omnes et singulos, utriusque sexus, Christi fideles ubilibet constitutos, ut tam piis documentis et Exercitiis uti, et illis instrui devote velint. Nec non concedentes, ut hujusmodi documenta et spiritualia Exercitia imprimi a quocumque bibliopola, per prædictum IGNATIUM eligendo, libere et licite valeant. Ita tamen, ut post primam editionem, sine consensu ejusdem IGNATII, vel successorum ejus, nec ab hoc, nec ab alio omnino, sub excommunicationis et 500 ducatorum piis operibus applicandorum pœna imprimi possint. Ac mandantes nihilominus universis et singulis locorum Ordinariis, ac personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, et cathedralium ac metropolitanarum Ecclesiarum Canonicis, et earumdem Ordinariorum Vicariis in spiritualibus generalibus, et Officialibus, ubilibet constitutis, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios, cuivis de Societate prædicta, vel aliis quorum intererit, in præmissis spiritualibus Exercitiis, efficacis defensionis præsidio assistentes; faciant auctoritate Nostra, illos dicta concessione et approbatione pacifice frui et gaudere: non permittentes eos per quoscumque contra præsentium tenorem quomodolibet molestari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras, et pœnas Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo: invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis. Non obstan. fel. rec. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris Nostri de una, et Concilii generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres aliquis auctoritate præsentium non trahatur; et quibusvis aliis Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque: aut si aliquibus communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Volumus autem, quod præsentium literarum transumptis, manu Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus Prælati, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis, plena fides ubique habeatur, et illis stetur, tam in judicio, quam extra, ac si originales literæ exhiberentur et ostenderentur.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die ultimo Julii, millesimo quingentesimo quadragesimo octavo, Pontificatus nostri anno XIV.

BLO. EL. FULGINEN.

II.

TESTIMONIA

EORUM QUIBUS CENSURA EXERCITIORUM EST COMMISSA.

IN PRIMA TRANSLATIONE.

Legimus omnia in volumine hoc digesta, nobisque valde placuerunt, et ad animarum salutem in primis conducibilia sunt visa.

CARDINALIS BURGENSIS.

Concedimus, ut opus hoc, omni laude dignum, et Christianæ professioni valde proficuum, imprimatur.

PHILIPPUS VICARIUS.

Non poterunt tam sancta Exercitia non maximum commodum præstare cuilibet studioso. Ideo obviis etiam ulnis amplectenda sunt.

F. ÆGIDIUS FOSCARARIUS,
Magister Sacri Palatii.

IN SECUNDA TRANSLATIONE.

Legimus spiritualia hæc Exercitia, placentque nobis valde, et digna judicamus, quæ ab omnibus orthodoxæ fidei cultoribus recipiantur, et magni fiant.

CARDINALIS BURGENSIS.

Concedimus ut opus hoc, omni laude dignum, et Christianæ professioni valde proficuum, imprimatur.

PHILIPPUS VICARIUS.

Cum nequeat subsistere diu Christiana religio sine exercitiis et meditationibus aliquibus spiritualibus (in meditatione enim, inquit vates, exardescit anima mea), nullas arbitror magis opportunas his, quæ proculdubio ex Scripturarum studiis, et longo rerum usu natæ sunt.

F. ÆGIDIUS FOSCARARIUS,
Magister Sacri Palatii.

III.

QUIDAM DE SOCIETATE JESU

DEVOTO LECTORI EJUSDEM SOCIETATIS SALUTEM IN DOMINO.

HÆC documenta, ac spiritualia Exercitia, quæ non tam a libris, quam ab unctione sancti Spiritus, et ab interna experientia, et usu tractandorum animorum edoctus, noster in Christo Pater Magister IGNATIUS DE LOYOLA, Societatis nostræ Institutor, et Præpositus Generalis (ut præmissum est) composuit, ab idiomate hispanico in latinum, duobus modis sunt versa: altera versio, non solum sensum sensui, sed pene verbum verbo; altera (quæ visa est præferenda) sensum tantum sensui, sed fideliter reddebat. Cum autem Exercitia hæc, ut satisfieret quorumdam, et præcipue illustrissimi Ducis Gandiæ Francisci de Borgia devotioni, qui optabat approbari ea Sedis Apostolicæ auctoritate, quæ jampridem et spiritualis plurimorum omnis generis et conditionis hominum profectus (qui per ea spiritum Domini vel hauserant, vel mirum in modum auxerant) ubique approbaverat: cum, inquam, ante approbationem summi Pontificis, destinatis censoribus videnda proponerentur, utraque translatio eis est oblata; et licet omnino liberæ censuræ eorum subjicerentur, ut adderent, minuerent, mutarent, prout in Domino videretur: tamen, ne verbo quidem mutato, utramque versionem (quod testimoniis eorumdem in archetypis exemplaribus patet) approbarunt. Quod ad impressionem attinet, hoc te, pie lector, monitum velim, non iis, qui tantum lecturi Exercitia, sed qui facturi, vel potius aliis tradituri sunt, esse hoc laboris et operæ impensum. Cum enim ad fructum uberem capiendum parum sit legisse, nisi strenue quis in eis se exercuerit, et magistrum in rebus spiritualibus versatum sit nactus; constat non eo animo impressa esse, ut passim in vulgus emanarent: sed cum laboriosum nimis esset, nec sine magno temporis et impensarum dispendio, tam multa exemplaria manuscribere, quibus ad Societatis ipsius usus opus erat, et ut varietate, et erratis plurimis (quæ in manuscriptis deprehendi solent) devitatis, indubitatæ fidei exemplaria suppeterent, typis hoc opus excusum est: sed omnia excusa volumina in potestatem Societatis, ad ipsius, ut diximus, usum (ita ut nec vendi, nec excudi ullibi possint) sunt redacta. De his te monere, pie lector (si forte minus innotuerant), cum perspecta mihi sint prædicta omnia, officii mei esse duxi. Vale in Domino. Romæ, VI. Idus Augusti MDXLVIII.

IV.

LOCA QUÆ EX DILIGENTI CUM HISPANICO AUTOGRAPHO COLLATIONE ADNOTATA SUNT IN HAC POSTREMA EDITIONE.

EA Patrum deputatio, quæ in V. Generali Congregatione pro recognoscendo Directorio Exercitiorum instituta fuit, illud in primis proposuit, ut antequam liber Exercitiorum denuo imprimeretur, cum hispanico autographo, qui Romæ servatur, diligenter conferretur; non ut nova quædam versio fieret, sed ut loca quædam accommodarentur, quæ in vulgata latina subobscura videbantur. Quod cum R. P. N. fieri mandasset, facta diligenti collatione, compertum est, latinam editionem in paucis ab autographo discrepare. Iis igitur prætermissis, quæ parvi momenti esse videbantur, ea tantum loca adnotari placuit, in quibus sensus subobscurus censebatur, vel certe clarior hac nova versione reddi poterat. Quæ omnia cum essent a R. P. N. cum Patribus Assistentibus diligenter examinata, ne vulgata editio, ob reverentiam quæ illi merito debetur, mutari videretur, satius visum est, si in fine Exercitiorum loca omnia, quæ sunt adnotata, ponerentur stellulis quibusdam signata, quæ locis, in quibus facta est mutatio, responderent; ut facilius, quæ in postrema hac editione fuerunt accommodata, reperiri a quolibet possent. Hic autem labor, ut speramus, majorem quamdam lucem afferet iis, qui Exercitia tractant, omnibusque Societatis nostræ hominibus, qui Exercitiorum usum habere debent frequentissimum, non erit injucundus.

Romæ, 25 Junii MDXCVI.

Mandato R. P. N. Generalis,

JACOBUS DOMINICUS,

Secretarius.

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII DE LOYOLA

CUM VERSIONE LITERALI

EX AUTOGRAPHO HISPANICO.

Anima Christi, sanctifica me.
Corpus Christi, salva me.
Sanguis Christi, inebria me.
Aqua lateris Christi, lava me.
Passio Christi, conforta me.
O bone Jesu, exaudi me:
Intra tua vulnera absconde me:
Ne permittas me separari a te:
Ab hoste maligno defende me:
In hora mortis meæ voca me,
Et jube me venire ad te,
Ut cum Sanctis tuis laudem te
In sæcula sæculorum. Amen.

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII LOYOLÆ.

VERSIO VULGATA.

ANNOTATIONES

quædam aliquid afferentes intelligentiæ ad Exercitia spiritualia quæ sequuntur, ut juvari possit tam is, qui ea traditurus est, quam qui accepturus.

PRIMA est Annotatio, quod ipso nomine spiritualium Exercitiorum intelligitur modus quilibet examinandi propriam con-

VERSIO LITERALIS.

ANNOTATIONES (1)

ad capiendam aliquam intelligentiam in Exercitiis spiritualibus, quæ sequuntur, et *ut* [*earum subsidio*] adjuvet se *tam is qui ea traditurus est, quam qui accepturus.*

PRIMA Annotatio est, quod hoc nomine Exercitiorum spiritualium intelligitur quilibet modus examinandi conscientiam, medi-

(1) Hæ Annotationes sunt quædam veluti Introductio ad Exercitia. *Duo* in his Annotationibus spectavit S. P. in ipso hoc titulo expressa: 1. Ut *aliquam* daret præviam notitiam, et *aliquo modo* explicaret, quid ex ejus mente Exercitiorum spiritualium nomine intelligendum veniret, qui eorum scopus, quæ media, etc. 2. Ut monita quædam traderet generalia, quæ tam eum, qui traditurus esset Exercitia, quam qui accepturus, dirigerent, quo certior et uberior fructus existeret.

Conjunctio *et*, ex autographo, non est supervacanea: *adjuvare sese*, activa voce, magis est ad literam, et videtur etiam magis ad mentem S. P., quam *juvari*.

Ex hoc titulo, quem S. P. Annotationibus præfixit, jam intelligi datur, Librum hunc non esse conscriptum simpliciter ut *legeretur*, neque etiam ut a *quovis* studio ac meditatione *versaretur*. Titulus hic ipse innuit, eum qui Exercitia facit illa *accipere* debere, ab alio scilicet, qui ea in se expertus, bene versatus sit in hac arte sacra, quique proinde *tradere* Exercitia dicitur. Quod quidem etiam in monito primæ Exercitiorum editioni præfixo (vid. supra pag. XIX.) diserte dicitur, et sedulo notandum est. Neque enim in hanc viam dare se quisquam debet sine duce. Nam errari a non expertis in documentorum applicatione pronum est: error autem omnis periculosus. Ipsa etiam Libelli S. P. brevitas necessario aliquem, qui explicet, requirit. At nec ipse Libellus cuiquam, qui prima vice obit Exercitia, concedi debet; ut monet Directorium cap. X. §. 1., vel de iis agens, qui in Novitiatu nostro probantur. Denique, eximium illum fructum, qui ex Exercitiis rite factis colligi solebat, Patres nostri magna ex parte humilitati tribuebant, qua homo quivis, quantumvis doctus ceteroqui ac literatus, alterius sese directioni committebat. Et merito quidem. Hæc enim humilitas mirum in modum disponit animam ad uberiores divinæ gratiæ influxus recipiendos.

Porro hæ Annotationes, *omnes* quidem ei, qui *tradit* Exercitia, ad manum esse debent, ut iis sese juvet; ei autem, qui *accipit* Exercitia, non omnes, sed *aliquæ* utiles futuræ sunt, ut singulas perpendenti patebit.

scientiam: item meditandi, contemplandi, orandi secundum mentem, et vocem: ac postremo alias quascumque spirituales operationes tractandi, ut dicetur deinceps. Sicut enim deambulare, iter facere, et currere exercitia sunt corporalia; ita quoque præparare et disponere animam ad tollendas affectiones omnes male ordinatas,

tandi, contemplandi, orandi vocaliter et mentaliter, et aliarum (2) *operationum spiritualium, prout deinceps dicetur: quia sicut ambulare,* ire (3), *et currere sunt exercitia corporalia; ita etiam* quilibet modus *præparandi et disponendi animam ad tollendas a se omnes affectiones inordinatas* [*male ordinatas*] *et,* (4) postquam quis eas

(2) *Et aliarum . . . prout deinceps dicetur.*—Quænam sunt *aliæ* operationes, præter Exercitia jam enumerata, *examinandi conscientiam, meditandi, contemplandi, orandi vocaliter et mentaliter?* Videntur enim omnia Exercitia ad unum aliquod ex his revocari posse.—Sed nimirum *alia* plura sunt Exercitia in Libello posita, quæ stricte loquendo ad nullam ex modo dictis exercitationibus pertinent: sunt autem gravissima illa de *Electione*, de *Reformatione vitæ*, et cetera hujusmodi documenta, quæ traduntur *deinceps*, in quibus dum quis se exercet, proprie loquendo neque conscientiam examinat, nec meditatur, neque contemplatur, neque orat vocaliter aut mentaliter: vere tamen spiritum exercet.—Prudenter autem a S. P. ista expressa hoc loco non sunt, ne forte homini nondum præparato aut disposito inutilis, vel sollicitudo, vel timor ingeratur. Quæ quidem S. P. prudentia ac discretio ei, qui tradit Exercitia, imitanda est. Nam plerumque illi, qui primum Exercitia aggrediuntur, *non possunt portare modo.*

(3) *Ire*, seu, pedibus *iter facere.*—*Ambulare, ire, currere*, gradationem exprimunt, quæ commode ab exercitiis corporalibus ad spiritualia transferri possunt.—*Beati* quidem *qui ambulant* (Ps. 118.) *in lege Domini:* at beatiores procul dubio qui, *benedictione legislatoris* accepta, *eunt* (Ps. 83.) *de virtute in virtutem:* ii vero beatissimi, qui *dilatato corde viam mandatorum Domini currunt* (Ps. 118.)—Itaque in Exercitiis spiritualibus nemo contentus sit *ambulare*, lento scilicet gradu, ac veluti in limitato spatio, in præstituto virtutis gradu se continendo, ultra quem non tendat; sed unusquisque *ire* porro majori contentione, *ac progredi*, quin etiam *currere* conetur, *ad ea, quæ sunt priora, extendens se ipsum*, ut loquitur Apostolus ad Phil. 3.—Immo etiam alas ad *volandum* pie et humiliter desiderare licet. *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ? et volabo et requiescam* (Ps. 54).—*Mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ* (Isai. 40.)—*Volabunt et non deficient* (Antiph. 3. Noct. 2. plur. Mart.).

(4) *Postquam quis eas sustulerit.*—Ita ex autographo paulo expressius docemur, frustra futuros nos in quærenda voluntate divina circa vitæ nostræ dispositionem, nisi cura *prima* sit, ut affectiones inordinatas tollamus. Nisi enim ante omnia ad has tollendas incumbamus, nec *lumen* ad intelligendum quid velit Deus, nec *voluntas* ad illud amplectendum suppetet, nec *vires* ad illud opere exsequendum. Quænam vero sint *affectiones inordinatæ*, id tum ex peccatis, quorum quisque sibi conscius est, tum maxime ex *Principio* et *Fundamento* intelligi dabitur. *Inordinata* est omnis affectio, cujus principium non sit in *fide* vel recta *ratione* fundatum, vel cujus afferri non possit motivum vel causa probabilis ex *ratione* vel ex *fide*. Si quæras ex te: *Quare* sic afficior? *Quare* lætor? *Quare* tristor? *Cur* hoc desidero, illud timeo? *Quare* hoc amo, illud aversor? *Cur* irascor vel indignor? nec primo semper responso contentus, hujus ipsius responsi rationem, iterato *Quare?* investiges; facile reperies, sitne ordinata affectio, necne.

Observentur autem diligenter gradus, per quos Exercitia spiritualia nos ducunt. *Præparant* enim, *et*, quod plus aliquid significat, *disponunt* animam: 1. ad *tollendas affectiones inordinatas;* 2. ad *quærendam* voluntatem divinam; 3. ad eamdem *inveniendam;* 4. ad hanc, cum primum invenerit, amplectendam porro ac sequendam *in vitæ suæ dispositione;* id quod profecto facere non dubitabit qui ab affec-

et iis sublatis, ad quærendam et inveniendam voluntatem Dei, circa vitæ suæ institutionem, et salutem animæ, exercitia vocantur spiritualia.

Secunda est, quod ille, qui modum et ordinem alteri tradit meditandi, sive contemplandi, fideliter narrare debet meditationis, seu contemplationis historiam; percursis obiter dumtaxat punctis illius præcipuis, et adjecta solum brevi declaratiuncula, ut is, qui meditaturus est, accepto veritatis historicæ primum fundamento, discurrat postea et ratiocinetur per seipsum. Ita enim fiet, ut dum aliquid invenerit, quod elucidationem vel apprehensionem historiæ ali-

sustulerit, *ad quærendam, et inveniendam voluntatem divinam, in vitæ suæ dispositione*, ad *salutem animæ, vocantur exercitia spiritualia* (5).

Secunda est, quod ille, qui tradit alteri modum et ordinem ad meditandum vel contemplandum, debet narrare fideliter historiam talis contemplationis vel meditationis, discurrendo solum per puncta cum brevi vel summaria *declaratione;* quia *is, qui contemplatur, sumens verum fundamentum historiæ, discurrendo ac ratiocinando per se ipsum, et aliquid inveniendo* [*i.e. cum ita aliquid invenit*], *quod paulo magis declarari vel sentiri* [*s. gustari*] *faciat historiam; sive* [*id accidat*] *per pro-*

tionibus inordinatis sese expediverit. Atque ita demum *salus animæ*, qui ultimus est Exercitiorum finis, in tuto collocabitur.

Porro, recte dicitur per Exercitia *præparari ac disponi* animus ad illa omnia; ne forte quis existimet, se per Exercitia sola, brevi illo tempore, et affectiones male ordinatas tollere a se posse, et cetera omnia quæ dicta sunt præstare. Est enim hoc opus, hic labor, totius vitæ; sed per Exercitia animus ad ista *præparatur ac disponitur.* Monitum hoc est momenti non levis, incipientibus præsertim, qui, cum in Exercitiis aliqua bona desideria conceperint, facile sibi quasi de victoria jam parta blandiuntur, cum vix dum ac fortasse ne vix quidem pugnare cœperint.

Nec tamen ideo negandum, eos, qui strenue Exercitia ingrediantur, ita solere per illa *præparari ac disponi*, ut etiam fructus optatos, magnam certe partem, ipsorum Exercitiorum tempore consequantur. Immo vero non pauci ita parati ac dispositi ex Exercitiis vel semel factis prodierunt, ut inde, novi plane homines, in novitate vitæ ambularent, ipsamque illam novam vitam porro tenerent ac perficerent usque ad mortem. Estque hoc ipsum, ad quod Exercitia *præparant* animum ac *disponunt* mira quadam efficacia; et hunc omnem fructum producere *per se* nata sunt in eo, qui sibi ipse non desit.

(5) Hæc prima Annotatio ei, qui Exercitia spiritualia facturus est, tradi seu explicari debet. Nam, et *quid* Exercitiorum nomine veniat, et *qui* eorum sit *scopus*, convenit ut probe intelligant, quotquot ea obituri sunt. Ex ipso enim nomine Exercitiorum, comparatione facta cum exercitiis corporalibus, sentient debere ipsos *sese exercere*, id quod etiam ubi multis simul, etiam ubi populo publice traduntur Exercitia, inculcandum est; ne scilicet audientes *passive* potius, quam *active* se habeant, ut solent plerique in audiendis concionibus. Scopus autem, qui est ante omnia: *præparare ac disponere animum ad tollendas affectiones male ordinatas*, præ oculis semper ac præcipue habendus est. Itaque ab eo, qui tradit Exercitia, explicandus est hic scopus Exercitiorum, percursis seu indicatis per summa capita iis præsertim affectionibus inordinatis, quibus teneri maxime solent, pro sua quique conditione, qui Exercitia faciunt, et ad quas proin tollendas per Exercitia præcipue incumbere debent. Quapropter hæc *duo: quid* sint Exercitia, et *qui* eorum *scopus*, primum et ante omnia ei, qui Exercitia facturus est, proponenda sunt et explicanda, *præparationis* seu *introductionis* loco.

quanto majorem præbeat (sive ex discursu proprio, sive ex divina mentis illustratione id contingat), gustum delectabiliorem, et uberiorem fructum percipiat, quam si res ipsa ei ab altero diffusius narrata et declarata esset. Non enim abundantia scientiæ, sed sensus et gustus rerum interior desiderium animæ explere solet.

priam ratiocinationem, sive in quantum intellectus divina virtute illustratur; [*id*] *majoris est gustus ac fructus spiritualis, quam si ille, qui tradit Exercitia, multum declarasset ac dilatasset* sensum historiæ (6) : *non enim abundantia scientiæ* satiat *animam eique* satisfacit, *sed sentire ac gustare res interne* (7).

(6) *Sensum historiæ.—Sensus*, qui dicitur, *historiæ*, seu materiæ contemplandæ, hoc loco ex autographo non solum ad *intelligentiam* refertur, sed etiam idque potissimum, ad *affectum*, qui producitur, cum res, quam contemplamur, et veritas in ea contenta, intime *sentitur.*

(7) In hanc secundam Annotationem, quæ tota et unice est ad directionem ejus, qui tradit Exercitia, observa :

1. *Modum et ordinem* meditandi seu contemplandi esse tradendum ; *modum*, quomodo scilicet meditandum vel contemplandum sit, quomodo tres animæ facultates exercendæ, quomodo applicanda practice ea, quæ quis meditatur, etc.; *ordinem*, id est, quo ordine materia meditationis in puncta dividenda sit, quoque ordine facultates animæ ordinate singulis punctis, quæ de re meditanda proponuntur, punctorumque etiam partibus singulis successive applicari debeant, vel possint. *Modus*, rite perceptus ac servatus, valet plurimum, ut *facile*, absque capitis nimia defatigatione ; *ordo*, ut non *confuse*, non vagantes ; utrumque, ut *fructuose* meditemur. Utrumque ergo docere se debere intelligat, qui Exercitia tradit ; et *modum*, inquam, et *ordinem*, quæ voces nequaquam sunt synoymæ.

2. *Historiam* contemplationis seu meditationis intelligi hoc loco generatim materiam sive argumentum meditationis, sive illa sit proprie dicta *historia*, ut in mysteriis vitæ Christi Domini, sive sit *mysterium* aliquod fidei, ut de peccato, de inferno, de morte, judicio, etc. Recte vero etiam hæc argumenta vocari *historia* possunt ; semper enim *facta* quædam his etiam argumentis subesse solent, tamquam fundamenta veritatis illius, quæ contemplanda venit. Nam et peccata, et peccatorum pœnæ, *facta* sunt *historica ;* atque idem recte dici de omnibus potest, quæ a S. P. meditanda seu contemplanda proponuntur.

3. *Declarari vel sentiri.—Declarari* ad intelligentiam, *sentiri* ad affectum referendum existimo. Monetur ergo qui tradit Exercitia, ne nimius sit, seu in speculativis considerationibus suggerendis, seu in applicationibus practicis, inque affectuum diversis motionibus indicandis: sed ejus qui exercitatur industriæ, et vero divino lumini divinæque inspirationi plurima relinquat ; ipsum meditantem hortetur, animum ut serio applicet, et vero oret ac suspiret ; desideriis enim ac suspiriis ad Deum negotium hoc potissimum peragendum esse. Ita et *gustus* major, et uberior *fructus* percipitur, ut S. P. notat. Ait autem, PAULO plus declarationis vel sensus, quod per se ipse quis repererit, *majorem* adferre gustum solere, quam MULTAM declarationem ab altero factam : animadverte antithesin *paulo*, *multam*, qua videtur paradoxum dici, et tamen verissimum est. Præterea, si nimii simus in variis *conceptibus* proponendis, obruetur facile intellectus Exercitantis, et periculum est etiam, ne illius curiositati magis, quam veritati intime perspiciendæ serviamus : si nimii in *applicationibus* practicis, fortasse vestes afferemus vel calceamenta, non isti corpori, non istis pedibus accommodata.—Ceterum, ratio habenda est personarum, et rudioribus, et qui minus invenire per se ipsi sciunt quæ juvent aut necessaria sint, prolixius utique exponi res meditandas, earumque applicationem necesse est. Sed cavendum, ne de eorum, qui exercitantur, dispositione seu capacitate nimium diffidamus. Certe, si qui sint voluntate bona, quique vero proficiendi desiderio ferantur, etiamsi nec literati sint, nec rerum spiritualium

Tertia est, quod cum in sequentibus omnibus Exercitiis spiritualibus utamur actibus intellectus quando discurrimus, voluntatis vero quando afficimur, advertendum est in operatione, quæ præcipue est voluntatis, dum voce aut mente cum Domino Deo, vel Sanctis ejus colloquimur, majorem exigi a nobis reverentiam, quam dum per usum intellectus, circa intelligentiam potius moramur.

Quarta est, quod licet Exercitiis sequentibus assignentur quatuor hebdomadæ, totidem Exercitiorum partibus, singulæ singulis respon-

Tertia, cum in sequentibus omnibus Exercitiis spiritualibus utamur actibus intellectus, dum discurrimus, et voluntatis, dum afficimur; advertere debemus, quod in actibus voluntatis, *quando vocaliter aut mentaliter cum Deo Domino nostro, vel cum Sanctis ejus loquimur, requiritur ex parte nostra major reverentia, quam dum utimur intellectu, intelligendo* [*percipiendo*] (8).

Quarta, licet pro Exercitiis sequentibus sumantur quatuor hebdomadæ, ut respondeant quatuor partibus, in quas dividuntur Exer-

experti, vix erit quod ipsi per se cum divino lumine et gratia non assequantur uberius ac melius, quam instructoris longiori sermone. Volentibus enim et orantibus adest Deus, eosque juvare ac promovere mire amat infinita illa Bonitas.

Addam tamen, hanc secundam Annotationem intelligendam potissimum videri de iis Exercitiis, quæ privatim singulis, vel certe paucis traduntur, qui proprius est Exercitiorum modus a S. P. intentus. Nam quæ in hominum multorum cœtu, aut etiam publice populo traduntur, in his fieri vix potest, ut necesse non sit, et intellectum audientium enucleata veritatum expositione percellere, et voluntati torpenti faces subjicere, et vero etiam veritates, quæ meditandæ proponuntur, minutatim ac diversimode applicare; prout tam variis hominibus, ex quibus cœtus isti componi solent, convenire videbitur. Moneantur tamen semper, ne mere passive se habeant, neve *audire* contenti sint; sed et ipsi meditabundi animum ad ea, quæ dicuntur, applicent.

(8) Quam recte ita moneat B. P. per se manifestum est. Nam in operationibus intellectus, dum ratiocinamur, nobiscum ipsis, cum nostro, ut ita dicam, spiritu colloquimur; in actibus vero voluntatis sermonem ad Deum vel Sanctos convertimus, quos proin veluti præsentes, nobisque proxime adstantes, vel certe intentis nos oculis de cœlo spectantes, revereri impensius par est.—Nec tamen dicitur exigi reverentia solum in hisce voluntatis actibus, sed in his *major* exigi reverentia; quia toto meditationis tempore, etiam dum ratiocinamur, in Dei præsentia peculiari modo nos versari meminisse necesse est.

Hæc tertia Annotatio, ut patet, omnibus tradenda est. Ex cujus applicatione et usu non exiguum capere possunt attentionis ac devotionis incrementum ii, qui divinum Officium seu Horas canonicas recitare solent: si nempe divini Officii partes rite inter se distinguantur, cum in aliis mera habeatur lectio, ut narratio, sermo seu homilia, in aliis proprie dicta precatio ad Deum vel Sanctos. Quod si quis etiam personam, ad quam oratio dirigitur, distincte respicere assuescat, modo enim ad Patrem, modo ad Filium, modo ad Spiritum Sanctum, modo ad Christum ut Mediatorem, modo ad B. V. aliosque Sanctos, sermo in divino Officio dirigitur; mirum quantum sibi gustum spiritualem et fructum augeri sentiat. Neque vero ad hujusmodi attentionem habendam paulatim ac suaviter assuescere, nimis esse difficile existimandum est; modo ne violenter aut scrupulose quis id assequi contendat. Humilem porro *reverentiam* spirant illa verba, quibus Ecclesia in sacra liturgia uti solet; *da* QUÆSUMUS,—*concede* PROPITIUS,—*te* SUPPLICES EXORAMUS,—et cetera hujusmodi.

dentes, videlicet, ut in prima hebdomada fiat consideratio de Peccatis; in secunda de Domini nostri Jesu Christi Vita usque ad ingressum ejus in Hierusalem die Dominica Palmarum; in tertia de Passione ejusdem; in quarta de Resurrectione et Ascensione, adjectis tribus orandi Modis: non tamen ita accipiendæ sunt dictæ hebdomadæ, ut necesse sit unamquamque continere septem vel octo dies. Cum enim contingat alios aliis tardiores, vel promptiores esse ad consequendum id, quod quærunt (puta in prima hebdomada contritionem, dolorem, et lacrymas de peccatis suis), aliquos etiam plus aut minus agitari probarique variis spiritibus; expedit nonnumquam (*) succidi hebdomadam quamcumque, vel extendi, juxta materiæ subjectæ rationem. Solet tamen totum Exercitiorum tempus triginta dierum, aut circiter, spatio concludi.

citia: [*quarum partium*] *videlicet prima est consideratio et* contemplatio *de Peccatis; secunda est Vita Christi Domini nostri, usque ad diem Palmarum* inclusive; *tertia Passio Christi Domini nostri; quarta Resurrectio et Ascensio, appositis tribus Modis orandi: tamen non* [*ita hoc*] *debet intelligi, quod quævis hebdomada necessario contineat in se septem vel octo dies. Cum enim contingat,* in prima hebdomada *alios* [*aliis*] *tardiores esse ad inveniendum id quod quærunt, scilicet, contritionem, dolorem, lacrymas de peccatis suis; item cum alii aliis sint* diligentiores; *alii etiam* [*aliis*] *magis agitentur aut probentur diversis spiritibus;* necesse est *ut aliquando contrahatur* [*prima*] *hebdomada, et* [*contra*] *aliquando protrahatur: et idem fiat in omnibus reliquis hebdomadis subsequentibus; quærendo res* [*seu fructum proprium*] *juxta subjectam materiam. Finientur tamen* [*integra Exercitia*] *plus minusve intra triginta dies* (9).

(*) *Annotatione quarta in fine, ubi dicitur:* Expedit nonnumquam succidi hebdomadam; *sensus erit clarior si legatur:* contrahi hebdomadam.

(9) Hæc quarta Annotatio ad eum spectat, qui tradit Exercitia. Ejus enim est, ex iis, quæ in Exercitante observaverit, vel ab eo rationem Exercitiorum, quæ fecit, reddente acceperit, statuere protrahendane sit, an contrahenda hæc vel illa Exercitiorum pars. Spectandus autem semper fructus proprius, *juxta subjectam materiam*, ut ait S. P. Hic autem fructus retardari solet, vel naturali tarditate, vel minori diligentia seu minori applicatione, vel denique agitationibus diversorum spirituum, quæ tria a S. P. præcipue commemorantur.

Licet autem ad omnes Exercitiorum hebdomadas spectet hæc Annotatio, præcipue tamen habenda præ oculis est in prima hebdomada, quia scilicet, nisi hujus scopum in primis Exercitans consequatur, qui est animi purgatio, frustra pergatur ad cetera Exercitia; cum scriptum sit: *Novate vobis novale, et nolite serere super spinas* (Jer. 4. v. 3). Nec minus sedulo applicanda est hæc Annotatio ad *Principii* et *Fundamenti* considerationem, cui tamdiu inhærendum est, donec bene ac solide ab Exercitante perceptum sit; etiamsi, in Exercitiis præsertim integris, plures insumendi essent dies. Ceterum magna hic discretione opus est in Directore, cum

Quinta est, quod mirum in modum juvatur, qui suscipit Exercitia, si magno animo atque liberali accedens, totum studium et arbitrium suum offerat suo Creatori, ut de se, suisque omnibus id statuat, in quo ipsi potissimum servire possit, juxta ejusdem beneplacitum.

Sexta est, quod tradens Exercitia, si animadvertat ei, qui recipit, nullas incidere spirituales animi commotiones, ut sunt consolationes, vel tristitiæ, neque diversorum spirituum agitationes; sedulo debet

Quinta, illi, qui accipit Exercitia, valde prodest, intrare in illa animo magno et cum liberalitate erga Creatorem ac Dominum suum (10), *omne suum velle, et libertatem* [*suam*] *illi offerendo, ut* divina ejus Majestas, *tam de se, quam de omnibus quæ habet*, disponat (11) *juxta* sanctissimam *suam voluntatem* (12).

Sexta, ille, qui tradit Exercitia, cum sentit, ei, qui exercetur, nullas incidere spirituales motiones (13) *in anima; ut sunt consolationes vel desolationes, neque eum agitari variis spiritibus: multum debet eum inter-*

et alii magis, alii minus purgatione indigeant, et interdum ipsæ spirituum agitationes exigant, ut ad alia potius transeatur, si saltem sufficienter fructus, qui quærebatur, perceptus sit.

Patet autem, hanc Annotationem nonnisi imperfecte servari posse, ubi multi simul collecti Exercitiis excoluntur. In his enim præcipua ratio habenda dispositionis majoris partis Exercitantium, eorumque necessitatis; illud semper præ oculis habendo, ut saltem *Fundamentum* probe defigant animo, et primæ hebdomadæ fructum solidum omnes colligant, et juventur in ceteris, quantum fieri potest, ii qui magis possunt proficere.

(10) *Erga Creatorem ac Dominum suum.*—Nomina Dei, quibus S. P. frequentissime utitur, et quibus ad omne obsequium *liberaliter* Deo exhibendum obstringimur.—Simile quid observandum in sequentibus: *divina ejus Majestas—juxta sanctissimam suam voluntatem.*

(11) *Disponat.*—Ex autographo hispanico: *utatur*, quod proprie de instrumentis dicitur, quæ, cum propria voluntate careant, utenti nunquam resistunt, sed obsequuntur in omnibus. Talem ergo se Deo offerre debet, quisquis multum proficere desiderat. An vero æquum non est, ita comparatum esse hominem erga *Creatorem ac Dominum suum*, erga *Majestatem divinam*, ut omnem voluntatem propriam *sanctissimæ* illi voluntati subjiciat omnino in omnibus?

(12) Dispositio animi, quam in hac Annotatione commendat S. P., ut *valde prodesse* Exercitanti dicitur, ita diligenter exponenda et suadenda est omnibus, qui, sive privatim, sive communiter, ad Exercitia facienda accedunt.

Porro, quæ inculcanda est *liberalitas* in offerendo se toto divinæ Majestati in omnem *Creatoris* ac *Domini* voluntatem, duo continet, ut scilicet et intellectu illustrari quam copiosissime cupiat: *Domine, quid me vis facere?* et voluntate omne illud quod cognoverit exequi desideret: *Domine, doce me facere voluntatem tuam.* Quæ duplex oratio valde est necessaria. Licet enim Deus non sit instar heri morosi, qui cum voluntatem suam clare manifestare dedignetur, nihilominus irascatur servo, si quando illam divinando non assecutus sit; tamen quia sæpe alias vel agnoscere Dei voluntatem noluimus, vel agnitam sequi aut contempsimus aut negleximus, merito instandum est orationi: *Domine, quid me vis facere?* non sine deprecatione præteritæ nostræ seu cœcitatis, seu negligentiæ, seu etiam contumaciæ.

(13) Nullas haberi motiones inter Exercitia spiritualia, ita scilicet, ut nec boni spiritus stimuli aut excitamenta, nec mali tentationes aut impedimenta sentiantur, non est bonum signum, sed potius dubium ingerit de seria applicatione Exercitantis; qui propterea interrogandus est de modo, quo Exercitia præscripta peragit.

percontari, an ipsa Exercitia præscriptis agat temporibus, et quibus modis; an etiam observet diligenter cunctas additiones; et de singulis ratio postuletur. Porro de Consolationibus, et Desolationibus infra tractabitur, in primis Reg. de discern. spiritibus. De Additionibus vero in fin. hebd. primæ.

Septima est, quod is, qui alterum exercendum curat, si eum videat desolatione affici seu tentatione, cavere debet ne se durum vel austerum ipsi exhibeat, sed mitem potius, ac suavem præstet, confirmato ejus animo ad agendum strenue in posterum, detectisque inimici nostri versutiis, eum ad consolationem studeat disponere tanquam brevi subsecuturam.

Octava est, quod circa consolationes, et desolationes sumentis

rogare circa Exercitia, an ea faciat præstitutis temporibus, et quomodo [*ea faciat*]: *item de Additionibus, an diligenter eas observet: singillatim de unaquaque ex his rebus rationem postulando.—Agitur de Consolatione et Desolatione...* [*vide infra, ad finem libri*]... *de Additionibus...* [*infra, ad finem primæ hebdomadæ*].

Septima, ille, qui tradit Exercitia, si videat eum, qui ea recipit, esse desolatum ac tentatum, non exhibeat se illi durum, neque asperum, sed blandum ac suavem (14) addendo ei animum ac vires in posterum, et detegendo illi astutias (15) inimici naturæ humanæ, et efficiendo [*admonendo, hortando*], ut se præparet ac disponat ad *futuram consolationem.*

Octava, ille, qui tradit Exercitia, juxta necessitatem (16) quam sen-

(14) *Tria* Directori præstanda: 1. *vires addere* in futurum; 2. *detegere* præsentes *versutias* inimici; 3. *efficere ut* alter *se paret ac disponat* ad consolationem.—Notanda præsertim ultima verba ex autographo. Neque enim Directoris est disponere eum, qui exercetur, ad consolationem; sed illius *ipsius* est, *se* disponere; utque hoc faciat Directoris est efficere, hortando, monendo, instruendo etc. Ubique vult S. P. eum *ipsum, qui facit Exercitia,* agere et conari. Quod item ex I. Annotatione manifestum est, ubi, quid sint Exercitia spiritualia, similitudine exercitiorum corporalium explicatur. Corporaliter autem exercetur, non qui alium *ambulantem, euntem, currentem* spectat vel audit, sed qui *ipse* ambulat, *ipse* it, *ipse* currit.—Qua vero ratione disponere se homo ad consolationem debeat, docemur: *Reg.* 6. *ad spir. discernendos, pro prima hebdomada.*

(15) *Inimici naturæ humanæ.—Naturæ humanæ inimicus,* expressio est, quæ propriam rationem odii, quo dæmon homines prosequitur, attingit. Odit enim in nobis ipsam *naturam* nostram, quæ scilicet tota Dei opus est, et in Filio Dei ad summam dignitatem elevata. Iste ergo *naturæ humanæ inimicus,* quidquid est in homine opus ac donum Dei, odit, illudque præ odio et invidia pessumdatum cupit. Inde omnes artes exserit nocendi et animæ et corpori, et si utrique non potest, alterutri certe; et si nocere non potest, certe tricas inferre et impedimenta suscitare conatur. Amplam meditandi materiam præbere hoc nomen potest, quo passim S. P. dæmonem appellare solet: *inimicus naturæ humanæ;* cujus scilicet inimicitiæ et odii monumenta mundum universum repleverunt, et replere quotidie non cessant: et experimur scilicet hanc inimicitiam, hoc odium dæmonis, tum universi, tum singuli, utinam *vigiles* semper et *orantes!* Et vero orandi fiduciam magnam ingerit ista consideratio, quod *inimicus* iste *naturam* nostram in nobis persequatur, illud scilicet omne quod in nobis a Deo est: unde non tam nos odit, quam Deum ipsum in nobis: quare adversus ejus vim et fraudes merito dicamus: *Quoniam ecce* INIMICI TUI, DEUS. . . . (Ps. 82).

(16) Notanda sunt verba: *juxta necessitatem ejus, qui accipit Exercitia.*—Neque

Exercitia, et circa astutias inimici, poterunt usui esse Regulæ quæ(*) in prioribus duabus hebdomadis habentur, de variis spiritibus internoscendis.

serit [*esse*] in eo qui illa accipit, *circa desolationes et astutias inimici, uti etiam circa consolationes*, poterit ei *tradere* [*explicare*] *Regulas primæ et secundæ hebdomadæ, quæ sunt ad varios spiritus internoscendos...* [*infra, ad finem libri*].

Nona est, quod quando, exercendus est quispiam spiritualium rerum inexpertus, unde contingat, eum in prima hebdomada crassis quibusdam apertisque tentationibus vexari, ostensis jam inde prosequendi obsequii divini certis impedimentis (cujusmodi sunt molestia, anxietas, pudor, timor, habita honoris mundani ratione); tunc illi, qui eum exerceri docet, supersedendum est usu Regularum, quæ ad secundam hebdomadam pertinent, de discretione spirituum, et iis utendum solis, quæ in prima dantur. Quia quantum alter ex his accepturus est commodi, tantumdem ex illis dispendii referret ob subtilitatem rei, et sublimitatem, quæ est supra ejus captum.

Nona, advertendum est, [*quod*] *cum ille, qui exercetur, versatur in Exercitiis primæ hebdomadæ, si sit persona, quæ in rebus spiritualibus non fuerit versata, sique tentetur crasse et aperte*, veluti cum *ostendat impedimenta progrediendi ulterius in servitio Dei Domini nostri, v.g. labores* [*molestias*], *pudorem et timorem ob honorem mundanum, etc...;* [*tunc*] *qui dat Exercitia, non ei tradat Regulas de diversis spiritibus,* [*quæ sunt*] *secundæ hebdomadæ: quia quantum ei proderunt Regulæ primæ hebdomadæ,* [*tantum*] *nocebunt eæ, quæ secundæ sunt; eo quod materia subtilior sit ac sublimior, quam ut ille possit intelligere.*

Decima est, quod qui exercetur, si tentationibus jactetur, boni speciem præseferentibus, tunc muniendus est per dictas Regulas hebdomadæ secundæ. Humani enim generis inimicus, per boni speciem, eos ut plurimum oppugnat, qui

Decima, quando qui tradit Exercitia, sentit eum, qui ea accipit, oppugnari ac tentari sub specie boni: tunc proprium est [*convenit*] *ut sermonem ei habeat de Regulis secundæ hebdomadæ jam dictæ; quia* communiter (17) *inimicus humanæ*

(*) *Annotatione octava ubi dicitur:* In prioribus duabus hebdomadis; *lege:* Pro prioribus duabus hebdomadis.

enim omnia, quæ in illis Regulis habentur, omnibus æque conveniunt: sed qui tradit Exercitia, omnes illas Regulas probe teneat necesse est, et in illis tradendis et explicandis multa utatur discretione: eæ scilicet explicandæ sunt et applicandæ, quæ conveniant, *pro* illius, qui facit Exercitia, *necessitate.*—Idem distinctius notatur in subsequentibus Annotationibus 9. et 10.

(17) Diligenter notanda sunt illa verba ex autographo: *communiter – magis – non tantopere.* Scilicet *plerumque* ita fit, non tamen *semper.*—Item advertendum est,

antea in via vitæ, quam illuminativam appellant, respondente Exercitiis secundæ hebdomadæ fuerint potius versati, quam in altera quæ purgativa dici solet,(*) atque per Exercitia primæ hebdomadæ comprehenditur.

Undecima est, quod exercenti se in prima hebdomada, expedit nescire, quid in secunda sit acturus: sed ad consequendum illud, quod tunc quærit, acriter laborare, perinde ac si nihil boni postea esset reperturus.

Duodecima est, quod admonendus est is, qui exercitatur, ut cum in quotidiano quolibet Exercitio, ex quinque infra describendis, expendi debeat unius horæ tempus; curet semper animi quietem in hoc reperire, quod plus temporis potius, quam minus insumpsisse, sibi conscius sit. Frequens est enim dæmoni, hoc agere, ut præfixum meditationi vel orationi temporis spatium decurtetur.

naturæ magis *tentat sub specie boni, quando homo se exercet in* [*via*] *illuminativa, quæ respondet Exercitiis secundæ hebdomadæ, et* non tantopere [*tentat sub specie boni*] *in* [*via*] *purgativa, quæ primæ hebdomadæ Exercitiis respondet.*

Undecima, ei, qui accipit Exercitia, in prima hebdomada prodest, ut nihil sciat eorum, quæ facturus est in secunda hebdomada; sed ut ita laboret in prima ad obtinendum id quod quærit, ac si in secunda nihil boni se reperturum speraret.

Duodecima, ille, qui tradit Exercitia, debet eum, quia ea accipit, multum [*s. impense, instanter*] *admonere, ut, cum in unoquoque ex quinque Exercitiis vel contemplationibus, quæ singulis diebus fient, durare debeat per unius horæ spatium; ita procuret semper, ut animus contentus maneat recogitando* [*i.e. eo quod conscius sibi sit*] *perdurasse* horam integram *in* [*illo*] *Exercitio, et* imo *plus* [*temporis impendisse*] *potius quam minus. Nam inimicus* [*dæmon*] non parum solet (18) *procurare, ut hora contemplationis ejus-*

(*) *Annotatione decima in fine, ubi habetur:* Atque per Exercitia primæ hebdomadæ comprehenditur; *lege:* Atque Exercitiis primæ hebdomadæ respondet.

non tam referri hanc Annotationem ad primam vel secundam hebdomadam Exercitiorum, quam ad habitualem animæ statum illius, qui exercetur. Nam, et primæ hebdomadæ Exercitia sæpe illi faciunt qui, quantum ad vitæ suæ modum, versantur in via illuminativa, qui proinde, etiam in prima hebdomada, non raro indigent Regulis secundæ hebdomadæ; et ex iis, qui, Exercitiorum spiritualium tempore in secunda hebdomada versantur, non pauci vitæ habitu et animæ statu hærent in purgativa, et crassis tentationibus pulsati, dirigendi etiam tunc sunt primæ hebdomadæ Regulis. Itaque unusquisque *fere*, pro ratione sui in vita spirituali gradus, tentari *solet*, ac Regulæ vel primæ hebdomadæ, vel secundæ, applicandæ sunt pro ratione tentationum, quas quis patitur; sive ille primæ hebdomadæ Exercitia peragat, sive secundæ, sive etiam tertiæ, vel quartæ.

(18) *Non parum solet.*—Intellige non solum de *frequentia* hujus tentationis, sed etiam de *multa vi ac fraude*, qua dæmon id efficere contendit, hora ut decurtetur. *Solet—non parum.*

modi, meditationis, vel orationis decurtari faciat.

Decima tertia est, quod cum facile sit ac leve affluente consolatione integram contemplationis horam traducere; difficillimum e contra, incidente desolatione: idcirco adversus tentationem, ac desolationem semper pugnandum est, producto ultra præfinitam horam Exercitio, vincendi gratia. Ita enim non solum discimus resistere adversario, sed eum etiam expugnare.

Decima tertia, item advertendum est, quod sicut tempore consolationis facile est ac leve durare in contemplatione per horam integram, ita desolationis tempore valde est difficile illam explere. Idcirco, is, qui exercetur, ad agendum contra desolationem, et ad tentationes vincendas, *debet* semper *durare* aliquantulum *ultra horam completam: ut non solum assuescat resistere adversario, sed etiam illum prosternere.*

Decima quarta est, quod si vacans Exercitiis cernatur consolatione multa, et fervore magno ferri, obviandum est, ne promisso aliquo vel voto, inconsulte ac præcipitanter facto, se obstringat: idque tanto fuerit diligentius prævertendum, quanto ille ingenii esse instabilioris perspicitur. Quamvis enim unus alterum juste movere possit ad ingressum Religionis, in qua emittenda sint obedientiæ, paupertatis, atque castitatis vota; quamvis præterea majoris meriti sit opus ex voto quam sine voto factum: plurima nihilominus ratio habenda est conditionis propriæ personarum. Item attente est considerandum; quid commodi, vel incommodi pos-

Decima quarta, ille, qui tradit Exercitia, si videat eum, qui illa accipit, in consolatione et cum multo fervore procedere, debet præmonere, ne promissionem aliquam faciat, nec votum aliquod inconsiderate ac præcipitanter: et quanto magis eum cognoverit levis indolis esse [*s. instabilem*], *tanto magis debet illum præmonere*, (19) *et* [*porro*] *admonere. Quamvis enim recte possit quis movere alium ad Religionem amplectendam, in qua intelligitur* [*quis*] *facere votum obedientiæ, paupertatis, et castitatis; et quamvis bonum opus, quod fit cum voto, sit magis meritorium, quam quod sine illo; multum* [*tamen*] *attendenda est* propria conditio et subjectum (20) [*ejus, qui*

(19) *Præmonere et* (porro) *admonere.*—Hisp. *prevenir y admonir.* Scil. ubi de homine levi adeo et inconstanti agitur, non sufficit semel *præmonuisse*, sed necesse est porro iterum atque iterum identidem *admonere*, ne forte in fervoris æstu inconsulto promittat aliquid aut voveat, cujus eum postea pœniteat.

(20) *Subjectum.*—Hisp. *subjecto.* Quæ vox refertur ad universam hominis naturam, et ad ejus dispositionem, tum physicam, tum moralem.—Itaque *subjectum* considerandum est, ut judicium rectum feratur de ipsa persona; *conditio* vero spectat ad externam ejus relationem cum aliis, ut si paterfamilias, si filiusfamilias, si magistratus, si dives vel pauper, et alia ejusmodi, personæ ipsi non intime propria, sed potius extrinsecus adhærentia.—Utrumque vero, et *conditionem* et *subjectum*, diligenter considerandum esse monemur, ut futura ex voto aliquo tum commoda tum incommoda prudenter æstimari possint ac proin certius judicium ferri, utrum facilis futura sit an difficilis voti exsecutio, utrum difficultates superandæ sperentur necne, etc. hujusmodi.

sit occurrere, ad illud præstandum, quod aliquis promissurus sit.

Decima quinta est, quod tradens Exercitia non debet alterum impellere ad paupertatem et promissionem ejus magis quam ad oppositum; neque ad hoc potius, quam ad illud institutum vitæ; quia licet extra Exercitia licitum sit, et pro merito ducendum, si quis cælibatum, religionem et aliam quamcumque evangelicam perfectionem amplecti suadeat iis omnibus, quos ex personarum et conditionum ratione probabile sit fore idoneos: longe tamen convenientius, meliusque est, inter Exercitia ipsa id non attentare: sed Dei potius voluntatem quærere, atque præstolari, donec ipse Creator ac Dominus noster animæ sibi devotæ sese communicet; eamque amplexans, ad sui amorem, laudem, et servitium disponat, prout maxime scit esse commodum. Quapropter dictanti Exercitia standum est in quodam æquilibrio, sinendumque ut citra medium, Creator ipse cum creatura, et hæc vicissim cum illo rem transigat.

Decima sexta est, quod, ut Creator ipse, Dominusque noster in

facit Exercitia], *et quantum possit invenire auxilii vel impedimenti, in explenda* [*deinceps*] *ea re, quam vellet promittere.*

Decima quinta, ille, qui tradit Exercitia, non debet ea accipientem movere magis ad paupertatem neque ad promissionem [*aliquam*] *quam ad opposita, neque ad unum* statum vel modum vivendi [*magis*] *quam ad alium: quia licet, extra Exercitia, possimus licite ac meritorie movere omnes, qui probabiliter idoneitatem habeant, ad eligendam continentiam,* virginitatem, *religionem et* omnem modum *perfectionis evangelicæ: tamen, in talibus Exercitiis spiritualibus, convenientius est, et multo melius, quærendo divinam voluntatem, ut ipse Creator ac Dominus animæ* (21) suæ [*sibi*] *devotæ se communicet, eam amplexans in suum amorem ac laudem, eamque disponens* (22) ea via, qua melius poterit ei deinceps servire, [*vel, quæ melius poterit ipsi convenire in posterum*]; *ita ut qui tradit Exercitia,* non divertat, nec se inclinet ad unam neque ad alteram partem; *sed consistens in medio, ad instar bilancis, sinat Creatorem cum creatura, et creaturam cum suo Creatore ac Domino immediate operari.*

Decima sexta, ad id [*quod supra dictum est*], *scilicet, ut Creator ac*

(21) *Animæ suæ* (sibi) *devotæ.*—τὸ *suæ*, ex autographo, Creatoris dominium exprimere videtur.—*Eam amplexans.* Ita vertimus cum vulgata versione ex autographo, ubi habetur *abraçandola.* Antiqua versio *ms.* pariter habet: *eam acceptando.* Sed in vulgatis editionibus hispanicis legitur: *abrasandola*, i.e. *eam accendens, inflammans.* Quod quidem certe magis est ad rem. Et fortasse scriptor literulam *ç* pro *s* posuit, S. Patre minima ista non observante.

(22) *Ea via, qua*...(*vel, quæ*...).—Utraque hæc versio potest cum autographo hispanico componi, ita ut sensus S. P. sit, vel: *ea via, qua melius possit homo deinceps servire Deo;* vel: *ea via, quæ melius possit servire*, idest convenire *homini*, ut *in posterum* Deo serviat melius, ac salutem certius consequatur.—Et uterque sensus rectus est, et rei quæ tractatur convenit, ac tandem in idem recidit, habito præ oculis fine creationis.

creatura sua certius operetur, si accidat animam ad aliquid minus rectum affici atque inclinari, summopere ac totis viribus nitendum est in contrarium: (ut puta si ad officium vel beneficium adipiscendum aspiret, non divinæ gloriæ aut communis animarum salutis causa, sed commoditatis suæ negotiorumque temporalium dumtaxat); tunc affectus ad oppositum impelli debet, per assiduas orationes, et alia exercitia pia, in quibus a clementia Dei oppositum petatur; videlicet, hunc ut ille animum offerat ipsi Deo, se tale officium vel beneficium, aut aliud quidvis, jam non appetere, nisi priorem affectum adeo mutaverit, ut nihil jam omnino desideret, vel possideat alia ex causa, quam divini cultus et honoris.

(*) Decima septima perutilis est, quod scilicet tradens Exercitia,

Dominus certius operetur in sua creatura; si forte talis anima inordinate (23) *affecta est et inclinata ad rem aliquam; valde conveniens est* [*eam*] movere se, *adnitendo totis viribus, ut* veniat [*perveniat*] *ad contrarium ei rei cui male affecta est: veluti si* [*anima*] *affecta est ad quærendum et* possidendum *officium aliquod vel beneficium, non ob honorem et gloriam Dei Domini nostri, neque ob salutem spiritualem animarum, sed ob sua propria commoda et utilitates temporales, debet affici* [*affectum suum impellere*] *ad contrarium, instando in orationibus aliisque exercitiis spiritualibus, et petendo contrarium a Deo Domino nostro;* [*protestando*] *scilicet, nolle se tale officium vel beneficium, aut aliud quidquam, nisi* divina sua Majestas, in ordinem redigens ejus desideria (24), *primum suum affectum* ipsi *mutaverit, ita ut causa desiderandi vel tenendi unum vel alterum, sit solum obsequium, honor et gloria suæ divinæ Majestatis.*

Decima septima, multum conducit, *ut qui tradit Exercitia,* [*quam-*

(*) *Annotatio decima septima ita poni debet:* Decima septima, Perutile est, ut qui tradit Exercitia, quamvis inquirere, ac scire non intendat proprias alterius cogitationes et peccata: certior tamen fideliter fiat de variis agitationibus et cogitationibus, quas varii spiritus immittunt. Perspecto enim majori, aut minori ejus profectu, nonnulla spiritualia Exercitia præscribere illi potest, præsenti animæ necessitati opportuna.

---

(23) *Inordinate.*—Ita ex autographo. Non enim id solum spectatur, ne anima *ad aliquid minus rectum* afficiatur, ut habet vulgata versio, sed ne afficiatur *inordinate* ad ullam rem, sive minus recta ea sit, sive bona et optima. Quia etiam ad rem per se bonam affici inordinate possumus, sive quod rem bonam cupiamus non ob finem bonum, ut in exemplo hic a S. P. proposito, sive quod res illa, quantumvis bona, non sit aptum medium ad finem, sive etiam quod inconsulto, præcipitanter, aut nimio ardore, nimiave anxietate in rem illam feramur. Hæc omnia sub ista vocula: *inordinate,* comprehenduntur.

(24) *Nisi divina sua Majestas, in ordinem redigens ejus desideria...affectum ipsi mutaverit.*—Scilicet illa affectus inordinati mutatio divinæ potissimum gratiæ effectus est, quæ proinde *instanti* oratione postulanda.

inquirere ac scire nolens proprias alterius cogitationes et peccata; superest, ut certior factus fideliter de cogitationibus a vario spiritu immissis, et ad majus, aut minus bonum trahentibus, spiritualia nonnulla Exercitia illi præscribat, præsenti animæ necessitati opportuna.

vis] *non intendens percunctari neque scire proprias ejus, qui illa accipit, cogitationes et peccata;* [*tamen*] *fideliter certior fiat de variis agitationibus et cogitationibus, quas diversi spiritus ei immittunt: quia* secundum majorem aut minorem [*ejus*] profectum, *potest ei tradere quædam Exercitia spiritualia convenientia, et conformia necessitati animæ hujusmodi sic agitatæ* (25).

Decima octava est, quod juxta ejus, qui exercetur, habitudinem,

(26) *Decima octava, juxta dispositionem eorum, qui volunt Exercitia*

(25) Hæc Annotatio decima septima, licet omnibus sub ipsum Exercitiorum initium explicanda non sit, interdum tamen pro opportunitate exponi poterit, si quando Exercitans non satis communicare sensa animi sui videbitur. Plerumque tamen per solam accurate interrogandi frequentiam, juxta Annot. sextam, res tota conficietur, ita ut ne mentionem quidem fieri necesse sit hujus decimæ septimæ Annotationis. Semper tamen ei, qui tradit Exercitia, præ oculis habenda est, ut Exercitantem recte dirigere possit.

(26) Diligenter considerandæ sunt hæ tres Annotationes ultimæ, quæ de *variis* hominum generibus agunt, quibus *vario* modo, singulorum captui accommodato, tradi Exercitia possunt. Quæ ergo a S. P. dicuntur, paucis ita resumi possunt:

In dandis Exercitiis ratio habenda est personarum, et dispositionis etiam, seu voluntatis, qua quis sese ad Exercitia sumenda offerat. Hinc:

1. Si quis tantum instrui cupit, ut ad aliquem gradum quietis in anima perveniat: huic tradatur Examen, tum particulare, tum generale: item primus orandi Modus; et ad Confessionem rite faciendam et frequentandam, sanctamque Eucharistiam frequentius suscipiendam instruatur, disponatur et excitetur.—Huic S. P. ne *Fundamentum* quidem explicari jubet, licet fortasse non censeatur prohibere.—Atque hoc quidem modo *Exercitia* proprie dicta fieri vix ac ne vix quidem dici possunt. Est tamen modus juvandi plurimos facillimus simul et utilissimus, et rudioribus etiam quibusque conveniet, quibus præterea explicanda distincte sunt omnia quæ ipsis proponuntur.

2. Si quis, bonæ licet voluntatis, exiguam habeat dispositionem naturalem, puta ingenii aut indolis, ita ut fructus insignis sperandus non sit, huic nonnisi faciliora, nec fere nisi primæ hebdomadæ Exercitia tradi conveniet; ne scilicet ille supra vires oneretur.—Consulendum etiam tempori, ne forte tali homini opera impendatur, quæ utilius, proindeque cum majore Dei gloria, in aliis magis idoneis exercendis poni posset. Hæc fere in *Annot. decima octava.*

3. Accidere potest, ut quis, vel literarum studiis excultus, vel certe ingenio pollens, Exercitiis dare operam cum vero magnoque proficiendi desiderio cupiat, sed negotiis distineatur, a quibus expedire se vel abstinere per multorum dierum spatium non possit. Huic, si saltem quotidie horam unam cum dimidio suis occupationibus, vel etiam quieti suæ, suffurari potest, quomodo tradi Exercitia etiam omnia possint, præclara industria docemur *Annot. decima nona.*

4. Denique, qui et a negotiis liber est, et quamplurimum proficere cupit, et, ut supponitur, ab ingenii dotibus idoneus est; huic tradantur Exercitia, ordine quo præscripta sunt, et suadendus secessus, cujus tria præcipua commoda enumerantur. Hæc *Annot. vigesima.*—Ceterum videndum de hac ipsa re Directorium, cap. 1. num. 7.—Utinam vero omnis hæc doctrina Operariis nostris et Confessariis familiaris semper esset, quo fidelium saluti et *perfectioni*, pro vocationis nostræ ratione, *magis* magisque consulerent!

puta pro ætate, doctrina, vel ingenio, accommodari debent Exercitia; ne cui rudi aut imbecilli seu debili ea imponantur, quæ ferre non possit citra incommodum, nedum ad profectum suum assumere. Similiter prout cuique in animo est sese disponere, impartiendum id demum est, quod eum potissimum juvare possit. Propterea ei, qui se instrui dumtaxat postulat, et ad gradum aliquem perduci, in quo animus suus conquiescat, tradi potest particulare primum Examen infra positum; deinde generale, simulque Modus orandi mane per horæ dimidium, ex præceptorum Dei et peccatorum mortalium consideratione, de qua suo loco infra. Suadendum etiam fuerit, ut octavo quoque die peccata sua confiteatur, et quindecim dierum intervallo, vel octo potius, si affectus impellat, sumat Eucharistiæ Sacramentum. Ista exercitationis ratio proprie competit rudioribus seu illitteratis; quibus insuper exponenda erunt singula præcepta Dei, atque Ecclesiæ, mortalia peccata, cum quinque sensibus, et operibus misericordiæ. Itidem si is, qui tradit Exercitia, alterum viderit debilis esse naturæ, ac parum capacis, unde modicus proventus et fructus sperari queat, satius fuerit aliqua ex dictis levioribus Exercitiis ipsi præscribere, usque ad Confessionem peccatorum: postea nonnulla conscientiæ Examina, et methodum Con-

spiritualia suscipere, id est, secundum eorum ætatem, doctrinam, vel ingenium, applicari debent talia [*hujusmodi*] *Exercitia; ne homini rudi vel exiguæ* [*delicatæ*] *complexionis* tradantur *ea, quæ commode* [*s. suaviter*] *ferre non possit, et quibus non possit proficere. Similiter, prout quisque voluerit se disponere, id ei dandum est, per quod magis possit se juvare et proficere. Itaque ei, qui* [*tantum*] *juvari vult ut instruatur, et ut perveniat usque ad certum gradum contentam reddendi animam suam, dari potest Examen particulare* [*infra post Fundamentum*], *ac postea Examen generale* [*ibidem*], *simul et Modus orandi, mane per mediam horam, circa præcepta, peccata mortalia etc.* [*infra in fine post quartam hebdomadam*]; *commendando ei etiam Confessionem suorum peccatorum* [*faciendam*] *octavo quoque die, et, si potest, Communionem decimo quinto* [*quoque die*], *et, si* [*ita*] *afficitur,* melius *octavo quoque die. Hic modus magis est conveniens rudioribus seu illiteratis, declarando illis* [*singillatim*] *unumquodque præceptum, et sic de peccatis mortalibus, præceptis Ecclesiæ, quinque sensibus, et operibus misericordiæ. Similiter si ille, qui tradit Exercitia, videat eum, qui ea accipit, esse* exigui subjecti (27), *vel parvæ capacitatis naturalis, a quo non speratur multum fructus, convenientius est ei tradere aliqua ex* his (28) *Exercitiis levibus* [*levia, s.*

(27) *Subjecti.*—Vide supra notata ad Annotat. 14. n. 20.

(28) *Ex his Exercitiis.*—*Ex his;* non ut habet vulgata: *ex dictis Exercitiis;* quasi vero ne illa quidem omnia dari possint, quæ paulo ante enumerata fuere: cum immo paulo infra multo latius extendat, quæ hic dicuntur, scilicet ad omnia primæ hebdomadæ Exercitia. Ergo, *ex his,* intellige, non *ex dictis;* sed *ex his,* quæ in Libro ipso continentur.

fessionis frequentioris dare, quibus jam paratum sibi animæ profectum seu lucrum tueri possit. Non erit autem progrediendum ad Electionum dictamina, aliorumve, quam primæ hebdomadæ Exercitiorum; quoties præsertim alii adsunt majori cum fructu exercitandi, nec omnia omnibus præstare temporis permittit angustia.

leviora ex libro Exercitiorum], *donec faciat Confessionem suorum peccatorum; ac dein, dando illi aliqua Examina conscientiæ, et ordinem confitendi frequentius,* quam solebat, *ut se conservet in eo quod adeptus est, non progredi ulterius in materias Electionis, neque in alia ulla Exercitia, quæ sunt extra primam hebdomadam; maxime quando in aliis major profectus fieri potest, dum tempus deest* [*non sufficit*] *ad omnia.*

Decima nona est, quod homini negotiis publicis, vel aliis convenientibus districto, sive ingenio sive literis præditus sit, suppetente ipsi hora una et dimidia diebus singulis ad sumenda nonnulla Exercitia; exponendum primo erit, quem in finem homo creatus sit: deinde per horam dimidiam Examen particulare, deinceps generale cum modo rite confitendi, sumendique sacri Sacramenti, tradi ei possunt; præscribendo etiam, ut mane, per triduum, spatio unius horæ meditationem agat de primo, secundo, ac tertio Peccato, ut docetur infra.

Decima nona, ei, qui implicatus [*s. occupatus*] *esset in rebus publicis vel negotiis convenientibus* [*utilibus, necessariis* (29), *sive literis sive ingenio* [*v. industria ad mechanica*] *polleat,* [*dari Exercitia possunt*], *si sumat unam horam cum dimidia* [*quotidie*] *ad se exercendum* (30), *explicando ei* [*primum*] *adquid creatus est homo; tradi item potest per horæ dimidium Examen particulare, ac postea generale, et modus confitendi ac sumendi* [*sanctissimum*] *Sacramentum; faciat*[*que*] *per tres dies quolibet mane spatio unius horæ meditationem de primo, secundo et tertio Peccato,* [*infra in prima*

(29) *Negotiis convenientibus* (utilibus, necessariis), scilicet, ejusmodi negotiis et officiis, sive literariis, sive mechanicis, a quibus se ille per plures dies subducere omnino *non possit.* Si enim posset, pro illa bona voluntate, quæ hic supponitur, libere vacaturus ab illis negotiis intelligeretur, et Exercitia facturus eo modo, qui dicitur in sequenti *Annot. vigesima.*

(30) *Ad se exercendum.*—Quod vulgata habet: *ad sumenda* NONNULLA *Exercitia,* non est accurate positum. Non enim *aliqua* solum, sed etiam *omnia,* modo hac in Annot. exposito, fieri possunt, quod etiam ex sequentibus intelligi datur.—Hoc quidem modo Exercitia se fecisse scribit P. Antonius Possevinus, cum esset Societatis nostræ sub P. Everardo secretarius; quod munus cum ei nonnisi horam cum dimidio vacui a solitis occupationibus relinqueret temporis, dies 47. solis primæ hebdomadæ Exercitiis impendit, duce et instructore P. Jacobo Mirone, qui ab ipso B. Patre ea acceperat. "Quadraginta septem dies, in meditationibus primæ "hebdomadæ positi horis subsecivis: quod tempus videri poterat longius, nisi "commentatio cujusque non tam puncti quam verbi Possevinum adegisset, ut quam "accuratissime omnia ponderaret, notaret et scripto, quæ sibi P. Mironem inter-"roganti exponebantur." Ita de se Possevinus Annal. *ms. dec.* 1. *lib.* 4. *c.* 6. Qui dein fructu incredibili animarum hisce armis spiritualibus usus est, etiam in itineribus, cum Legationes jussu s. Pontificis obiret.

Postea per alios tres dies eadem hora de Processu peccatorum. Per alios totidem de Pœnis, quæ peccatis respondent.

Dictandæ quoque illi erunt intra totum dictarum trium meditationum tempus, decem Additiones illæ, quæ habentur in fine primæ hebdomadæ.

Observabitur eadem meditandi ratio circa mysteria Domini nostri Jesu Christi, quæ infra in ipsismet Exercitiis late explicatur.

Vigesima est, quod ei, qui a negotiis liberior est, et fructum consequi spiritualem optat, quam possit maximum, tradenda sunt omnia Exercitia eodem, quo procedunt, ordine: (et quidem scribi rerum capita, ne excidant e memoria, expedit): in quibus (secundum successum communiorem) tanto majorem faciet progressum spiritualis vitæ, quanto magis ab amicis notisque omnibus, et ab omni rerum humanarum sollicitudine sese abduxerit; ut si ab ædibus pristinis migret in domum cellamve aliquam secretiorem, unde ipsi liberum securumque sit egredi ad Matutinum, sacrum Missæ, vel ad Vesperarum officium cum libuerit audiendum, absque familiaris cujusquam interpellatione. Ex qua quidem loci secessione inter alias multas commoditates hæ tres præcipue consurgunt. Prima, quod

hebdomada]; *deinde per alios tres dies eadem hora meditationem de Processu peccatorum*, [*infra ibidem*]; *postea per alios tres dies eadem hora faciat de Pœnis, quæ peccatis respondent*, [*infra ibidem*]; *tradendo illi in omnibus tribus meditationibus decem Additiones*, [*infra ibidem*]; *servando eumdem discursum* [*s. ordinem*] *circa mysteria Christi Domini nostri, qui infra ac fuse in ipsis Exercitiis declaratur.*

Vigesima, ei, qui magis expeditus est [*liber a negotiis*], *et qui desiderat, quantum possibile est, proficere, tradantur omnia Exercitia spiritualia eodem ordine, quo procedunt, in quibus, via ordinaria* (31), *eo plus proficiet, quo magis segregaverit se ab omnibus amicis ac notis, et ab omni sollicitudine terrena, verbi gratia, migrando e domo in qua habitabat, et eligendo aliam domum vel* [*aliud*] *cubiculum, ut ibi degat* quam secretissime possit; *ita ut in ejus potestate sit ire quotidie* ad Missam, et ad Vesperas (32), absque timore *ne noti sui eum impediant. Ex qua secessione sequuntur tres præcipuæ utilitates, inter alias multas. Prima est, quod segregando se quis a multis amicis ac notis, itemque a multis negotiis non bene ordinatis*, ut serviat Deo Domino nostro eumque laudet (33), *non parum meretur coram sua*

(31) *Via ordinaria.*—Ita habet etiam antiqua versio *ms.*, et est ac si dicas: *plerumque, communiter.* Textus hisp. habet: *por via ordenada*, quod proprie est: *via ordinata*, seu, *ordine servato*, et posset intelligi: *pro ratione personarum et circumstantiarum habita discretione debita.*

(32) *Ad Missam et ad Vesperas.*—In vulgata versione mendose irrepsit *Matutinum;* in autographo certe non habetur.

(33) *Ut serviat Deo Domino nostro eumque laudet.*—Intelligenda hæc verba ita, ut finem exprimant, ob quem quis ab amicis et negotiis secedat, non vero referenda ad negotia non bene ordinata, quemadmodum vulgata versio habet.—In antiqua versione *ms.* sic legitur: *ita se separando a multis amicis et negotiis non bene ordinatis, ut melius quis Deo serviat, non parum meretur.*

exclusis amicis et familiaribus, negotiisque minus recte ordinatis ad Dei cultum, gratiam apud Deum non mediocrem meretur. Secunda, quod per hujusmodi secessum intellectu minus quam antea distracto in diversas partes, sed collecta redactaque omni cogitatione ad rem unam, scilicet ad obsequendum Deo Creatori suo, et saluti animæ suæ consulendum, multo liberius ac expeditius utitur naturæ viribus in quærendo eo, quod desiderat tantopere. Tertia, quod quanto se magis reperit anima segregatam ac solitariam, tanto aptiorem seipsam reddit ad quærendum, attingendumque Creatorem et Dominum suum : ad quem insuper, quo proprius accedit, eo melius ad suscipienda Bonitatis divinæ dona disponitur.

divina Majestate. Secunda, [*quod*] *ita segregatus* non *habens intellectum divisum circa multa, sed ponens omnem curam* [*sollicitudinem, conatum*] *in una re sola, scilicet, in serviendo Creatori suo, et in* profectu *animæ propriæ, liberius utitur naturalibus suis potentiis, ad quærendum* diligenter *id quod tantopere desiderat. Tertia,* [*quod*] *quanto magis anima* nostra *reperit se solam et segregatam,* [*tanto*] *se reddit aptiorem ad* appropinquandum *Creatori ac Domino suo, eumque attingendum : et quanto magis ita eum attingit,* [*eo*] *magis se disponit ad suscipiendas gratias ac dona a sua divina ac summa Bonitate.*

EXERCITIA

quædam spiritualia, per quæ homo dirigitur ut vincere seipsum possit, et vitæ suæ rationem, determinatione a noxiis affectibus libera, instituere.

In primis ut per hujusmodi Exercitia, tam qui ea tradit, quam qui accipit, juvari queat, supponendum est Christianum unumquemque pium, debere promptiore animo sententiam seu propositionem obscuram alterius in bonam trahere partem, quam damnare. Si vero nulla eam ratione tutari possit, exquirat dicentis mentem, et si minus recte sentiat, vel intelligat, corripiat benigne: hoc nisi sufficit, vias omnes opportunas tentet, quibus illum sanum intellectu, ac securum reddat ab errore.

EXERCITIA

spiritualia, *ut* [*homo*] vincat *se ipsum*, *et ordinet vitam suam*, *quin se determinet* (1) [*non determinando se*] *ob* ullam *affectionem*, *quæ* inordinata *sit*.

(2) *Ut tam is, qui tradit Exercitia spiritualia, quam qui accipit, magis* se se juvent ac proficiant, *præsupponendum est, quemvis bonum Christianum promptiorem esse debere ad salvandam propositionem proximi, quam ad eam condemnandam: et si non potest eam salvare, inquirat* [*ex ipso*] *quomodo eam intelligat; et si quidem male illam intelligit, corrigat illum cum amore: et, si* [*id*] *non sufficit, quærat omnia media convenientia, ut* [*ille*] *bene eam intelligens* se salvet (3).

(1) *Quin se determinet.*—Notatu digna est hoc loco S. P. sapientia ac discretio singularis. Scriptum erat primum in autographo: *ordenar su vida* SIN AFFECCION ALGUNA *que desordenada sea;* id est; *ordinet vitam suam* ABSQUE AFFECTIONE ULLA *quæ inordinata sit.* At visa dein fuit S. P. hæc expressio non satis discreta, vel certe ejusmodi, ut indiscrete intelligi ab aliquo, aut explicari posset. Et vero, quam difficile est inveniri aliquem ita plane constitutum, ut sit *absque ulla affectione inordinata!* Correxit itaque S. P., suaque manu in margine adscripsit: SIN DETERMINARSE *por alguna affeccion* etc., id quod omnis inordinatæ affectionis absentiam restringit ad tempus et ad actum ipsius determinationis: ut scilicet, qui se in ordinanda vita sua ad aliquid determinat, id faciat, semota et exclusa omni affectione inordinata, neque ulla hujusmodi affectio eum ad ita determinandum inducat. Quod certe, ut in praxi necessarium est, ita nec indiscretum est illud exigere.

(2) Hoc monitum, seu prœmium, quod non magis ad Exercitia pertinere videtur, quam ad communem legem charitatis, ideo præmitti a S. P. existimo, quod primis annis expertus esset minus æqua multorum judicia, apud quos, ut erant illa tempora ob serpentes hæreses suspiciosa, Exercitiorum occasione notam novatoris incurrerat. Ceterum est sane charitati et discretioni consentaneum hoc monitum, ejusque usus non raro necessarius, ne præceps de quoquam feratur judicium. Monemur ergo, ne obscuram vel dubiam alicujus propositionem continuo in pejorem, sed contra potius in meliorem partem interpretemur; quod si fieri nequeat, exploremus, an forte ille recte sentiens male sensum suum expresserit, quo in casu non animus quidem, sed lingua corrigenda et emendanda esset; quod si etiam animo errasse deprehendatur, tum quidem nihil relinquatur intentatum ex convenientibus et præscriptis ab Ecclesia modis, ut ab errore ille revocetur.

(3) *Se salvet.*—Cum in hoc monito verbum *salvare* jam bis ita positum sit, ut referatur ad *propositionem* proximi, nil impedit, quo minus etiam hoc ultimo loco ita intelligatur, ut sensus sit: *eadem propositio rite intellecta salvetur*, i.e. salva sit, immunis sit ab errore. Et hic sensus magis convenit cum hisp. autographo, et sic habet antiqua versio *ms.: proximus sane illam propositionem intelligens salvet eam.*

PRINCIPIUM SIVE FUNDAMENTUM.

Creatus est homo ad hunc finem ut Dominum Deum suum laudet, ac revereatur, eique serviens tandem salvus fiat. Reliqua vero supra terram sita, creata sunt hominis

PRINCIPIUM, (1) ET *FUNDAMENTUM.*

Homo creatus est, (2) ut laudet Deum Dominum nostrum, ei reverentiam exhibeat, eique serviat, et per hæc [*hæc agendo*] salvet animam suam: *et reliqua* (3) super

(1) *Principium*, ET *Fundamentum.*—Conjunctio *et* ex autographo, non *sive*, innuit voces has: *Principium*, *Fundamentum*, ex mente S. Auctoris non esse synonymas. Ergo, *Principium* potissimum in theoria, ex quo cetera fusius in Exercitiis tractanda deducuntur, quodque omnem reliquam Exercitiorum materiam intime penetrat, et ad quod omnia reducuntur; *Principium*, quod sana ratione utentibus, nedum fidelibus, probandum non est, sed ex ratione ac fide præsupponitur; iis vero, qui fide debiles, vel ignorantes valde sint, probabitur potissimum, ut solent probari principia, ex absurdis, quæ ex negato hoc principio, vel admisso quocumque alio de hominis fine, sequerentur; item *Principium*, disquirendum diligenter, studiose meditandum, evolvendum accurate, diu multumque ponderandum, et alte animo imbibendum.—*Fundamentum*, in praxi, in quo tota Exercitiorum spiritualium moles, totumque vitæ spiritualis ædificium innititur. Est enim hæc doctrina de fine hominis prima veritas, super qua, ut fundamento, ceteræ veritates deinceps proponendæ, et virtutes, quæ his veritatibus superstruuntur, solidissime ac firmissime assurgunt.—*Principium, et Fundamentum.* Sine hoc *Principio* qui vivit, vivit cupiditatum suarum ludibrium, vel certe veluti casu vivit, bonus, malus, pro rerum, temporum, locorum, personarum circumstantiis. Sine hoc *Fundamento* virtus ipsa non erit solida, erit vita etiam bona similis *domui ædificatæ super arenam*, cujus *ruina magna* semper timenda.—Est autem hæc doctrina *Principii* ejusmodi, ut non modo catholico homini, sed cuicumque, modo homo sit, etiam hæretico, schismatico, etc. conveniat. Quicumque vero serio illam consideret, non poterit non victas dare manus.

(2) *Homo creatus est, etc.*—Plura sese offerunt in hac literali versione notatu sane dignissima, quorum unum alterumve expendere juverit. 1. *Laudare, reverentiam exhibere, servire*, tria hæc officia hominis erga Deum ordine exprimuntur ex autographo; cum in versione vulgata tertium illud, per participium *serviens*, ex pulchra illa officiorum serie veluti avulsum ac solitarium jaceat. Difficultas nata erat ex eo, quod in hispanico tria illa verba eumdem casum admittant; in latino contra, verbum *servio* cum accusativo construi non possit. Nos ob hanc difficultatem coacti fuimus inserere textui pronomen *ei.* 2. *Salvet animam suam*, active, non *salvus fiat*, passive: scilicet, jam ipsius hominis est, *salvare animam suam.* Nihil enim deesse ex parte Dei potest, quando ad hunc finem homini existentiam et vitam donavit Creator, qui profecto cum hunc ei finem constituerit, immo vero ipse in homine creando hunc *sibi* finem proposuerit, necessariis ad finem consequendum præsidiis carere hominem non sinit.—*Tandem*, quod habetur in vulgata versione, abest in autographo: sed ejus loco: *per hæc*, i.e. *hæc agendo*, sive, *his mediis;* hisp. *mediante esto*, ad verbum diceretur italice: *mediante questo;* gall. *moyennant cela;* nempe *laudando, reverentiam exhibendo, et serviendo.*

(3) *Et reliqua...propter hominem*, et *ut eum juvent.*—Notanda ista conjunctio *et.* Duplex creaturarum finis exprimitur. *Propter hominem*, seu *homines causa*, innuit finem *proximum* creaturarum, simulque Creatoris liberalitatem, cujus ea vox est ad Adam: *Ecce dedi vobis*, (Gen. i. 29.), itemque ad Noë: *Tradidi vobis omnia* (Gen. ix. 3.). Et *ut eum juvent*....finem *ultimum* indicat, ad quem omnia tandem referuntur. *Super faciem terræ*, ex autographo visum fuit retinendum, quod distinctius exprimat, de quonam potissimum creaturarum genere hic sermo sit ex mente S. Patris.—*Tantum - quantum*—hisp. *tanto - quanto*—scilicet: *nec plus - nec minus.*—DEBERE

ipsius causa, ut eum ad finem creationis suæ prosequendum juvent: unde sequitur utendum illis, vel abstinendum eatenus esse, quatenus ad prosecutionem finis vel conferunt, vel obsunt. Quapropter debemus absque differentia nos habere circa res creatas omnes (*) (prout libertati arbitrii nostri subjectæ sunt, et non prohibitæ): ita, ut (quod in nobis est) non quæramus sanitatem magis, quam ægritudinem; neque divitias paupertati, honorem contemptui, vitam longam brevi præferamus. (†) Sed consentaneum est, ex omnibus ea demum, quæ ad finem ducunt, eligere ac desiderare.

faciem terræ [*sita*], *creata sunt propter hominem*, et *ut eum juvent in prosecutione finis, ob quem creatus est. Unde sequitur, homini tantum utendum illis esse, quantum ipsum juvent ad finem suum, et tantum* debere *eum* expedire (4) [*retrahere*] *se ab illis, quantum ipsum ad eum* [*finem*] *impediunt: quapropter* necesse est facere (5) [*exhibere*] *nos indifferentes erga res creatas omnes, quantum permissum est libertati nostri liberi arbitrii, et non est ei prohibitum; adeo ut non* (6) velimus *ex parte nostra magis sanitatem quam infirmitatem, divitias quam paupertatem, honorem quam ignominiam, vitam longam quam brevem, et* con-

(*) *In Fundamento ubi dicitur:* Prout libertati arbitrii nostri subjectæ sunt, et non prohibitæ; *clarius ex autographo dicatur:* Prout libertati arbitrii nostri permissum est, et non prohibitum.

(†) *Circa finem Fundamenti, ubi habetur:* Sed consentaneum est ex omnibus ea demum, quæ ad finem ducunt, eligere ac desiderare; *dicatur:* Sed consentaneum est ex omnibus ea demum, quæ ad finem, cujus gratia conditi sumus, nos ducunt, eligere ac desiderare.

eum expedire se. Severiori loquendi forma utitur S. P., ubi de *abstinendo* a noxiis loquitur, quam ubi de *utendo* opportunis: hisp. HA *de usar* – DEBE *quitarse*—ital. HA *da servirsi* – DEVE *disfarsi*—gall. IL A *à se servir* – IL DOIT *se défaire.*

(4) *Expedire* (retrahere) *se*, magis proprie ex autographo, quam *abstinere.* Et vero, unusquisque solet fere nimio affectu alicui saltem creaturæ adhærere, aut implicatus esse; cui propterea non sufficiat ab ea *abstinere*, sed necesse sit *retrahere*, seu *expedire se.* Isque primus est fructus in Exercitiis spectandus, ex Annot. 1. inter 20.

(5) *Facere* (exhibere) *nos indifferentes.*—Ita ex autographo : *facere;* non : *habere. Habere nos indifferentes* perfectio est, ad quam tendere docemur. Dum vero dicitur, *facere nos indifferentes*, conatus innuitur, quo opus est ad illam indifferentiam consequendam. Ceterum, verbum hoc *facere*, hisp. *hazer*, eodem sensu occurrit in contempl. de Nativitate punct. 1. ubi dicitur: (*haziendo me*) *faciendo me pauperculum*, itemque in prioribus Regulis ad spiritus discernendos, regg. 12. 13. et 14. ubi dicitur: *inimicus* (*se haze*) *facit se* etc., et in omnibus his locis commode verti potest: *exhibere.* Hic itaque sensus est: *necesse est exhibere nos indifferentes*, id est, ita nos gerere erga res creatas omnes, vincendo nosmetipsos, perinde ac si inclinationem vel repugnantiam non sentiremus; sensum nostrum, sive placeant illæ, sive displiceant, abnegantes. Et hic est ille conatus, quo necesse est nos eniti ad illum perfectionis gradum sane excelsum, in quo creaturis utamur vel abstineamus *tantum*, *quantum*, *nec plus*, *nec minus*, quam ratio finis ultimi postulat.

(6) *Velimus*, ita ex autographo; non: *quæramus.* Agitur enim potissimum de *affectu.* Et vero *quærere* infirmitatem—itemque *quærere* vitam brevem, et alia hujusmodi, vix ac ne vix quidem dici recte potest; *velle* vero, seu *cupere*, bene dicitur, et est plane ad rem.

sequenter (7) in ceteris omnibus, unice (8) desiderando et eligendo *ea, quæ* magis *nobis conducant ad finem, ob quem creati sumus.*

(7) *Et consequenter in ceteris omnibus.*—Ita ex autographo. Et sane multa sunt, ac propemodum infinita, quæ ad quatuor illa rerum genera referri vix possunt, et circa quæ nihilominus indifferentes nos exhibere necesse est. Vide infra in explanatione, quam subjicimus.

(8) *Unice desiderando et eligendo.*—Notandum ex autogr. *unice*, ut et subsequens *magis;* utrumque enim non modicam vim habet.—Deinde *desiderare*, recte a S. P. ponitur prius, quam *eligere.* Nam et ratione prius est *desiderare*, quam *eligere;* ac denique longe major est in *eligendo* difficultas, quam in *desiderando.*

FUNDAMENTI EXPLANATIO.

Quoniam summi momenti est intima hujus Principii et Fundamenti intelligentia, aliqua hoc loco explanationis et applicationis instar apponere juvat, ut quodammodo vena considerantibus necdum expertis indicetur. Poterit hæc explanatio etiam exemplo esse, quo quisque discat quomodo verba S. P. in hoc libro singula fere ponderanda sint. Passim enim hic grandia sensa sub cortice paucorum verborum veluti abscondita continentur, quæ diligenti consideratione excutienda sunt et in lucem producenda in usum nostrum.

In primis animadvertendum est, *Principium* hoc et *Fundamentum* esse *considerationem*, et dirigi potissimum ad illustrandum *intellectum;* quamvis nil vetet, quominus, ut fieri solet, in formam *meditationis* redigatur, atque ita ad voluntatem movendam etiam dirigatur. Præcipua tamen cura esse debet, ut de hac veritate primaria et fundamentali *intellectus* plene convincatur. Atque hoc loco adnoto, vim Exercitiorum S. P. N. in eo vel maxime consistere, quod *intellectui* illuminando mirifice serviant. Huc enim ubique spectant, ut ante omnia veritatem, quæ proponitur meditanda, clare, plene, intime Exercitans apprehendat, intelligat, deque ea plane convictus maneat. Quæ veritas ubi mentem semel occupavit, eamque penetravit, affectus scilicet voluntatis serii ac solidi sequuntur. Utrumque vero donum, *intellectus* et *voluntatis*, petendum a Domino assidue monet S. P.

Ergo et hic monendus statim est, qui Exercitia aggreditur, ut postulet instantissime a Domino *lumen*, ad intime penetrandam primam hanc veritatem, et *gratiam*, qua voluntas conclusiones practicas ex illa sponte sua sese cuique serio meditanti offerentes amplectatur; itemque, ut *sibi*, sibi uni potissimum, veritatem hanc, ejusque consectaria serio ac sincere applicet. *Notum fac mihi, Domine, finem meum...ut sciam quid desit mihi* (Ps. 38.)—*Deus meus illumina tenebras meas* (Ps. 17). Vere enim *in tenebris* versamur. Accedente vero Dei lumine, illud nobis accidit, quod homini in cœca nocte constituto, accedente die. Qui primo quidem crepusculo videre incipit grandiora quæque objecta, quin tamen adhuc, quænam illa sint, satis discernat;—crescente luce, in primis illa grandiora quæ et qualia sint, distinguit;—deinde minora etiam;—tandem, radio solis per fenestram penetrante, in illo infinitos pulvisculos veluti atomos quasdam deprehendit. Ita nos illuminari solemus, Divino accedente lumine, ut videamus, *quid desit nobis.* Nec tamen illuminari *intellectum* satis est, nisi etiam *voluntas* torpescens exstimuletur, et infirma roboretur. Hinc orationis pro utraque gratia necessitas.

I. FINIS HOMINIS.

HOMO CREATUS EST (ad hoc, ad hunc finem), UT LAUDAT DEUM DOMINUM NOSTRUM, EI REVERENTIAM EXHIBEAT, EIQUE SERVIAT, ET PER HÆC (hæc agendo) SALVET ANIMAM SUAM.

HOMO,—inter omnes creaturas visibiles solus ipse rationalis, intellectu præditus ad cognoscendum, et libero arbitrio ad eligendum quod voluerit—nobilissimus inter omnes res creatas visibiles—*Homo* quivis,—Omnes, *quorum* unus *ego sum.*

CREATUS EST,—*Ipse fecit nos, et non ipsi nos.*—Homo, ego, opus eximium omnipotentiæ Dei, cujus infinita sapientia nihil facere, nihil creare potest, quin sibi finem se dignum proponat, quique non potest non velle et exigere, ut hujusmodi creatura sua rationalis et libera fini sibi præstituto satisfaciat. Nec potest Deus Creator meus indifferentem se habere, ut scilicet nihil curet, faciamne fini huic satis, necne. Id enim sapientiæ Ejus infinitæ ceterisque attributis omnino repugnat.

UT LAUDET DEUM DOMINUM NOSTRUM, EI REVERENTIAM EXHIBEAT, EIQUE SERVIAT.—Creator est *Deus*, qui solus *est qui est*, et a quo omnia, sine quo nihil; ac proin *Dominus*, summo et ineluctabili, et nunquam recusando, nunquam amittendo dominio—*noster*—Deus ac *Dominus universorum.*—Erga hunc *Deum* ac *Dominum* tria hominis officia :

1. *Laudare.*—Et vero quis non laudet, cujus summe admirandas perfectiones, quæcumque circa nos et in nobis sunt, annuntiant? *Cœli enarrant gloriam Dei, etc.—Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?—Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!—Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.*

2. *Reverentiam exhibere,*—cultu interno et externo,—ac reverendo ubique præsentem. *Quis non timebit te, o Rex gentium?*

3. *Servire,*—ex ejus voluntate pendere, idque in omnibus,—ubique et omni tempore,—et eo semper modo agere omnia, quo Dominus velit. Hoc enim est *servire Deo.* Qui enim *servit* alicui, non suam facit, sed ejus cui servit voluntatem. Hoc officium complectitur: 1. Observantiam mandatorum Dei; et hoc quidem commune est omnibus. 2. Fidelitatem in explendis obligationibus status cujusque propriis. 3. In iis qui statum vitæ nondum habent, et quibus electio libera relinquitur, seriam de hoc deliberationem. 4. Denique totius vitæ, cogitationum, verborum, actionum rectam ordinationem, non pro lubito, sed secundum voluntatem Dei, manifestatam nobis seu per auctoritatem legitimam, seu per lumina et inspirationes divinas etc.—*Servire Deo* est etiam obsequia Deo præstare, quibus licet ipse minime indigeat, tamen et dignissimus ipse cui, quidquid ei gratum esse et acceptum novimus, exhibeamus, et vero hæc ille obsequia pro sua benignitate admittere et liberalissime remunerari dignatur. Quo quidem obsequiorum genere ii maxime *Deo servire* censentur, qui suam operam et industriam in eo ponunt, ut ab aliis etiam quamplurimis laus Deo et reverentia et obsequium præstetur.

Circa tria hæc nostra erga Deum Creatorem officia, observa: primum, quod est, *laudare*, esse facillimum; neque adeo secundum, quod est *revereri*, esse difficile; verum in tertio officio, quod est *servire*, difficultatem potissimum reperiri, idque ex natura scilicet nostra per peccatum vitiata. Licet enim *servire Deo* sit per se honorificentissimum et etiam jucundissimum, cum *voluntas Dei* non possit non esse bona et optima, et ipsi etiam creaturæ suæ desiderabilissima; fit tamen ex naturæ nostræ corruptione, ut nec *intellectus* quid velit Dominus clare cognoscat, et *voluntas* rebellis cognitam etiam Dei voluntatem implere detrectet: quia scilicet sui juris esse vult homo; et, quo modo apud Prophetam regium dicere amat: *labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?* eodem et in actione, et in omni propriarum facultatum rerumque omnium usu male sanam affectat libertatem sive independentiam. Hinc præcipue omnis mali labes. Ceterum in serviendo Deo, in facienda Dei voluntate ipsius hominis beatitudo sita est. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.*—Instanter ergo orandum: *Domine, quid me vis facere?* Ut *sciam.—Doce me facere voluntatem tuam.* Ut opere *expleam.*

Præ ceteris ergo hoc officium *serviendi Deo*, ponderandum est. Nam, præterquam quod in hoc præsertim difficultas habetur in nobis, officium hoc præstari

semper Deo debet, nec unquam intermitti. Nam neque *actu* LAUDARE Deum semper possumus, nec eum REVERERI *actu* semper; nec enim fert hanc contentionem mortalis nostra conditio: SERVIRE autem Deo, idest voluntatem ejus facere, et possumus, et debemus semper, neque ab hoc officio vacua abire pars ulla vitæ nostræ potest, etiam dormientium, etiam morientium.

Ponderato bene triplici hoc erga Creatorem officio, considera nihil esse posse *æquius*, nihil creaturæ rationali *honorificentius;* et quantumvis difficile videri aliquando possit, esse tamen ejusmodi finem nobis propositum, qui, per Dei benignitatem, totus *in nostra* sit *potestate;* et a quo prosequendo et consequendo *nihil* extra nos *impedire* nos aut prohibere possit, vel si totus infernus, totusque mundus ad impediendum nos ab hoc officio præstando conspiraret. Qua in re summa Creatoris bonitas elucet, qui talem nobis finem præstituerit, cui satisfacere a nobis ipsis pendeat. Hinc pacis ac tranquillitatis animi in omnibus vitæ casibus plena securitas, cum horum nihil nos prohibere possit, quominus Deum laudemus, eum revereamur, ei serviamus, modo ne nobis deesse ipsi velimus. *Amicus Dei esse si voluero, ecce nunc fio* (S. Aug. Conf.).

Est *facile* etiam hoc nomine, quod Deus non successum, ut homines solent, sed voluntatem solam requirat et æstimet, quæ per ejus donum tota nostra est. *Nihil enim tam facile bonæ voluntati est, quam ipsi sibi; et hæc sufficit Deo* (S. Aug. serm. 9. de verb. Domini).

Denique difficultatis quidquid inesse possit, superari facile, immo etiam plane evanescere necesse est, si ad considerandam *utilitatem* summam et *necessitatem* finis nostri animum applicemus. Sequitur enim:

ET PER HÆC (hæc agendo) SALVET ANIMAM SUAM.

PER HÆC, hæc agendo,—ea, quæ dicta sunt, exsequendo.

SALVET ANIMAM SUAM. Quid est, et quanti *salvare animam?* Quid est, quod cum tanto bono venire in comparationem possit? Quid videri potest difficile nimis? Quid vero etiam non facile, leve, nihil, ut tantum consequamur bonum: cujus jacturam ex opposito summum malum excipit? Etenim, nisi *salvem animam meam*, illam indubitato *perdam: perdere* vero *animam* est *æternum damnari!* Nihil est medium, nihil ubi consistere possim, ut neque salvem animam meam, neque damner. Summa ergo *utilitas, necessitas* summa. Porro finis hic ultimus, beatitudo summa, boni summi consecutio, et summi mali evitatio, præcedentia illa consequitur. *Salus animæ* ab hoc pendet: si nempe in hac vita officia prædicta erga Deum exsequar, eum *laudando*, ei *reverentiam exhibendo*, ei, quod caput est, *serviendo.—Hæc*, inquam, *agendo*, salvabo animam meam.

Hæc est infinita illius summi Dei Creatoris bonitas ac liberalitas, ut cum sua laude, reverentia, famulatu, meam summam utilitatem, ac plane interminabilem et infinitam felicitatem, intimo ac necessario quodam nexu conjunctam esse voluerit.

Servire Deo, prius est; *salvare animam*, posterius: hoc posterius *finis* est *ultimus*, in altera demum vita consequendus; prius illud *finis* est *proximus*, ac præsentis temporis.—Frustra ergo sunt, qui de salute animæ semper solliciti, semper anxii, de hac sola cogitare, de hac sola loqui amant; si de *serviendo Deo* parum aut nihil solliciti sunt. *Hæc agendo—salvet animam suam.*—Serviamus Deo corde sincero, et salutem de Domini bonitate consecuturos nos non speremus modo, sed etiam confidamus.

Jure merito hic applicari solet illud: *Porro unum est necessarium.* Nam non modo omne bonum nostrum in hoc vertitur, *hoc est enim omnis homo;*—non modo hoc solum ad unumquemque spectat, et cuique est personale, cui ipse solus, nemo sine ipso, providere potest: sed etiam quæcumque actio fiat, si quæritur: *num ad hoc vivis?* nulla dari potest adæquata responsio, nisi perveniatur ad illud quod in hoc *Principio* et *Fundamento* exponitur. Nisi enim ad hunc verum et unicum finem, quidquid a nobis fiat, referatur; vel absurda dicentur, vel manebit semper quod ultra quæratur. Nam et in actionibus natura sua vel utilibus, vel honestissimis, etiam et sanctissimis si quæratur: *num ad hoc vivis?* v. g. ut literis des operam? ut scribas? ut ores? etc.; poterit quidem fortasse dici: ETIAM *ad hoc*, sed nequaquam AD HOC absolute: alioqui talis actio deberet esse totius vitæ nec unquam interrumpi, quod fieri in nulla potest. At *servire Deo*, officium est omnis temporis, ac plene respondet ultimæ quæstioni: *num ad hoc vivis?* immo vel in

moriente valet: *Sive* enim *vivimus, sive morimur, Domini sumus.* Illi servire, seu vivendo, seu moriendo, necesse est. *Hoc* ergo *unum necessarium.*

Principii hujus *applicatio practica* varia erit pro personarum varietate.—*Quid hoc ad servitium Dei? Quid hoc ad vitam æternam?* Varia pro varietate circumstantiarum, vicissitudinum, desideriorum etiam, quibus probabiliter implicantur, qui Exercitiis dant operam—Prælati—Sacerdotes—Ecclesiastici—Religiosi—Sæculares—Nobiles—Literati—Mercatores—Artifices—Milites—Juvenes—Senes, etc. *Servire Deo* quisque necessario debet inprimis (quod commune omnibus) ut *homo*, ut *Christianus*;—tum præterea, hic ut *Sacerdos*,—ille ut *Religiosus*,—ut constitutus in tali *gradu*,—*officio* tali, etc.—Sane amplissimus hic aperitur campus considerationi maxime practicæ. *Notum fac mihi, Domine,* FINEM MEUM... UT SCIAM QUID DESIT MIHI.

2. FINIS CREATURUM.

ET RELIQUA SUPER FACIEM TERRÆ (sita) CREATA SUNT PROPTER HOMINEM, ET UT EUM JUVENT IN PROSECUTIONE FINIS, OB QUEM CREATUS EST.

RELIQUA SUPER FACIEM TERRÆ—intelliguntur a S. Patre, ut ex consequentibus patet, non modo *creaturæ* Dei proprie sic dictæ, ut animalia, fruges, plantæ, et cetera quæ sunt super terram, sed omnia omnino, quæ extra Deum sunt; inter quæ etiam rerum humanarum, totiusque adeo hujus universi orbis vicissitudines censentur, omnia plane tum quæ bona dicuntur, tum quæ mala. Atque hæc quidem *mala*, licet a Creatore in originario hominis statu non fuerint intenta, tamen post hominis lapsum, in hoc novo ordine providentiæ, merito etiam *creata* dicuntur, eo sensu, quatenus scilicet quæcumque Deus creavit *bona*, creata tamen sunt omnia non sine imperfectionibus ac defectibus, quorum quidem defectuum seu imperfectionum effectus Deus Creator vel intendit vel permittit. Quo sensu in Scripturis dicitur: *Ego Dominus... creans tenebras... creans malum* (Is. 45.); et ea quæ toties de calamitatibus etiam publicis, deque ipsis adeo sceleribus hominum leguntur: *Adducam super eos etc.—A Domino exiit verbum hoc;* et alia hujusmodi.

CREATA SUNT PROPTER HOMINEM.

1. PROPTER HOMINEM.—Homo in aspectabilis hujus mundi creatione finis est Creatoris. Itaque in primis illa omnia creavit, domicilium paravit, et affatim omni, ut ita dicam, supellectili instruxit et adornavit; tum hominem creavit, qui his omnibus præesset eisque uteretur.

2. PROPTER HOMINEM.—Ut homo propter Deum, ita ista propter hominem. Sine homine, sine creatura rationali et corporea qualis est homo, omnis hæc rerum spectabilium universitas, omnia ista insensata et irrationabilia, fine, qui sapientia Dei dignus sit, carerent.

3. PROPTER HOMINEM.—Ergo ista propter hominem, non homo propter illa. Homo itaque eorum dominus, non servus; illis esse superior debet, non eorum subesse servituti. Utinam, ut natura, ita affectu essemus semper creaturis omnibus superiores!

4. PROPTER HOMINEM.—Ut homini serviant, ejus scilicet *necessitati—utilitati—oblectationi* etiam,—et vero, ut *occupationem* præbeant, qua homo pro sua natura, qua animal rationale creatus est, omnino indiget. Nam et in statu naturæ integræ Adam a providissimo Creatore positus erat *in Paradiso voluptatis*, UT OPERARETUR *et custodiret illum.* Admiranda Creatoris in hominem tum liberalitas, tum providentia!—Quod si in præsenti rerum ordine, post hominis lapsum, multa sunt quæ pœnam homini inferant, etiam hæc ipsa merito creata dicuntur *propter hominem*, ut eum scilicet et a peccato *purgent*, et *virtutis* exercendæ *occasionem* præbeant: quæ duo homini lapso non utilia modo, sed maxime necessaria sunt. Præsertim, cum ultimus creaturarum finis sit, qui sequitur.

ET UT EUM JUVENT IN PROSECUTIONE FINIS, OB QUEM CREATUS EST.

Juvent scilicet, 1. *ad serviendum Deo in hac vita*, qui *proximus* est hominis finis. 2. *ad salvandam animam suam*, qui finis est hominis *ultimus.*

Porro huic *fini*, quem tum sibi, tum homini, Creator in harum rerum omnium creatione proposuit, respondere homo, in usu creaturarum, tribus modis potest, ac debet:

1. *Contemplatione*, ascendendo ex consideratione creaturarum ad cognitionem Creatoris; *invisibilia enim ipsius per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur;* ad cognitionem, inquam, illius increatæ sapientiæ, potentiæ, bonitatis, pulchritudinis etc.

2. *Usu*, illis pro necessitate, utilitate, honesta etiam oblectatione, et pro facultatum suarum, seu corporis, seu animi exercitatione recte utendo. Item, si molestæ, tolerando patienter.

3. *Abstinentia*, ab earum usu, si delectabiles, temperantiæ et mortificationis virtute abstinendo.

Ex his tribus modis, primus absque dubio est *nobilissimus;* secundus *communis;* tertius, cujus applicatio in statu naturæ integræ, ex Creatoris præcepto, erat minima atque facillima, in præsenti statu naturæ corruptæ, maxime *necessarius est*, ejusque frequens esse debet usus ac vix non assiduus; adeo ut nisi *tertium* hunc (abstinentiæ) modum in creaturarum usu exerceamus, nunquam simus futuri fideles ac moderati in *secundo*, ad *primum* vero exercendum futuri simus prorsus inepti. Nisi enim homo in usu creaturarum sibi imperet, propriæque voluntati et inclinationi naturæ multa neget, certo certius in illarum usu modum excedet, neque ex illarum consideratione ad Creatorem ascendere poterit, sed iis ipsis hærebit affixus. *Si dederis animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis* (Eccli. 18).

Denique ad primum, quem diximus, modum *contemplationis*, illud pertinet, ut ex omnibus, quæ videmus, seu bona sint, seu mala, ad bona et mala invisibilia consideranda mente assurgamus, visibilia aspiciamus ut imagines invisibilium, præsentia ut imagines futurorum. Quo etiam sensu Propheta dixit: *Verumtamen* IN IMAGINE *pertransit homo;* et Apostolus: *Præterit* FIGURA *hujus mundi.*

His itaque rationibus reliqua super terram sita, instrumenta sunt homini, quæ ipsi inserviunt, eumque juvant ad finem, quem ipsi Deus proposuit consequendum. —Quam ampla hic considerationis materia, cum applicatione ad propriam Exercitantis necessitatem!

3. CREATURARUM RECTUS USUS.

UNDE SEQUITUR, HOMINI TANTUM UTENDUM ILLIS ESSE, QUANTUM IPSUM JUVANT AD FINEM SUUM, ET TANTUM DEBERE EUM EXPEDIRE (retrahere) SE AB ILLIS, QUANTUM IPSUM AD EUM (finem) IMPEDIUNT.

Hæc est consecutio, quæ ex præmisso Principio de fine creaturarum sponte sua fluit. Etenim, si res creatæ omnes reliquæ sunt propter hominem, ut eum ad suum finem juvent; profecto, ut illis vel utamur vel abstineamus, illud præcipue in illis spectandum est, an juvent revera, necne. Proinde, si quæ vere juvent ad finem, admittendæ; et in *tantum* admittendæ, in *quantum* juvant, NEC PLUS, NEC MINUS. Contra, si quæ ad finem impediant, vitandæ, rejiciendæ; et in *tantum* vitandæ, in *quantum* impediunt, NEC PLUS, NEC MINUS. Hæc enim est ratio eorum, quæ *media* sunt, quæ *instrumenta* sunt, ut illud præcipue, immo vero illud unice in illis spectetur, an et quantum *media* sint, *instrumenta* sint, apta et idonea ad finem, ad opus. Si apta, si idonea non sint, jam *media* non sunt, *instrumenta* non sunt; multoque minus, si ad finem, si ad opus, quod exsequendum est, impediant.

Hoc veræ sapientiæ principium est, cujus applicatione practica vita vere ac proprie ordinatur secundum rectam rationem; ut scilicet *finis* præ oculis habeatur semper ut *finis*, *media* ut *media*, nec nisi ut *media*. *Fine* semel rite intellecto, ac præstituto, *media* ad *finem* propter solum finem appetenda et adhibenda.

Porro hujus Principii practici applicatio propemodum est infinita. Et vix fieri potest, ut serio quis Principium hoc ad vitæ suæ rationem applicare incipiat, quin mox inordinationem multiplicem in omni vita sua deprehendat. Quia enim homo verum hunc finem creaturarum omnium e mente ac memoria elabi sibi plerumque sinit, et solum ferme quid *placeat*, quid *displiceat*, cogitare et considerare ante omnia consuevit; hinc inordinatio, hinc imperfectio omnis, hinc peccata. Sane, *placeant* illæ sensui, vel *displiceant*, hæc ratio illis utendi vel non utendi profecto est *nulla*. Nam et quæ *placent*, possunt impedire, et persæpe impediunt; et quæ *displicent*, possunt juvare, et persæpe juvant, et plerumque juvant maxime, nec raro juvant unice. At nos plerumque adversa sensui fugimus, horremus, minus iis

utimur; sensui jucunda appetimus, quærimus, admittimus, iis utimur aut etiam fruimur, nec modum servantes nec ordinem. Hinc omnis mali labes!

Est autem etiam hæc applicatio facienda pro ratione personarum. Nam æque ad homines mundanos pertinet, ut peccatorum cœno immersi aliquando se respiciant; et ad vitæ spiritualis ac perfectæ sectatores, ut perfectionis impedimenta tollant.

Quod vero dicitur: TANTUM—QUANTUM,—NEC PLUS—NEC MINUS—ejusmodi est, ut perfectionem altissimam comprehendat. Quam cum videamus prorsus *homine*, qui ratione utatur, dignam, quamque vel sola ratio ab homine requirat (ab *homine*, inquam, quid vero a *Christiano*, a *Religioso*?) quis erit, qui jam hinc videre non incipiat, quam multum sibi *desit? Notum fac mihi, Domine, finem meum, ut sciam quid desit mihi.*

4. CONCLUSIO PRACTICA ET MEDIUM.

QUAPROPTER NECESSE EST FACERE NOS INDIFFERENTES ERGA RES CREATAS OMNES, QUANTUM PERMISSUM EST LIBERTATI NOSTRI LIBERI ARBITRII, ET NON EST EI PROHIBITUM, ADEO UT NON VELIMUS EX PARTE NOSTRA MAGIS SANITATEM QUAM INFIRMITATEM, DIVITIAS QUAM PAUPERTATEM, HONOREM QUAM IGNOMINIAM, VITAM LONGAM QUAM BREVEM, ET CONSEQUENTER IN CETERIS OMNIBUS, UNICE DESIDERANDO ET ELIGENDO EA, QUÆ MAGIS NOBIS CONDUCANT AD FINEM, OB QUEM CREATI SUMUS.

QUAPROPTER, et ut hoc consequamur, ut tam ordinate agamus in usu creaturarum, NECESSE EST FACERE (exhibere) NOS INDIFFERENTES ERGA RES CREATAS OMNES.—Hæc est conclusio practica ex præcedentibus legitime deducta, qua simul *medium* PROPONITUR, quo ad illam perfectionem, quæ supra dicta est, eniti debemus; scilicet docemur animi dispositionem, sine qua nunquam poterimus regulam illam servare, utendi videlicet *creaturis*, vel non utendi TANTUM, QUANTUM vel juvant, vel impediunt; NEC PLUS, NEC MINUS. Ad hoc NECESSE EST, NB. *necesse est*, medium omnino *necessarium*, *facere* (exhibere) *nos indifferentes erga res creatas omnes.* Res omnes creatæ per se *indifferentes* sunt; possunt enim omnes æque obesse ac prodesse ad finem. Hanc veritatem vel ipsa philosophia lumine naturali cognovit, cum omnia ista, nec *bona* nec *mala* proprie dicenda esse docuit, sed ἀδιάφορα *indifferentia.* Nobis vero fide illustratis hæc eadem veritas ita perspecta est, ut, si cuicumque Deus ipse optionem daret, ut eligeret quod vellet, præmissa ista quæstione: *Quodnam ex his tibi melius, tibi opportunius ad finem æternæ salutis tuæ futurum est?* nemo sit, qui non intelligat, ab eo, qui modo rationis compos sit, aliud responderi non posse, nisi: *nescio, Domine, tu scis.* Quod cum ita sit, nihil profecto esse potest æquius, nihil opportunius nobis ad salutem, nihil veræ sapientiæ magis conforme, quam ut plane *indifferentes* nos exhibeamus erga res creatas omnes.

QUANTUM PERMISSUM EST LIBERTATI NOSTRI LIBERI ARBITRII, ET NON EST EI PROHIBITUM.—Hæc clausula merito apponitur; quia, licet omnia *per se* indifferentia sint, *relate* tamen *ad nos* et in particulari sumpta, multa sunt quæ cavere ac pro viribus repellere, multa item, quæ curare vel conservare lege divina, officii ratione, justitia, charitate jubemur: quæ proin relate ad nos vere vel *bona* sunt, vel *mala*, in quibus propterea indifferentes nos esse libertati arbitrii nostrii permissum non est. Ubi enim voluntas Dei, vel prohibentis aliquid admittere, vel jubentis, intervenit, illud nos omnino velle aut nolle necesse est, quod velit vel nolit Deus.—Hoc eodem sensu infra interponuntur illa verba: *ex parte nostra*, idest, quantum in nobis est, quantum a nobis, a nostra voluntate pendet.

ADEO UT NON VELIMUS EX PARTE NOSTRA MAGIS SANITATEM QUAM INFIRMITATEM, DIVITIAS QUAM PAUPERTATEM, HONOREM QUAM IGNOMINIAM, VITAM LONGAM QUAM BREVEM.—Ad particularia descendit S.P., et quatuor rerum genera, quæ paucis plurima comprehendunt, enumerat, ad quæ hanc de indifferentia doctrinam applicare debemus.

NON VELIMUS.—Intelligitur animi dispositio, voluntatis determinatio ex parte nostra.—*Non quæramus*, recte quidem diceretur de *paupertate*, ac de *divitiis;* itemque de *honore*, et *ignominia:* hæc enim plane indifferentia sunt. De *sanitate* autem, ac de *infirmitate;* de *vita* item *longa* vel *brevi*, cum hæc alterius sint ordinis, et sanitatis ac vitæ conservatio arbitrio nostro relicta non sit, sed sub

præceptum cadat, QUÆRERE *infirmitatem*, QUÆRERE *vitam brevem* utique non licet: VELLE tamen ex parte nostra *sanitatem* magis quam *infirmitatem*, *vitam longam* quam *brevem* merito prohibemur; semper enim necessaria est animi dispositio ex parte nostra indifferens ad hæc ut ad alia quævis, quæ in nostra potestate sita non sunt, sed a Dei providentia, omnia omnino gubernantis, pendent, qui solus novit quid cuique ad ultimum *finem* consequendum opportunius sit, quid unumquemque *adjuturum* sit magis, quid *impediturum*. Sane, *divitiæ* et *honores* paucis quibusdam multorum meritorum occasionem præbuerunt, plurimis contra ruinam pepererunt ac damnationem; alii per *paupertatem* et *ignominiam* salvi facti sunt; *infirmitas* item saluti plurimis fuit, et *præmatura mors* non paucos in æternam vitam asseruit: dum aliis *sanitas* ac *vita longa*, et gloriæ Dei amplificandæ, et meritis quamplurimis sibi in beatam æternitatem colligendis mirifice inservivit. Nobis autem, quid ex his omnibus maxime profuturum nobis ad finem nostrum sit, ignorantibus, aliud nihil restat, si sapimus, nisi ut nec unum *velimus* magis, nec alterum, sed Deo fidenter nos plena animi, voluntatis, inquam, *indifferentia* committamus. Illud vero pro indubitato teneamus si Deo dante adversa tolerare contingat, in illis maxime futuram nobis occasionem exhibendi Deo Domino triplex illud officium *laudis*, *reverentiæ*, et *famulatus*, modo præclarissimo et heroice, ac proin etiam *salutem* nostram in tuto collocandi.

ET CONSEQUENTER IN CETERIS OMNIBUS.—His verbis necessitas ista *exhibendi nos indifferentes* extenditur ad alia omnia, quæ forte ad quatuor illa genera reduci non possunt, et sane sunt quamplurima.—Profecto indifferentiæ hujus exercendæ materia sunt etiam *talenta* ac dotes naturales, plures, pauciores—*dona* quin etiam *supernaturalia*—*consolationes* ac *desolationes*—item *vitæ conditio* ac *status*—*locus habitationis*—*officium*—*officii occupationes* ac *modi*—*socii* etiam quibuscum vivendum sit, eorumque *habitudines* ac *mores*,—rerum denique omnium *successus* seu *prosperi* seu *adversi*,—nec nostrarum modo rerum, sed *alienarum* etiam—eorum præsertim qui nobis quacumque ratione *conjuncti* sunt—horum *fortunæ*—*vicissitudines*—*vita ipsa*,—res denique omnes *privatæ*, *publicæ*. Omnia hæc, et alia prorsus infinita, ad illa *Reliqua super terram sita* pertinent, et ad omnia extendat se necesse est *indifferentia* nostra,—sive grata illa sint naturæ, sive ingrata—semper utique, ut supra dictum est, *quantum permissum est libertati arbitrii nostri, et non est ei prohibitum.*

UNICE DESIDERANDO ET ELIGENDO QUÆ MAGIS NOBIS CONDUCANT AD FINEM.—*Desiderium* latius patet quam *electio*:—sed sive *eligendi* potestas sit, aut necessitas *eligendi* urgeat, ut in multis quotidie usu venit, sive *desiderii* solius adsit copia, regula veræ sapientiæ eadem semper, ut UNICE illud spectetur, quod MAGIS conducat ad finem.

Jam quis non videat, quam late pateat hujus doctrinæ applicatio? quantæ etiam perfectionis sit ejus exercitium? Præterea, cum illud plerumque contingat, ut quæ naturaliter *placent*, ea *minus* conducant ad finem nostrum; et contra, quæ *displicent*, plerumque conducant *magis*: quam clare vel ex ipso hoc Principio elucet necessitas *abnegationis* ac *mortificationis*, qua voluntas nostra virtutis amore a rebus sibi gratis abstinere, et ingratas amplecti vel invita assuescat? Quod item philosophia agnovit, et docuit vulgato illo præcepto: *sustine* et *abstine*. Frustra enimvero est, quisquis sine hac mortificatione ad illam, quam hic docemur, *indifferentiam* pervenire se posse arbitretur; cum in ista mortificatione, vel sola, vel potissimum, consistat illud FACERE NOS (exhibere nos) INDIFFERENTES.

Ceterum, explere, quæ Fundamentum requirit, non est, nisi per Christi gratiam; et quantumvis evidentia sint principia, juxta quæ gubernare se homo ratione præditus debet, tamen voluntatis infirmitas absque Christi gratia ad ea opere sequenda nunquam valebit. Quod quidem, ut initio hujus explanationis præmonuimus, ita hoc loco iterum monuisse juvat, ne quis sibi viribusque suis in rebus tam clare perspectis male fidens, triste illud experiri cogatur: *Video meliora proboque; deteriora sequor.* Orandum ergo est omnibus, *ut et quæ agenda sunt videant, et ad implenda, quæ viderint, convalescant* (Oratio Ecclesiæ Dominica infra oct. Epiph.).

EXAMEN PARTICULARE

et quotidianum, tria tempora complectens, ad dispositionem sui, ac duplicem discussionem accommoda.

Primum tempus est matutinum, quo debet homo, statim dum a somno surgit, proponere diligentem sui custodiam circa peccatum aut vitium aliquod particulare a quo emendari cupit.

Secundum est pomeridianum, in quo petenda est a Deo gratia, ut reminisci possit ille, quoties in peccatum seu delictum istud particulare inciderit, et in posterum

EXAMEN PARTICULARE

et quotidianum; continet in se tria tempora, et examinationem sui bis [*quotidie*] *faciendam.*

Primum tempus est, quod mane statim ac [*e strato*] *surgit homo proponere debet cavere diligenter ab* illo *peccato* (1) *particulari vel* defectu, *a quo se vult* corrigere, et *emendare.*

Secundum [*tempus est*], *post prandium,* [*quo debet*] *petere homo a Deo Domino nostro* id quod vult (2) [*cupit*], scilicet *gratiam, ut recordetur quoties lapsus sit in illud pec-*

(1) *Ab illo peccato particulari, vel defectu.*—Itaque Examinis particularis materia sunt *peccata* et *defectus* quicumque seu imperfectiones, id quod revera praxis habet communis inde a S. P. N. temporibus, ut ex historiis nostris satis constat.—Atque hic notare juverit, omnem Examinis particularis materiam commode revocari posse ad tria illa, quæ Sacerdos hostiam offerens commemorat, cum dicit: *pro innumerabilibus* PECCATIS *et* OFFENSIONIBUS, *et* NEGLIGENTIIS *meis.* Erunt ergo Examinis hujus materia:

1. *Peccata* quævis, seu gravia, seu levia, in quæ prolabi hominem frequentius accidat, sive cogitationis sint, sive verborum, sive operum, sive etiam omissionis. Peccata, intelligo *culpas* proprie sic dictas.

2. *Offensiones*, culpæ minus proprie dictæ, seu involuntariæ, in quas scilicet *offendere* fragilitatem nostram in tot tamque variis vitæ hujus casibus pronum est, ferme ut per viam salebrosam incedenti frequenter offendere seu impingere vel nolenti accidit. Et tamen, cautius incedendo, *offensiones* hujusmodi minuere, Examinis particularis ope, Dei famulus potest et debet. Postulatur enim a nobis, ut *solliciti ambulemus cum Domino Deo nostro* (Mich. 6).

3. *Negligentiæ*, eæ, quæ ad rationem quidem *peccati omissionis* non pertingunt, sed in actiones nostras irrepere, easque si minus vitiare omnino, tamen imperfectas, minusque acceptas Deo reddere solent; suntque profecto innumeræ, sive *intentionis* puritatem et intensionem spectes, sive *modos* omnes, quibus actiones nostras ornari ac perfici in Dei conspectu decet, pro mensura luminis et gratiæ nobis a Domino communicatæ. Applicandum ergo Examen particulare 1. ad tollenda *peccata*—2. ad tollendas vel certe minuendas *offensiones*—3. ad tollendas vel certe minuendas *negligentias*, *per* earum *virtutum exercitia*, quibus exornari actiones singulas, omnemque vitam nostram oportet.

(2) *Id quod vult* (*cupit*), *scilicet.*—Verba hæc passim a S. Patre usurpari solent, ubi de gratia peculiari a Deo petenda sermo incidit. Videtur velle nos admonere, ut ante orationem diligenter cogitemus, *quid* illud sit, quod hic et nunc *impetrare* a Domino *cupimus.*—*Gratia* vero *peculiaris*, quam hic postulare docemur, ut alias semper, duplex est; scilicet non modo *luminis*, ut cognoscamus lapsus nostros, eosve in memoriam revocemus, verum etiam *auxilii*, ut reipsa nos emendemus in posterum. Nimirum de *omnipotentis et misericordis Dei munere venit, ut sibi a fidelibus suis digne et laudabiliter serviatur;* ejus proin gratia imploranda, qua *ad* ejus *promissiones sine offensione curramus*, ut loquitur Ecclesia in oratione Dominicæ XII. post Pentecosten.—De re per se satis omnibus nota, et plane certa per

cavere: deinde priorem faciat discussionem, exigens ab anima sua rationem de peccato, seu vitio jam dicto, et singulas diei partes præteritas percurrens ab ea hora, qua surrexit, usque ad præsentem, quoties illud commiserit, et puncta totidem signet in priore linea figuræ subscriptæ. Quibus peractis denuo proponat per spatium diei reliquum, diligentius sese cohibere.

catum particulare vel defectum, *et ut se emendet in posterum: et consequenter faciat primum examen, exigens rationem ab anima sua* de illa re proposita et particulari, a qua se vult corrigere et emendare, *discurrendo* per horas singulas, vel per (3) tempora singula, *incipiendo ab hora qua surrexit, usque ad horam* et momentum *examinis præsentis, et faciat* [*notet*] *in prima linea* [*subsequentis*] *figuræ totidem puncta, quoties in illud peccatum particulare seu defectum incurrerit, ac postea proponat denuo* emendare se usque ad alterum examen, *quod faciet.*

Tertium erit vespertinum tempus, in quo, post cœnæ horam, facienda est discussio secunda, percursis itidem horis singulis, ab examine priore usque ad præsens lapsis, et eodem modo rememoratis enumeratisque vicibus, quibus deliquerit, parem eis punctorum numerum signabit in posteriore linea figuræ sequenti similis ad hoc præparatæ.

Tertium tempus, post cœnam [*quo*] *fiet secundum examen eodem modo per horas singulas, incipiendo a primo examine, usque ad secundum præsens, et faciat* [*notet*] *in secunda linea ejusdem figuræ totidem puncta, quoties incurrerit in illud particulare peccatum seu defectum.*

Additiones quatuor utiles ad faciliorem et celeriorem peccati seu vitii cujusvis extirpationem.

Sequuntur quatuor Additiones, ad citius tollendum illud peccatum seu defectum [*illum*] *particularem.*

Prima est, ut quoties id peccati seu delicti genus homo commiserit, manu pectori admota, doleat de lapsu, quod fieri potest etiam assistentibus aliis, nec advertentibus.

Prima Additio est, ut, quotiescumque homo cadat in illud peccatum seu [*in*] defectum [*illum*] *particularem, pectori manum admoveat dolens quod ceciderit; id quod fieri potest, etiam coram* multis, *quin advertant quid faciat.*

fidem, monere hoc loco placuit: quod fortasse nulla re magis Examinis particularis fructus solidus impediri soleat, quam quod, occulta quadam, aut non satis observata præsumptione, in propositis nostris et industriis confidamus; cum tamen *omnis sufficientia nostra ex Deo sit* (2 Cor. 3).

(3) *Per horas singulas, vel per tempora singula.—Per horas, vel per tempora singula*, commode fieri etiam potest *per actiones singulas*, quæ per tempus illud, quod sub examen venit, sibi aliæ atque aliæ successerunt; non omissis tamen intervallis temporum ab una actione ad alteram.

Secunda est, ut sub noctem numeratis, comparatisque invicem punctis linearum, quarum prior priori examini, posterior posteriori assignatur, attendat, an a priore examine usque ad secundum aliqua successerit emendatio.

Secunda, cum prima linea figuræ significet primum examen et secunda linea secundum examen, videat [*observet*] *sub noctem* an sit emendatio *a prima linea ad secundam,* (4) *id est, a primo examine ad secundum.*

Tertia est, ut conferat diei secundæ atque præcedentis examina invicem ; considerans ecquid sibi emendationis intervenerit.

Tertia, conferre secundum diem cum primo, id est, duo examina diei præsentis cum aliis duobus examinibus diei præcedentis, et videre [*observare*] an ab uno die ad alterum *se emendaverit.*

Quarta, ut collatis hebdomadarum duarum inter se examinibus, pari modo, factæ vel omissæ emendationis rationem habeat.

Quarta Additio, conferre unam hebdomadam cum altera, et videre [*observare*] an se emendaverit *in præsenti hebdomada* plus quam *in prima præterita.*

Item notandum est, ex sequentibus figuris, primam ceteris longiorem deputari diei primæ, puta Dominicæ ; secundam vero diei lunæ, paulo breviorem, et ita deinceps ; cum par sit diminui in dies erratorum numerum.

Notandum est, primam [*lineam figuræ*] *D= majusculam, quæ sequitur, significare Dominicam, secundam minorem diem lunæ, tertiam diem martis, et ita consequenter.*

D

d

d

d

d

d

d

(4) *A prima linea ad secundam etc.*—Antiqua versio literalis *ms.* habet : *in secunda linea plusquam in prima, hoc est, in secundo examine plusquam in primo.* Jam enim et in prima linea, seu in primo examine, emendatio subsecuta merito supponitur ; quippe necessarius fructus primi propositi.

EXAMEN CONSCIENTIÆ GENERALE

ad purgationem animæ, et ad peccatorum Confessionem utilissimum.

Pro comperto ponitur triplex incidere homini cogitationum genus; unum ex proprio surgens motu ipsius hominis; reliqua vero duo extrinsecus advenientia, ex boni scilicet vel mali spiritus suggestione.

EXAMEN CONSCIENTIÆ GENERALE (5)

ad purgandum se, et ad melius *confitendum.*

Præsuppono esse *tres cogitationes* in me (6); *scilicet, unam meam propriam, quæ exsurgit ex mea* mera libertate et voluntate; *ac duas alias, quæ adveniunt extrinsecus, alteram quæ venit a bono spiritu, et alteram* [*quæ*] *a malo.*

De Cogitatione.

Duobus modis elicitur meritum ex mala cogitatione in materia peccati mortalis, de qua hic sermo est.

Primo, quando suggeritur de patrando mortali crimine cogitatio, sed ea confestim repugnando vincitur.

Secundo, quando pravæ istiusmodi suggestioni semel, ac iterum repulsæ, et subinde nihilominus revertenti continue resistit homo, donec penitus expugnetur; quod quidem victoriæ genus merito alterum antecellit.

Peccat autem leviter aliquis, seu venialiter, quando in suborta peccati mortalis cogitatione, aliquan-

De Cogitatione.

Duo sunt modi merendi in *mala cogitatione*, quæ advenit extrinsecus.

[*Primo*], *verbi gratia, advenit cogitatio de committendo peccato mortali, cui cogitationi* resisto *in promptu, et* [*illa*] victa manet.

Secundus modus merendi est, quando mihi *venit illa eadem mala cogitatio, et* ego *illi* resisto, *et* [*ea*] *iterum atque iterum ad me redit, et* ego *semper* resisto, *donec illa cogitatio victa recedat; et hic secundus modus* majoris est meriti, *quam primus.*

Venialiter peccatur, quando eadem cogitatio peccandi mortaliter venit, et homo ei præbet aures, aliquantu-

(5) In vulgata Examinis generalis versione, quibusdam in locis aliqua addita vel interserta sunt, majoris perspicuitatis gratia. Simile quid, tum in præcedentibus observare licuit, tum in sequentibus deinceps licebit. Semel id hoc loco monuisse sufficiat.

(6) *Esse tres cogitationes in me*,—seu triplex cogitationum genus.—*Esse*, ita autographum hispanicum.—*Incidere*, quod habet vulgata versio, posset intelligi de quavis cogitatione seu evagatione mentis momentanea, in qua nulla fiat mora, nulla advertentia, in qua voluntas nullam habeat partem. At de istiusmodi cogitationibus hic non agitur.—Notatu dignum est etiam, a S. P. dici : *in me*, in prima persona, quod et alias observari poterit. Juvat hic modus loquendi, ut qui exercetur *de se* solo cogitet, *sibi* res applicet, dicatque sibi : *tu es ille vir.*

tulum moratur, quasi auscultando, vel quando aliqua obiter sensus delectatione afficitur, vel in ea retundenda sese exhibet negligentem.

Mortale vero peccatum, per cogitationem duobus modis admittitur.

Primo, quando cogitationi peccati præbetur quacumque ratione assensus.

Secundo, quando peccatum illud opere completur, idque gravius est priore, ex tribus causis: videlicet, ob majorem temporis decursum; ob actum intensiorem; et ob plurium denique offendiculum sive detrimentum.

lum ei immorando, vel recipiendo aliquam delectationem sensus, vel ubi sit [*interveniat*] aliqua *negligentia in rejicienda tali cogitatione* (7).

Duo sunt modi peccandi mortaliter.

Primus est, quando homo præbet consensum malæ cogitationi ad operandum postea sicut consensit [*juxta consensum*], *vel ad eam opere exequendam si posset.*

Secundus modus peccandi mortaliter est, quando opere completur illud peccatum, et est gravius [*priore*] *ob tres rationes: primo, ob longius tempus; secundo, ob majorem intensionem; tertio, ob majus damnum* utriusque personæ (8).

De Loquela.

Verbo etiam multifariam offenditur Deus; ut in blasphemia, juramento. Nam jurandum non est, neque per Creatorem neque per creaturas ullas, nisi concurrentibus his tribus, veritate, necessitate, ac reverentia. Porro intelligenda est necessitas, non in veritatis cujuslibet affirmatione, sed ejus tantum, quæ circa spirituale, corporale, vel etiam temporale bonum aliquod, momenti est non levis. Reveren-

De Verbo.

Non jurandum neque per Creatorem, neque per creaturam, nisi fuerit cum veritate, necessitate, et reverentia. Necessitatem intelligo, non quando affirmatur cum juramento quæcumque veritas, sed quando [*veritas illa*] *est* alicujus *momenti circa utilitatem animæ, vel corporis, vel bonorum temporalium. Intelligo reverentiam, quando in nominando Creatore ac Domino suo* [*homo*] *considerando*

(7) Notum est, hanc præsertim doctrinam S. Patris de mortalis ac venialis peccati distinctione suspicionibus olim occasionem præbuisse, eumque propter illam in judicium fuisse vocatum. Recte autem probat Suarez (T. IV. de Relig. Lib. 9. c. 5. n. 13.) ex verbis S. Patris, omnem *consensum* hoc loco omnino excludi, ac solam *negligentiam aliquam* admitti, qua venialiter, non mortaliter peccetur.

(8) *Utriusque personæ.*—Ita proprie in autographo, quæ verba, uti et quod supra dicitur de *sensus delectatione*, innuunt agi hoc loco potissimum de cogitatione in materia sexti præcepti. Antiqua versio *ms.* sic habet: *ob majus damnum plurium quandoque sequens.* Ceterum et ab aliis dudum observatum fuit, et cuivis Examen hoc inspicienti patet, nequaquam eam fuisse S. P. mentem, ut omnem Examinis generalis materiam persequeretur.

tiam dicimus, quando assumens divinum nomen adhibet considerationem, ut Deo Creatori ac Domino debitus honor tribuatur.

Sciendum est autem, licet juramentum temere seu vane factum per Creatorem, sit gravius peccatum, quam per creaturam, difficilius tamen esse, per hanc, quam per illum licite jurare, servatis debitis circumstantiis, quas diximus.

Primo, quia in mentione creaturæ facienda per juramentum, non ita excitamur aut reddimur attenti, ut ex veritate ac necessitate juremus, sicut nominato rerum omnium Creatore.

Secundo, eo quod ad honorem Deo exhibendum cum reverentia, longe debilius movemur ex commemoratione creaturæ, quam ipsius Dei Creatoris. Quamobrem jurare per creaturas, perfectis magis conceditur, quam crassioribus sive idiotis: quandoquidem perfecti ex contemplationis usu assiduo, et illustratione intellectus, considerant propius, atque deprehendunt Deum secundum essentiam, præsentiam, et potentiam suam creaturæ cuilibet inesse: unde ad præstandam illi debitam in juramento reverentiam paratiores sunt aliis, qui eo perfectionis nondum provecti sunt.

[*reflectendo*] *religiose observat illum honorem ac reverentiam debitam.*

Advertendum est, quod licet in vano [*falso*] *juramento peccemus gravius, jurando per Creatorem, quam per creaturam, est* [*tamen*] *difficilius jurare* debito modo, [*id est*] *cum veritate, necessitate, et reverentia, per creaturam, quam per Creatorem, ob rationes sequentes.*

Prima, quando volumus jurare (9) *per aliquam creaturam, in illo* [*actu*] *dum* nominare volumus *creaturam*, [*hæc creatura, vel, istud velle jurare per creaturam*] *non adeo reddit nos attentos* et cautos *ad dicendam veritatem vel ad illam cum necessitate affirmandam, sicuti dum* nominare volumus *Dominum et Creatorem rerum omnium.*

Secunda est, quia jurando per creaturam, non est tam facile exhibere reverentiam et honorem Creatori, sicut jurando [*per Deum*] *et nominando ipsum Creatorem ac Dominum: nam* velle nominare *Deum Dominum nostrum, affert secum majorem reverentiam et venerationem, quam velle nominare rem creatam. Propterea magis conceditur perfectis jurare per creaturam, quam* imperfectis: *quia perfecti, per assiduam contemplationem et illustrationem intellectus, considerant, meditantur et contemplantur magis, esse Deum Dominum nostrum in unaquaque creatura, secundum suam propriam essentiam, præsentiam, et potentiam; atque ita in jurando* per creaturam, *sunt magis apti et dispositi ad exhibendum honorem ac reverentiam Creatori ac Domino suo, quam imperfecti.*

(9) *Quando volumus jurare...nominare volumus.*—Ita clarius exprimitur, agi hic de attentione, quæ juramentum *præcedere* debet, non *comitari* tantum.

Tertio, quia creaturis ad confirmationem juramenti crebrius adscitis, periculum esset idololatriæ: id quod imperfectis magis, quam perfectis fuerit timendum.

Vitandum est insuper verbum otiosum (inter alia locutionis peccata), quale esse intelligitur, quodcumque nec loquenti, nec alteri prodest, nec eo etiam animo profertur, ut afferat utilitatem. E converso vero minime otiosum censendum est verbum illud, quodcumque ad animæ vel propriæ, vel alienæ, aut ad corporis, aut rei etiam temporalis commodum pertinet, aut certe ad tale quippiam ex dicentis mente dirigitur: etiam si quis de negotiis loquatur, ab instituto suo alienis, ut religiosus de bellis, vel mercimoniis. Ceterum ex sermone quidem, ad finem bonum ordinato, meritum contingit: ad malum vero finem, aut futiliter prolatus sermo, generat peccatum.

Sunt et oris peccata, mendacium, falsa testimonia, detractio. Nam detrahendum non est alteri, nec obmurmurandum. Revelato enim mortali alicujus peccato, quod publicum non sit, cum mala intentione, vel gravi damno famæ alterius, mortale itidem peccatum committitur: veniali autem, veniale solum. Ad hæc quotiescumque alienum patefacimus vitium, vel defectum, nostrum ipsorum vitium ac defectum simul commonstramus. Verumtamen ubi recta mens est, de proximi delicto licebit loqui bifariam.

Primo, quando publicum est, ut meretricium, vel damnatum in judicio, vel perniciosum, puta ob errorem publicum, animos conversantium corrumpentem.

Tertia est, quod in jurando assidue per creaturam, timenda est idololatria magis in imperfectis, quam in perfectis.

Non dicendum verbum otiosum, quale intelligo, quando [quod dico] nec mihi, nec alteri prodest, neque ad talem intentionem ordinatur; ita ut, in loquendo propter omne id quod prodest, vel [cum] intentio est ut prosit [sermo] animæ propriæ, vel alienæ, vel corpori, vel bonis temporalibus, nunquam sit otiosum [verbum], neque propterea quod quis loquatur in [de] rebus quæ sunt extra statum suum, ut si religiosus quispiam loquatur de bellis, vel mercimoniis. Sed in omnibus quæ dicta sunt, meritum est, si bene ordinetur [sermo], et peccatum, si male dirigatur, vel vane proferatur.

Non dicendum quidquam in diffamationem [alterius] vel murmurationem: quia si [ego] revelo peccatum mortale, quod publicum non sit, pecco mortaliter; si veniale, venialiter; et si defectum, patefacio [*meum*] proprium defectum: *si vero intentio sit sana, duobus modis potest quis loqui de peccato, vel defectu alterius.*

Primo, quando peccatum publicum est, sicut meretricis publicæ, vel de sententia in judicio lata, vel de errore publico, qui inficit animas [eorum] quibuscum est conversatio.

Secundo, quoties occultum alicujus crimen indicatur alteri, per cujus subventionem ille relevari a peccato possit: dummodo rei hujus probabilis aliqua ratio, vel conjectura offeratur.

Secundo, quando peccatum occultum revelatur alicui, ut is juvet eum, qui in peccato est, ad erigendum eum [*a lapsu*]*; si tamen habeat* [*quis*] *aliquas conjecturas vel rationes probabiles* [*ob quas speretur*] *fore ut* [*alter*] *possit eum juvare.*

Possent inter oris peccata, irrisiones, contumeliæ, et alia id genus adscribi, quæ persequi licebit tradenti Exercitia, prout opus esse judicaverit.

De Opere.

Propositis ante oculos decem mandatis Dei, cum Ecclesiæ præceptis et jussis Majorum, seu Superiorum, æstimandum est, quidquid fit operis adversus quodlibet eorum, id peccatum esse: levius aut gravius tamen, pro inæquali peccandi modo, et pro diversa peccantium habitudine. Porro reduci ad jussa ducimus Superiorum, Diplomata seu Indulta Pontificum, pro infidelium expugnatione, vel Christianorum pace, concedi atque promulgari solita: per quæ ad Confessionem peccatorum, et Eucharistiæ sanctæ sumptionem Christi fideles invitantur. Peccat siquidem non leviter, quicumque tam pias Rectorum Ecclesiæ cohortationes, sanctionesque aspernari audet, ac transgredi.

De Opere.

Assumendo pro objecto decem mandata [*Dei*]*, et præcepta Ecclesiæ, et Superiorum commendationes, quidquid opere quis facit contra aliquod ex his tribus, juxta majorem aut minorem qualitatem, est majus vel minus peccatum. Intelligo* [*autem*] *per commendationes Superiorum, v.g. Bullas Cruciatæ, et alia Indulta, ut pro pace* [*Christianorum*] *confessis et communicatis* [*concedi solita*]*; quia non parum peccatur tunc,* causam præbendo [*ut contra ea agatur*], aut faciendo contra *tam pias exhortationes et commendationes Superiorum nostrorum.*

Examinis generalis modus particulas seu puncta quinque complectentis.

Modus faciendi Examen generale, et continet in se quinque puncta.

Primum punctum est, Domino nostro Deo, pro beneficiis acceptis, gratias agendas esse.

Secundum, quod debemus pro cognitione, et expulsione peccatorum gratiam flagitare.

Primum punctum est, gratias agere Deo Domino nostro pro acceptis beneficiis.

Secundum, petere gratiam ad cognoscenda peccata, eaque expellenda.

Tertium, de admissis præsenti die peccatis, rationem ab anima nostra exigere, per horas singulas, ex quo surreximus, vestigando. Et primo quidem circa cogitationem: deinde circa loquelam atque operationem, eodem ordine, quo in particulari Examine traditum est.

Quartum, poscere veniam de delictis.

Quintum, proponere cum Dei gratia emendationem: et orationem Dominicam post dicta omnia recitare. *Pater noster.*

Tertium, exigere rationem ab anima, [incipiendo] ab hora qua surrexit [quis], usque ad examen præsens, per horas singulas, vel per singula tempora, *ac primum de cogitatione, deinde de verbo, ac* postea *de opere, eodem ordine quo dictum est in Examine particulari.*

Quartum, petere veniam a Deo Domino nostro de defectibus [seu culpis].

Quintum, proponere emendationem cum ejus gratia. Pater noster.

CONFESSIONIS GENERALIS ET COMMUNIONIS USUS.

CONFESSIO GENERALIS CUM COMMUNIONE.

Ex Confessione generali ultro facta, inter alia pleraque, percipiuntur tria hæc emolumenta.

Primum, quod tametsi, qui annis singulis saltem confitetur semel, ad generalem hujuscemodi Confessionem minime obligetur: eam tamen facienti ipsi multo plus commodi et meriti accedit, ob dolorem scilicet de peccatis, et malitia vitæ præteritæ, quem ita sentit vehementiorem.

Secundum, quoniam inspecta, per spiritualem Exercitationem, longe quam antea manifestius natura et malitia peccatorum, tanto amplius commodum ac meritum percepturus est.

Tertium, quia consentaneum est, hominem sic rite confessum, atque

In Confessione generali, pro eo qui eam sponte [non ex necessitate] facere velit, inter alias multas *invenientur tres utilitates* hoc loco, [*s. hoc Exercitiorum tempore*].

Prima, licet ille, qui singulis annis confitetur, non obligetur ad faciendam Confessionem generalem, [tamen] faciendo illam, habetur major profectus, et [majus] meritum, ob majorem dolorem actualem *de omnibus peccatis et pravitatibus* totius *vitæ suæ.*

Secunda, cum in talibus Exercitiis spiritualibus cognoscantur magis intime *peccata et eorum malitia, quam* tempore quo homo non ita vacabat rebus internis, *obtinendo nunc majorem notitiam, et* dolorem *de illis, habebitur major utilitas, et [majus] meritum, quam ante habitum esset.*

Tertia, consequenter, quod cum melius *confessus sit, et [melius]*

dispositum, multo melius se habere ad Eucharistiæ sumptionem, quæ maxime confert et ad fugam peccati, et ad gratiæ receptæ conservationem et augmentum.

Porro generalis ista Confessio, post hebdomadæ primæ Exercitia potissimum erit opportuna.

dispositus, invenitur magis aptus et magis præparatus ad recipiendum sanctissimum Sacramentum, cujus receptio non solum *juvat, ne labatur in peccatum,* sed etiam *ut conservet* [*se*] *in augmento gratiæ. Quæ Confessio generalis fiet melius* immediate *post Exercitia primæ hebdomadæ.*

PRIMUM EXERCITIUM

meditandi secundum tres animæ potentias, circa peccatum triplex, et continet orationem præparatoriam, duo præludia, et puncta tria præcipua, cum uno colloquio.

PRIMUM EXERCITIUM

est meditatio [*facienda*] *per tres potentias* [*animæ*] *circa* primum, secundum, *et* tertium *peccatum* (1). *Continet in se* post *orationem præparatoriam,* et *duo præambula, tria puncta* capitalia *et unum colloquium.*

Oratio præparatoria est, qua petimus a Domino gratiam, ut vires atque operationes nostræ omnes, sincere ad ejus gloriam et cultum tendant.

Primum præludium est, ratio quædam componendi loci. Pro qua notandum est, quod in quavis

Oratio præparatoria est, petere gratiam a Deo Domino nostro, ut omnes meæ intentiones, actiones, *et* operationes (2) *pure ordinentur in servitium ac laudem suæ divinæ Majestatis.*

Primum præambulum est, compositio, videndo locum. *Hic notandum est, quod in contemplatione,*

(1) *Circa primum, secundum,* et *tertium peccatum.*—Ita titulus hic respondet plenius argumento meditationis. Post *orationem præparatoriam etc. tria puncta.*—Ita clarius ea, quæ ad præparationem tantummodo pertinent, a meditationis corpore distinguuntur : ac ne plus æquo in his præambulis meditationis hæreamus, tacite videmur admoneri.—*Capitalia,*—hisp. *principales,* quæ quidem vox etiam *præcipua* significat. Sensus est, non quasi alia præterea sint hujus meditationis puncta, hæc autem tria *præcipua;* cum non sint, nisi tria : verum quod ista tria *capitalia* sint, et ad finem propositum efficacissima, momentique gravissimi. Vel, tria ista puncta *præcipua, capitalia* dicuntur, quod singula contineant in se et complectantur plura puncta, in quæ subdistingui ac subdividi possint.

(2) *Omnes meæ intentiones, actiones* et *operationes.*—Per integram meditationis horam, multas *intentiones* seu cogitationes et desideria excitari, multas item exerceri *actiones* et *operationes,* seu mentis seu corporis, contingit. Ergo, ut *omnes* uni Deo sint sacræ, in oratione præparatoria postulandum. Hoc scilicet est *confiteri Domino—clamare ad Dominum—in toto corde suo,* ut Scriptura loquitur ; quod non est ex nobis, sed Dei donum per gratiam, diligenter proinde et ardenter in *oratione præparatoria* postulandam. Et hæc quidem oratio præparatoria in omni meditatione semper est eadem.—Ceterum, non ad solam orationis horam, sed ad omnis vitæ nostræ actiones omnes ac singulas rite ordinandas ejusmodi oratio aptissima est, et quam frequentissime magno cum fructu adhiberi solet.

meditatione, sive contemplatione de re corporea, ut puta de Christo, effingendus erit nobis, secundum visionem quamdam imaginariam, locus corporeus, id quod contemplamur, repræsentans, veluti templum aut mons: in quo reperiamus Christum Jesum, vel Mariam Virginem, et cetera, quæ spectant ad contemplationis nostræ argumentum.

Sin autem speculationi subest res incorporea, ut est consideratio peccatorum nunc oblata: poterit loci constructio talis esse, ut si per imaginationem cernamus animam nostram in corpore isto corruptibili, velut in carcere constrictam: hominem quoque ipsum, in hac miseriæ valle, inter animalia bruta exulantem.

Secundum erit præludium, ut a Domino id postulem, quod exopto, juxta propositæ contemplationis argumentum: nimirum si de Christi Resurrectione fuerit meditandum, petenda erit lætitia, qua gaudenti Christo congaudeam:

vel meditatione, [*de re*] visibili, *ut est contemplari Christum Dominum nostrum, qui visibilis est, compositio erit videre visu imaginationis locum corporeum,* ubi reperitur *ea res, quam volo contemplari. Dico locum corporeum, ut v. g. templum, vel montem, ubi reperitur Jesus Christus, vel Domina nostra, juxta id quod contemplari volo.*

In [*meditatione de re*] invisibili, *ut est hic de peccatis, compositio erit videre, visu imaginationis,* et considerare (3) *animam* meam *esse in* hoc *corpore corruptibili* [*tamquam*] *carcere* [*s. ergastulo*] *inclusam, et totum compositum in hac valle tamquam exsulans* [*ejectum in exsilium*] *inter bruta animalia. Dico totum compositum animæ et corporis,* [*scilicet, me totum*].

Secundum [*præambulum*] *est, petere a Deo Domino nostro id quod volo et desidero: petitio debet esse juxta subjectam materiam, scilicet, si contemplatio est de Resurrectione, petere* [*oportet*] *gaudium cum Christo gaudente; si est de Passione,*

(3) *Animam meam etc.—meam—*de *me* ipso cogitandum, *mihi* omnia applicanda. —Adverte diligenter, quam vera sit hæc imago, quæ in hoc præambulo proponitur, quam apta simul ad ingerendum *pudoris* et *confusionis sensum,* qui in hac meditatione quæritur.—Jam enim in hoc præambulo se quisque in statu *degradationis,* ut ita dicam, esse videt ac sentit. Neque enim *talis* e Creatoris manu prodiit homo, sed talem ad statum per peccatum redactus est. Corpus creatum immortale, nunc mortale et corruptibile; cumque eo uteretur anima ut socio fideli, ac sibi perfecte subjecto, nunc illud infidele, immo perfidum ac rebelle experitur; estque illud animæ vero quodam sensu *carcer,* quo constricta in suis operationibus spiritualibus plerumque impeditur; quin etiam *ergastulum* est, seu talis carcer, in quo non modo impeditur, quominus libere operari possit, sed laboribus etiam ac pœnis affligitur. Unde illæ Sanctorum voces: *Quis me liberabit?...Educ de custodia animam meam!*—Præterea, corpus simul et anima, homo totus, *inter bruta animalia,* non jam ut olim in paradiso, ubi inter ea versabatur quidem, at pleno in ea dominio ut Rex imperans; verum ut *exsul* in solo alieno, ob culpam suam *ejectus in exsilium,* inter *bruta animalia, quibus non est intellectus,* versatur tanquam unum ex illis; *comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.*—Talis est anima *mea,*—tale est *hoc* meum corpus,—talis *ego totus.*—Vel solum hoc præambulum copiosa potest esse meditationis materia, in qua incipiat homo cognoscere seipsum, quis et qualis sit.

sin de Passione, lacrymas, pœnas, et angores petam ad compatiendum Christo patienti. In præsenti ergo meditatione, pudorem confusionemque mei ipsius debeo exposcere, attendens quam multi homines ob peccatum mortale vel unicum damnati fuerint, et quod ego toties peccando sim damnationem commeritus.

Notandum ad hæc, quod omni meditationi, seu contemplationi, præmitti debent tam oratio præparatoria, quam præludia duo: sed oratio quidem semper fit eodem modo. Præludia vero pro diversitate rerum sunt diversa.

Primum punctum erit, ut exerceatur memoria mea circa primum peccatorum omnium, quod fuit ab Angelis commissum; adhibito statim discursu intellectus, atque voluntatis motu instigante me ad volvenda, et intelligenda ea, per quæ erubescam, et confundar totus, facta unius tantum peccati Angelorum cum tot meis comparatione: unde colligere liceat, cum illi ob unicum crimen addicti sint Inferno, quam sæpe ipse supplicium idem meruerim. In memoriam itaque dicimus trahendum esse,

petere [*oportet*] *dolorem, lacrymas et tormentum cum Christo tormentis affecto. Hic* [*in hac meditatione de peccatis*] *erit, petere pudorem* (4) *et confusionem mei ipsius, videndo quam multi damnati fuerint ob unicum peccatum mortalé, et* quam sæpe ego meruerim damnari in æternum ob tam multa mea peccata.

Ante omnes contemplationes vel meditationes debent semper *fieri* [*supradicta, scilicet*] *oratio præparatoria, quæ non mutatur* [*sed eadem fit semper*], *et duo dicta præambula quæ identidem mutantur, juxta subjectam materiam.*

Primum punctum erit trahere [*applicare*] *memoriam* (5) *super primum peccatum, quod fuit Angelorum, et deinde super idem intellectum,* discurrendo; *deinde voluntatem, volendo* totum illud *memorari et intelligere* (6), *ut* magis *erubescam et confundar, trahendo* [*ducendo*] *in comparationem unius peccati Angelorum tam multa peccata mea: et* [*considerando*], *cum illi ob unum peccatum iverint in Infernum, quam sæpe ego hoc idem meruerim* ob tam multa.—*Dico, trahere in memoriam peccatum*

(4) Petere jubemur in hoc Exercitio *pudorem* et *confusionem.* Et hic proprius est hujus Exercitii fructus. Incipienda conversio ab *humiliatione* sui, sicut *peccati initium superbia* est.—Ad hunc porro sensum pudoris, confusionis, humiliationis excitandum,—ad deprimendos sublimes superbiæ spiritus,—nihil sane opportunius, nihil efficacius quam hoc Exercitium, in quo, præmisso præambulo de quo diximus, in punctis subsequentibus 1. et 3., infra dæmones, et infra damnatos, quibus utrisque nihil miserabilius, nihil vilius aut despicabilius, abjicere se quisque peccator merito cogitur. Ipsa porro misericordia Dei, in nos major quam in illos, *pudoris* sensum ob commissa peccata, nedum minuere, sed augere in immensum debet, ut infra in colloquio.

(5) *Trahere memoriam,* hisp. *traer: trahere;* item *ferre, portare, ducere.*—Placuit servare verbum *trahere,* ut intelligamus, esse quodammodo *vim* inferendam memoriæ, intellectui, voluntati, ut serio applicentur. Vincenda enim est socordia naturalis, et acedia illa, qua homo plerumque a seriis hujusmodi minimeque jucundis objectis contemplandis abhorret.

(6) Observa S. P. mentem in hoc Exercitio, iterum expressam.

quo pacto Angeli creati primum in statu gratiæ, sed (quod necesse erat ad beatitudinis consummationem) non volentes per arbitrii libertatem, Creatori suo reverentiam et obsequium præstare, at contra eum ipsum insolescentes, conversi fuerint ex gratia in malitiam, et de Cœlo ad Infernum præcipitati. Consequenter discurrendum erit per officium intellectus circa hæc pensiculatius, nec non concitandis simul voluntatis affectionibus acrius insistendum.

Angelorum, [*scilicet*] *quomodo, cum essent ipsi creati in gratia, nolentes* (7) se adjuvare *ope suæ libertatis ad exhibendam reverentiam et obedientiam suo Creatori* ac Domino, devenientes in superbiam, *conversi fuerint ex gratia in malitiam, et de Cœlo ad Infernum præcipitati: et ita consequenter discurrere magis in particulari per intellectum, et consequenter movendo magis affectus per voluntatem.*

Secundum est punctum, easdem potentias tres circa peccatum primorum Parentum (quod secundum appellabimus) exercere: tractando memoria, quam diuturnam ob illud pœnitentiam egerunt: quanta humanum genus corruptio invasit: quot hominum millia ad Inferos deturbata sunt. Memorandum est videlicet, quomodo Adam in Damasceno campo, de limo terræ factus, positusque in terrestri Paradiso, et Eva formata ex una costarum ejus, cum de fructu arboris scientiæ boni et mali prohibiti essent comedere, et nihilominus comedissent; post peccatum subito ex Paradiso ejecti sint: vestibus pelliceis induti, et originali justitia privati, reliquum vitæ suæ tempus in laboribus ac ærumnis maximis pœnitendo traxerint. Super his

Secundum [*punctum erit*], idem facere, *id est* trahere [*applicare*] *tres potentias super peccatum Adæ et Evæ; trahendo* [*ducendo*] *in memoriam, quomodo ob illud peccatum tam diuturnam fecerint pœnitentiam*, et *quanta corruptio genus humanum invaserit*, tam multis *hominibus* ad [versus] *Infernum* euntibus (8).—*Dico trahere* [*ducere*] *in memoriam secundum peccatum*, [*scilicet*] *nostrorum Parentum; quomodo, postquam Adam creatus esset in campo Damasceno, et positus in Paradiso terrestri, et Eva formata esset de ejus costa, cum prohibiti essent ne de fructu arboris scientiæ comederent, et ipsi comedentes, et ita peccantes, dein vestiti tunicis pelliceis, et e Paradiso expulsi vixerint sine justitia originali, quam perdiderant, totam vitam*

(7) *Nolentes se adjuvare ope suæ libertatis.*—Nota modum loquendi S. Patris. Creaturæ rationalis est *se ipsam juvare*, libere cooperando gratiæ Divinæ. Etiam Angelis rebellibus nil defuit ex parte benignissimi et liberalissimi Creatoris, *ipsi sibi* defuerunt.—Ita quicumque peccat, quicumque perit, *culpa sua* peccat et perit, *nolens se adjuvare.*

(8) *Tam multis hominibus ad* (*versus*) *Infernum euntibus:* id est, vitam ita ducentibus, ut tandem in Infernum ruant.—Hæc in autographo ita cum præcedentibus cohærent, ut sequelam esse appareat illius *corruptionis, quæ genus humanum invasit* ob peccatum primorum parentum.—*Quot hominum millia ad Inferos deturbata sunt*, prout habet vulgata versio, potius ad tertium hujus meditationis punctum referendum videretur.

etiam ratiocinio intellectus, et affectibus voluntatis utendum erit, sicut prius.

suam in multis laboribus [*ærumnis*], *et multa pœnitentia; et consequenter discurrere per intellectum,* magis particulariter (9) *utendo voluntate, ut dictum est.*

Tertium est, ut exerceamur pari modo circa peccatum mortale et particulare quodlibet (ipsum nos tertium peccatum dicemus, ut a duobus supra positis distinguatur): considerando, quod peccato tali, vel semel dumtaxat commisso, forte detrusi sint multi ad infernum: quodque præterea prope innumeri, ob delicta meis pauciora atque leviora forte crucientur æternis pœnis. Unde memoria versandum erit, quanta sit peccati gravitas et malitia, Deum omnium Conditorem atque Dominum offendentis. Ratiocinandum quoque est, supplicium æternum peccato juste irrogari, utpote adversus infinitam Bonitatem Dei perpetrato. Postremo suscitandi sunt affectus, sicut jam dictum est.

Tertium [*punctum erit*], *eodem modo idem facere circa tertium peccatum* [*id est*] *particulare* cujusvis (10), *qui ob unum peccatum mortale ivit ad Infernum, et multi alii sine numero* [*damnati sunt*] *ob pauciora peccata quam* [*quæ*] *ego feci.—Dico idem facere circa tertium peccatum particulare, trahendo* [*ducendo*] *in memoriam gravitatem et malitiam peccati contra suum Creatorem ac Dominum* [*ab homine commissi*]; *discurrere intellectu, quomodo* in peccando, *et agendo contra Bonitatem infinitam* (11), [*homo talis*] *juste fuerit condemnatus in æternum; et concludere actibus voluntatis, ut dictum est.*

Colloquium fiet imaginando Jesum Christum coram me adesse

Colloquium (12). *Imaginando Christum Dominum nostrum præ-*

(9) *Magis particulariter.*—In autographo habetur comma (,) post illa: *per intellectum;* ut adeo istud: *magis particulariter* referri videatur ad applicationem voluntatis.

(10) *Cujusvis.*—Nota, non dici a S. Patre, *multos* esse damnatos *ob unicum peccatum* mortale; sed *multos* omnino *sine numero*, *ob peccata meis pauciora* et leviora. Neque mitigat S. P. hanc alteram propositionem suam illa restrictiva particula *forte.* Differt itaque vulgata versio duobus modis: scilicet, in prima suppositione exaggerat S. P. sensum; in secunda minuit: unde et exaggeratur divina severitas, præter S. P. dicta, supponendo *multitudinem* damnatorum *ob unum peccatum*, et minuitur sensus pudoris in meditante, dum non nisi *dubitanter* proponitur damnatio multorum ob peccata nostris pauciora.

(11) *In peccando et agendo contra Bonitatem infinitam.—In peccando*, sive, in ipso actu peccandi, si morte occupetur, damnari hominem, etiamsi *primum* illud et *unicum* ejus peccatum sit, quis miretur? Hac ratione a S. P. palpabilis redditur terribilis ista veritas. Ceterum, sive actu peccetur, sive in eadem mala voluntate post commissum vel unicum peccatum perseveretur, eadem utique est ratio. Mori vero hominem ejusmodi in tam malo statu, etiam unico commisso peccato, sive naturali ratione sive violenta id accidat, nemo mirabitur; si reputet, Deum utique non teneri mortis causas ab ejusmodi homine per miraculum avertere. *In quibus vos deprehendero, in iis et judicabo;* Domini verba sunt per traditionem servata. Apud *S. Justinum M. in Dialogo cum Tryphone, et Baronium sub A. D.* 34.

(12) Etiam colloquium dirigitur ad sensum *pudoris et confusionis.*

in cruce fixum. Itaque exquiram mecum rationem, qua Creator ipse infinitus fieri creatura, et ab æterna vita ad temporariam mortem venire, pro peccatis meis dignatus sit. Arguam insuper meipsum, percontans quid hactenus dignum memoratu egerim pro Christo? quid agam tandem, aut agere debeam? Et in eum intuens sic cruci affixum, ea proloquar quæ suggeret mens et affectus.

Porro colloquii proprium illud est, ut fiat sicut amici sermo ad amicum, vel servi ad dominum, nunc gratiæ aliquid petendo, nunc culpam aliquam meam incusando: interdum propria quælibet communicando, ac petendo consilium super illis, sive auxilium. Ultimo dicatur *Pater noster.*

sentem, et in cruce positum, colloquium [*cum ipso*] *instituere,* [*quærendo*] quomodo, *Creator cum esset, eo devenerit, ut hominem se fecerit, et ab æterna vita* [*venerit*] *ad mortem temporalem, et ita ad moriendum pro meis peccatis.* Itidem [*colloquium mecum ipso instituere*] inspiciendo me ipsum (13), [*percontari ex me*] *quid egerim ego pro Christo, quid agam pro Christo, quid agere debeam pro Christo. Atque ita videndo illum* talem, *et ita fixum in cruce, discurrere per ea* [*sensa*] *quæ se obtulerint.*

Colloquium fit proprie loquendo, sicut amicus loquitur ad alterum, vel servus ad dominum suum, modo petendo aliquam gratiam, modo incusando se ipsum mali alicujus commissi, modo communicando res suas [*cogitationes suas, dubia sua, consilia sua, statum animæ suæ etc.*], *et petendo consilium in illis. Et dicatur* [*in fine*] Pater noster.

SECUNDUM EXERCITIUM

est meditatio de peccatis, complectens ultra orationem præparatoriam et duo præludia, quinque articulos seu puncta, cum colloquio ad finem.

Præparatoria oratio eadem quæ supra.

Prius præludium eamdem exigit constructionem loci, ut in præcedenti meditatione.

SECUNDUM EXERCITIUM

est meditatio de peccatis, et continet in se, post *orationem præparatoriam et duo præambula, quinque puncta et unum colloquium.*

Oratio præparatoria sit eadem.

Præambulum primum erit eadem compositio [*ut in primo Exercitio.*]

(13) Notandus ex autographo quidam veluti ordo in Colloquio propositus: primum respicere *Christum crucifixum,* – inde *ad se ipsum* oculos reflectere: et ex *utraque* hac consideratione *in affectus* prorumpere, *confusionis* certe ac *pudoris,* non tamen absque sensu intimo *humilis fiduciæ* de infinita Domini misericordia, et *amoris* erga illum, cui soli debetur, quod *non sumus consumpti.*—Sensus iste de Domini misericordia, ut a S. Patre vel in argumentis maximo terrore plenis insinuatur, ita ab eo qui tradit Exercitia non est negligendus.—Idque ipsum Concionatores etiam meminisse summopere optandum est.—Vide notam ad colloquium de *Inferno* infra.

Posterius vero fiet, poscendo id, quod hic quærimus, dolorem scilicet intensum de peccatis, atque abundantem fletum.

Secundum [*præambulum*] *est, petere id quod volo* [*cupio*]*; erit hoc loco, petere* magnum (14) *et intensum dolorem, et lacrymas de meis peccatis.*

Punctum primum sit processus quidam, per quem peccata totius vitæ in memoriam revocantur, percursis gradatim discussisque annis, et spatiis temporum singulis. Qua in re triplici juvamur compendio: consideratis videlicet locis habitationis nostræ, conversationum modis, et officiorum seu negotiorum, quibus functi sumus, generibus diversis.

Primum punctum est, processus [*quidam*] *peccatorum, scilicet, trahere* [*revocare*] *in memoriam* omnia *peccata vitæ* [*meæ*], *inspiciendo* [*vitam*] *per annos singulos vel per singula tempora. Ad quod juvant tria: primum, inspicere locum, et domum, ubi habitavi; secundum, conversationem, quam habui cum aliis; tertium, officium in quo vixi* (15).

Secundum est, peccata ipsa perpendere, quanta sit fœditas et nequitia singulorum ex natura sua, si vel prohibita non essent.

Secundum, ponderare *peccata, inspiciendo* [*considerando*] *fœditatem et malitiam, quam* quodvis peccatum mortale *commissum habet in se, etiamsi non esset prohibitum* (16).

Tertium est, considerare me ipsum quisnam aut qualis sim, additis exemplis, quæ me in majorem

Tertium, inspicere [*considerare*] *quis* [*quantulus*] *sim ego, minuendo me ipsum per exempla:* primo (17),

(14) *Magnum et intensum dolorem.—Magnum*, vox hispanica: *crecido*, exprimit dolorem, qui *creverit*, et usque *crescendo magnus* factus sit.—Nota, ut primi Exercitii *fructus* proprius erat *pudor* et *confusio*, ita hujus secundi esse *dolorem* et *contritionem.*

(15) Hæc consideratio *omnium* simul peccatorum totius vitæ facile unumquemque meditantem convincet, *magnum* se esse *peccatorem*, ut infra in Additionibus dicitur. (Addit. 2. ubi vid. nota). Juverit distinguere *peccata, offensiones, negligentias.* (Vide ad Examen particulare notam 1).—Denique *via* vitæ nostræ apparebit nobis plena 1. *sordibus* peccatorum, 2. *luto* negligentiarum, 3. *pulvere* defectuum et imperfectionum; qui quidem *pulvis* rite considerantibus nobis, illuminatis oculis cordis, plane reperietur infinitus.

(16) Intellige, *ob inordinationem* et oppositionem quam habent ad rectam rationem; etiamsi, per impossibile, ubi de legis naturæ præceptis agitur, non existeret lex prohibens. Cogita v. g. blasphemiam, perjurium, calumniam, oppressionem innocentis, proditionem, seminationem discordiæ etc., singula utique turpissima, rectitudini naturali contraria, etiamsi neque lex prohibens, nec pœnæ sanctio cogitetur.—Quin etiam peccata levia et imperfectiones, *per se* vanitatis, et stultitiæ, et absurditatis plena reperientur, anima rationali et immortali prorsus indigna, etiamsi neque lex statuta esset nec pœna.

(17) *Primo—secundo—tertio, etc.*—Ita distinctius ex autographo notatur gradatio. —Ac primum quidem, quidquid est in me *boni*, plane evanescit, et omnino videtur esse *nihil*, per comparationem 1. ad ceteros homines omnes, 2. ad Angelos ac Beatos, 3. ad Deum. Dein notatur *malum*, quod in me est, multiplex ac turpissimum; scilicet 1. quidem ob *corruptionem* et *fœditatem corporis*, ex natura *peccato originali* vitiata, 2. ob fœdiorem in anima corruptionem tum per pravas passiones, omnis turpitudinis fontes, quasi fœtida animæ *ulcera*, tum per *tot peccata et tot nequitias* actu commissas, quæ tandem venenosum me seu *pestilentem* verissime reddunt orbi universo.

mei contemptum trahant: ut si mecum reputem, quantulus sim ad hominum omnium cœtum comparatus, quid deinde sit multitudo universa mortalium, si cum Angelis, Beatisque omnibus conferatur: post hæc attendendum est, quid rei sit tandem, quidquid est creatum, præ ipso Deo Creatore: jam quid homuncio ego unus esse possum? Demum inspiciam corruptionem mei totius, pravitatem animæ, atque corporis fœditatem, ac me tanquam ulcus sive apostema esse ducam, ex quo tanta sanies peccatorum, tantaque vitiorum lues defluxerit.

Quartum est, cogitare quid sit Deus, quem ita offendi, collectis, comparatisque perfectionibus attributis Deo, ut propriis, cum oppositis meis vitiis atque defectibus: summam scilicet ejus potentiam, sapientiam, bonitatem, et justitiam cum extrema mea infirmitate, ignorantia, malitia, et iniquitate conferendo.

Quintum: in exclamationem prorumpere, ex commotione affectus vehementi: admirando valde, quomodo creaturæ omnes (discursu facto per singulas) me sustinuerint tamdiu, et hucusque vivum servaverint: quomodo Angeli, divinæ justitiæ gladium ferentes, æquo me animo tulerint, custodierint, suisque etiam juverint suffragiis: quomodo pro me inter-

quantulus sim ego in comparatione omnium hominum: secundo, *quid sint homines in comparatione omnium Angelorum et Sanctorum Paradisi*: tertio, *inspicere* [*considerare*] *quid sint omnia creata in comparatione Dei: jam ego solus quid esse possim?* quarto, *inspicere* [*considerare*] *omnem meam corruptionem et fœditatem corpoream:* quinto, *inspicere* [*considerare*] *me* [*totum, præsertim quoad animam,*] *quasi ulcus quoddam et apostema, unde pullularunt tot peccata et tot nequitiæ, ac* venenum tam turpissimum.

Quartum, considerare quis sit Deus, contra quem peccavi, *secundum ejus attributa, comparando ea cum eorum contrariis* [*quæ sunt*] *in me:* ejus sapientiam cum mea ignorantia (18), ejus omnipotentiam cum mea debilitate, ejus justitiam cum mea iniquitate, ejus bonitatem cum mea malitia.

Quintum, exclamatio admirative, cum ingenti *affectu* (19), *discurrendo per omnes creaturas, quomodo me passæ sint vivere et in vita conservaverint: Angeli, cum sint* gladius *divinæ justitiæ, quomodo me supportaverint, et custodierint, et oraverint pro me: Sancti, quomodo* in eo fuerint, *ut intercederent et orarent pro me: et cœli, sol, luna, stellæ, et elementa, fructus, aves, pisces, et*

(18) *Ejus sapientiam cum mea ignorantia etc.*—Scilicet, singula singulis opposita, ex ordine *consideranda* et *comparanda.*

(19) *Cum ingenti affectu.*—Eadem hoc loco voce utitur S. P., qua in præludio 2.; ubi *magnum* vertimus, et notavimus significari affectum, qui *creverit*, et *crescendo magnus, ingens, vehemens* factus sit.—Intelligi etiam potest metaphora desumpta ab aquis *crescentibus* et *intumescentibus.* Et vero, qui attente ac serio, quæ in præcedentibus punctis proposita sunt, in Dei conspectu consideraverit ac meditatus fuerit, vix fieri potest, quin affectum multiplicem horroris præsertim, confusionis, doloris *crescere*, et fontes *lacrymarum*, saltem internarum, *intumescere* in se sentiat.

cesserint Sancti: quomodo cœlum, sol, luna, et alia sidera, elementa, cunctaque animantium genera, et terræ germina, debitæ vindictæ loco, mihi servierint: quo denique modo non absorbuerit me dehiscens tellus, et mille Infernos reserans, in quibus perpetuas pœnas daturus essem.

Terminanda demum erit hæc meditatio per colloquium, extollendo infinitam Dei misericordiam, gratias pro viribus agendo, quod vitam ad hunc usque diem prorogaverit: unde proposita in futurum mei emendatione, recitabo semel *Pater noster.*

animalia, [*quomodo hæc omnia mihi servierint, et non potius armata contra me insurrexerint*] *: et terra quomodo non se aperuerit ut me absorberet, creando* novos *Infernos, ut in æternum in illis cruciarer.*

Concludere colloquio misericordiæ (20), ratiocinando, *et gratias agendo Deo Domino nostro, quod mihi dederit vitam usque adhuc, proponendo in posterum emendationem* cum ejus gratia. Pater noster.

TERTIUM EXERCITIUM

non erit aliud quam repetitio primi et secundi, una cum tribus colloquiis.

Post præparatoriam orationem et duplex præludium, repetenda erunt præcedentia duo Exercitia, notatis punctis, seu locis, in quibus majorem senserimus consolationem, desolationem, aut aliam quamcumque spiritualem affectionem; ac illis diutius, diligentiusque immorandum erit. Deinde, occurrente nobis spirituali motu, ad colloquia, quæ sequuntur, tria veniemus.

TERTIUM EXERCITIUM

est repetitio primi et secundi Exercitii, faciendo tria colloquia.

Post orationem præparatoriam et duo præambula erit, repetere primum et secundum Exercitium (21), *notando et moram faciendo in iis punctis, in quibus senserim majorem consolationem, vel desolationem, vel majorem sensum spiritualem.* Post quæ *faciam tria colloquia* (22) *eo modo qui sequitur.*

(20) Vide quæ de colloquio primi Exercitii diximus n. 13.

(21) *Primum et secundum Exercitium.*—Scilicet, ordine servato: non confuse, aut facta per commixtionem una meditatione ex duabus præcedentibus, sed percurrendo ordine puncta, primo loco primi, deinde secundi Exercitii; ita tamen, ut non æque hæreatur in singulis punctis, sed pro ratione sensus vel affectus, quem senserit meditans, cum ea primum meditatus est.

(22) POST QUÆ *faciam tria colloquia.*—Sensus est: tria ista colloquia non ubicumque et quandocumque *motus spiritualis occurrerit,* (quamquam etiam tunc ea usurpare non prohibemur); sed omnino *in fine* hujus Exercitii esse adhibenda: idque sive motus spiritualis occurrat, sive non occurrat. Neque enim colloquia omittenda sunt ob desolationem, imo vero in ariditate magis etiam illis insistendum est.

Colloquium primum fit ad Dominam nostram, Christi Matrem, flagitando intercessionem ejus apud Filium, et gratiæ impetrationem nobis tripliciter necessariæ: primo, ut internam criminum nostrorum cognitionem, ac detestationem sentiamus; secundo, ut operum nostrorum agnoscentes, abhorrentesque ordinem perversum, correcto eo, nosmetipsos secundum Deum recte ordinemus: tertio, ut, perspecta et damnata mundi pravitate, a rebus mundanis ac vanis nos recipiamus. His expletis semel recitetur *Ave Maria.*

Secundum colloquium fiat similiter ad Christum Dominum et Mediatorem nostrum, ut illa eadem nobis impetret ab æterno Patre. Subdetur in fine oratio, quæ incipit: *Anima Christi.*

Tertium eodem processu faciendum est ad Deum Patrem, ut triplicem illam gratiam nobis largiatur, et in fine semel recitandum *Pater noster.*

Primum colloquium ad Dominam nostram, ut mihi *obtineat gratiam a suo Filio ac Domino* ad tria: *primo, ut sentiam internam cognitionem peccatorum meorum, ac detestationem illorum: secundo, ut sentiam deordinationem operationum mearum, ut* [*eam*] *abhorrens, me emendem, meque* [*recte*] *ordinem: tertio, petere cognitionem* mundi (23), *ut* [*illum*] *abhorrens res mundanas ac vanas a me removeam. Ac dein semel* Ave Maria.

Secundum itidem [*colloquium fiat*] *ad Filium, ut* [*eamdem triplicem gratiam*] *obtineat mihi a Patre. Ac dein* Anima Christi.

Tertium itidem [*colloquium fiat*] *ad Patrem, ut ipse Dominus æternus mihi illa concedat. Ac dein* Pater noster.

(23) *Mundi.*—Non tantum *pravitas* mundi, sed et ejus *vanitas*, et quidquid denique est *mundus*, ut *cognoscatur* a nobis et *abhorreatur*, optandum summopere ac petendum est.—Notatu valde digna gradatio in triplici hujus colloquii petitione. Postulatur enim distincte tum *cognitio*, tum *detestatio*, 1. *peccatorum;* 2. *inordinationis* operationum nostrarum; 3. *mundi*, ejusque vanitatis. Tria hæc bene distinguenda. In secundo scilicet et tertio non tam de *peccatis* agitur, quam de peccatorum *occasionibus* et *causis.* Nam *inordinatio*, sive sit in totius vitæ proposito non recte ordinato ad finem, sive in actionum nostrarum serie non ordinate distributa, sive in singularum actionum modis absque ordine et mensura debita ad finem, multorum peccatorum occasio et etiam causa esse solet. Itemque *mundus*, cujus *fascinatio nugacitatis obscurat bona*, et, quod multo magis horrendum, *quidquid in eo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ;* quæ omnia vitiosa sunt, et fomenta vitiorum, et peccatorum innumerabilium pariter et occasiones et radices.—Pro unoquoque ergo ex his tribus, circa quæ versatur colloquium, *duplex* gratia petenda: scilicet *illustrationis* pro intellectu, ut *cognoscamus;* piæ *motionis* pro voluntate, ut *abhorreamus* etc. S. P. istam *duplicem* gratiam petendam semper commemorat, quod nunquam satis id inculcari posse videatur.

QUARTUM EXERCITIUM

conficitur ex tertii repetitione.

Ponitur repetitio ejusmodi, veluti quædam eorum ruminatio, quæ meditatus sum in Exercitiis prioribus, ut, ea continue reminiscendo, discurrat facilius intellectus sine divagatione. Adjicienda quoque erunt tria eadem colloquia.

QUARTUM EXERCITIUM

est resumendo *ipsum hoc tertium.*

Dixi resumendo (24), *ut intellectus absque divagatione discurrat assidue per reminiscentiam rerum, quas contemplatus est in Exercitiis præteritis, et faciendo eadem tria colloquia.*

QUINTUM EXERCITIUM

est contemplatio de Inferno, continetque ultra orationem præparatoriam et duo præludia, puncta quinque et unum colloquium.

Oratio præparatoria non differt a superiore.

Prius præludium, hic habet compositionem loci, subjecta oculis imaginationis Inferni longitudine, latitudine, ac profunditate.

Posterius vero, consistit in poscenda intima pœnarum, quas damnati luunt, apprehensione, ut si quando me ceperit divini amoris oblivio, saltem a peccatis supplicii timor coërceat.

QUINTUM EXERCITIUM

est meditatio *de Inferno. Continet in se* post *orationem præparatoriam et duo præambula, quinque puncta et unum colloquium.*

Oratio præparatoria sit solita.

Primum præambulum, compositio, quæ hic est, videre visu imaginationis longitudinem, latitudinem, et profunditatem Inferni.

Secundum, petere id quod volo [cupio]; erit hic, poscere intimum sensum pœnæ, quam patiuntur damnati, ut si [unquam] amoris Domini æterni *oblitus fuero* ob meas culpas (25), *saltem timor*

(24) *Resumendo.*—Nota in autographo non dici hoc Exercitium *repetitionem,* sed faciendum esse, *resumendo præcedentem repetitionem.* Quasi illud significetur, non jam esse iterum *repetendum primum et secundum Exercitium,* per omnia scilicet utriusque puncta prout in tertio factum est; sed potius *resumenda* quæ potissimum in præcedenti repetitione animum commoverunt, ut eadem assidue memoria ac mente volvendo, ac sine divagatione per ea discurrendo, altius ea animo infigamus, ac præsertim confusionem et dolorem de peccatis cum emendationis proposito magis ac magis confirmemus.

(25) *Ob meas culpas.*—Ex autographo culpas veniales ac defectus intelligo, qui divini amoris oblivionem inducere solent, et ad peccatum mortale viam parare, a quo summo malo petimus, ut timor nos pœnarum coerceat.—Notanda etiam ultima verba hujus præambuli, ubi *peccatum,* singulari numero, a Sancto Auctore positum est, scilicet ne in *ullum grave peccatum* incidam.

Punctum primum est, spectare per imaginationem vasta Inferorum incendia, et (*) animas, igneis quibusdam corporibus, velut ergastulis, inclusas.

Secundum, audire imaginarie, planctus, ejulatus, vociferationes atque blasphemias in Christum et Sanctos ejus illinc erumpentes.

Tertium, imaginario etiam olfactu fumum, sulphur, et sentinæ cujusdam seu fæcis, atque putredinis graveolentiam persentire.

Quartum, gustare similiter res amarissimas, ut lacrymas, rancorem, conscientiæque vermem.

Quintum, tangere quodammodo ignes illos, quorum tactu animæ ipsæ amburuntur.

Colloquendo interim cum Christo, in memoriam adducendæ erunt illorum animæ, qui ad Inferni pœnas damnati sunt, vel quia credere noluerunt adventum Christi, vel licet crederent, non tamen conformem præceptis ejus vitam exegerunt : idque vel ante adventum Christi, vel eodem tempore, quo vixit Christus in hoc mundo, vel post illud deinceps. Gratiæ postremo agendæ sunt eidem Christo quam maximæ, quod in tale quodpiam exitium non permiserit me corruere, sed potius ad

pœnarum me juvet (26), ne in peccatum deveniam.

Primum punctum erit, videre visu imaginationis ingentes illos ignes, et animas, velut in corporibus igneis.

Secundum, audire auribus [*imaginationis*] *planctus, ululatus, clamores, blasphemias contra Christum* Dominum nostrum, *et contra* omnes *Sanctos ejus.*

Tertium, olfacere odoratu [*imaginationis*] *fumum, sulphur, sentinam, et res putridas.*

Quartum, gustare gustu [*imaginationis*] *res amaras, ut lacrymas, tristitiam, et vermem conscientiæ.*

Quintum, tangere tactu [*imaginationis*], *scilicet, quomodo ignes illi tangunt et urunt animas.*

Faciendo unum colloquium ad Christum Dominum nostrum, trahere [*ducere*] *in memoriam animas quæ sunt in Inferno : aliæ eo quod adventum* [*ejus*] *non crediderunt, aliæ* [*quod*] *credentes non operatæ sunt juxta ejus mandata ; faciendo tres partes* [*id est, omnes illas animas distribuendo in tres ordines sive series : quarum*] *prima ante adventum* [*Domini perierit*] *; secunda, vivente eo ; tertia, post ejus vitam in hoc mundo : et simul gratias ei agere, quod non siverit me incidere in ullam ex istis* [*tribus*]

(*) *In primo puncto:* Et animas igneis quibusdam corporibus, velut ergastulis, inclusas ; *dicatur:* Et animas velut igneis quibusdam corporibus, tamquam ergastulis, inclusas.

(26) Fructus proprius intenditur, ut in posterum a peccato caveamus.—Ita totum conversionis negotium conficitur : *pudore*, qui in primo Exercitio ; *dolore*, qui in secundo ; firmo et efficaci *proposito* non peccandi de cetero, qui fructus hoc potissimum Exercitio quæritur.

hunc usque diem summa pietate et misericordia me prosecutus sit. Finis imponetur, dicto *Pater noster.*

finiendo meam vitam (27). *Item, quomodo usque adhuc* semper tanta *pietate et misericordia erga me usus sit. Finem imponam recitando semel* Pater noster (28).

Si visum erit ei, qui tradit Exercitia, expedire ad profectum eorum, qui exercentur, alias meditationes his adjicere, ut de Morte, ac aliis peccati pœnis, de Judicio etc., non se putet prohiberi, licet hic non adscribantur.

Exercitiorum vero tempus ita distribuendum est, ut primum eorum fiat in media nocte: secundum, mane simul ac surrexerimus: tertium, ante vel post Missæ sacrum, nondum sumpto cibo: quartum, circiter horam Vesperarum:

Primum Exercitium fiet media nocte: secundum statim ac [quis] mane surrexerit: tertium ante vel post Missam, in summa fiat [omnino] ante prandium (29): *quartum hora Vesperarum: quintum una hora ante cœnam. Hanc ho-*

(27) Ex secundo præludio hæc meditatio de Inferno a S. P. N. eo dirigi videbatur, ut a peccando in posterum absterreamur, potius quam ut de commissis concipiatur dolor. Et revera argumenta ista terrifica non tam ad dolorem de peccatis excitandum valere per se solent, quam ad absterrendum ne committantur. *Per se,* inquam, valent enim etiam terrifica ista plurimum ad eliciendam contritionem etiam perfectam, si ita considerentur; ut inde occasione capta cogitemus, a quantis malis Divina pietas nos adhuc, licet extrema quæque promeritos, servarit; atque ita infinitam Dei in nos misericordiam æstimemus, admiremur, amemus.—Utinam omnibus concionatoribus et confessariis, hæc animadversio semper præsto esset! Est enim vero hoc argumentum cordis humani dispositioni maxime conforme; idque ipsum est quod a S. P. N. usurpatum videmus in hoc colloquio post meditationem de Inferno, itemque in utroque præcedenti Exercitio de peccatis. Nimirum nihil efficacius ad fructum qui quæritur obtinendum, quam Divinæ in nos misericordiæ consideratio, quæ quidem misericordia eo potentius sentiatur necesse est, quo altius descenderit animus in considerationem malorum, quæ peccato insunt et ex peccato consequuntur.

(28) Quæ præterea in vulgata versione leguntur hoc loco, declarationis gratia, ab interprete adjecta sunt.—Ceterum constat, et ipsum S. P., et ab eo edoctos Patres, in prima hebdomada meditationes etiam de Morte, de Judicio etc. addere consuevisse. *Addere,* inquam, sive ut vulgata loquitur, *adjicere;* intelligitur scilicet, proponi debere hæc argumenta de Morte etc. *post,* non *ante* quintum Exercitium supra positum. Id quod etiam ex Directorio manifestum est, cujus maxima nobis est et irrefragabilis auctoritas. Vid. Directorium cap. XIV. n. 1. et XV. n. 4.—Spectandus vero in his semper triplex ille fructus, qui in colloquio tertii Exercitii (supra) postulandus describitur. Ac pœnæ quidem peccatorum ad *peccati cognitionem* ac *detestationem* generandam potissimum inserviunt; Mortis vero ac Judicii consideratio, tum ad peccati detestationem, tum præsertim ad *ordinandam* recte *vitam,* et ad *mundum cognoscendum* et *abhorrendum* efficacissima est.—Optandum vero, ut quæ superaddentur Meditationes, ad unam aliquam ex tribus a S. P. propositis formis redigantur.

(29) *Ante prandium.*—Ita habet etiam antiquissima versio *ms.;* et hoc sensu verbum hispanicum *comer,* quod est in autographo, usurpari solet.

quintum, hora ante cœnam. Quæ temporis distributio, singulis quatuor hebdomadis communis est: variari tamen potest, atque augeri vel minui, prout unicuique, ad peragenda dicta quinque Exercitia, ætas, animi corporisque dispositio, sive naturæ ipsius complexio subservit.

rarum repetitionem [*iterationem, alternationem*], plus minusve, *semper intelligo* [*servandam*] *in omnibus quatuor hebdomadis, in quantum ætas, dispositio et complexio juvat eum, qui exercetur, ad facienda quinque Exercitia* vel pauciora.

ADDITIONES

ad Exercitia melius agenda, et ad ea quæ optantur invenienda, perutiles.

ADDITIONES

ad melius facienda Exercitia, et ad melius *inveniendum id quod desiderat* [*qui exercetur*] (30).

Prima est, ut ego, post cubitum, ante somnum, modico temporis spatio, quo recitaretur semel Angelica salutatio, (*) cogitem de hora, qua surgendum mihi erit, et de Exercitio faciendo.

Secunda, ut expergefactus, statim exclusis omnibus aliis cogitationibus, animum ad illud applicem, quod in primo mediæ noctis Exercitio contemplaturus sum: utque, majoris verecundiæ et confusionis gratia, exemplum mihi hujusmodi proponam: quomodo

Prima Additio est, post cubitum, quando jamjam dormire volo, *per spatium unius Ave Maria, cogitare de hora qua surgere debeo,* et ad quid, *resumendo Exercitium quod mihi faciendum est.*

Secunda, quando expergiscar (31), *non dando locum his vel illis cogitationibus, statim advertere* [*animum*] *ad id quod sum contemplaturus in primo Exercitio mediæ noctis, trahendo* [*excitando*] *me ad confusionem* (32) de tam multis meis peccatis, *proponendo* [*mihi*]

(*) *In prima Additione, ubi dicitur:* Cogitem de hora, qua surgendum mihi erit, et de Exercitio faciendo: *ex autographo dicatur:* Cogitem de hora, qua surgendum mihi erit, Exercitii faciendi puncta breviter animo retractans.

(30) Additiones istæ, dici non potest, quanti momenti sint, non modo tempore Exercitiorum, sed omni tempore, si bene ac fructuose cupimus meditari, et in via Domini progredi. Quare documenta ista reddere nobis usu quotidiano familiaria necesse est. Juvat porro Exercitiorum tempus, ut eorum habitum acquiramus, tota deinceps vita servandum.

(31) *Expergiscar.*—Ex hisp. intellige *quandocumque et quotiescumque expergisci contingat,* interrupto scilicet somno, etiamsi tempus surgendi ad meditandum nondum advenerit.

(32) *Ad confusionem.*—Omnino juxta scopum primi Exercitii de peccatis. Vid. n. 4. supra.

miles aliquis staret coram Rege suo, et cœtu aulico erubescens, anxius et confusus; qui in Regem ipsum, acceptis ab eo prius beneficiis, donisque plurimis ac magnis, graviter deliquisse convictus esset. In secundo itidem Exercitio, reputans quantum peccaverim, fingam me catenis vinctum esse, ac protinus sistendum coram summo Judice, sicut mortis reus quispiam, ferreis ligatus compedibus, duci ad tribunal solet. His igitur, vel aliis, pro meditandarum rerum genere, cogitationibus imbutus, vestitu meo me induam.

exempla; veluti si eques (33) *aliquis consisteret coram Rege suo, et* universa *ejus curia, pudore affectus et confusus, quod graviter offenderit eum, a quo primum multa dona et multos favores acceperat. Item in secundo Exercitio, reputando me magnum peccatorem* (34) *et catenis vinctum, scilicet, quod eam veluti ligatus catenis, compariturus coram summo Judice æterno, proponendo* [*mihi*] *in exemplum, quomodo* [*rei*] carceribus *detenti et catenis vincti,* jam morte digni *compareant coram suo judice temporali: et inter has cogitationes vestibus me induere, vel inter alias* [*cogitationes*], *juxta subjectam materiam.*

Tertia, ut a loco futuræ meditationis, uno, vel gemino adhuc passu distans, per tantillum tempus, quo percurri oratio Dominica posset, animo sursum elevato, considerem Dominum meum Jesum,

Tertia, uno vel duobus passibus ante locum, in quo contemplaturus sum vel meditaturus, stabo *spatio unius Pater noster, elevata sursum mente, considerans* quomodo Deus Dominus noster me respiciat (35),

(33) *Eques:* – hisp. *caballero*, ital. *cavaliere*, gall. *chevalier*, quæ vox *militem* quidem significat, sed non tam gregarium, quam *nobilem*, sponte sua militantem; in quo major sensus, ut honoris et æmulationis, ita et confusionis ac pudoris.

(34) *Magnum peccatorem.*—Ad hunc affectum, qui in secundo Exercitio quæritur concipiendum, valde necessarium est, ut quisque de totius vitæ suæ peccatis ita cogitet, ac si nihil adhuc fecisset ad ea expianda. Quia, licet ea fortasse per pœnitentiam deleta jam sint, fortasse, inquam, id enim certo scire non possumus; hic tamen nos ipsos considerare debemus, quales ipsi per culpas nostras nos fecimus, non quales fortasse nunc sumus per gratiam Dei. Hoc enim ex misericordia Dei est; illud vero totum est nostrum: et quid nostrum sit, quidque simul ex nobis, in hoc Exercitio meditandum nobis proponitur. Valet autem plurimum hæc consideratio, etiamsi quis nonnisi venialium peccatorum sibi conscius esset per totam vitam. Constat enim, vel unicum veniale peccatum deliberato animo commissum, ejusmodi esse, ob quod justissime Deus sese animæ subtraheret; quæ sibi relicta quo non præceps prorueret?—Quid vero sentire par est eum, qui mortalia a se commissa recordetur?—Si vel semel a recta via defleximus, quo non perventuri eramus, Domine, nisi *in viam tua reducti dextera* fuissemus!—*Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, et glorificabo Nomen tuum in æternum: quia misericordia tua magna est super me, et eruisti animam meam ex inferno inferiori* (Ps. 85).

(35) Hic docemur actum *præsentiæ Dei* omni orationi et meditationi præmittendum. In quo quidem non est quod phantasia laboret, sed simplici actu *fidei* Dominum Deum nobis *præsentem*, nosque et quid agamus *spectantem*, apprehendamus et tantisper consideremus. In qua consideratione Majestas divina *reverentiam*, Bonitas et Misericordia *fiduciam* excitet necesse est; qui duo affectus, ut sunt optima ad orationem præparatio, ita eamdem porro comitentur et quodammodo informent optandum et curandum est. DEUS...ME *respicit?* Quis DEUS? Quis EGO?

ut præsentem et spectantem, quidnam acturus sum, cui reverentiam cum humili gestu exhibere debeam.

Quarta est, ut ipsam aggrediar contemplationem, nunc prostratus humi, et pronus, aut supinus jacens, nunc sedens, aut stans, et eo me componens modo, quo sperem facilius id consequi, quod opto. Ubi adverti hæc duo debent: primum, quod si flexis genibus, vel in alio quovis situ, voti compos fiam, nil requiram ultra. Secundum, quod in puncto, in quo assecutus fuero quæsitam devotionem, conquiescere debeo sine transcurrendi anxietate, donec mihi satisfecero.

Quinta, ut completo Exercitio sedens, vel deambulans, per quartam circiter horæ partem, mecum dispiciam, quonam modo meditatio, seu contemplatio mihi successerit. Et si quidem male, inquiram causas, cum pœnitudine, ac emendationis proposito; sin vero bene, gratias Deo agam, eumdem postea modum observaturus.

Sexta, ut cogitationes quæ gaudium afferunt, qualis est de gloriosa Christi Resurrectione, subterfugiam; quoniam talis quælibet cogitatio impedit fletum et dolorem de peccatis meis, qui tunc quærendus est, adscita potius Mortis vel Judicii recordatione.

Septima, ut eamdem ob causam, omni me privem lucis claritate, januis ac fenestris clausis tantisper, dum illic moror, nisi quamdiu legendum, aut vescendum erit.

et facere [oportebit] actum reverentiæ seu humiliationis.

Quarta, intrare in contemplationem, modo genuflexus, modo prostratus in terram, modo supinus, modo sedens, modo stans, intendendo semper ad quærendum id quod volo. [Qua in re] duo advertemus: primum est, si invenio id quod volo genuflexus, non pergam ultra [alium situm tentando]; et si prostratus, similiter etc.: secundum, in puncto in quo invenero id quod volo, ibi quiescam, sine anxietate progrediendi ulterius [ad aliud punctum], donec mihi satisfaciam.

Quinta, post finitum Exercitium, per quartam horæ partem, sive sedens, sive deambulans, dispiciam quomodo mihi successerit in contemplatione seu meditatione; et si male, dispiciam causam unde [hoc] procedat, et ita inspecta *[causa] dolebo, ut me emendem in posterum; et si bene, gratias agam Deo Domino nostro, et altera vice eodem modo faciam.*

Sexta, nolle cogitare *de rebus jucundis ac lætis, ut de gloria [Paradisi], Resurrectione etc.; quia ad sentiendam pœnam, dolorem, et [ad] lacrymas de peccatis nostris impedit quævis consideratio gaudii et lætitiæ: sed* tenere ante me *[in hoc insistere]* velle me dolere et sentire pœnam, *trahendo [revocando] potius in memoriam Mortem, et Judicium [et similia].*

Septima, privare me omni [lucis] claritate ad eumdem effectum, claudendo fenestras et januas tempore quo fuero in cubiculo, nisi foret ad recitandum *[officium divinum, vel preces], ad legendum, et cibum sumendum.*

Octava, ut a risu, verbisque risum provocantibus, maxime abstineam.

Nona, ut in neminem oculos intendam, nisi salutandi aut valedicendi poscat occasio.

Decima, ut aliquam addam satisfactionem, seu pœnitentiam. Quæ quidem in interiorem et exteriorem dividitur. Interior est dolor de propriis peccatis, cum firmo proposito cavendi, tum ab illis, tum ab aliis quibusvis in posterum. Exterior autem est fructus interioris, videlicet castigatio aliqua de commissis, quæ tribus potissimum modis assumi potest.

Primo circa victum; subtractis quibusdam non superfluis solum (quod temperantiæ est, non pœnitentiæ), sed etiam convenientibus alimentis: et eo fit melius, quo plus subtrahitur, vitata interim naturæ corruptione, aut debilitate gravi, seu infirmitate.

Secundo circa somni et strati modum, sublatis non mollibus tantum, aut deliciosis rebus, sed aliis etiam opportunis, quantum licet, citra vitæ aut valetudinis grave periculum. Quapropter de somno necessario nihil demendum est, nisi aliquantisper ad consuetudinem (si cui est nimii somni) moderandam.

Tertio circa ipsam carnem, ut inflictum sentiat dolorem, admotis gestatisque ciliciis, funibus, aut vectibus ferreis, vel incussis ver-

Octava, non ridere, nec dicere quidquam quod risum provocet.

Nona, refrænare oculos, [*ne quem respiciam*] *nisi in excipiendo, vel dimittendo eo* cum quo locutus fuero [*vel loquendum mihi fuerit*].

Decima Additio est pœnitentia, quæ dividitur in internam et externam: interna est, dolere de peccatis suis cum firmo proposito non committendi eadem, nec alia quæcumque: externa, seu fructus prioris, est castigatio de peccatis commissis, et [*hæc*] *præcipue assumitur tribus modis.*

Primus est circa victum: scilicet, quando tollimus [*subtrahimus*] *superflua, non est pœnitentia, sed temperantia; pœnitentia est, quando de convenienti subtrahimus, et quo* plus atque plus [*subtrahimus*], *eo* major et melior [*est pœnitentia*]*; dummodo non corrumpatur* [*vitietur*] *subjectum* [*s. natura*], *nec sequatur infirmitas notabilis.*

Secundus, circa modum somni: et [*hic*] *similiter non est pœnitentia tollere superflua rerum delicatarum seu mollium; sed est pœnitentia quando in modo* [*somni capiendi*] *subtrahitur de convenienti, et quo* plus atque plus [*subtrahitur*], *eo* melius; *dummodo non corrumpatur subjectum, nec sequatur infirmitas notabilis. Neque etiam subtrahatur de somno convenienti, nisi forte* [*quis*] *habeat consuetudinem vitiosam dormiendi nimium, ut perveniat ad medium* [*s. ad moderatam somni mensuram*].

Tertius, castigare carnem, scilicet, inferendo illi dolorem sensibilem, qui infligitur portando cilicia, vel funes, vel vectes ferreos super car-

beribus, ac plagis, vel aliis austeritatis generibus assumptis. In quibus tamen omnibus magis expedire videtur, ut doloris sensus in carne tantum sit, nec penetret ossa cum infirmitatis periculo. Quare flagellis potissimum utemur ex funiculis minutis, quæ exteriores affligunt partes, non autem adeo interiores, ut valetudinem adversam causare possint.

Notanda sunt insuper quatuor hæc. Circa pœnitentiam, Primum, quod pœnitentiæ exterioris triplex est usus, seu effectus : nimirum, ut pro delictis præteritis nonnihil satisfiat : ut vincat seipsum homo, inferiorem sui partem, quæ sensualitas appellatur, superiori, hoc est rationi, magis subjiciens: ut postremo quæramus atque impetremus aliquod gratiæ divinæ donum, quod optamus, puta intimam cordis contritionem de peccatis, et abundantiam lacrymarum, vel propter illa, vel propter pœnas et dolores Passionis Christi, aut dubii alicujus, quod nos angit, resolutionem.

Secundum,quod Additiones primæ duæ solis conveniunt Exercitiis, quæ media nocte, et sub auroram fiunt. Quarta vero in Templo, vel coram aliis nunquam, sed domi

nes, *flagellando seipsum, vel vulnerando, et aliis asperitatum modis. Quod videtur* commodius ac securius *pœnitentiæ* [*genus, illud*] *est, ut dolor sit sensibilis in carnibus, et non penetret in ossa*, ita ut inferat dolorem, et non infirmitatem. *Quapropter videtur esse convenientius flagellare se funibus minutis, qui inferunt dolorem exterius*, quam alio modo, *qui producat interius infirmitatem notabilem.*

Primum notandum est, quod pœnitentiæ externæ præcipue (36) *fiunt ad tres effectus* [*obtinendos*] *: primo, ad satisfactionem de peccatis præteritis : secundo, ad vincendum seipsum, scilicet, ut sensualitas obediat rationi, et* omnes *partes inferiores sint magis subjectæ superioribus : tertio, ad quærendam et inveniendam aliquam gratiam, seu donum, quod homo vult ac desiderat* [*obtinere a Domino*] *; ut, si desiderat habere internam contritionem de suis peccatis, vel flere multum de illis, vel de pœnis ac doloribus, quos Christus Dominus noster sustinebat in Passione sua, vel ad* [*obtinendam*] *solutionem alicujus dubitationis, in qua homo versetur.*

Secundum notandum est, quod prima et secunda Additio fieri debeant pro Exercitiis mediæ noctis et sub auroram, et non pro iis quæ fient aliis temporibus ; et quarta

(36) *Præcipue.*—Possunt enim et alii fructus seu effectus intendi : sed hi tres præcipui sunt, et alii particulares ad unum ex his tribus facile possunt revocari.—*Omnes partes inferiores*—est enim corporis castigatio utilis ad *omnium* cujuscumque generis passionum repressionem.—*Magis subjectæ*—nam plena subjectio vix ac ne vix quidem speranda communiter in hac mortali vita. Ceterum triplex hic externæ pœnitentiæ fructus ejusmodi est, ut ex eo pateat, hominem profectui suo deditum nullo non tempore aliquid pœnitentiæ exercere debere ; cum tres illæ necessitates, vel omnes semper nos urgeant, vel aliqua certe ex illis nunquam non adsit. Est itaque hujus doctrinæ usus non Exercitiorum tempore tantum, sed in omnem vitam ; id quod et de aliis plerisque libri hujus documentis aut præceptis æstimandum est. Errant enim vero qui putent harum Additionum, ceterorumque, quæ in libro traduntur, usum ad solum tempus Exercitiorum pertinere.

tantum et clanculum exequenda est.

Tertio, quod quando is qui exercitatur affectum quæsitum non consequitur, ut dolorem vel consolationem, mutare subinde expedit rationem victus somnique, et alia genera pœnitentiæ : ita ut pœnitentiam unam per triduum sectemur, et proximo eam biduo relinquamus, vel etiam triduo ; prout diversis plus aut minus pœnitentiæ est sumendum.

Præterea, cum pœnitentias hujusmodi sæpe omittamus ob affectum carnis, aut erroneum judicium, quasi naturalis nostra complexio ferre illas non possit, citra ingens valetudinis detrimentum : et e contrario justum nonnunquam pœnitentiæ modum excedamus, de corporis robore nimis confidentes : mutatis, ut dictum est, pœnitentiæ generibus, ac per vices sumptis et relictis, evenit plerumque, ut clementissimus Dominus, qui naturam nostram perfectissime cognoscit, unicuique id compertum reddat, quod ipsi expedit.

Quartum, quod particulare Examen fiat ad tollendas culpas et negligentias, quæ circa Exercitia et Additiones solent obrepere : id quod etiam per tres alias sequentes hebdomadas observandum venit.

Additio nunquam fiet in Ecclesia coram aliis, *sed tantum in occulto* ut *domi*, etc.

Tertium [*notandum est*], *quando ille qui se exercet* nondum *invenit id quod desiderat, ut lacrymas, consolationes etc.*, sæpe *prodest mutationem facere in victu, in somno et in aliis modis agendi pœnitentiam, ita ut nos mutemus, faciendo per duos vel tres dies pœnitentiam, et per alios duos vel tres non, quia aliquibus convenit facere plus pœnitentiæ, et aliis minus ; et etiam quia sæpe omittimus facere pœnitentiam ab amorem sensualem, et ob judicium erroneum* [*erronee judicando*], *quod subjectum humanum non poterit sustinere* [*eam*] *absque notabili infirmitate ; et aliquando e contrario, facimus nimium* [*pœnitentiæ*], *putando quod corpus possit sustinere: et cum Deus Dominus noster infinities melius cognoscat nostram naturam, sæpe in hujusmodi mutationibus dat unicuique sentire quid ipsi conveniat.*

Quartum, Examen particulare fiat ad tollendos defectus *et negligentias circa Exercitia et Additiones ; et ita in secunda, tertia, et quarta hebdomada.*

SECUNDA HEBDOMADA

Contemplatio Regni Jesu Christi ex similitudine Regis terreni, subditos suos evocantis ad bellum.

Oratio præparatoria fiet more supradicto.

Præludium primum ad constructionem loci nunc erit, ut spectare nos imaginemur synagogas, villas, et oppida, quæ prædicans Christus pertransibat : et sic de locis aliis.

Secundum ad gratiam poscendam pertinens, in hac parte erit, petere a Deo, ne obsurdescamus vocante nos Christo : sed ad sequendum, ac obtemperandum prompti simus.

Punctum primum esto, proponere mihi ob oculos, humanum Regem divinitus electum, cui Principes et populi omnes Christiani reverentiam et obsequium præstare debeant.

Secundum est, imaginari quod audiam illum Regem loquentem

[*SECUNDA HEBDOMADA*]

Vocatio Regis temporalis, [*quæ*] juvat ad contemplandam vitam Regis æternalis (1).

Oratio præparatoria sit consueta.

Primum præambulum est compositio, videndo locum. Erit hic, videre visu imaginationis synagogas, oppida, et castella, per quæ Christus Dominus noster prædicabat.

Secundum, poscere gratiam quam volo [*cupio*]. *Erit hic, petere gratiam* a Domino nostro, *ut ne* sim surdus *ad ejus vocationem, sed promptus ac* diligens ad explendam ejus sanctissimam voluntatem.

Primum punctum est, proponere mihi ob oculos (2) *Regem* quemdam *humanum ab ipso Deo Domino nostro electum, cui reverentiam exhibent et* obediunt *omnes Principes, et omnes homines Christiani.*

Secundum, attendere quomodo iste Rex loquatur ad omnes suos,

(1) Titulus ejusmodi est, ut indicet sequentem contemplationem esse *præparationis* loco ad contemplandam Christi *vitam*, quæ argumentum est secundæ ac tertiæ hebdomadæ.—Notandum etiam, hoc loco non haberi in autographo inscriptionem : *Secunda hebdomada.* Infra vero vide titulum de Incarnatione ubi dicitur : *Primus dies etc.*

(2) *Regem quemdam humanum ab ipso Domino nostro electum.*—Ut hæc similitudo viam apte sternat ad contemplationem Regis Christi, summi momenti est, Regem hunc, humanum licet, considerare tamen omnino *divinitus* electum,—ut expresse monet S. P. ; itemque, quod S. P. quidem non exprimit, sed intelligendum relinquit, juvabit cogitare Regem *divinitus* expeditionem illam suam parare, *divinitus* etiam certum esse de victoria obtinenda, et ita quidem obtinenda, ut etiam inter annonæ inopiam, inter itinerum ac præliorum ærumnas, labores, pericula, et inter ipsa etiam vulnera, ita *divinitus* serventur omnes sui, ut ne unus quidem vitam amittat : quo vere *omnes*, quotquot ipsum sequuntur, *victoriæ* participes fiant, prout in secundo puncto promittitur. Cum vero, etiam absque hujusmodi certitudine de victoria, vel sola spes dubia incredibiliter excitare militum animos soleat ; quem, quæso, sensum in nobis excitare debent omnia illa, quæ diximus, in humanis quidem nova et inaudita, quæque nonnisi per miraculum fieri posse intelligimus, at quæ in Rege Christo sequendo ita se habent omnino et cumulatissime ?

ad omnes subditos : In animo est mihi regiones infidelium universas ditioni meæ subjicere. Quicumque igitur comitari me velit, paratus sit oportet non alio uti victu, vestitu, rebusque aliis, quam me utentem conspexerit. In iisdem quoque laboribus, vigiliis, et casibus ceteris mecum persistendum erit, ut particeps fiat victoriæ et felicitatis unusquisque, prout laborum ac molestiarum socius extiterit.

dicens : Mea voluntas est subjicere universam terram infidelium: proinde, qui voluerit mecum venire, debet contentus *esse cibo quo ego* [*utar*], *itemque potu et vestitu, etc. Similiter debet laborare,* ut ego, interdiu, *et vigilare* noctu, *etc., ut* ita *dein particeps* mecum *fiat victoriæ, sicut fuerit laborum.*

Tertium est, considerare quidnam respondere debeant Regi amantissimo et liberalissimo fideles subditi, et quam prompte ad omnem ejus voluntatem offerre se accinctos. Contra vero, si quis non obaudiret : quanto apud homines universos vituperio dignus esset, atque quam ignavus miles æstimandus.

Tertium, considerare quid debeant respondere boni subditi Regi tam *liberali ac* tam *humano : et per consequens, si quis non acceptaret petitionem* talis *Regis, quantopere dignus esset qui vituperaretur ab universo mundo, et perversus* [*ignavus*] *haberetur eques* (3) [*s. miles*].

Pars secunda hujus Exercitii consistit in collatione similitudinis inter dictum Regem, et Dominum Jesum Christum, circa triplex illud punctum.

Secunda pars hujus Exercitii consistit in (4) applicando *supradictum exemplum Regis* temporalis *ad Christum Dominum* nostrum *secundum dicta illa tria puncta.*

Primo sic applicabimus exemplum ; si terrenus ille Rex, cum bellica sua evocatione, dignus est, cui attentio et obsequium præstetur : quanto magis Christus Rex æternus, mundoque toti conspicuus; qui singulos ad se his invitat verbis : Mea hæc est justissima voluntas totius mundi dominium

Et quantum ad primum punctum, si talem vocationem Regis temporalis *ad suos subditos* consideramus [*s. consideratione, attentione dignam, existimamus*], *quanto magis res est digna* consideratione, videre *Christum* Dominum nostrum, *Regem æternum, et* coram illo *universum mundum,* quem *ille*

(3) *Eques*—(*miles*).—In autographo : *caballero.* Non tam de gregario milite sermo est, quam de nobili qui militiam sequatur ; id quod ad majorem honoris et æmulationis sensum valet plurimum. Vide not. in Additionibus 1. hebdomadæ, Addit. 2. n. 33.

(4) *Applicando...exemplum Regis temporalis.*—Applicatio hæc studiose facienda per omnes partes suas, conferendo Regem cum Rege, expeditionem cum expeditione, hostes cum hostibus, labores cum laboribus, prælia cum præliis, victoriam cum victoria, triumphum cum triumpho. Et vero hic omnia tanto majora, quanto divina humanis, æterna temporalibus præstant ; discrimen scilicet infinitum.

mihi vindicare, inimicos meos debellare omnes, ac ita demum in Patris mei gloriam intrare: proinde quisquis eo mecum venire cupit, laboret mecum necesse est: labori enim præmium respondebit.

[*totum*], *et* unumquemque [*hominum*] in particulari *vocat, et dicit: Mea voluntas est subjicere totum mundum, et omnes hostes, et sic intrare in gloriam Patris mei: proinde qui voluerit venire mecum, debet mecum laborare,* ut sequens me in pœna [*in laboribus*], etiam sequatur me in gloria.

Secundum, ratiocinabimur, neminem fore sanæ mentis, qui non cupidissime Christi servitio se totum offerat, et addicat.

Secundum, considerare quod omnes, qui habuerint judicium et rationem [*sanam*], *offerent se totos ad laborem.*

Tertio, judicandum erit, quod ii,

Tertium, ii qui magis affici (5)

(5) *Ii qui magis affici etc.*—Hic, velim, singula verba diligenter ponderentur, ut sensus S. P. N., qui in vulgata versione minus clare elucet, ex autographo plenius intelligatur.

Totum se offerre Christo, est omnium illorum, *qui modo sint sanæ mentis*, ut in secundo puncto dictum est. In hoc vero puncto tertio de iis agitur, qui *velint majori affectu* Christum sequi et *insignes esse* (hisp. *se señalar*, ital. *segnalarsi*, gall. *se signaler*), eminere, excellere in Christi Domini ac Regis servitio. Horum itaque erit, offerre se ad plura et majora, quam ea, quæ Christi servitium necessario ab omnibus, *qui modo sint sanæ mentis*, requirit. Porro ad hæc plura, majora, præclariora offerenda ii, *qui volent*, se disponent *agendo contra suam propriam sensualitatem, et contra suum amorem carnalem et mundanum.* Scilicet, non solum pugnando contra *rebellionem carnis, sensuum, amorisque proprii et mundani* (nam contra *rebellionem* hanc pugnare omnibus Christum sequentibus, omnibus, qui *modo sint sanæ mentis*, necessario commune est: sed *agendo contra*, impugnando sensualitatis et amoris proprii ac mundani inclinationes, etiam in rebus alioqui licitis, etiam ubi nulla *rebellio* appareat, atque adeo ex supererogatione. Ubi notatu dignum est, *agere contra* multo plus significare, quam *resistere. Resistendo* enim, solummodo nos ipsos ab hostium impetu defendimus; *agendo contra*, hostes ipsi impetimus, ut eorum frangamus vires; nec saluti solum et incolumitati nostræ consulimus, sed etiam securitatem, quantum fieri potest, adipiscimur, hoste debilitato et fracto, ne porro insurgere audeat.

Aliquid in hoc tertio puncto proponitur, quod in similitudine Regis terreni expressum a S. P. non fuit, sed relictum considerationi ipsius meditantis, in illis verbis generalibus: *quid debeant respondere boni subditi.* Et quidem, proprie loquendo, in hac secunda Exercitii parte, seu applicatione similitudinis, primum punctum jam respondet primo simul et secundo puncto similitudinis de Rege terreno; tertio vero puncto similitudinis respondet punctum secundum hujus applicationis ad Christum. Hoc igitur tertium applicationis punctum aliquid superaddit, nempe, *præclariora munera offerenda*, non quidem ab omnibus, sed ab iis, qui communi servitio non contenti *insignes esse velint* in Regis sui sequela.

Et in parabolà quidem Regis terreni *præclariora* hujusmodi *munera* forent, v. g. si quis non modo vocanti ad expeditionem illam bellicam obtemperaret, Regem sequeretur: sed et familiam suam omnem, et omnes facultates suas et opes in illius expeditionis subsidium offerret, et ipse quovis gradu et officio, laboriosissimo, ac periculosissimo contentus militaret, imo vero laboriosissima quæque ac periculosissima unice expeteret: tantum ut *tali* Regi se probaret, et victoriæ, quæ *certa* in hac parabola supponitur, copiosiorem partem consequeretur. Quæ quidem omnia meditantis considerationi merito relicta sunt; quod ex hypothesi *talis* Regis, *talibus conditionibus* vocantis, sponte sua nemo *bonus subditus* non ita se affectum sentiret.

qui se obsequiis illius prorsus duxerint mancipandos, non seipsos tantum ad laborum tolerantiam: verum etiam majora, et præclariora quædam munera oblaturi sunt, expugnata carnis, sensuum, amorisque proprii et mundani rebellione; [*majori affectu esse*] *volent* [*erga Christum Regem*] *et* insignes se exhibere *in omni servitio sui* Regis æterni ac Domini universalis, *non solum offerent se totos ad laborem, sed etiam* agendo contra *suam propriam sensualitatem* (6) *et contra*

Jam vero in applicatione, idest, in sequela Christi Regis nostri *præclariora munera* sunt ea, quæ in colloquio offeruntur, quæ ut serio offerantur et ex animo, necessaria est mortificatio absoluta sensualitatis, et amoris proprii ac mundani; idque non solum in iis, in quibus *rebellio* carnis, sensuum, amoris proprii ac mundani cerneretur: in his enim sese mortificare commune est omnibus, *qui modo sint sanæ mentis;* sed etiam in iis, in quibus per se *rebellio* nulla foret, idest, in rebus alioqui licitis.—Atque hæc est illa *major sui abnegatio, et continua in rebus omnibus mortificatio*, quam *quærere in Domino* admonemur (Summarii Reg. 12.), ut *ad pretiosum illum in vita spirituali gradum* (Reg. 11.) perveniamus, ad quem in colloquio hujus contemplationis provocamur, *si velimus* in Christi servitio ac sequela *insignes esse.*

Ex dictis patet, quantum hæc contemplatio de Regno Christi, quæ veluti alterum est Exercitiorum spiritualium Fundamentum, quantum, inquam, hæc superaddat ad ea, quæ ex primo et universali Fundamento consequuntur. Ibi enim terminus, in quo sistitur, est *indifferentia* ad quævis, sive grata naturæ, sive ingrata. Hic autem est major inclinatio ad omnia, quæ naturæ contraria sint. Et vero, cui datum fuerit *didicisse Christum*, ut loquitur Apostolus, is facile sentiet, quodammodo nefas esse sibi in sola indifferentia illa consistere. Videns enim Regem suum *paupertatem* elegisse, et *contemptum*, quomodo solum indifferens erit ad *divitias* et *honores*, et non potius ad contraria omnino, tanti Regis imitandi studio, rapi se desiderio sentiet? Erit itaque illa indifferentia eorum, *qui* saltem *sanæ mentis sint*, erit hominis cujusque ratione utentis, ac sana se ratione gubernantis: at hæc majora sectatorum Christi sunt, eorum saltem, qui in hujus Regis sequela ac servitio *insignes esse velint.*

Ceterum, *velle* ita *insignes esse* in sequela ac servitio Christi Regis, quorumnam, quæso, erit, si nostrum non est, Patres ac Fratres charissimi? Utinam hæc intelligamus, neque intelligamus tantum, sed et serio, et strenue, et constanter tales esse contendamus! Ita quidem certe Patres nostri.—Atque hic est proprius hujus contemplationis scopus, ut ad Regnum hoc Christi in nobis ipsis constituendum, per verum desiderium sequendi ipsum, excitemur.

(6) *Sensualitatem etc.*—Cum *hostes*, quos *omnes* subjicere se velle Rex noster ait in primo puncto, sint noti illi tres: *dæmon*, *caro*, et *mundus*, quid est quod tandem pugna reducatur adversus *sensualitatem*, et *amorem carnalem* et *mundanum*, quæ omnia in nobis ipsis sunt: de dæmone, de mundo, ne mentio quidem fiat? Scilicet, ut *Regnum Dei intra nos*, ita inimicus præcipuus *intra nos* est, qui si debellatus, si domitus fuerit, nec dæmon, nec mundus magnopere nocere poterunt.

Porro *sensualitatem* intelligo *sensuum* oblectamenta, et libertatem etiam non prohibitam oculorum, aurium, gustus, odoratus, tactus,—linguæ etiam:—*amorem carnalem* intelligo amorem *commodorum corporis* generatim, item *sanitatis* et *vitæ* amorem—amorem etiam *parentum*, *amicorum*, et aliorum, non pure spiritualem, quamvis non illicitum: *amorem mundanum* intelligo rerum quæ *mundus amat*, scilicet divitiarum, honorum, vanæ gloriæ, pomparum, etc.—Posset etiam *sensualitas* intelligi in primis de omnibus generatim, quæ *sensui* naturæ, sive *externe*, sive *interne* blandiuntur, cujus dein *sensualitatis* partes censeantur *amor carnalis*, qui sensus externos et corporis commoda respiciat, et *amor mundanus*, qui vanitati et superbiæ serviat.—Contra hosce *hostes internos* agere, etiam in iis, in quibus

unde respondebit quisque in hunc fere modum.

En, o Rex supreme, ac Domine universorum, tua ego, licet indignissimus, fretus tamen gratia et ope, me tibi penitus offero, meaque omnia tuæ subjicio voluntati : attestans coram infinita Bonitate tua, necnon in conspectu gloriosæ Virginis Matris tuæ, totiusque Curiæ cœlestis, hunc esse animum meum, hoc desiderium, hoc certissimum decretum : ut (dummodo in majorem laudis tuæ, et obsequii mei proventum cedat) quam possim proxime te sequar, et imiter in ferendis injuriis et adversis omnibus, cum vera, tum spiritus, tum etiam rerum paupertate ; si (inquam) sanctissimæ tuæ Majestati placeat ad tale me vitæ institutum eligere, atque recipere.

Fiet bis interdiu hoc Exercitium,

suum amorem carnalem et mundanum, oblationes facient majoris æstimationis, et majoris momenti, dicentes :

O æterne Domine rerum omnium, ego facio meam oblationem *cum tuo favore et auxilio, coram infinita Bonitate tua, et in conspectu gloriosæ Matris tuæ, et omnium* Sanctorum et Sanctarum *Curiæ cœlestis,* [*attestans*] *quod ego volo et desidero, et mea* [*hæc*] *est determinatio deliberata,* (7) *dummodo sit majus servitium tuum, et* [*major*] *laus tua, imitari te in ferendis omnibus injuriis,* et omni vituperio, et omni paupertate, tam actuali quam spirituali, *si Majestas tua sanctissima voluerit me eligere ac recipere ad talem vitam et statum.*

Hoc Exercitium fiet bis in die ;

peccatum non cernatur, proprium est eorum, qui erga Christum Regem magis affecti, insignes esse volunt in ejus sequela.

Ceterum nisi in *licitis* domemus istos inimicos, ipsi nos in *illicita* facile pertrahent, accedentibus etiam *dæmone* et *mundo*, primum *fraude*, deinde etiam *aperta vi.*

(7) *Dummodo etc.*—Ista conditio *dummodo etc.*, ut et infra *si etc.*, eo pertinet ut intelligatur, exprimi in hoc colloquio solam voluntatis promptitudinem, solum *desiderium ;* est enim *oblatio* sui, qua quidem homo non solum se resignat ad omnia dura perferenda cum Christo, sed actu perferre illa omnia *desiderat.* Ultra tamen desiderium, et hoc conditionatum, non pergit ; quia nondum censetur cognovisse statum vitæ, ad quem Deus ipsum vocare dignetur.—In iis vero qui statum habent in Religione, in Societate, conditio hic apposita locum non habet nisi in quantum pertinet ad dura illa *actu* perferenda, in quo semper vel a divinæ Providentiæ dispositione, vel ab alia voluntatis Ejusdem manifestatione pendere unumquemque necesse est ; unde etiam dicitur : *in ferendis*, non *in quærendis. Desiderium* vero, in nobis quidem, Religiosis Societatis, esse decet absolutum et ardens, id quod vocatio nostra, status noster a nobis omnino postulat, cum sine eo vix ac ne vix quidem *serio* Christum sequi censendi simus ex mente S. P. N. (Const. Ex. Gen. c. 4. n. 44. Reg. Summ. 11.) : *Qui* SERIO, inquit, *Christum sequuntur, amant et ardenter exoptant etc.*, quasi eos dicat nonnisi ficte, sive ut ajunt, *pro forma* Christum sequi in hac nostra vocatione, qui sanctum hoc desiderium non foveant. Addit tamen S. P. pro illa discretione, quæ illi maxime propria est ,quod si quis *propter humanam nostram debilitatem ac miseriam hujusmodi tam inflammata desideria non sentiat*, debere eum certe *optare ea animo concipere* (Const. Ex. Gen. c. 4. n. 45.). Et huc referri solet illud Davidicum : CONCUPIVIT *anima mea* DESIDERARE *justificationes tuas* (Ps. 118.).

mane cum primum surreximus, et in hora prandium vel cœnam præcedente.

In hac hebdomada secunda, et subsequentibus utile fuerit aliquid subinde legere, ex Evangelio, vel pio alio codice, ut de Imitatione Christi, et Sanctorum Vita etc.

scilicet, mane cum [*quis*] *surrexerit, et hora una ante prandium vel cœnam* (8).

Pro secunda hebdomada, et ita deinceps, valde *prodest legere subinde* [*aliquid*] ex libris de Imitatione Christi, vel *Evangeliorum* (9), *et Vitarum Sanctorum.*

PRIMÆ DIEI MEDITATIO PRIMA

erit de Incarnatione Jesu Christi, complectens orationem præparatoriam, tria præludia et puncta tria, cum uno colloquio.

Oratio præparatoria nihil a superioribus variatur.

Præludium primum est, proferre in medium contemplandæ rei historiam, quæ hoc loco erit: quomodo Personæ tres divinæ, universam terræ superficiem speculantes, hominibus refertam, qui ad Infernum descendebant, in Deitatis suæ æternitate decernunt, ut secunda Persona, pro salute humani generis, naturam hominis assumat: unde adveniente tempore præstituto, Archangelus Gabriel ad beatam Virginem Mariam nuntius destinatur, ut dicetur infra in Mysteriis Vitæ Christi.

PRIMA DIES ET PRIMA CONTEMPLATIO

est de Incarnatione, et continet in se orationem præparatoriam, tria præambula et tria puncta, et unum colloquium.

Solita oratio præparatoria.

Primum præambulum est, adducere [*in mentem*] *historiam ejus rei quam contemplari debeo, quæ hic est: quomodo tres divinæ Personæ speculabantur totam planitiem vel ambitum totius mundi plenum hominibus; et quomodo* videndo quod *omnes descendebant ad Infernum, decernitur* [*a sanctissima Trinitate*] *in sua æternitate, ut secunda Persona homo fiat, ad salvandum genus humanum: atque ita, ubi venit plenitudo temporum, mittendo Angelum S. Gabrielem ad Dominam nostram* (10). *Infra* [*inter Mysteria Vitæ Jesu Christi Domini nostri*].

(8) Hæc nota S. P. etiam indicat Contemplationem hanc die intermedio inter primam et secundam Hebdomadam esse faciendam, extra seriem secundæ Hebdomadæ, cujus scilicet non tam pars est censenda, quam Fundamentum.

(9) *Ex libris de Imitatione Christi vel Evangeliorum.*—Notandum, primo loco poni lectionem aliquam ex libris de Imitatione Christi; hæc enim planior, facilior, neque talis quæ mentem avertere a præcipuo contemplationum argumento possit, sed potius ad practicas conclusiones, inter meditandum conceptas, magis confirmandas aptissima est. τὸ *etc.* quod additur in versione vulgata, abest in autographo, nec enim pro lubitu variandi sunt libri, etiam pii, inter Exercitia legendi.

(10) Cum S. P. pro hoc Exercitio remittat hoc loco ad ea puncta, quæ habentur infra, scil. in serie Mysteriorum Vitæ J. C. D. N., quæri potest cur ergo ponat mox, et in hoc ipso Exercitio, et in sequenti de Nativitate, tria illa puncta, quorum

Secundum pertinet ad loci compositionem, quæ erit visio imaginaria, perinde ac si oculis pateret terræ universæ ambitus, quam habitant tot diversæ gentes. Deinde ad certam mundi partem domuncula spectetur beatæ Virginis, apud Nazareth in provincia Galilææ sita.

Tertium continet gratiæ postulationem, ut intime cognoscam, quo pacto Dei Filius mei causa sit homo factus, ut ardentius ipsum amem, et abhinc sequar studiosius.

Notandum hic est, tam orationem præparatoriam, quam tria præludia, per totam hebdomadam, et reliquas sequentes itidem fieri, præludiis dumtaxat pro diversitate rerum variatis.

Secundum, compositio, videndo locum. Hic erit, videre magnam capacitatem et ambitum mundi, ubi habitant tam multæ ac tam *diversæ gentes. Similiter deinceps [videre] in particulari domum et cubicula Dominæ nostræ, in civitate Nazareth in provinciæ Galilææ.*

Tertium, petere id quod volo. Erit hic, petere cognitionem intimam Domini, qui *pro me factus est homo; ut magis ipsum amem, eumque [magis] sequar* (11).

Convenit hic notare, quod eadem hæc oratio præparatoria, sine mutatione, ut dictum est in principio, et eadem tria præambula facienda sint in hac hebdomada, et in ceteris subsequentibus, mutando formam [præambulorum] juxta subjectam materiam.

Punctum primum est, ut speculer personas omnes, de quibus

Primum punctum est, videre personas, unas et alteras [successive],

primum *personas*, secundum earum *verba*, tertium *actiones* contemplandas docet? Huic quæstioni respondet Directorium Cap. XIX. §§. 5. et 6., ac modum tradit, quo vel rudis quisque, modo bonæ voluntatis sit, vitam J. C. meditari facilitate maxima nec minore fructu poterit. "Quod in meditatione, inquit, Incarnationis et Nativitatis "dicitur de contemplandis personis, et earum verbis, et operibus, intelligi debet, "referendo ad illam, quam diximus distributionem, quæ in fine libri ponitur, nempe "cogitando hæc in singulis punctis, ut occurrunt ordine suo; non autem quod "necessarium sit omnes prius personas totius mysterii, deinde omnia verba ejusdem, "ac demum opera separatim meditari; hoc enim, præsertim in quibusdam medi-"tationibus, pareret confusionem. Quare hoc tantum voluit B. P. Ignatius, regulam "dare in singulis punctis, quo meditantis intentio ferri debeat: primum quidem in "ipsas personas, quæ in illo puncto occurrant, tum ad verba, si prius verba, vel ad "facta, si prius occurrant facta. Et ita absoluto uno puncto transeatur ad aliud, "eumdem ordinem in eo servando." Et addit §. 7. "Ceterum etsi hic tantum "mentio fit de his tribus, non tamen prohibetur, quin possint etiam addi alia puncta, "ut v. g. cogitationes et affectus personarum interiores, tum etiam virtutes, et "præterea modus et finis mysteriorum, quæ occurrunt, causa item, et effectus, "tempus, et reliquæ circumstantiæ, ut fœcundior sit meditatio, et major ejus "fructus." Ergo quæ S. P. mox subjicit puncta, personarum, verborum, et operum, non tam *ordinem* in meditatione servandum exprimunt, quam *materiam* circa quam versari meditatio debet.

(11) Notandum diligenter, quæ sit *duplex gratia*, quam in hoc tertio præambulo postulare docemur. Est enim hæc eadem petitio præscripta pro omnibus mysteriis secundæ hujus hebdomadæ, scilicet, ut intime *cognoscamus* Dominum Jesum, et magis Ipsum *amemus* et *imitemur. Cognitio* enim *intima Jesu Christi, Ejusque amor et imitatio* proprius est totius hebdomadæ scopus, isque fructus in omnibus his mysteriis quærendus.

agitur: et primo quidem homines super faciem terræ degentes, adeo moribus, gestibus, et actionibus diversos: quosdam albos, et nigros alios: nonnullos fruentes pace, et reliquos bellis agitatos: hunc plorantem, et ridentem illum; sanum unum, alterum ægrotum; nascentes multos, et multos vicissim morientes, ceterasque varietates prope innumeras.

et primo eas [*quæ sunt*] *super faciem terræ*, in tanta diversitate (12), *ita in vestibus* [*habitibus*], *ut in gestibus* [*et vultibus; homines*] *alios albos, et alios nigros; alios in pace et alios in bello; alios plorantes, et alios ridentes; alios sanos, et alios infirmos; alios nascentes, et alios morientes, etc.*

(12) *In tanta diversitate.*—Nemo hanc tantæ varietatis enumerationem otiose positam a S. P. N. existimet, aut imaginationi solum juvandæ inservire; sed, ut in tam diversis hominum generibus, *alborum, nigrorum etc.*, unam eamdemque humanam naturam contemplantes, et omnes ad eumdem finem creatos, et Filium Dei pro omnibus hominem factum etc., zelo etiam nos *universali* accendamur, ad juvandos sine discrimine omnes.—In *pacis* item ac *belli*, in *risus* et *fletus etc.* commemoratione, humanæ vitæ vicissitudines, et pravorum affectuum amaros fructus, et peccati tristissimos in humano genere effectus, mortalium denique miserias oculis veluti objectas conspicimus; ut quanta fuerit, quamque necessaria piissimi Redemptoris misericordia, magis intime sentiamus. Fusius a S. P. in his punctis hominum, quales forent sine Redemptionis beneficio, qualesque etiam nunc per summam pravitatem nimis heu! multi sunt, *personæ, verba, opera*, contemplanda proponuntur, ut ex mali magnitudine Redemptionis beneficium magis eluceat, ejus augeatur æstimatio, et animus ad amorem Redemptoris magis magisque exardescat. Quæ quidem consideratio pravitatis ac miseriæ generis humani, nisi a S. P. hoc loco, tamque enucleate poneretur, eam ex punctis in fine libelli positis pauci fortasse, vel vix paucissimi eruissent. Pertinebit autem certe hæc consideratio ad primum punctum Mysterii prout in fine libri proponitur, in quo dum Angelum a Deo missum contemplamur, reflexione facta ad causam cur mittatur, sponte ad Redemptionis beneficium, quod *mundo*, seu humano generi, *tali* (cujus tales sunt *personæ*, talia *verba*, talia *opera*), confertur, mentem delabi pronum est; v. g.

Mundus—homines—"Omnes unius patris filii—patris nobilissimi quondam, sed "qui ob prævaricationem suam gradu suo dejectus, filios genuit omnes *degradatos* "—heu quales! Quid, si non fuisset concessus Redemptor?

"Redemptio quidem jam inde ab exordio mundi promissa—nihilominus, in "hominibus brevi oblivio Dei;—pœnæ divinæ—diluvii—ignis—oblivioni datæ;— "familia una electa, in qua divinæ promissionis memoria servaretur, ex hac populus "electus;—at hic ipse *qualis* demum lapsu temporis!—Quin etiam nunc, post com- "pletum opus Redemptionis, *quales* homines!

"*Alii in bello*—furor, crudelitas; alii *in pace*—otium, luxus, libido, mala ex "saturitate panis; alii *plorantes*—hi longe plurimi,—at plerique sine merito, et "propter malitiam suam sine remedio; alii *ridentes*—vanis gaudiis, vel etiam "turpibus, libidinum, spectaculorum, chorearum, comessationum et ebrietatum,—et "horum omnium gaudiorum *extrema luctus occupat;* alii *nascentes*—in miseriis et "fletu; alii *morientes*—in angustia, et doloribus, et desperatione; inter hos *viventes* "medii inter utrosque, immemores *principii* sui, et *finis* sui,—toti in explendis "cupiditatibus suis.—Tales homines per universum mundum, cæci, insani, ruentes "in interitum,—et inter hos *ego* cum cæcis cæcus, insaniens cum insanientibus,— "nisi misericordia Redemptoris!"

Ceterum ista consideratio de humani generis pravitate et miseria tantæ est utilitatis, ut si vel tota hora hujus Exercitii in hoc solo puncto nobis effluat, nequaquam sit, cur operæ hujus ac temporis nos pœniteat.

Deinde contemplandæ erunt Personæ tres divinæ, e solio regali suo intuentes omnia hominum genera, in superficie terræ cæcorum more viventium, et descendentium ad Infernum.

Postea Virginem Mariam cum Angelo eam salutante considerabimus; aliquid inde semper ad nos reflectendo, ut ex considera-

Secundo videre et considerare tres Personas divinas, veluti in suo solio regali, sive throno suæ divinæ Majestatis, *quomodo intuentur universam faciem et ambitum terræ, et omnes gentes* (13) in tanta cœcitate, *et* [*vident*] *quomodo moriantur et descendant ad Infernum.*

Tertio, *videre Dominam nostram* (14), *et Angelum* (15), *qui illam salutat; et reflectere* (16), *ut fructum capiam ex tali aspectu.*

(13) *Omnes gentes—Omnes* omnino et *singulos homines* in tanta cœcitate viventes, et ad infernum ruentes, *omnes* cernere dicitur Deus,—plane *omnes* et *singulos.* Quia considerantur hoc loco homines, quales essent, qualesque futuri fuissent in vita, et in morte, et post mortem in æternum, nisi Redemptor fuisset concessus. Adhuc enim genus humanum cernitur, abstractione facta a beneficio Redemptionis.

(14) *Dominam nostram*—Quæ *sola sine exemplo placuit* Deo, ignota licet mundo, et pauper, et in paupere domo, in ignobili oppido ignobilis provinciæ Galilææ, inter populum mundo despectum commorans, ac pauperi fabro desponsata. Quam vero venerabilis nobis, quæ sic salutatur ab Angelo, quam imo Deus omnipotens sic honorat! Quid unquam obsequii et honoris præstari potest Virgini a nobis mortalibus, quod huic tanto honori a Deo eidem impenso comparetur?—Ipsa quidem tantis laudibus suis auditis turbatur,—(non legitur turbata fuisse, cum durius compellaretur).—Sed . . . *Ne timeas Maria! Invenisti enim gratiam apud Deum.* O felix Maria!

(15) *Angelum*—qui princeps licet inter Angelorum millia, nequaquam ducit indignam se, neque invidiosam suæ dignitati, legationem hanc ad Virginem, licet legationis finis exaltatio sit humanæ non angelicæ naturæ.

(16) *Reflectere ut fructum capiam.*—Reflexio hæc, in qua aliqua practica conclusio formanda est, facienda semper ad singula puncta, et ad singulas etiam puncti cujusque partes. *Fructus* autem multiplex esse potest, et varius, pro varietate *personæ,* quæ contemplatur, pro animi habitu, in quo ipsa *versatur,* puta consolationis vel desolationis, lætitiæ vel tristitiæ, devotionis vel ariditatis etc., denique pro cujusque animæ *necessitate.* Nam sive purganda sit a vitiis, sive in virtutis exercitatione versetur, sive ad unionem cum Deo intimam adspiret, in omni mysterio *fructum* quærere sibi *proprium* debet. Ac sane et peccati detestatio, malitiæ propriæ agnitio, compunctio, contritio etc.; et humilitas, patientia, obedientia, mansuetudo, mundi suique contemptus etc.; et Dei denique amor, sui in omnem Dei voluntatem resignatio, delectatio de Deo et in Deo, Ejus bonitatis ac sapientiæ, ceterorumque attributorum admiratio etc., *fructus* sunt, qui ut ex quovis mysterio colligi possunt, ita ex his unicuique convenit eos *sibi* colligere, quibus præcipue indiget, ad quos etiam se a divina gratia impelli magis sentiet. Ita scilicet oratio et contemplatio *manna* est, *omne delectamentum in se habens et omnes saporis suavitatem* (Sap. 16.). Juvabit, si meditans seu contemplans, consideratis quasi præsens adesset rei gestæ *personis,* itemque *actionibus,* vel auditis *verbis* quæ dicuntur, ad se conversus quærat ex se: *Ad hæc quid tu?—Tu quis es? Quid dicis de te ipso?* Et ad has quæstiones ita respondeat coram Deo, ut non se palpet, sed agat secum vere, sincere, severe, ac si non de se, sed de altero, cui optime cupiat secundum Deum, ageretur.—Ceterum nunquam prætermittendus est proprius meditationis seu contemplationis finis, pro quo in tertio præambulo semper supplicamus.

tione tali fructum aliquem referamus.

Secundum punctum est, auditu interno excipere, quid loquantur personæ omnes, ut, homines in terris confabulantes, blasphemantes, sibique invicem conviciantes: divinæ vero Personæ in Cœlo de redimendo humano genere colloquentes: Virgo et Angelus in cellula de Incarnationis Mysterio tractantes. Quorum omnium reflexione, seu applicatione quadam ad meipsum facta, studebo ex singulis nonnihil fructus decerpere.

Secundum punctum, audire quæ loquuntur personæ super faciem terræ, scilicet: quomodo *loquuntur inter se,* quomodo *jurant et blasphemant* etc. (17). *Similiter* [*audire*] *quæ dicunt Personæ divinæ, scilicet:* Faciamus redemptionem generis humani etc.; *et postea, quæ loquuntur Angelus et Domina nostra: ac dein reflectere ut fructum capiam ex earum* [*personarum omnium*] *verbis.*

Tertium consequenter erit, actiones quoque personarum simul attendere: ut puta, quomodo sese invicem mortales infestent, concutiant, trucident, et omnes ruant ad Inferos: quomodo sanctissima Trinitas Incarnationis opus exequatur: quomodo item sua Angelus fungatur legatione, et beata Virgo humillime se gerens, divinæ gratias agat Majestati. Ex quibus ad nos ipsos, ut dictum est, reflexis, fructus obiter est legendus.

Tertium, postea considerare quæ faciunt *personæ super faciem terræ, scilicet,* [*quomodo se invicem*] *feriunt, occidunt,* eunt *ad Infernum* etc. (18): *item,* quæ faciunt *Personæ divinæ, scilicet, operantes* sanctissimam *Incarnationem,* etc.: *et similiter,* quæ faciunt Angelus et Domina nostra, *scilicet, Angelus agens suum officium Legati, et Domina nostra* humilians se (19), *et agens gratias divinæ Majestati: et postea reflectere, ut aliquem fructum capiam ex* unaquaque *ex his rebus.*

Colloquium postremo subjiciam,

In fine faciendum est colloquium

(17) Quid homines loquantur, juverit videre inter alia in Ps. 11., itemque Ps. 119.

(18) *Amor proprius* dominans, cum superbia, *libidinem* et *crudelitatem* vitia facit esse communia et quasi caracteristica hominis degradati; impellente etiam *inimico naturæ humanæ,* qui et in cultu sibi in idolis præstito duplex illud vitium consecrabat, pro illo odio quo et animam hominis et corpus prosequitur. *Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis* (Ps. 13.).

(19) *Humilians se.*—Sane verba Virginis: *Ecce ancilla Domini etc.* ejusmodi sunt, ut non adeo gaudium de tanta dignitate, sed resignationem potius ad grave onus suscipiendum exprimere videantur. Et revera dignitas Matris Dei in hac quidem vita non aliquod ei privilegium, non exemptionem ab humanæ vitæ miseriis attulit, sed gravissimos potius labores et ærumnas. Has illa sine dubio prospexit, omnesque una cum dignitate sponte acceptavit. Unde merito cum Ecclesia illis S. Augustini verbis B. Virginem compellamus: "O beata Maria, quis tibi digne "valeat jura gratiarum ac laudum præconia rependere, quæ *singulari* tuo *assensu* "mundo succurristi perdito?"

disquisitis studiose verbis, quibus divinam quamlibet Personam, Verbum Incarnatum, et ipsius Matrem digne valeam compellare: petendo etiam pro affectu, quem in me sensero, quidquid ad majorem juvet imitationem Domini mei Jesu Christi, velut nunc recens incarnati. Recitabitur in fine *Pater noster*.

(20), cogitando quid loqui debeam *ad tres Personas divinas*, vel *ad Verbum æternum incarnatum*, vel *ad Matrem* [*ejus*] et Dominam nostram; *petendo, secundum id quod* [*quis*] *in se senserit*, [*quæ juvent*] *ad magis sequendum et imitandum Dominum nostrum, ita recens* (21) [*nuper*, modo] *incarnatum: dicendo* [*in fine*] Pater noster.

SECUNDA CONTEMPLATIO

De Nativitate.

Oratio præparatoria sicut supra.

Præludium primum ex historia dependet, quæ recensenda est ab egressu beatæ Virginis, ex oppido Nazareth: quo scilicet modo jam nono mense gravida, et insidens asinæ (ut pie meditari licet), ac Joseph comes, cum ancillula, et bove, profecti sunt Bethlehem, tributum a Cæsare exactum pro se soluturi.

Secundum vero deducendum erit ex consideratione itineris, æstimata ejus longitudine, obliquitate, lenitate, vel asperitate passim

SECUNDA CONTEMPLATIO

est de Nativitate.

Solita oratio præparatoria.

Primum præambulum est historia; et erit hic, quomodo a Nazareth egressi sunt Domina nostra, novem fere *mensibus gravida, ut pie meditari licet* (22), *insidens asinæ, et Joseph, et ancilla, ducentes bovem, ut irent in Bethlehem ad solvendum tributum, quod Cæsar omnibus illis regionibus imposuerat. Infra* [*vide in Mysteriis Vitæ Jesu Christi Domini nostri*].

Secundum, compositio, videndo locum. Erit hic, visu imaginationis videre viam a Nazareth ad Bethlehem, *considerando* [*ejus*] *lon-*

(20) *Colloquium etc.*—Ut in hac tota contemplatione ex autographo observari potest simplicitas major, quam in versione vulgata, itemque series rerum contemplandarum magis distincta; ita in colloquio notatu dignissimum est, non haberi in autographo illa: *disquisitis studiose verbis, quibus . . . digne valeam compellare.* S. P. vult, ut in hoc colloquio cogitemus, *quid* loqui debeamus, non *quomodo* seu *quibus verbis*. De *sensu* enim et *affectu*, non de *verbis* agitur. Quod licet per se satis pateat, posset tamen modus, quo versio vulgata rem exprimit, alicui inutilem sollicitudinem ingerere.

(21) *Recens* (nuper, modo).—Nempe ita contemplandum est hoc Mysterium, et cetera omnia, ac si coram nobis agerentur. Meditandum scilicet non tamquam de re dudum *præterita*, sed tamquam de *præsenti*.

(22) *Ut pie meditari licet.*—Hæc verba apposita leguntur in hispano quidem exemplari post illa verba: *novem fere mensibus gravida;* in antiqua vero latina versione *ms.* habentur post illa: *cum bove.* Utrobique autem apposita sunt in margine, propria S. P. Ignatii manu; et referuntur, ut patet, ad omnia hoc loco dicta, quæ Evangelium non exprimit.

occurrente. Deinceps etiam nativitatis locum rimabimur speluncæ similem: latum vel angustum, planum vel erectum, commode vel incommode paratum.

Tertium a superiore nihil mutabitur.

Punctum primum est, aspectus personarum, ut Virginis Deiparæ, et Joseph conjugis, cum famula, et Christi Domini ut infantis nunc primum nati (*): inter quos me adesse fingam, tamquam pauperculum, eorum utcumque necessitatibus, cum reverentia maxima, famulantem. Ac inde quid ad me redire emolumenti ex tali spectaculo possit, dispiciam.

Secundum conficitur ex verborum, quæ ibidem fiunt, apprehensione fructuosa.

Tertium, ex negotiorum, quæ illic geruntur, inspectione, puta

gitudinem, latitudinem, et an plana sit talis via, vel an per valles, aut clivos; item considerando locum, sive speluncam nativitatis, quam amplus [*sit locus*], *quam exiguus; quam* humilis, *quam* altus, *et quomodo erat paratus.*

Tertium erit idem, et eadem forma, quæ fuit in præcedenti contemplatione.

Primum punctum est, videre personas, scilicet videre Dominam nostram, et Joseph, et ancillam, et Jesum infantem, postquam natus fuerit (23), faciendo [*exhibendo*] (24) *me pauperculum, et servulum indignum, spectando illos, contemplando illos, et serviendo illis in suis necessitatibus, ac si præsens adessem, cum omni possibili obsequio* [*s. humilitate, devotione*], *ac reverentia; ac dein reflectere in me ipsum, ad capiendum aliquem fructum.*

Secundum, attendere (25), advertere, *et* contemplari *ea, quæ* [*personæ*] *dicunt, et reflectendo in semetipsum fructum aliquem capere.*

Tertium, spectare et considerare ea quæ faciunt, ut est, iter facere,

---

(*) *In primo puncto:* Inter quos me adesse fingam, tamquam pauperculum, eorum utcumque necessitatibus, etc. *addatur ex autographo:* Inter quos me adesse fingam, tamquam pauperculum, et servulum indignum, eos spectantem, contemplantem, et eorum necessitatibus cum reverentia maxima famulantem.

---

(23) *Postquam natus fuerit.*—Ita magis proprie ex autographo: nam et in initio hujus contemplationis infans Jesus nondum censetur natus.

(24) Vid. ad Fundamentum not. 5.

(25) *Attendere, advertere,* et *contemplari.*—Cum in primo puncto dicatur *videre,* et in tertio *spectare et considerare,* cur in hoc secundo puncto, ubi *verba* consideranda esse monemur, non dicitur: *audire,* prout in contemplatione de Incarnatione? Fortasse, quia, cum in hoc mysterio nulla prorsus habeantur *verba* ex historia Evangelica, nonnisi *contemplando, advertendo,* et *attendendo* cogitari probabiliter possunt.—Porro patet, in hoc puncto considerari merito posse, non solum quæ personæ *dicunt,* sed etiam quæ *non dicunt,* ut: non querelas et murmurationes de tributo a Cæsare imposito, vel de injuria sibi in Bethlehem facta, etc. Item *silentium* plerumque tum in via, tum in ipso Nativitatis loco, etc.

itineris, laborum, et causarum, ob quas summus omnium Dominus in summa natus sit egestate, laturus quoque in hac vita cum perpetua paupertate labores, famem, sitim, æstum, frigus, opprobria, verbera, et crucem tandem subiturus, idque mei causa : unde per singulas studebo proventum aliquem spiritualem colligere.

Hæc demum concludenda erunt inito colloquio, et finito cum *Pater noster.*

et laborare [*ferre labores, ærumnas*], ut *Dominus* nascatur (26) *in summa paupertate, et post tot labores, post famen, post sitim, post æstum et frigus, post injurias et contumelias, ut* [*tandem*] *moriatur in cruce, et* omnia hæc *propter me. Deinde reflectendo capere aliquem fructum spiritualem.*

Finem imponere per colloquium, ut in præcedenti contemplatione (27), *et* Pater noster.

TERTIA CONTEMPLATIO

est repetitio præcedentium duarum.

Pro tertio Exercitio, seu contemplatione, repetuntur duæ præcedentes, cum oratione præparatoria, et iisdem tribus præludiis, notando ubique, et fixius tractando illas partes, in quarum priore transcursu aliquid illustrationis,

TERTIA CONTEMPLATIO

erit repetitio primi et secundi *Exercitii.*

Post orationem præparatoriam, et tria præambula, fiet repetitio primi et secundi *Exercitii, notando semper aliquas partes magis præcipuas, in quibus senserit quis aliquam cognitionem, consolationem, vel desolationem, faciendo similiter*

(26) *Ut . . . nascatur.*—Textus hisp. sic habet : *para que sea nacido;* quod quidem significare etiam potest : *ad quid* seu *quare natus sit.* Et hunc sensum vulgata versio exprimit, addita conjunctione *et*, quæ in autographo non habetur. Nos vertimus *ut . . . nascatur* (literaliter verteretur *natus sit*), tum quia sic habet antiqua versio *ms.* qua S. P. usus est, tum quia sensui ex contextu magis videtur accommodatum.—Scilicet, iter illud ex Nazareth in Bethlehem, et labores Mariæ et Joseph, eo erant directi, Deo sic disponente, *ut* Jesus nasceretur in summa paupertate, ac tale daret initium vitæ ærumnosissimæ, in cruce tandem consummandæ. Homines quidem passim itinera suscipiunt, vel delectationis gratia, vel ut commodius habeant. Mariæ et Joseph iter contra, ad hoc dirigitur, ut Jesus incommodius, et in majoribus egestatis ærumnis nascatur. Quod habet vulgata versio: *causarum ob quas* ita *natus sit*, habet etiam illud incommodi, quod ad subtiliorem disquisitionem *causarum* invitare videatur, præter S. P. mentem ; cum præsertim in fine dicatur : *et hæc omnia propter me*, quæ est *causa* potissimum in contemplatione ponderanda ad fructum spiritualem consequendum, affectum scilicet majoris amoris erga Christum cum imitationis desiderio, qui amor harum contemplationum scopus est : omissa subtili inquisitione causarum, quæ ad theologicas speculationes magis pertinet.

(27) *Ut in præcedenti contemplatione.*—Ita ex autographo, et est monitum valde utile, ne forte vagemur extra proprium harum contemplationum finem, sed semper tendamus ad earum scopum proprium, *majorem* scilicet *amorem*, et *imitationem* Christi Domini, qui etiam in tertio præambulo seu præludio, tamquam proprius fructus, semper postulatur.

consolationis, vel desolationis acceperim. Subdetur etiam colloquium cum oratione Dominica, ut prius.

Notandum, eumdem esse repetendi Exercitii modum et ordinem in hac hebdomada, et in sequentibus, qui fuit in prima; nisi quod mutatur materia, eadem forma permanente.

colloquium in fine, et [*recitando*] Pater noster.

In hac repetitione, et in omnibus sequentibus, idem servabitur ordo procedendi, qui servabatur in repetitionibus primæ hebdomadæ, mutando materiam, et retinendo formam.

QUARTA CONTEMPLATIO

est primæ ac secundæ iterata repetitio, proximæ præcedenti penitus conformis.

QUARTA CONTEMPLATIO

erit repetitio primæ et secundæ eodem modo, quo facta est in supra dicta [*præcedenti*] *repetitione.*

QUINTA CONTEMPLATIO

est applicatio sensuum ad prædictas.

QUINTA [*CONTEMPLATIO*]

erit trahere [*applicare*] *quinque sensus super* primam et secundam *contemplationem.*

Post orationem præparatoriam, cum tribus jam dictis præludiis, apprime conducit, quinque imaginarios sensus circa primam et secundam contemplationem, eo, qui sequitur, modo exercere, prout res subjecta feret.

Punctum primum erit, secundum imaginationem respicere personas omnes, et notatis, quæ circa eas occurrent, circumstantiis, utilitatem nostram elicere.

Post orationem præparatoriam, et tria præambula prodest (28) *ducere* [*applicare*] *quinque sensus imaginationis per* [*s. ad*] *primam et secundam contemplationem modo sequenti.*

Primum punctum est, videre (29) *personas visu imaginationis, meditando et contemplando in particulari circumstantias earum, et capiendo* aliquem *fructum ex* [*hujusmodi*] *visione* [*aspectu*].

(28) *Prodest.*—Quis dubitat, quin uberem fructum colligere potuisset, si cui coram adesse Mysteriis illis, cum agerentur, licuisset?—Ergo simile quid præstat ista applicatio sensuum, viva fide et animo præsenti et vigili instituta.

(29) *Videre*—minorem dicit intensionem, facilitatem proinde ac suavitatem majorem, quam *respicere.* Hoc enim potest inducere ad vim capiti inferendam, illud non item. Quod quidem eo magis notandum est, quod Exercitium applicationis sensuum ex mente S. Patris minorem contentionem requirat; quapropter illud etiam semper ultimo loco ponit, inter cujusvis diei exercitia faciendum *ante cœnam,* quando scilicet Exercitantis animus exercitiis per diem factis jam fatigatior censeri potest ac debet. Itaque applicatio sensuum præcipue suaviter et absque contentione instituenda est.

Secundum, velut audiendo, quid loquantur, aut loqui eas deceat, omnia in usum nostrum attrahere.

Tertium, interiore quodam gustu, et olfactu sentire, quanta sit suavitas, et (*) dulcedo animæ, divinis donis ac virtutibus imbutæ, juxta rationem personæ, quam consideramus, adaptando nobis ea, quæ fructum aliquem afferre possint.

Quartum, per internum tactum attrectare, ac deosculari vestimenta, loca, vestigia, ceteraque personis talibus conjuncta, unde fiat nobis devotionis, vel boni cujuslibet spiritualis major accessio.

Huic erit contemplationi per colloquium imponendus finis, sicut prioribus, adjecto itidem *Pater noster.*

Notanda insuper sunt hæc quinque. Primum, quod tam in hac, quam in qualibet sequente hebdomada nullum debeo legere, vel

Secundum, audire auditu ea quæ loquuntur, vel loqui possunt, *et reflectendo in se ipsum, capere inde* aliquem *fructum.*

Tertium, odorari et gustare (30) *olfactu et gustu* infinitam *suavitatem ac dulcedinem divinitatis, animæ, ejusque virtutum, et ceterarum rerum, juxta rationem personæ quam contemplamur, reflectendo in se ipsum, et capiendo inde fructum.*

Quartum, tangere (31) *tactu, ut, v. g. amplexari et osculari loca ubi tales personæ vestigia ponunt et sedent,* semper *procurando fructum inde capere.*

Terminandum est [*Exercitium*] *colloquio, ut in prima et secunda contemplatione, et recitando semel* Pater noster.

Prima nota. Advertendum est pro tota *hac hebdomada, et ceteris sequentibus, quod solum debeo* legere (32) *Mysterium contemplationis,*

(*) *In quinta Contemplatione. In tertio puncto:* Dulcedo animæ divinis donis etc. *legatur:* Dulcedo divinitatis, animæ, ejusque virtutum, ac ceterorum omnium, juxta rationem etc.

---

(30) *Odorari et gustare.*—Conjunguntur hi duo sensus, quorum alter altero propius quidem et immediatius afficit, uterque tamen unice ad *affectum* pertinet, delectationis scilicet et amoris spiritualis, vel contra horroris, aversionis, nauseæ, et odii; possunt enim hi sensus non ad sancta modo applicari, sed etiam ad contraria, ut si in præsenti materia ad *mundum*, hominesque mundanos, eorumque scelera et scelerum pœnas admoveantur, fœtoris scilicet et amaritudinis sensus percipiatur necesse est.

(31) *Tangere.*—Adverte a S. Patre *loca* solum *tangenda*, non autem vestimenta, nedum personas commemorari; ad quas tamen seu amplexandas, seu osculandas, se pia animæ valde puræ devotio impellat, memoria tenendum, quod sapienter monet Directorium, fieri id non debere nisi *cum omni reverentia, et modestia, ac timore* (Direct. c. XX. n. 1.).—Juvat meminisse verborum Psalmistæ: *Coram illo procident*—et... *terram lingent.*

(32) *Solum debeo legere.*—Versio vulgata habet: *legere vel cogitare,* quod ultimum abest in autographo. Merito quidem. Et vero infra, in quarto ex Notandis, ubi Additionis sextæ mutatio facienda præscribitur, non ita restringitur *cogitatio* Exercitantis. Præterquam quod in variis actionibus per diem faciendis necessario alia etiam Mysteria identidem cogitanda sunt, ut in Sacro, in Horarum canonicarum recitatione, etc.

cogitare aliud Mysterium, nisi quod eadem hora aut die considerandum sit, cum alioquin unum alteri obturbet.

quam immediate *facturus sum: ita ut pro tunc nullum legam Mysterium, quod illa die, vel illa hora non facturus* [*contemplaturus*] *sim:* ne *consideratio unius Mysterii obturbet considerationi alterius.*

Secundum, quod primum de Incarnatione Christi Exercitium fit media nocte; proximum diluculo; tertium circa horam Missæ; quartum sub Vesperas; quintum paulo ante cœnam: et eorum cuilibet spatium impendetur unius horæ: id quod abhinc deinceps ubique venit observandum.

Secunda. Primum Exercitium de Incarnatione fiet media nocte; secundum in aurora; tertium ad horam Missæ; quartum ad horam Vesperarum; *et quintum ante horam cœnandi; perdurando spatium unius horæ in quovis ex his quinque Exercitiis; atque idem ordo servabitur in omnibus sequentibus.*

Tertium, quod si is, qui exercitatur, sit senex, vel per hebdomadam primam viribus attritus, præstat eum aliquoties non surgere de nocte, sed tres tantum contemplationes peragere, in aurora, circa Missæ tempus, ante prandium (*), superaddita circa Vesperas una repetitione, et sensuum applicatione ante cœnam.

Tertia. Advertendum est, quod si qui facit Exercitia sit senex, vel debilis, *vel* etiamsi robustus, *si ex prima hebdomada remanserit* aliquo modo debilis, *melius est, ut in hac secunda hebdomada,* saltem *aliquoties, non surgendo media nocte, faciat primo mane* unam *contemplationem,* et alteram (33) *ad horam Missæ,* et alteram *ante prandium, et super illas unam repetitionem ad horam Vesperarum, et postea applicationem sensuum ante cœnam.*

Quartum, quod in hac hebdomada secunda, ex decem Additionibus in prima traditis, variari debent secunda, sexta, et septima, cum decima ex parte.

Quarta. In hac secunda hebdomada, in omnibus decem Additionibus, quæ dictæ sunt in prima hebdomada, mutari debent secunda, sexta, septima, et ex parte decima.

In secunda quidem hoc mutatur, quod simul atque excitor a

In secunda erit [*mutatio*], *statim ut excitatus fuero ponere mihi ob*

(*) *In quinque Notandis. In tertio:* Superaddita circa Vesperas una repetitione, et sensuum applicatione ante cœnam; *ex autographo:* Superaddita circa Vesperas una repetitione, et postea sensuum applicatione ante cœnam.

(33) *Et alteram—et alteram.*—Ita ex autographo patet, hoc loco S. P. intendere, ut omnino *quinque* Exercitia fiant, etiamsi media nocte non surgatur: id quod ab aliquibus in dubium vocari solet, vulgati scilicet textus ambiguitate deceptis. Dico: *hoc loco;* nam aliud est, quod in *Notando* sub die secunda permittitur vel suadetur. pag. 74. Confer Annotationem S. P. in fine I. Hebdomadæ ante 10. Additiones.

somno, meditationem proxime instantem debeo menti objicere, ac desiderium provocare cognoscendi clarius incarnati æterni Verbi, ut ipsi serviam, et adhærescam tanto propensius, quanto incredibiliorem erga me bonitatem ejus perspexero.

oculos contemplationem quam facturus sum, desiderando magis cognoscere Verbum æternum incarnatum, ut magis illi serviam et [*magis illud*] sequar.

In sexta vero, ut frequenti versem memoria Vitam Christi a tempore Incarnationis ad locum usque, sive Mysterium, de quo in præsenti die vel hora sum meditaturus.

Et sexta [*Additio*] *erit, frequenter in memoriam reducere Vitam*, et Mysteria *Christi* Domini nostri, *incipiendo ab ejus Incarnatione, usque ad locum seu Mysterium*, in cujus contemplatione versor (34).

In septima, ut luce, vel obscuritate, sereno cœlo, vel turbido delecter, quatenus ad scopum refert desideratæ rei pertingendum.

Et septima erit, ut qui exercetur, eatenus curet tenere obscuritatem vel claritatem, [*et*] *uti amœno tempore vel diverso*, quatenus senserit sibi posse prodesse et juvare *ad inveniendum id quod desiderat.*

In decima, ut ita me geram, sicut exigere videtur Mysterii contemplandi genus: cum nonnulla ex Mysteriis pœnitentiam requirant, alia non item. Decem igitur Additionibus utendum erit circumspecte.

Et in decima Additione, ille qui exercetur debet se habere juxta Mysteria quæ contemplatur; quia quædam postulant pœnitentiam, et alia non. *Ita ut fiant* [*serventur*] *omnes decem Additiones* cum multa cura (35) [*diligentia et circumspectione*].

Quintum est ultimo notandum, quod in omnibus aliarum horarum (præterquam noctis mediæ et auroræ) Exercitiis, assumendum erit aliquid, quod secundæ et tertiæ Additioni æquivaleat, hunc in modum: Ubi primum in mentem veniet adesse meditandi horam, priusquam accedam, prospiciam eminus, quo ferar, et coram quo

Quinta nota. In omnibus Exercitiis, præterquam in illis, quæ media nocte et in aurora [*fient*], *assumetur* [*aliquid*] *quod æquivaleat* secundæ *Additioni* (36) *modo qui sequitur: Statim ut recordabor adesse horam Exercitii, quod facere debeo, antequam vadam* [*ad illud*], *ob oculos mihi ponens* [*ponam*] *quo vadam, et coram quo, resumens* [*resumam*]

(34) *In cujus contemplatione versor.*—Ex autographo italice ad literam verteretur: *che vado contemplando.*

(35) *Cum multa cura.*—Ita ad verbum ex autographo. Quæ clausula, et referri videtur ad circumspectionem adhibendam in usu decem Additionum, et esse iterata earum commendatio, ut *accurate* servandas esse intelligamus: variatis quidem in hac secunda hebdomada quatuor illis, de quibus in hac *Nota quarta* actum est.

(36) *Secundæ Additioni.*—In versione vulgata mendose irrepsit: *et tertiæ.* Et revera ad solam *secundam* Additionem hæc nota pertinet. *Tertia* enim Additio eadem est in omnibus Exercitiis, nec unquam variatur. Quod etiam ex postremis hujus Notæ verbis, prout ea damus ex autographo, manifestum est.

sim appariturus; ac transcursa obiter Exercitii oblati parte, contemplationem statim auspicabor.

paululum Exercitium quod facturus sum, et postea faciens tertiam Additionem (37), *intrabo in Exercitium.*

IN SECUNDA DIE

Argumentum primæ et secundæ contemplationis erit Christi Præsentatio in Templo, de qua infra. (*) Fuga in Ægyptum, de qua etiam infra in Mysteriis Vitæ Christi. Super duabus his contemplationibus fiet repetitio duplex, et sensuum applicatio, ut supra.

Notandum, quod expedit nonnunquam eum, qui exercitatur, quamvis et vigore animi, et corporis robore sit præditus, nonnihil tamen remittere de præscriptis Exercitiis secundæ hujus hebdomadæ, et subsequentium duarum: ut assequi, quod cupit, commodius valeat, accepta solummodo contemplatione una in crepusculo matutino, et altera circa Missæ tempus: quarum repetitionem faciat hora Vesperarum, et sub cœnam quinque imaginationis sensus super iisdem exerceat.

SECUNDA DIE

sumere pro prima et secunda contemplatione Præsentationem in Templo, infra [*inter Mysteria Vitæ J. C. D. N.*], *et Fugam*, ut in exilium, *in Ægyptum, infra* [*ibidem*]; *et super his duabus contemplationibus fient* duæ repetitiones, *et applicatio quinque sensuum super illas, eodem modo quo factum est die præcedenti.*

Interdum utile est, etiamsi is qui exercetur robustus sit ac dispositus, variari [*aliquid*] ab hac secunda die usque ad quartam, inclusive, (38), *ut melius inveniat id quod desiderat, sumendo solum unam contemplationem summo mane, et alteram ad horam Missæ, et repetitionem super illis facere ad horam Vesperarum, et applicare sensus* ante cœnam.

(*) *In secunda die.* Et fuga in Ægyptum: *additur ex autographo:* Et fuga ejusdem veluti exulantis in Ægyptum.

(37) Hanc vide, et quod ibi notavimus n. 33. pag. 72.

(38) *Ab hac secunda die usque ad quartam, inclusive.*—Hic ergo sola quatuor Exercitia fieri concedit S. P. vel etiam suadet. Concessio tamen ex autographo ad *tres* solum *dies* extenditur, idque nonnisi *interdum* utile esse dicitur; nequaquam vero extenditur ad *tres* istas *hebdomadas*, ut versio vulgata habet. Vide quæ supra notavimus ad Notam tertiam post primum diem hujus hebdomadæ n. 33. Cur autem S. P. hanc moderationem his potissimum diebus adhibendam concedit vel suadet? Fortasse, ut ad grave Electionis negotium, quod post hosce dies inchoandum, mens alacrior ac minus fatigata accedat.

DIE vero TERTIA

meditandum occurret, quo pacto puer Jesus apud Nazareth subditus erat Parentibus: deinde, quomodo ab eis repertus fuerit in Templo, ut infra in Mysteriis Vitæ Christi. Fient item duæ repetitiones, cum sensuum applicatione.

Præludium quoddam circa considerationem statuum seu generum vitæ diversorum.

Cum (*) supra propositum fuerit exemplum Christi, de vitæ genere, quod in mandatorum Dei observatione consistit, et primus seu communis status appellatur: nunc idem ipse Dominus, dum Parentibus suis fuisse subditus memoratur, formam videtur exhibere alterius seu secundi status, pendentis ab obedientia, et perfectionem Evangelicam afferentis, quando videlicet in Templum se contulit, Patre adscititio, et naturali Matre

TERTIA DIE

[*sumere pro prima et secunda contemplatione*] *quomodo puer Jesus erat obediens suis Parentibus in Nazareth* (39)*: infra* [*inter Mysteria Vitæ Domini nostri*]*: et quomodo postea invenerunt illum in Templo, infra* [*ibidem*]*; et ita consequenter facere duas repetitiones, et applicare quinque sensus.*

Præambulum ad *considerandos status* (40).

Considerato jam *exemplo, quod Christus Dominus noster nobis dedit pro primo statu, qui consistit in observantia mandatorum, dum Parentibus suis obediens erat;* itemque [*considerato jam exemplo, quod idem Dominus nobis dedit*] *pro secundo* [*statu*], *qui est perfectionis Evangelicæ, quando remansit in Templo, relinquens Patrem suum adoptivum et Matrem suam naturalem, ut æterni Patris sui servitio pure* [*unice*] *vacaret; incipiemus*

(*) *In Præludio post contemplationem tertiæ diei. Quod ibi dicitur de distinctione duplicis status, clarius ita ponetur ex autographo:* Cum supra propositum fuerit exemplum Christi de vitæ genere, quod in mandatorum Dei observatione consistit, dum Parentibus suis fuisse subditus memoratur, et primus seu communis status appellatur: nunc idem ipse Dominus formam videtur exhibere alterius seu secundi status perfectionem Evangelicam afferentis, quando videlicet in Templum se contulit etc.

(39) Hoc loco S. P. invertit tantisper historicæ Evangelicæ seriem. Cur ita? Vide sequentem mox notam n. 40.

(40) *Præambulum ad considerandos status.—Considerato jam exemplo etc.* Longe major hic perspicuitas ex autographo, quam in versione vulgata. Sensus ergo S. P. est: "Considerato jam in Christo Domino exemplo utriusque status, scilicet *primi*, "communis, cum obediret Parentibus, et *secundi*, non communis, sed perfectioris, "cum, relictis Parentibus, in Templo remansit: tempus est, ut incipiamus," etc. Consulte S. P. in contemplationibus diei tertiæ ordinem verborum Evangelii ipsi-usque etiam historiæ tantisper invertit; absque ullo quidem historicæ veritatis detrimento, sed apposite ad scopum suum. Primo enim contemplandam proposuit pueri Jesu obedientiam, ut formam vitæ communis—*Erat subditus illis.*—Dein ejusdem mansionem in Templo, relictis Parentibus, ut formam vitæ perfectioris—*Remansit puer Jesus in Hierusalem.*—Et hujus utriusque Mysterii contemplatio, hoc ordine facta, viam sternit ad incipiendam considerationem statuum.

derelictis, ut æterni Patris obsequio vacaret. Quare opportunum hic erit, nos quoque illius Vitam contemplantes, vestigare et efflagitare proprium vitæ genus, in quo Majestati suæ nos servire malit.

Ad hoc igitur inquirendum, possumus introduci per sequens proxime Exercitium, ad Christi mentem attendentes, collatam cum opposita inimici. Discemus etiam exinde qua sit nobis opus dispositione, ut perfecti in eo evadamus statu, quemcumque Bonitas divina eligendum nobis suggesserit.

[*hoc loco*], simul *contemplando* (41) *ejus Vitam, investigare, et petere, in quanam vita seu* [*in quo*] *statu divina sua Majestas* nobis uti (42) [*ad suam servitium*] velit.

Et ideo pro aliqua *introductione* (43) *hujus rei, in primo Exercitio sequenti* videbimus *intentionem Christi Domini nostri, et ex adverso* [*oppositam intentionem*] *inimici naturæ humanæ* (44) ; *et quomodo nos debeamus disponere, ut veniamus ad perfectionem in quocumque statu seu vita, quam Deus Dominus noster eligendam nobis* dederit (45).

(41) *Simul contemplando.* —Non sunt ergo intermittendæ contemplationes de Vita Christi, ut investigando statui vacetur ; sed fieri hoc debet, ex mente S. P., *simul contemplando ejus Vitam*, per Mysteria sequentibus diebus assignata. Dicitur autem, debere nos et *investigare*, et *petere,* quid Deus a nobis circa vitæ statum velit. Non sufficit solum *investigare*, nec sufficit solum *petere*, quid Deus a nobis circa vitæ statum velit ; sed utrumque facere necesse est. Vult enim Deus, ut et nos agamus quod nostrarum est partium, scilicet vires animi applicemus ad cognoscendum quid nos agere conveniat, ut Ipsi serviamus ; et nihilominus nobis ipsi minime fidamus, sed Ejus simul imploremus lumen et gratiam, ne qua ratione noster nos sensus decipiat ; id quod facile accidit, etiam sub specie boni, ni divinum nobis adsit lumen, quod proinde instantissime in hoc tanto negotio efflagitandum est.

(42) *Nobis uti.*—Ita ex autographo, *nobis uti*, ut instrumentis *ad suum servitium divina sua Majestas velit.* Vide notata n. 11. ad quintam Annotationem inter 20. —*Velit*, non tantum *malit*, ut habet vulgata versio.

(43) *Pro aliqua introductione hujus rei.*—Scilicet ut *aliquo modo* introducamur, tum ad *inquirendum*, seu investigandum, in quonam vitæ genere Deus uti nobis velit, tum ad id *efflagitandum*, seu ad petendum hanc in rem lumen et gratiam.

(44) *Inimici naturæ humanæ.*—Vide notata ad Annot. 7. inter 20. n. 15.

(45) *Eligendam dederit.*—Ita ex autographo. *Suggesserit*, quod habet vulgata versio, respondet solummodo investigationi status : *dederit*, respondet, tum *investigationi*, tum vel maxime *petitioni.*

*** Diligenter consideranda quæ modo a S. P. dicta sunt de *scopo* Exercitii proxime sequentis *de duobus Vexillis.* Nequaquam hic deliberatio instituitur, uter sequendus sit, Christus ne an Lucifer ; talis enim deliberatio, ut Christo prorsus injuriosa, ita inconveniens, nec mediocriter absurda foret, ac plane non ferenda, hoc præsertim loco. Jam enim quisque, et in prima hebdomada Luciferum ejusque castra in æternum execranda, et in *Regno Christi*, Christum unice sectandum esse, probe intellexisse censendus est. Non igitur hoc agitur.—Sed eo dirigitur hoc *de duobus Vexillis* Exercitium, ut *aliquomodo introducamur* ad investigandum statum vitæ. Est ergo præambulum ad Electionem recte faciendam, in quo consideramus, seu, ut S. P. loquitur, *videmus* quasi ob oculos nostros positam, hinc *intentionem* Christi Domini, inde *intentionem* Luciferi. *Intentionem*, quam hic dicit S. Pater, intellige non tam *finem* ultimum, quem hinc Christus Dominus, inde Lucifer, sibi proponit ; quam *media*, per quæ hinc Christus, inde Lucifer, homines perducere vel

QUARTA DIE

fiet meditatio de duobus Vexillis, uno quidem Jesu Christi optimi nostri Imperatoris : altero vero Luciferi, hostis hominum capitalissimi.

Oratio præparatoria fit secundum morem.

QUARTA DIE

meditatio de duobus Vexillis (46), *altero Christi* summi Ducis (47) ac Domini nostri, *altero Luciferi capitalis inimici nostræ* humanæ naturæ (48).

Solita oratio præparatoria.

pertrahere ad propositum finem intendit. *Media* vero, tam quæ Lucifer, quam quæ Christus adhibet, hoc loco proponuntur talia, quæ per se sunt *indifferentia;* quia quæ absolute bona, vel absolute mala sunt, ea necessario vel amplecti vel respuere censetur quisquis ad Electionem faciendam accedat, et est hæc animi dispositio fructus jam pridem collectus ex Exercitiis primæ hebdomadæ. Hinc etiam Luciferi *fraudes* in hoc Exercitio proponuntur, quæ non recte dicerentur *fraudes*, si aperte ad res per se malas instigaret.—Hæc porro consideratio intentionis Christi et oppositæ intentionis Luciferi docet, qua ratione *disponere nos debeamus*, i.e. quem animum concipere, quæ documenta sequi nos deceat, ut *perfecti evadamus in quocumque statu*, scilicet, sive status eligatur perfectionis Evangelicæ, sive non ; quia verum Christi Jesu spiritum, quem in hoc Exercitio docemur, cum oppositione ad fraudes Luciferi, cognovisse et hausisse utilissimum est omnibus, etiam illis qui non ad perfectionis Evangelicæ statum vocatos se senserint, sed illum amplectantur, vel etiam dudum immutabili electione amplexi sint, quem S. Pater statum *communem* appellat. Mirum enim in modum juvabitur ad virtutis perfectæ exercitationem in quocumque statu, et ad vitandas inimici subdolas etiam tentationes, quisquis doctrinam hic expositam probe teneat.

Quod si quis hanc meditationem *de duobus Vexillis* cum altera *de Regno Christi* comparare velit, videbit, quam lucide, quam apte S. P. a generalibus ad particularia meditantem deducat, et quam suaviter usque et usque ad majorem perfectionem tum distinctius cognoscendam, tum animosius amplectendam invitet et impellat.

(46) *De duobus Vexillis.*—Nota, in hispanico non dici : *de las dos Banderas*, sed *de dos Banderas*, sine articulo. Itaque vertendum italice : *di due Stendardi;* non *dei due Stendardi;* gallice *de deux Étendards;* non : *des deux...* Cur ita S. Pater? Fortasse, 1. quia Vexilla hæc per imaginationem dumtaxat proponuntur, ut sensus sit : *de duobus quibusdam veluti Vexillis;* 2. et præcipue, quia hæc meditatio, ex mente S. Patris, est introductio et informatio et invitatio ad vitam perfectam in consiliis Evangelicis, ac præsertim in vocatione Apostolica ; proinde non omnino ad omnes pertinet. Licet enim *lato sensu* omnes ad alterutram partem, Christi scilicet, vel Luciferi, actu pertineant ; tamen a S. P. Vexilla hæc duo *strictiori* quodam *sensu* intelliguntur : ut sub alterutro non omnes absolute *militent* homines, sed ii præcipue, qui vel Luciferum plane sectantur, ac præsertim qui dictis factisque, tanquam ejus satellites, conspirant cum eo ad animarum perniciem ; vel qui sequuntur Christum Ducem, non utcumque, modove communi, sed perfecto per consilia Evangelica, et præsertim qui, ut ministri Christi, ei cooperantur ad animarum salutem.—Nec tamen ideo negamus, aliis etiam proponi posse hanc meditationem ; cum omnibus, qui ejus intelligendæ sint capaces, utilissimum sit, et dæmonis fraudes, et Christi verum spiritum, mundi spiritui oppositum, cognoscere ; ut, sive quis jam statum habeat, sive quemcumque extra statum perfectionis Evangelicæ eligat, in eo se perficere possit. Vide notam præcedentem.

(47) *Ducis.*—Hisp. *Capitan*, malim latine *Ducem* dicere, quam *Imperatorem*. Rex enim noster benignissimus, non tam *imperio* mittit suos, quam exemplo *ductuque* præcedit. Etiam antiqua illa versio *ms.*, qua ipsum S. P. Ignatium usum fuisse constat, ubique *Ducem* Christum Dominum appellat.

(48) Vide notam 15. in 20. Annotationes pag. 8.

Præludium primum, erit historica quædam consideratio Christi ex una parte, et ex altera Luciferi, quorum uterque omnes homines ad se vocat, sub vexillo suo congregandos.

Primum præambulum est historia. Erit hic, quomodo Christus vocat (49) et vult omnes [*congregare*] sub suum vexillum, et Lucifer contra sub suum.

Secundum est ad constructionem loci, ut repræsentetur nobis campus amplissimus circa Hierosolymam, in quo Dominus Jesus Christus, tanquam bonorum hominum omnium summus Dux assistat. Rursum alter campus in Babylonia, ubi se Lucifer malorum et adversariorum Ducem exhibeat.

Secundum, compositio, videndo locum. Erit hic, videre campum magnum totius illius regionis Hierusalem, ubi summus Dux generalis *bonorum est Christus Dominus noster: alterum campum in regione Babyloniæ, ubi* Caput *inimicorum* (50) [*dæmonum*] *est Lucifer.*

Tertium, ad gratiam petendam illud erit, ut poscamus exploratas habere fraudes mali Ducis, invocata simul divina ope ad eas vitandas: veri autem optimique Imperatoris Christi agnoscere mores ingenuos, ac per gratiam imitari posse.

Tertium, rogare id quod volo, *et erit hic, petere cognitionem fraudum mali* Capitis, *et auxilium, ut ab illis mihi caveam; et cognitionem* vitæ veræ, *quam ostendit summus et verus* Dux, *et gratiam ad illum imitandum* (51).

(49) *Quomodo Christus vocat...et Lucifer contra...*—Parum interest fortasse, sed tamen multo magis placet, ex autographo, Christum et Luciferum in ipso hoc præludio cum suis Vexillis separari, quam conjungi sub una phrasi: *quorum uterque... vocat sub Vexillo suo congregandos.*

(50) *Caput inimicorum.—Caput*, hisp. *caudillo*, quod quidem licet etiam ducem significet, non tamen adeo supremum dicit; cum *caudillo* pro *cabdillo* sive *capdillo* diminutivum sit a *cabo*, *capo*, *caput*, voces autem diminutivæ in *illo* desinentes hispano idiomate fere contemptum sonent. Unde *Caudillo* usurpatur sæpe pro duce alicujus factionis, etiam in malo sensu, ut pro duce latronum, facinorosorum. At vox *Capitan* cum epitheto *general*, nunquam nisi nobilissimo sensu usurpatur. Ita ergo S. P. *nomine* etiam distinguit duos duces, Christo tribuens nomen *Capitan general*, quod legitimæ militiæ ducem supremum sonat, Lucifero vero nomen *Caudillo;* quam distinctionem placuit in versione utcumque servare.

(51) Quærat aliquis: cum hæc meditatio ex mente S. P. sit invitatio ad vitam perfectam, ac præsertim Apostolicam, cur ergo non docet in hoc præludio *zelum* etiam petere *animarum?* R. 1. Licet sit *invitatio* ad vitam Apostolicam, non tamen est exclusive pro iis, qui ad vitam Apostolicam re ipsa vocantur. Quin imo primarie est introductio ad Electionem, et etiam ad vitæ Reformationem. Vide quæ supra diximus n. 45. 2. *Zelus* quidem *animarum* excitari vehementer hic solet inter meditandum: ast petere docemur, tanquam *fructum proximum*, *gratiam duplicem*, ut semper alias pro subjecta materia; scilicet *illuminationis* intellectus ad cognoscendum, et *inspirationis* seu motionis voluntatis ad abhorrendum vel amandum, ad cavendum vel amplectendum. Ita postea in colloquio distinctius exprimitur proprius hujus Meditationis fructus; qui est in æstimanda et desideranda *paupertate* tum spirituali, tum actuali, in æstimando item et amando *contemptu*: quia hæc est *dispositio*, tum omnibus necessaria ad Electionem vel Reformationem perfectam, tum maxime iis, qui ad vitam Apostolicam vocentur, aut jam vocati sint.

Punctum primum est, imaginari coram oculis meis, apud campum Babylonicum, Ducem impiorum in cathedra ignea et fumosa sedere horribilem figura, vultuque terribilem.

Secundum est, advertere quomodo convocatos dæmones innúmeros per totum orbem spargit ad nocendum, nullis civitatibus et locis, nullis personarum generibus immunibus relictis.

Tertium, attendere cujusmodi concionem habeat ad ministros suos, quos instigat, ut correptis, injectisque laqueis et catenis, ho-

Punctum primum est, imaginari ac si sederet [*sedere viderem*] Caput *omnium inimicorum* [*dæmonum*] *in magno illo campo Babyloniæ, velut in magna quadam cathedra* ignis et fumi (52), *in figura horrenda atque terribili.*

Secundum, considerare quomodo convocationem facit innumerabilium dæmonum, et quomodo illos spargit, hos in talem civitatem (53), *et* illos in aliam, *atque ita per universum mundum, nullas omittendo provincias,* [*nulla*] *loca,* [*nullos*] *status,* [*seu nullas conditiones hominum*], nec personas ullas in particulari.

Tertium, considerare concionem quam ad illos habet, et quomodo eos admonet (54) *ad injicienda* [*hominibus*] retia *et catenas : ut primo* ten-

—Pulchre vero a S. P. nostro *fraudibus* Luciferi opponitur *vita vera* in Christo Jesu ; nam et *fraudes* sunt omnia Luciferi promissa, et denique ad *mortem* ducunt cum Christus Jesus *veritas* sit et *vita*, et quæ proponit, eo proponit *ut vitam, habeant* sui, *et abundantius habeant.*

(52) *In magna quadam cathedra ignis et fumi*, sive *ex igne et fumo*, juxta autographum. Cathedra fingitur *ex igne et fumo* conflata, in qua soliditatis nihil, nihil veri splendoris, sed mera *agitatio* ac turbatio perpetua cum densa *caligine* conjuncta. Hæc porro imago *spiritum malum* exhibet, *qualis est*, non tamen *qualem se* hominum mentibus *objicit :* cum enim sit *inimicus naturæ humanæ*, specie tenus *amicum* se fingit ; et ideo *fraudes* texit, objecta spe fallaci divitiarum, honorum etc. ..Ast, quantumvis fingat, sese tamen prodit in effectibus, quos ejus operationes seu *motiones* in anima producunt, qui in hac imagine Luciferi mirifice adumbrantur : *Babylonia*, confusio ; *cathedra*, superbia ; *ignis*, commotio absque quiete ; *fumus*, tenebræ ; denique *horror*, nec solum *horror*, sed etiam *terror ;* quæ duo non sunt synonima. Contraria plane omnia in Jesu Christo. Conferre juvat Regulas de discernendis spiritibus.

(53) *Hos in talem civitatem, etc.*—Ita distinctius ex autographo studium indicatur Luciferi, *destinandi* emissarios, hosque *innumerabiles—ad omnia mundi loca*, et tentandi *omnes* ac *singulos*, non modo *nullis personarum generibus*, ut habet vulgata versio, sed *nullis* etiam *particularibus personis immunibus relictis ;* ut nemo sit, ubicumque sit, et in quocumque vitæ genere, qui non cavere sibi debeat diligentissime.

(54) *Admonet* (*increpando instigat*), hisp. *amonesta*, quo verbo rabies Luciferi aliquomodo exprimi videtur, et imperii ejus durities. Scilicet ita convenit Principi dæmonum dæmones adhortanti. Licet enim hi satis per se ipsi odio ardeant, et ad nocendum sint promptissimi ; tamen Lucifero scilicet *nunquam satis.* Itaque *increpando instigat.*—Vides in Lucifero *tyrannum*, qui cum clamore *convocationem facit* (*fa chiamata*)—*retia* et *catenas* parat—imperiose *instigat* suos—*tentare debeant* (*abbiano a tentare*).—Omnia violentiam ac tyrannidem spirant.—Nota singula diligenter, et vide in Christo omnia opposita n. 59. infra.

mines primum trahant (quod fere contingit) ad cupiditatem divitiarum, unde postea facilius in mundani honoris ambitionem, ac demum in superbiæ barathrum deturbari queant.

Atque ita tres sunt præcipui tentationum gradus, in divitiis, honoribus, et superbia fundati: ex quibus in alia vitiorum genera omnia præceps fit decursus.

Similiter ex opposito, considerandus est summus optimusque noster Dux et Imperator Christus.

Punctum primum erit, conspicari Christum, in amœno campo juxta Hierosolymam, humili quidem constitutum loco, sed valde speciosum forma, et aspectu summe amabilem.

Secundum autem est, speculari quo pacto ipse mundi Dominus

tare [*eos*] debeant *cupiditate divitiarum, prout solet* [*ipse facere*] *ut in pluribus ; quo facilius perveniant* ad vanum honorem mundi ; *et inde ad* magnam *superbiam* (55):

Ita, ut primus gradus sit divitiarum ; secundus honoris ; tertius superbiæ : *et* ex istis tribus gradibus *inducit* [*Lucifer*] *ad omnia reliqua vitia.*

Similiter ex opposito imaginandum est *de summo et* vero Duce, *qui est Christus* Dominus noster.

Primum punctum est, considerare quomodo Christus Dominus noster *se sistit in magno campo illius regionis Hierusalem in loco humili speciosus et amabilis* (56).

Secundum, considerare quomodo universi mundi Dominus eligit

(55) *Ad magnam superbiam.—Magnam*, hisp. *crecida*, quæ novis semper incrementis *magna* facta sit. Antiqua versio *ms.* vertit : *arrogantem superbiam.—Superbia* itaque terminus est; gradus autem alter tentationum non est proprie *mundani honoris ambitio ;* hæc enim plus exprimit quam simplicem tentationem, et jam quasi cum ipsa superbia coincidit ; sed simpliciter *vanus mundi honor*, ejusque aliquod desiderium, quod *divitiæ* (primus gradus) natura sua provocare solent.—Fraudes itaque Luciferi in eo sitæ sunt, quod excitet ad desideranda et quærenda ea, quæ per se quidem sunt *indifferentia*, ut sunt *divitiæ* et *honores*, sed quorum *cupiditas* nunquam non *periculosa*, plerumque vero etiam *exitialis* est. Certe, quicumque in quocumque statu hac cupiditate implicari se sinit, mox ea experitur, quæ castrorum Luciferi propria sunt, turbationem, tenebras, commotionem, confusionem, horrorem—statu perfectionis excidit—et in suo statu, si is perfectionis non sit, perfectus esse *non potest.* Hinc merito *divitiæ* et *honores* a S. Patre *retia* dicuntur et *catenæ.*—Præterea Lucifer illa bona *fallacia* et *caduca*, quasi *vera* bona essent, depingit ; et, cum ea nec dare ipse possit, nec facilem reddere eorum consecutionem, ita tamen desiderium eorum et cupiditatem in hominibus excitat, ut sibi persuadeant miseri ea, quæ tam ardenter exoptant, præsto sibi fore, modo sibi ne desint.—Merito observet hoc loco, qui meditatur, quanta sit mortalium cæcitas, quibus tristissima hominum per tot sæcula innumerabilium experientia (quam omnis historia omniaque monumenta testantur) quibus Lucifer ita illusit, ut non sufficiat ad fraudes dæmonis agnoscendas ; sed porro pergant *falsa* ista bona pro *veris* appetere et prosequi, plerumque *irrito conatu*, neque alio effectu, nisi ut laqueis, *retibus* et *catenis* Luciferi implicati pertrahantur in exitium sempiternum.

(56) *Speciosus et amabilis.*—Hæc duo adjectiva possent ex autographo etiam referri ad locum, ut sit : *in loco humili, specioso et amœno :* et ita habet antiqua versio *ms.* Præferenda tamen videtur altera explicanda ratio, quam habet vulgata versio : sic enim primum punctum de Christo duce melius respondet primo puncto de Lucifero ; et melius etiam convenit cum Regulis de discernendis spiritibus.

universi, electos Apostolos, Discipulos, et ministros alios per orbem mittat, qui omni hominum generi, statui, et conditioni doctrinam sacram ac salutiferam impartiant.

Tertium, auscultare concionem Christi exhortatoriam, ad servos et amicos suos omnes in opus tale destinatos, qua eis præcipit, ut juvare studeant quemlibet, ac primo inducendum curent ad spiritualem affectum paupertatis: et insuper (si divini obsequii ratio et electio

tam multas personas, *Apostolos, Discipulos etc., et eos mittit* (57) *per* universum mundum, *spargendo sacram suam doctrinam, per omnes status et conditiones personarum.*

Tertium, considerare *concionem, quam Christus Dominus noster habet ad omnes suos servos et amicos, quos ad talem* expeditionem (58) *mittit;* commendando (59) *illis, ut* omnes *velint* [*studeant*] *adjuvare, adducendo illos primum ad* summam *paupertatem* (60) *spiritu-*

(57) *Discipulos etc., et eos mittit.*—S. P. mentionem non facit de Angelis bonis, quos Christus Dominus *in ministerium salutis* mittit procul dubio, plures etiam quam Lucifer malos. Hoc si proponeret S. P., responderet quidem magis proprie secundum hoc punctum hujus secundæ partis puncto secundo primæ partis; sed non erat hic proprius hujus meditationis scopus. Nihil tamen vetat, quominus hoc loco etiam de Angelorum missione cum oppositione ad missionem dæmonum cogitemus, id quod ad animos viris Apostolicis augendos plurimum valet; quemadmodum possumus sane etiam in secundo puncto primæ partis considerare, quam multos item homines Lucifer habeat emissarios, suos suorumque dæmonum adjutores ad infernalem suam expeditionem.—Ubi vero de Angelis, qui a Domino mittuntur ad salutem animarum, meditamur, conveniet in hoc puncto etiam illud intelligere, quod in altera parte de malis angelis positum est, mitti scilicet ita, ut *nullæ* etiam particulares *personæ* absque tali præsidio relinquantur a Christo: quod a S. P., cum de solis hominibus a Christo ad hanc expeditionem vocatis ageret, dici non potuit. Estque hoc profecto notatu dignum, ne forte Lucifer diligentior videatur ad perdendos, quam Christus ad juvandos homines; quod vel leviter aut dubitanter suspicari quis ferat?

(58) *Expeditionem.*—In autographo *jornada;* quæ vox est militaris.—Antiqua versio *ms.* habet *legationem.*

(59) *Commendando.*—Omnino *benignitatis* Christi proprium verbum: cum *imperare* possit, *commendat.*—Infra: *Adducendo illos*, suaviter scilicet persuadendo. —Et Luciferi quidem satellites, cum sensibus hominum objiciant illecebras, his ut laqueis, retibus, catenis, eos velut animalia insensata capiunt.—At Christi discipuli, cum a sensibus avocare homines ad spiritualia debeant, recte ut ratione utentes *inducere* eos debere dicuntur. Quibus vero argumentis utendum illis erit, ut ita *suadeant* et *inducant?* Nempe illis, quæ tum ex *Fundamento*—tum ex primæ hebdomadæ meditationibus—tum maxime ex iis, quæ jam in secunda de Christo contemplati sumus, hauriuntur.

Ceterum vide quam apte omnia in Christo opposita iis, quæ de Lucifero dicta fuere. Lucifer *horribilis* atque *terribilis*—Christus *speciosus* et *amabilis.* Ille cum *strepitu* et *clamore convocat* suos—Hic pacate *eligit.* Ille suos *spargit* (ital. dici posset: *caccia*)—Hic suos *mittit.* Ille *increpando instigat* suos, et *imperat ut tentent*, adhibendo *retia* et *catenas*—Hic blande suis *commendat*, ut omnes *juvare* velint, suaviter *suadendo.* Quam præclare, opposita tyrannidi Luciferi, elucet in omnibus *humanitas* et *benignitas Salvatoris!* Certe modis loquendi usus est S. P., quibus spiritus Luciferi, et contra spiritus Christi aptissime et graphice exprimuntur.

(60) *Ad summam paupertatem.*—*Summa* paupertas spiritus *omnibus* suadenda studiose inculcatur a S. P. Ignatio, et infra, in colloquio, *summa* flagitanda præ-

cœlestis eo ferat) ad sectandam actu ipso veram paupertatem: deinde ut ad opprobrii, contemptusque desiderium alliciant, unde humilitatis virtus enascitur.

alem, et, (61) *si suæ divinæ Majestati placuerit, et* [*ad hoc*] *eos eligere voluerit,* non minus [*s. etiam*] *ad paupertatem actualem;* secundo, *ad desiderium opprobriorum et contemptuum:* quia ex his duabus rebus [*s. paupertate et contemptu*] *sequitur humilitas:*

Et ita tres consurgunt perfectionis gradus, videlicet paupertas, abjectio sui, atque humilitas, quæ ex diametro divitiis, honori, et superbiæ opponuntur, ac virtutes omnes statim introducunt.

Ita ut sint tres gradus: primus, paupertas contra divitias; secundus, opprobrium vel contemptus contra honorem mundanum; tertius, humilitas contra superbiam: *et ex his tribus gradibus inducant* [*homines*] *ad omnes reliquas virtutes.*

Colloquium postea formandum erit ad Virginem beatam, implorandaque est per eam a Filio gratia, ut recipi possim et manere sub Vexillo ejus: idque primum, per spiritualem tantum paupertatem, aut etiam in rerum expoliatione sitam (siquidem ad eam me vocare, atque admittere dignabitur); deinde per abjectionem quoque, seu ignominiam, ut ipsum

Colloquium [*faciam*] *ad Dominam nostram, ut mihi obtineat* [62] *gratiam a suo Filio* et Domino, *ut ego* recipiar *sub ejus Vexillum: et primum, in* summa *paupertate spirituali;* et *si divinæ suæ Majestati placuerit, et me* [*ad hoc*] *eligere ac recipere voluerit,* non minus [*etiam*] *in paupertate actuali: secundo, in tolerandis opprobriis et injuriis* (63), *ad magis* in illis *eum*

scribitur. Scilicet: *Omnis ex vobis, qui non renuntiat,* saltem affectu, *omnibus quæ possidet,* omnibus omnino, nulla re excepta, nullam reservans cui cor suum apponat, aut, cui adhæreat, *non potest meus esse discipulus,* ait Dominus. *Summa* paupertas spiritus, potest sola tutum ac securum reddere a divitiarum illecebris. Non sufficit non esse avaritiæ deditum, necesse est *avaritiam odisse,* quemadmodum Scriptura loquitur; ut in occasionibus præsertim ac tentationibus isto dæmonis laqueo non impliceris.—Præterea, cum hæc Meditatio introductio quædam sit ad vitam Apostolicam, quicumque ad hanc inspirari se sentiat, magnopere necesse est ut Christi doctrinam de *summa* paupertate, saltem spirituali, probe intelligat, et hanc, si omnibus, sibi certe vel maxime necessariam esse persuadeat, eamque omnino animo imbibat. Nam si sine hac *nemo potest esse discipulus,* quomodo *poterit* esse *Apostolus* Christi?

(61) *Et si suæ divinæ Majestati placuerit.*—Etiam hic conditio ista apponitur circa paupertatem actualem, et quidem repetitur in colloquio; propterea quod nondum censetur cognita vocatio divina, nondum facta electio. Vide notata supra n. 7. *de Regno Christi.*

(62) *Ut . . . obtineat.*—In Regno Christi nos promptos *offerebamus* ad paupertatem et ad opprobria, hic ea *petimus* et *flagitamus.*

(63) Quare in colloquio postulare docemur solum duos primos gradus, *paupertatem* scilicet, et *contemptum?* Cur non etiam *humilitatem?*—Quia scilicet humilitas fructus est, qui ex duobus illis enascitur. Porro *humilitatis* possessio suavissimum est bonum; sed exercitium, per quod ad illam eniti debemus, *paupertatis* et *contemptus,* naturæ molestissimum accidit. Hæc duo itaque potissimum flagi-

imiter vicinius, deprecando tamen culpam aliorum, ne contemptus mei, tam in alicujus detrimentum, quam in offensam Dei cedat. Terminabitur primum hoc colloquium per *Ave Maria.*

Secundum colloquium ad Christum hominem dirigitur, ut mihi a Patre impetret illud idem, subdeturque in fine oratio *Anima Christi.*

Tertium ad Patrem, ut annuat petitioni, cum *Pater noster.*

Transigetur hoc Exercitium semel in media nocte, et altera vice sub auroram.

Repetitiones vero duæ circa matutini Sacri atque Vesperarum tempus erunt faciendæ, additis in fine tribus colloquis. Sequens vero Exercitium fiet ante cœnam.

imitandum: dummodo possim eas tolerare absque ullius peccato, et [absque] disgustu suæ divinæ Majestatis. Et inde [recitabo] Ave Maria.

Petere eadem a Filio, ut [ea] mihi obtineat a Patre, et inde dicere: Anima Christi.

Petere eadem a Patre, ut ipse ea mihi concedat, et dicere: Pater noster.

Hoc Exercitium fiet media nocte, et dein iterum summo mane.

Et fient duæ repetitiones ejusdem *ad horam Missæ, et ad horam Vesperarum,* semper *finiendo cum tribus colloquiis* supradictis ad Dominam nostram, ad Filium, et ad Patrem: *et illud [Exercitium] de* Binariis *[Classibus hominum], quod sequitur, [fiet] hora ante cœnam.*

MEDITATIO

eodem quarto die facienda, de tribus hominum Classibus, seu differentiis, ut potissimam partem amplectamur.

Oratio præparatoria, ut semper antehac.

Præludium primum fiat, propositis vice historiæ tribus hominum

MEDITATIO

fiet eadem quarta die de tribus Binariis *[Classibus] hominum* (64), *ut amplectamur optimum.*

Solita oratio præparatoria.

Primum præambulum est historia, quæ est de tribus Binariis

tanda. Est enim nobis magis necessarium, petere et adhibere *media,* scilicet *paupertatem* et *contemptum,* quam *finem,* qui *humilitas* est, desiderare ac petere.—Neque ullum est ad virtutis perfectæ adeptionem utilius documentum, quam ut æstimemus, quæramus, amemus, ac proinde etiam petamus a Domino magis *certamina,* per quæ virtutis possessio obtinenda est, quam ipsam *virtutem, pugnas* magis quam *triumphum.* Præterea ipsius *virtutis* pia desideria non raro illusioni obnoxia sunt; *pugnarum* vero non item.—Est ergo sapientissimum in hoc colloquio S. P. N. consilium.

(64) *De tribus Binariis hominum.*—Hisp. *De tres Binarios de hombres:* et antiqua versio *ms.* habet: *Meditatio trium Binariorum hominum;* et infra ubique *Classis* nominatur *Binarius.* Intelliguntur ergo *Classes,* quarum singulas *bini* componant. Cur bini? Fortasse, ut, determinato tali numero, minus vaga sit meditatio et repræsentatio imaginaria de hominum *Classe.* Cur non singuli? For-

Classibus distinctis, quarum unaquæque decem millia ducatorum, alio quam divini cultus et amoris studio sibi paraverit ; nunc autem placatum habere Deum, et salva fieri exoptet, sublato (*) utcumque noxio affectu rerum utpote salutis impedimento.

[*Classibus*] *hominum, et unaquæque earum* [*Classium*] *acquisivit decem millia ducatorum, non pure ac debite* [*unice*] *propter amorem Dei* [*erga Deum*], *et volunt omnes se salvare, et invenire in pace Deum Dominum nostrum, tollendo* [*excutiendo*] *a se* pondus (65) *et impedimentum, quod in affectione rei acquisitæ habent* [*quominus*] *ad hoc* [*ad salutem et ad Deum in pace inveniendum perveniant*].

Secundum est, loci cujusdam imaginaria constructio, in quo videam me ipsum coram Deo, Sanctisque omnibus, cum desiderio adstantem, atque perseverantem, quonam pacto ipsi Deo placere queam potissimum.

Secundum, compositio, videndo locum. Erit hic, videre me ipsum, quomodo sto [*stantem*] *coram Deo Domino nostro, et omnibus ejus Sanctis,* [*eo animo*] ut desiderem et cognoscam *id quod gratius sit* divinæ suæ Bonitati.

Tertium est, optatæ rei petitio, nimirum gratiæ, per quam id eligam, quod et Deo acceptissimum, et mihi saluberrimum futurum sit.

Tertium, petere id quod volo. Hic erit, postulare gratiam ad eligendum id quod magis sit ad gloriam divinæ suæ Majestatis, et salutem animæ meæ.

Prima igitur Classis optat quidem acquisitæ rei exuere affectum, ut conciliari Deo possit : sed media (*) debitaque adminicula toto vitæ tempore non admovet.

Primus Binarius [*prima Classis*] vellet (66) *tollere* [*excutere*] *affectum quem habet erga rem acquisitam,* ut inveniret *in pace Deum Dominum nostrum, et salvare se* sciret [*posset*], *et non ponit media usque ad horam mortis.*

(*) *In Meditatione quartæ diei de tribus hominum Classibus. In fine primi præludii:* Sublato utcumque noxio affectu rerum, utpote salutis impedimento ; *legatur:* Sublato utcumque noxio affectu rei partæ, utpote etc.

(*) *In prima Classe:* Debitaque adminicula toto vitæ tempore non admovet ; *ex autographo:* Debitaque adminicula usque ad horam mortis non admovet.

---

tasse, quia singuli non ita constituerent *Classem* hominum, et ne qua persona particularis attingi videretur.—Est autem hujus Meditationis scopus, ut voluntatis repugnantia vincatur, et homo ab illusione sibi caveat, qua forte solo quodam pio desiderio satis se fecisse existimet. Exemplum a S. P. ponitur in primo tentationum gradu, qui est circa divitiarum cupiditatem, quia spectat deliberationem de statu paupertatis eligendo. Potest autem ac debet, pro meditantis necessitate, ad quemcumque alterius generis inordinatum affectum æque applicari.

(65) *Pondus.*—Proprie ex autographo *gravitatem*, eo scilicet sensu, quo dixit Psalmista : *Filii hominum usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem?* Affectio scilicet, de qua hic agitur, *pondus* est *aggravans animam.*

(66) *Vellet.*—Ita ex autographo ; non : *vult.* Non *optat* vere ; sed *optaret.*

Secunda itidem affectum male ordinatum auferre cupit: sed rem interim mordicus tenere, ac Deum potius trahere ad votum proprium, quam relicto impedimento, per conducibiliorem statum ad illum tendere.

Secundus [*secunda Classis*] *vult tollere* [*excutere*] *affectum, sed ita vult eum tollere* [*excutere*], *ut* [*tamen*] *maneat cum re acquisita, ita* ut Deus veniat eo quo vult ipse [*homo*], *et non resolvit se ad rem relinquendam*, ut ad Deum eat, etiamsi *hic status* sibi *futurus esset optimus.*

Tertia postremo affectum insincerum volens abjicere, rem ipsam vel tollere vel tenere æque parata est: prout ad divinum cultum commodius fore, vel ex divino instinctu, vel ex rationis dictamine animadverterit (*); ac, interim omnia relinquens integra, illud tantum versat, et inquirit, nec aliam admittit relinquendæ aut retinendæ rei acquisitæ causam, præter rationem ac desiderium divinæ gloriæ, ut quam maxima sit.

Tertius [*tertia Classis*] *vult tollere affectum, sed ita illum vult tollere, ut etiam non teneatur affectione ad rem acquisitam retinendam vel non retinendam; sed vult* solum *velle illam, vel nolle, prout Deus Dominus noster ipsi dabit velle, et* [*prout*] *personæ tali melius videbitur ad servitium et laudem divinæ suæ Majestatis: et interea* vult reputare [*ita existimare*], *quod omnia relinquat in affectu* (67) vires intendendo, *ut neque illam rem,*

(*) *In Tertia:* Ac interim omnia relinquens integra etc. *usque ad finem; ita ex autographo verti potest clarius:* Ac interim ita se gerit, ut qui omnia in affectu reliquerit, enitendo scilicet, neque hoc, neque aliud quippiam expetere, nisi quantum divini obsequii intuitus moveret; ita ut non aliam admittat reliquendæ aut retinendæ rei acquisitæ causam, præter rationem ac desiderium melius Deo Domino nostro serviendi.

(67) *In affectu.*—Ita quidem et in autographo hisp. habetur, et in versione *ms.;* nec S. P., qui utroque exemplari, ut sæpe jam monuimus, usus est, lectionem hanc emendavit. Non possum tamen, quin irrepsisse hoc loco errorem suspicer, et scriptum primitus a S. P. nostro fuisse existimem: *in effectu.* – Hæc enim *tertia Classis* eam animi dispositionem exhibere censetur, quam hoc Exercitio quærimus, quamque in primo præambulo S. P. exponit, nempe ut *tollatur impedimentum quod ex affectione rei acquisitæ habetur.* Agitur enim in hac Classe de eo, qui *ita vult affectum tollere, ut non teneatur affectione ad eam retinendam vel non retinendam.* Jam vero hæc animi dispositio a tali affectione libera, non satis exprimi videtur, cum dicitur: VULT REPUTARE *quod omnia relinquat* IN AFFECTU; minus enim est VELLE REPUTARE *quod omnia relinquat in* AFFECTU, quam non *teneri affectione* ulla. Incohærenter itaque procederet, dum *vellet reputare*, seu sibi animo fingere, se haberi id, quod jam censetur reipsa habere: et ad firmandum *interea* animum, donec voluntas Domini sibi innotescat, uteretur medio, quod minus valeret, quam ipsa actualis ejus animi dispositio. Quid enim ad hoc valeret illud: *vult reputare quod omnia relinquat in affectu?* Valet autem plurimum, si legatur: *in effectu.* Sic enim perfecta animi dispositio, ejusque in meliora et perfecta conatus exprimitur. Atque huic lectioni respondet, quod infra dicitur: *ad rem* SUMENDAM, sic enim est in hisp.; non *retinendam*, ut habet vulgata versio. Supponitur scilicet, rem fuisse jam, quantum ad animi propositum, non *in affectu* solum, sed et *in effectu* relictam. —Hac ratione *tertia* hæc *Classis* efficacissime *affectum* omnem tollere nititur: dum,

neque ullam aliam velit, nisi ipsum moverit solum *servitium Dei Domini nostri; ita ut* desiderium, ut melius possit (68) *servire Deo Domino nostro, illum moveat ad rem* sumendam *vel relinquendam.*

Colloquia tria subsequentur, ut nuper facta sunt de Vexillis.

Facere eadem tria colloquia, quæ facta sunt in contemplatione præcedenti de duobus Vexillis.

Notandum ad hæc, quod ubi affectum sentimus paupertati perfectæ, quæ tum in spiritu, tum in rerum abdicatione subsistit, adversantem, et ad divitias magis inclinantem; multum confert, ad eum elidendum, petere ex Deo, licet renitente carne, ut ad paupertatem

Notandum est (69), *quod quando nos sentimus affectum vel repugnantiam* contra paupertatem actualem, *quando non sumus indifferentes ad paupertatem vel divitias, multum juvat* [*hominem*] *ad extinguendum talem affectum inordinatum, petere* in colloquiis (*etiamsi*

ne sibi ipsa illudat (quoniam de proprio affectu sat secure judicare vix possumus), proponit sibi, imo ita *reputat*, vel certe *reputare vult*, se omnia relinquere *in effectu*, et hanc animi sui dispositionem ita firmat, ut non, nisi Divino obsequio id postulante, ea, quæ sic reliquit, *sumere*, seu iterum admittere, in animum inducere velit.

Itaque:

Prima Classis vellet affectum noxium tollere; sed, cum nihil velit facere, nil sacrificare, ut hoc bonum obtineat, non potest dici velle revera. *Vellet* quidem, non *vult.*

Secunda Classis vult affectum tollere, et aliqua etiam adhibere media parata est; ita tamen, ut *effectu* rem relinquere nolit. *Vult*, sed imperfecte.

Tertia Classis vult omnino tollere affectum; et ut tollat, parata est etiam *effectu* rem relinquere, et hoc ipsum sibi proponit, imo *reputare vult*, id re ipsa se exequi. Hæc *vult* plene ac perfecte.

Mire juvat hæc Meditatio, ut homo exploret animum suum, *tentet seipsum*, ut Apostolus loquitur, quo ab illusione caveat; eumque *animum ab affectione* noxia *liberum* concipiat, qui est hujus Meditationis proprius scopus, et præparatio ad Electionem recte instituendam.

(68) *Desiderium ut melius possit.*—Ex autographo verteretur ad verbum italice: *il desiderio di poter meglio servire;* gallice: *le désir de pouvoir mieux servir.*

(69) *Notandum est* etc.—Maximi momenti est hoc *Notandum* S. Patris, qui etiam infra sæpius ad illud nos remittit. Agitur enim in illo de modo vincendi *repugnantiam*, quam quis in se sentiat, quominus ad ea, quæ meliora sibi cognoverit, amplectenda se determinet. Scilicet, orationi insistendum tunc est, et petere a Domino debemus, quamvis inviti, quamvis veluti cum timore ne exaudiamur, petere tamen, et instanter petere, nosque ipsos, quamvis repugnantes, protestari promptos ad ea quæ Dominus velit. Neque est exigui meriti aut parum efficax hujusmodi oratio, cujus ipse Dominus in Horto agonizans exemplum nobis dare dignatus est.—Non est erga omittendum triplex colloquium, propterea quod talia desideria non sentiamus: sed contra, magis etiam tunc colloquio triplici, eo modo quo in hoc Notando monemur, insistendum. Vide etiam inter 20. Annotationes decimam sextam. Ceterum eo magis commendanda est hæc praxis, quod plerumque illud, a quo illam sentimus *repugnantiam*, illud ipsum sit, quod a nobis Dominus requirit, ut Ipsum *inveniamus in pace*, quemadmodum in primo præambulo dicitur.

ejusmodi sectandam nos eligat (*): servabimus tamen interea desiderii nostri libertatem, qua liceat convenientiorem servitio divino viam invadere.

sit contra carnem [*s. carnis sensum*]) *ut Dominus ipsum eligat ad paupertatem actualem, et* [*protestari*] se [*id*] velle, *petere et supplicare, dummodo sit servitium et laus divinæ ejus Bonitatis.*

QUINTA DIE

sequetur contemplatio de Domini transitu a Nazareth ad Jordanem fluvium, deque ejus Baptismo, ut infra in Myst. Vitæ Christi.

Fiet tam media nocte, quam primo mane. Bis præterea repetetur circa Missæ ac Vesperarum horam. Ante cœnam applicabuntur quinque sensus. Ad hæc, quodlibet horum quinque Exercitiorum præcedet oratio præparatoria, cum tribus præludiis, ut in superioribus de Incarnatione et Nativitate traditum est. Nec non adjectis tribus colloquiis, ut circa Classes, vel juxta id, quod ibi fuit subnotatum.

Examen autem particulare a prandio et cœna usitatum, fiet hic,

QUINTA DIE

contemplatio de profectione Christi Domini nostri a Nazareth ad flumen Jordanem, et quomodo fuit baptizatus. Infra [*inter Mysteria Vitæ Christi Domini nostri*].

Hæc contemplatio fiet semel *media nocte, et* iterum *in aurora, et duæ repetitiones super eadem* [*fient*] *ad horam Missæ et Vesperarum, et ante cœnam trahere* [*applicare*] *ad illam quinque sensus; in unoquoque ex his quinque Exercitiis præmittendo solitam orationem præparatoriam, et tria præambula, sicut* hæc omnia declarata sunt *in contemplatione de Incarnatione et Nativitate, et finiendo cum tribus colloquiis* (70) [*meditationis*] *de tribus Binariis* [*Classibus*], *vel juxta notam quæ sequitur post Binarios* [*Classes*].

Examen particulare, post prandium, et post cœnam, fiet de defecti-

---

(*) *In Notando:* Servabimus tamen interea, etc. *usque ad finem; in autographo sic habetur:* Atque hoc ipsum optare, petere, et flagitare, spectato solum obsequio et gloria divinæ ipsius Bonitatis.

---

(70) Diligenter notetur id, quod hoc loco dicitur de *colloquiis tribus* semper iterandis, et de *Notæ quæ sequitur post tres Classes* præ oculis habenda. *Notam* hanc intellige *Notandum* illud, de quo in superiori n. 69.—Cur autem S. P. et hic et alibi passim remittit ad formam trium colloquiorum positam in fine meditationis de tribus Classibus? Cur non potius ad eam, quæ ponitur in fine meditationis de duobus Vexillis, ubi multo fusius eadem colloquiorum forma exponitur? Idque, cum in meditatione de Classibus ad præcedentem de Vexillis ipse remittat?—Fortasse, ut hac occasione *Notam* istam, adjectam in fine Classium, quæ sane momenti est maximi, frequenter in memoriam revocet, ejusque usum nobis commendet.

et in sequentibus, de errratis ac negligentiis, quæ circa proprias ejus diei Meditationes et Additiones contigerunt.

bus et negligentiis circa Exercitia *et Additiones hujus diei, et sic in iis* [*diebus*] *qui sequuntur.*

SEXTA deinceps DIE

contemplandum se offert, quomodo Christus Jesus a flumine Jordanis petierit Desertum, ibique versatus sit: servata omnino Exercitii diei quintæ forma.

SEXTA DIE

contemplatio quomodo Christus Dominus noster ivit a flumine Jordane ad Desertum inclusive: servando in omnibus (71) *eamdem formam, quæ in quinta* [*die servata est*].

SEPTIMA

Quomodo beatus Andreas, et alii successive Christum secuti sunt.

SEPTIMA DIE

Quomodo S. Andreas et alii secuti sunt Christum Dominum nostrum. Infra [*inter Mysteria*].

OCTAVA

Quomodo sermonem fecit Dominus in monte, octo Beatitudinis modos edisserens.

OCTAVA DIE

De sermone in monte, qui est de octo Beatitudinibus. Infra [*ibid.*]

NONA

Quomodo navigantibus Discipulis se ostendit ambulans super aquas maris.

NONA.

Quomodo Christus Dominus noster apparuit suis Discipulis super undas maris. Infra [*ibid.*]

DECIMA

Quomodo in Templo docuit.

DECIMA

Quomodo Dominus prædicabat in Templo. Infra [*ibid.*]

UNDECIMA

De Lazari suscitatione.

UNDECIMA

De resurrectione Lazari. Infra [*ibid.*]

DUODECIMA

De gestis in die Palmarum.
Supra dicta Mysteria vide infra, inter Mysteria Vitæ Christi.

DUODECIMA

De die Palmarum. Infra [*ibid.*]

(71) *In omnibus*—etiam *in tribus colloquiis, et juxta Notam, quæ sequitur post tres Classes.* . . . Atque hoc intelligendum etiam de sequentibus diebus.

Notanda hoc loco sunt hæc tria. Primo, quod in hac secunda hebdomada juxta temporis facultatem, et utilitatem personæ sese exercentis, possunt aliquot Meditationes vel adjici, ut de Mysteriis Visitationis, Pastorum, Circumcisionis, et trium Regum, vel subtrahi ex suprapositis, quippe quæ introductione tantum delineantur, ad formandam melius contemplationem.

Secundo (*), quod inchoanda est Electionum discussio a contemplatione discessus Christi ex Nazareth Jordanem versus usque ad eam, quæ fit quinto die, simul comprehendendam.

Tertio, quod antequam Electionum materiam aggrediamur, ut ad

Prima nota est, quod in contemplationibus hujus secundæ hebdomadæ, prout unusquisque vult temporis [*plus vel minus*] *impendere*, vel *prout profectum faciat*, potest extendere vel abbreviare [*hebdomadam*] *: si extendere* [*voluerit, fiet*] *sumendo Mysteria Visitationis Dominæ nostræ ad sanctam Elisabeth, Pastores, Circumcisionem pueri Jesu, et tres Reges*, et sic de aliis ; *et si abbreviare* [*voluerit, poterit*] *etiam subtrahere* [*omittere*] *ex illis* [*Mysteriis*] *quæ* [*supra*] *posita sunt : quia hoc est* (72) [*tantum*] *dare introductionem quamdam* et modum *ad* postea *melius* et magis complete *contemplandum.*

Secunda, materia Electionum inchoabitur a contemplatione [*discessus Christi*] *a Nazareth et Jordanem inclusive, id est, quinta die :* [*tractabitur autem materia Electionum*] *prout in sequentibus declaratur.*

Tertia, antequam quis *ingrediatur in Electiones, ut* afficiatur (73)

---

* *In secundo Notando post duodecimam meditationem.* Secundo, quod inchoanda est, etc. *usque ad finem ; omnis dubitandi ratio tollitur, si ita vertatur ex autographo :* Secundo, quod inchoanda est Electionum discussio a contemplatione discessus Christi ex Nazareth Jordanem versus inclusive, quæ fit quinto die, ut in sequentibus declaratur.

---

(72) *Quia hoc est* (tantum).—Licet in autographo non habeatur τὸ *tantum*, habetur tamen, ut in vulgata, ita et in antiqua versione *ms.;* itaque et nos posuimus, cum ex contextu omnino videatur subintelligendum. Sensus est, liberum relinqui plura sive pauciora ex indicatis Mysteriis contemplanda assumere, quia hæc proposita sunt solummodo velut introductionis loco, et ut formam præbeant ac modum, quo contemplandi usus acquiratur ; qui postea, tum in Exercitiis sequentibus, tum etiam post completa Exercitia in quotidiana orandi consuetudine erit utilissimus.—Sive ergo plura, sive pauciora Mysteria nunc assumat, poterit ea exercitans *postea*, etiam post Exercitia *magis complete* contemplari : dummodo hanc *introductionem et modum* addiscat Mysteria Vitæ Christi contemplandi per personas, verba, opera, et certo quodam ordine, certaque methodo, cum tribus illis colloquiis etc., prout in Libello proposita sunt.

(73) *Ut . . . afficiatur.*—Intellige, ex autographo, ut ad veram Christi doctrinam magno *affectu* æstimandam et amandam perducatur ; hoc enim significat verbum hispanum : *affectarse.*—Nota diligenter proprium scopum considerationis hujus *de tribus Modis humilitatis*, bene distinctum ab illo, qui in meditatione *de tribus Binariis* propositus est. Vide supra n. 64., itemque n. 67., sub finem.—In illa agebatur

capessendam germanam Christi doctrinam affectum nostrum disponamus, apprime juvat considerare, ac per diem totum revolvere identidem tres sequentes Modos humilitatis, necnon colloquia dicenda crebro agitare.

ad veram Christi Domini nostri doctrinam, multum juvat considerare et advertere *ad tres sequentes Modos* (74) [*s. species*] *humilitatis, et considerando eas identidem* [*aliquibus temporum spatiis*] *per totam diem, et item faciendo colloquia, prout infra dicetur.*

Primus humilitatis Modus hic est, ad salutem necessarius, ut me penitus subdam divinæ legi observandæ, utque ne mundi quidem totius oblato mihi dominio, vel extremo vitæ discrimine objecto, transgrediar ex deliberato mandatum ullum divinum, aut humanum, quod quidem peccati mortalis vinculo nos obliget.

Primus Modus humilitatis est necessarius *ad salutem* æternam, scilicet, *quod* ita me demittam, *et* ita me humiliem, quantum possim, ut in omnibus obediam legi Dei Domini nostri, adeo *ut, etiamsi me constituerent dominum omnium rerum creatarum in hoc mundo, vel pro* [*conservanda*] *propria vita temporali,* non veniam (75) [*non inducar*] in deliberationem transgrediendi *mandatum aliquod, sive divinum, sive humanum, quod me obliget sub peccato mortali.*

Secundus majoris est perfectionis, ut fixo animo, ad divitias, paupertatem, honorem, ignominiam, brevitatem vitæ, ac longitu-

Secunda est perfectior humilitas quam prima, scilicet, si ego in tali me [*constitutum*] puncto inveniam (76), ut non velim, neque afficiar

potissimum de dispositione animi ad tollendum *omne* impedimentum. In hac *de tribus Modis humilitatis* animus provocatur ad generosam Christi sequelam in rebus maxime arduis *magno affectu* amplectendam. Certe *tertio Modo humilitatis* nihil est altius aut perfectius in animi dispositione ad eligendum et sectandum quidquid est in perfectione summum.

(74) *Modos* (*s. species*).—Antiqua versio *ms.* vertit *species.* Ita et infra : *Prima species humilitatis.*

(75) *Non veniam* (non inducar) *in deliberationem transgrediendi.*—Ita ex autographo clarius exprimitur, agi non tam de *actu*, quam de *habitu* seu de animi dispositione. Illa etiam particula, *quantum possim*, quam vulgata versio omisit, sed quæ habetur in autographo, redundaret, si de peccato mortali *actu* non committendo ageretur. Quis enim posset unquam vere dicere : *non possum non peccare mortaliter?* Sed cum de ea animi dispositione agatur, qua ita divinæ legi me submittam, ut ne *deliberem* quidem de ea transgredienda, quacumque oblata tentatione, etiam gravissima, recte dicitur: *quantum possim, ita sim animo paratus.* Imo vero, licet hic Modus humilitatis sit necessarius ad salutem, ac proin omnes necessario in eo esse debeamus; quisque tamen cogitare ac dicere debet: *quantum possum;* nec sine timore ac tremore.—Certe Petrus in eo gradu erat, et ita erat animo dispositus, et ex illo *habitu* dicebat Christo : *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Et tamen in *actu*, in occasione et periculo positus, non stetit.

Idem majori ratione de secundo Modo humilitatis sentiendum est.

(76) *Si ego in tali me* (constitutum) *puncto inveniam*—i. e. in tali animi dispositione.—Quod infra in vulgata versione dicitur : *ut nulla...conditione proposita adducar unquam*, plus exprimit, ni fallor, quam S. P. expressit, aut intelligi voluit. Vide præcedentem n. 75.

dinem, æque sim propensus, ubi æqualis est divinæ laudis et salutis meæ occasio: utque nulla, vel humanæ quantæcumque felicitatis, vel propriæ mortis conditione proposita, adducar unquam, ut culpam, licet venialem tantum, decernam admittere.

magis *ad habendum divitias, quam paupertatem, ad cupiendum honorem quam ignominiam, ad desiderandam vitam longam quam brevem, ubi æquale fuerit servitium Dei Domini nostri, et salus animæ meæ* [*æqualis*] *: itemque, ut nec pro omnibus rebus creatis, neque eo quod mihi vitam auferrent,* in deliberationem veniam *committendi aliquod veniale peccatum.*

Tertius est Modus humilitatis absolutissimæ, ut priores duos jam adeptus, etiamsi nullo superaddito laus Dei par foret, ad majorem tamen imitationem Christi, eligam

Tertia est humilitas perfectissima, *scilicet, quando, includendo primam et secundam,* ubi *æqualis fuerit laus* et gloria divinæ Majestatis (77), *ad imitandum* [*magis*]

(77) *Ubi æqualis fuerit etc.*—Antiqua versio *ms.* habet : *modo æquale servitium et par gloria Dei Domini nostri contingat.* In versione vulgata, illa *etiamsi—tamen*—in expositione hujus tertii Modi humilitatis, simplicissimæ perspicuitati officiunt. Aliquomodo etiam sensus lædi videtur: nisi forte *æqualis gloria Dei* sensu strictiori sumatur, cum relatione ad duos Modos præcedentes, scilicet ut sit : *etiamsi nec peccatum mortale, nec veniale* incurreretur. Alias enim, ubi major imitatio Christi, ibi necessario etiam major Dei gloria, non jam *æqualis.* Ceterum non aliter esse intelligendum, quam : SI *æqualis fuerit etc.*, evidens est etiam ex ultimis verbis S. P., quibus hanc materiam concludit : SI, inquit, *æquale aut majus etc.* Hæc ergo tertia humilitas eligit actu paupertatem et opprobria, *dummodo* major Dei gloria non exigat, ut divitias et honores retineam vel admittam. Nam et hoc in particularibus casibus occurrere potest. Sic autem rectius dici videtur, quam : *etiamsi* major Dei gloria non exigat, ut paupertatem et opprobria amplectar. Porro antithesis in autographo disjuncta : *paupertatem cum Christo paupere, quam divitias etc*, addito in unaquaque singillatim exemplo Christi Domini, longe majorem habet efficaciam et unctionem.

Exemplo illustrari tres humilitatis Modos operæ pretium fuerit. Sit ergo sequens :

Læsus sit aliquis graviter in fortunis suis vel in honore.

Primo humilitatis Modo—nolet ullo pacto jus suum vindicare, si absque *peccato mortali* id consequi non possit.

Secundo humilitatis Modo—neque *veniale* volet committere, ut jus suum prosequeretur.

Ubi vero possit illud vindicare *absque ullo peccato ;*

Tertio humilitatis Modo—damna sua lucra putabit in Christo, infamiam honorem ; nec vindicabit, sed tacens et gaudens in Domino feret, *dummodo gloria Dei æqualis sit,* i. e. dummodo nec officii ratio, neque ulla alia obligatio, neque alia justa consideratio postulet, ut jus suum prosequatur.—Talis obligatio si existat, jam *non erit æqualis gloria Dei ;* itaque defendet se legitime, nec propterea violabit propositum *tertii Modi humilitatis,* sancta hæc sensa servans in corde suo, animumque ita dispositum gerens, ut, si forte, ut non raro accidit, justa defensio effectu careat, non modo patienter ferat, sed *duplici* honore se dignatum in Christo et cum Christo gratuletur.

Ceterum, ut hoc obiter moneam, primus et secundus humilitatis Modi perfectam complectuntur *indifferentiam,* et carnis, sensuum, et amoris proprii ac mundani *rebellionis* impugnationem omnimodam supponunt : tertius hic neque *indifferentia,*

potius cum eo paupere, spreto, et illuso, pauperiem, contemptum, et insipientiæ titulum amplecti, quam opes, honores, et sapientiæ æstimationem.

Porro ad gradum hunc humilitatis attingendum, magnum afferet compendium, triplicis colloquii præcedentis de Vexillis usus, per quod suppliciter poscamus (si divinæ placeat Benignitati) ad talem perduci Electionem, sive major, sive æqualis obsequii mei erga Deum, et gloriæ divinæ proventus subsit.

Christum Dominum nostrum, utque ei magis actu similis fiam, volo et eligo magis paupertatem cum Christo paupere, quam divitias; opprobria cum Christo pleno opprobriis, quam honores; et magis desidero æstimari vanus [*insipiens, inutilis*] et stultus pro Christo, qui prior habitus fuit pro tali, quam [*æstimari*] *sapiens ac prudens in hoc mundo.*

Itaque pro eo, qui desiderat hanc tertiam humilitatem (78) obtinere, *multum* [*ad hoc*] *prodest, facere tria colloquia* de Binariis [*Classibus*] (79) *jam dicta* [*v. dictis*], *petendo, ut Dominus noster* velit ipsum eligere ad hanc tertiam, majorem et meliorem humilitatem, quo magis eum imitetur, ac [*melius ei*] serviat, si [*v.* dummodo] *æquale aut majus fuerit servitium, et* [*æqualis aut major*] *laus divinæ suæ Majestatis.*

neque impugnatione *rebellionis* contentus est, sed omnino in omnibus *agere contra* naturæ inclinationem docet, idque *pure ob majorem Christi imitationem ac similitudinem;* itaque castissimum continet amorem Christi Regis, et in hoc amore totus fundatur; ac mirifice cohæret cum exercitio de Regno Christi, quod est veluti Fundamentum Exercitiorum post primam hebdomadam, ut suo loco notavimus. Vide ibi Notam ad tertium punctum applicationis, n. 5.

(78) *Qui desiderat etc.*—Ex autographo, non omnibus promiscue, sed iis, *qui desiderant* ad tam perfectam humilitatem pertingere, qui scilicet Christi Regis sui amore succensi, et hujus tantæ perfectionis pulchritudine capti, ad eam consequendam anhelant, qui, uno verbo, *insignes esse volunt* in Christi servitio, prout in contemplatione de Regno Christi dictum est; his medium hoc triplicis colloquii proponitur. Donum enim est singulare, *datum* vere *optimum*, *donum perfectum*, quod *desursum est*, nec nisi multa et humili prece obtinendum: ita tamen, ut oratio hæc, petitio, postulatio per triplex colloquium *multum* quidem *juvet*, nec tamen sola sufficiat, nisi nostra etiam exercitatio, et generosa nostri victoria accedat. Eos porro, qui ad præclaram hanc humilitatem perduci vere *desiderant*, meminisse necesse est, tertium hunc Modum supponere primum et secundum, ut S. P. N. clare enuntiat; ne qui, absque serio studio assequendi et inviolabiliter servandi primum et secundum, ad tertium adspiret, vel potius adspirare sibi videatur, vane sibi blandiatur, seque ipse illudat.

(79) *Tria colloquia de Binariis.*—Vid. notam 70. supra, ubi indicatur, cur potius ad tria colloquia de *Binariis* seu *Classibus*, quam ad ea de Vexillis, S. P. nos remittat.

PRÆLUDIUM

ad Electionem faciendam.

Ad bene quippiam eligendum, nostræ sunt partes, ut oculo puro ac simplici spectemus, quorsum fuerimus creati, nimirum ad laudem Dei, et salutem nostram. Quapropter eligenda sunt ea tantum, quæ conducunt ad dictum finem: cum ubique fini medium, non medio finis habeat subordinari. Unde errant, qui uxorem ducere primitus, aut Ecclesiasticum munus seu beneficium adipisci statuunt, atque ita demum Deo postea inservire, utentes præpostere fine ac medio, nec ad Deum tendentes recta, sed oblique ipsum ad perversa vota sua pertrahere conantes. Atqui e contrario plane agendum est, proposito primùm divino cultu, tamquam fine nostro, et electo deinceps Conjugio, vel Sacerdotio, ceterisque rebus omnibus, quatenus expedit, ad præfixum finem ordinatis. Idcirco nihil movere nos debet, ad mediis quibusvis utendum, aut supersedendum, nisi habita in primis tam divinæ laudis, quam nostræ salutis, certa ratione.

PRÆAMBULUM

ad Electionem faciendam.

In omni bona Electione (80), *quantum est ex parte nostra, oculus intentionis nostræ debet esse simplex,* unice *spectando finem, ad quem creatus sum, scilicet, ad laudem Dei Domini nostri, et salutem animæ meæ: quapropter quidquid ego eligam, debet esse* ad hoc [*s. ad hoc dirigi*] ut *me juvet ad finem, ob quem creatus sum; non ordinando neque trahendo finem ad medium, sed medium ad finem: sicut accidit, ut multi eligant* primo *uxorem ducere, id quod est medium, et* secundario *in statu conjugali Deo Domino nostro servire, quod,* [*scil.*] *servire Deo, est finis. Similiter sunt alii, qui* primo *volunt habere beneficia* [*Ecclesiastica*], *ac* postea *servire Deo in illis. Itaque hi non recta tendunt ad Deum, sed volunt ut Deus recta veniat ad ipsorum inordinatas affectiones, et consequenter* ex fine faciunt medium, et ex medio finem; *ita ut, quod* priori loco *assumere deberent,* posteriore loco *assumant.* Primum *enim debemus pro objecto ponere, velle* [*nos*] *servire Deo, id quod est finis; et* secundario *beneficium assumere, vel uxorem ducere, si id* magis *mihi conveniat; id quod est medium ad finem.* Nihil *ergo debet me movere ad hæc vel illa media assumenda, aut ad ea relinquenda, nisi* solum *servitium et laus Dei Domini nostri, et salus æterna animæ meæ.*

(80) *In omni bona Electione etc.*—Totum hoc præambulum, seu præludium, ad Electionem faciendam, ex autographo simplicius est, clarius, efficacius ad scopum a S. P. N. intentum, quam in vulgata versione.

Introductio ad eligendarum rerum notitiam, complectens quatuor puncta, et adnotatiunculam unam.

Primum punctum est, quod res omnes, quæ sub Electionem cadunt, necessario bonæ esse debent ex seipsis, aut certe non malæ, nec nisi consonæ institutis orthodoxæ Matris Ecclesiæ.

Secundum, quod genera duo rerum Electioni quadrant. Nam quarumdam Electio immutabilis est, ut Ordinis Sacerdotalis, et Matrimonii: aliarum vero mutari potest, sicut redituum Ecclesiasticorum, vel sæcularium, quos recipi et relinqui ex causa fas est.

Tertium, quod circa ea, de quibus facta jam sit Electio immutabilis, nihil superest eligendum; sed advertendum est, quod si quis improvide, nec sine obliquis affectionibus aliquid elegerit, quod non liceat retractare, reliquum est, ubi eum cœperit pœnitere facti, Electionis damnum probitate vitæ, et operum solertia pensare: resilire autem nullo pacto decet, quamvis Electio istiusmodi non videatur vocatio divina esse, utpote obliqua atque inconsulta. Qua in re non pauci errant, Electionem malam et obliquam pro divina vocatione reputantes, cum hæc semper pura et clara sit, non carnali ullo affectu, vel studio perverso mixta.

Quartum, quod, si quis debito modo et ordine, absque carnali mundanoque affectu quippiam elegit, quod mutari possit, non est cur violet Electionem talem, sed

Ad accipiendam notitiam, quibus de rebus fieri debet Electio [*proponitur sequens consideratio*], *et continet in se quatuor puncta, et notam unam.*

Primum punctum, necessarium est, ut omnia, de quibus volumus Electionem facere, *sint indifferentia, aut bona in se, quæque militent intra sanctam Matrem Ecclesiam Hierarchicam, et non* mala, neque huic [*Ecclesiæ*] repugnantia.

Secundum, sunt quædam, quæ cadunt sub Electionem immutabilem; qualia sunt Sacerdotium, Matrimonium, etc: sunt alia, quæ cadunt sub Electionem mutabilem; cujusmodi est, accipere beneficia [*Ecclesiastica*], *vel ea relinquere, accipere bona temporalia, vel ea* abjicere.

Tertium, in Electione immutabili, quæ jam semel facta est [*executioni mandata*], *non est amplius quod eligatur;* quia non potest dissolvi, sicut est Matrimonium, Sacerdotium *etc. Hoc tantum advertendum est, ut si* [*quis*] *non fecit Electionem* debite et ordinate, *absque affectionibus* inordinatis, [*hujus erroris*] pœnitens [*s. eum pœniteat, et*] *procuret* bonam vitam agere *in sua Electione; quæ Electio non videtur esse* [*fuisse*] *vocatio divina, cum sit* [*fuerit*] *Electio* inordinata *et obliqua: quemadmodum multi in hoc errant, facientes* [*fingentes sibi*] *ex obliqua vel ex mala Electione vocationem divinam: quia* omnis *vocatio divina est semper pura et munda, sine admixtione carnis, neque* alterius cujusquam affectionis inordinatæ.

Quartum, si quis Electionem fecit debite et ordinate rerum, quæ sunt sub Electione mutabili, et non accedendo [*non adhærendo*] *ad carnem, neque ad mundum, non est cur*

potius ut in ea magis proficiat, adniti debet.

Notandum autem est, quod si Electio rerum hujusmodi mutabilium, non ita recte atque sincere processerit, eam expedit corrigere, ut fructus uberior, et Deo gratior produci possit.

denuo faciat *Electionem, sed in illa* [*statuat*] perfectum se reddere quantum possit.

Nota : advertendum est, quod si talis Electio mutabilis non fuit facta sincera et bene ordinata, tunc expedit Electionem debite facere [*instituere*], si quis desideret (81) *ut* ex se *proveniant fructus* insignes et valde grati *Deo Domino nostro.*

De tempore triplici ad Electiones recte faciendas magis opportuno.

Tria tempora ad faciendam sanam et bonam *Electionem in unoquoque ex illis.*

Tempus primum erit, quando voluntatem divina virtus sic impellit, ut omnis dubitatio, imo etiam dubitandi facultas, animæ sublata sit, quo minus sequatur impulsionem talem : sicut legimus beato Paulo, et Matthæo, et aliis nonnullis, vocante Christo, accidisse.

Secundum est, quoties satis clarum, compertumque fit beneplacitum divinum, docente id aliquo

Primum tempus est, quando Deus Dominus noster ita movet et attrahit *voluntatem, ut, quin dubitet, nec dubitare possit talis anima* devota, *sequatur id quod* [*sibi*] *ostensum est, quemadmodum S. Paulus et S. Matthæus fecerunt in sequendo Christo Domino nostro.*

Secundum, quando sumitur [*percipitur*] multum (82) *claritatis et cognitionis* per experientiam con-

(81) *Si quis desideret ut ex se proveniant etc.—ex se*, i. e. ex vitæ suæ statu, ex omni vita sua.—Antiqua versio *ms.* sic habet : *tunc expedit facere Electionem debitam ei, qui expetit producere fructus notabiles, et gratos Deo Domino nostro.—Expedit —ei qui desideret.*—Res est consilii, non præcepti. *Si vis perfectus esse.*—Præterea notandum est, multos esse homines, quibus facultas eligendi nulla est, qui profecto si sua bona norint, non habent quod hac in parte cuiquam invideant. Sane beatus, cujus omnis vitæ ratio, omnes adeo actiones ita sunt determinatæ, necessitate, vel imperio, ut quid sibi agendum sit ne inquirere quidem debeat ! Hinc est scilicet, quod facilius et salvantur et sanctificantur pauperes quam divites, servi quam domini, et qui subsunt quam qui præsunt ; quia præter alia multa commoda, minus illis est periculum errandi in *agnoscenda Dei erga se voluntate*, quippe quæ ipsis jam ipso facto conditionis suæ satis est manifesta. Alii multa consideratione sæpe vix eo pertingunt, quo simplices illi et humiles Christiani, et minimi in hoc mundo, quasi aliena manu ducti nec ipsi advertentes, perveniunt ; illi speculativi, hi practici. —Ceterum cui facultas est eligendi, et ardens salutis et perfectionis desiderium, quanto gravius est Electionis negotium, eo illud studiosius et generosiore animo aggrediatur, quo *fructus ex se insignes* ad Dei gloriam majorem producat.

(82) *Multum.*—Ita ex autographo. Sic etiam antiqua versio *ms.* habet : *multum claritatis et cognitionis.*—Quod hoc loco habet vulgata versio : *docente id aliquo consolationum... experimento*, *τὸ aliquo* deest in autographo : neque enim existimandum est unum alterumve solum consolationis vel desolationis experimentum sufficere posse. Frequens requiritur hujusmodi experimentum, ut ex eo *multum* habeatur *claritatis* et *cognitionis* ad Electionem prudentem concludendam in hoc secundo tempore. S. P. etiam non dicit *experimentum*, quod vel unicum dici potest, sed *experientiam*, quæ plura experimenta facta seu habita esse supponit.

consolationum vel diversorum spirituum prævio experimento.

Tertium est, quando per animi tranquillitatem aliquis, considerato fine, ad quem conditus est (ad Dei gloriam scilicet, et salutem suam), eligit certum vitæ genus intra Ecclesiæ Catholicæ limites constitutum, per quod ceu medium, commodius, securiusque ad suum finem tendat.

Porro tranquillitas ea tunc noscitur adesse, quotiescumque anima nullis agitata variis spiritibus, vires naturales suas libere exercet.

Itaque nisi primi vel secundi temporis beneficio Electio contingat, superest ad tertium recursus, duobus Modis sequentibus distinctum.

solationum et desolationum, *et per experientiam discretionis diversorum spirituum.*

Tertium tempus est tranquillum, [*quando*] *considerans* [*quis*] primo, *ad quid natus sit homo, scilicet ad laudandum Deum Dominum nostrum et ad salvandum animam suam:* et hoc desiderans, *eligit ut medium* [*ad hunc finem*] *vitam aliquam, seu statum intra limites Ecclesiæ, ut* [*eo*] *juvetur in servitio Domini sui, et salvatione animæ suæ.*

Dixi tempus tranquillum, *quando anima* non agitatur *diversis spiritibus*, et *potentiis suis naturalibus utitur libere* et tranquille.

Si in primo vel secundo tempore non fit Electio, sequuntur circa hoc tertium tempus duo Modi ad illam faciendam.

Modus prior sanæ bonæque Electionis faciendæ sex constans punctis.

Primus Modus ad faciendam sanam et bonam Electionem continet in se sex puncta.

Punctum primum erit, proferre in medium rem deliberandam, ut de officio, vel beneficio, acceptandumne an potius rejiciendum sit; et ita de ceteris rebus, quæ ad mutabilem Electionem spectant.

Primum punctum est, proponere [*mihi*] *ante oculos rem, super qua volo facere Electionem, verbi gratia, officium, vel beneficium, quod acceptandum sit, vel relinquendum, vel aliam rem quamcumque* (83), *quæ cadat sub Electionem mutabilem.*

(83) *Vel aliam rem quamcumque.*—Ex his verbis patet, regulas istas ad faciendam bonam Electionem, non restringi ad solam Electionem status, sed ad alia *quæcumque*, quæ in deliberationem venire possunt, pertinere. Et vero, uterque *Modus*, quem hoc loco S. P. accuratissime tradit, omni homini spirituali suæque perfectionis studioso, maxime vero Superioribus religiosis, familiaris esse debet, ut *ad* MAJOREM *Dei gloriam* se suaque ac suos recte dirigant. Novimus etiam Sanctum Parentem hisce Electionis modis perpetuo usum fuisse, cum Constitutiones Societatis conscriberet, itemque cum de negotiis gravioribus deliberaret. Præclara habemus exempla hujusmodi deliberationum in Historia Societatis, v. g. P. I. Lib. 2. n. 59. et seqq., ubi describitur, qua ratione inter primos Patres per Electionis modum disceptatum sit, essentne obedientiæ vinculo inter se conjungendi, necne; cujus quidem deliberationis documentum egregium exstat, ab omnibus illis Patribus subscriptum, quod miro plane modo post Societatis cladem repertum, ac Domui nostræ restitutum, in Sancti Patris sacello asservatur ac visitur.

Secundum est, adducto ante oculos creationis meæ fine, in hoc consistente, ut cum Dei laude salvus fiam, in neutram declinare partem amplectendæ vel repudiandæ rei controversæ : quin potius velut in medio quodam interstitio et æquilibrio subsistere, parato interim animo, ut in eam illico partem totus ferar, quam novero divinæ gloriæ et saluti meæ fore aptiorem.

Tertium, obsecrare Dei clementiam, ut dignetur mentem instruere, et impellere voluntatem, quocumque potius mihi tendendum sit, adhibito nihilo secius pio fidelique intellectus mei ratiocinio: per quod apprehensa et probata

Secundum, necesse est tenere pro objecto *finem ob quem creatus sum, qui est, ut laudem Deum Dominum nostrum, et* salvem *animam meam; et* simul (84) invenire [*sentire*] me indifferentem, sine affectione ulla inordinata : *ita ut non sim magis inclinatus* neque affectus [*magis*] *ad acceptandam rem propositam, quam ad eam relinquendam, neque magis ad relinquendam illam, quam ad acceptandam ;* sed ut me inveniam [*habeam*] *veluti in stilo stateræ* [*in æquilibrio*], *ad sequendum id quod* sensero *esse magis in gloriam et laudem Dei Domini nostri, et salvationem animæ meæ.*

Tertium, petere a Deo Domino nostro, ut velit movere voluntatem meam, et ponere in anima mea (85) *id quod ego facere debeo circa rem propositam,* quod magis sit in laudem et gloriam suam, *discurrendo* [*i,e. ut discurram*] *bene et fideliter*

(84) *Et simul.*—Ita autographum, literaliter : *cum hoc;* quod etiam intelligi posset : *hoc posito*, *proinde.* Antiqua versio *ms.* sic habet : *quin etiam oportet me esse indifferentem.* Duo distincte in hoc puncto requiruntur tanquam *præambula*, simulque conditiones omnino necessariæ, sine quibus scilicet nulla spes esse potest bonæ Electionis : 1. proponere finem : 2. indifferentem se habere ad media.—Notandum autem, hoc loco dici, non ut in Fundamento : *reddere* seu *facere* me *indifferentem*, sed : *habere*, seu ut proprie sonat autographum : *invenire me indifferentem.* Hic enim conatus acquirendæ indifferentiæ non sufficit : sed ipsa indifferentia prærequiritur ad Electionem recte faciendam.

(85) *Ponere in anima mea.*—Antiqua versio *ms.* habet : *suggerere animæ meæ.*—Tamen illud : *ponere in anima mea*, mira simplicitate sua se commendat ; nec solum significat *suggerere*, seu indicare *intellectui*, sed etiam *inducere voluntatem*, scilicet, efficere ut res aliqua *sit in anima*, id est, ut tota anima, intellectu simul et voluntate, rem complectatur.—Atque explicat S. P. mentem suam in sequentibus : *discurrendo et eligendo*, seu, *ut discurram et eligam.*—Scilicet petenda est gratia duplex, ut alias passim S. P. docet ; nempe, gratia *illustrationis*, ut bene ac fideliter intellectu *discurram*, seu ratiociner, et gratia *piæ motionis*, ut voluntate *eligam*, quod melius esse cognovero.—*Secundum Dei voluntatem*, nec solum secundum ejus *voluntatem*, sed et secundum ejus *beneplacitum;* quod est de majori perfectione.—Fortasse etiam notatu indignum non est, quod cum vulgata versio dicat : *mentem instruere et impellere voluntatem;* autographum ordine inverso habeat : *movere voluntatem meam et ponere in anima mea*, vel *suggerere animæ meæ.* Cur ita S. P. ? Fortasse, quia pia *voluntatis motio*, non solum necessaria est *ad eligendum*, quod per *illustrationem* cognovero ; sed etiam ipsum *intellectus discursum præcedere* debet. Nisi enim voluntas pie mota sit, applicatio intellectus nec serio fiet, nec recte.

Dei voluntate, ad Electionem ferar.

intellectu meo, et eligendo [et ut eligam] conformiter ad suam sanctissimam et beneplacentem *voluntatem.*

Quartum, perpendere quot tandem commoda vel adminicula mihi ad finem meum prosequendum accedent ex tali officio vel beneficio suscepto: quot rursum ex eodem incommoda et pericula impendent: præterea, quot per oppositum, omisso illo, tam commoda et adminicula, quam discrimina et damna possim expectare.

Quartum, considerare ratiocinando, *quot commoda vel utilitates mihi proveniant, si habeam officium vel beneficium propositum, ad* solam laudem Dei Domini nostri, et salutem animæ meæ (86), *et e contrario considerare similiter incommoda et pericula, quæ sint in eo habendo: tantumdem faciendo in secunda parte, scilicet, videre commoda et utilitates in eo non tenendo; et similiter e contrario, incommoda et pericula in eo item non tenendo.*

Quintum, his præmissis, ratiocinari in utramque partem, et juxta ipsius rationis dictamen, seposito carnis appetitu omni, Electionem concludere.

Quintum, postquam, ita discurri et ratiocinatus sum in omnes partes super re proposita, videre quam in partem ratio magis se inclinet: *et ita secundum majorem motionem rationalem, et non [secundum] motionem ullam sensualem, debet fieri deliberatio super re proposita.*

Sextum, Electione facta, ad orandum cito prosilire, et illam offerre Deo perfecte demum, si ei placeat, recipiendam et stabiliendam.

Sextum, facta tali Electione, seu deliberatione, debet is qui eam fecit, ire multa cum diligentia *ad orationem* ante conspectum Dei Domini nostri, *et offerre illi talem Electionem,* ut divina sua Majestas velit illam recipere et confirmare (87), si majus ejusdem servitium et laus fuerit.

(86) *Ad solam laudem etc.*—Repetitur semper distincte et inculcatur, nihil aliud nisi *solam* Dei laudem et animæ salutem præ oculis habendum esse in inquirendis, considerandis, ponderandis commodis vel incommodis etc.; ita scilicet, ut nonnisi eorum commodorum vel incommodorum ratio habeatur, quæ juvent vel impediant AD LAUDEM DEI, ET SALUTEM ANIMÆ, nec alia quæcumque spectentur commoda, vel incommoda, nisi quatenus forte ad FINEM CREATIONIS nostræ referantur. Quod enim aliquid vel placeat naturæ, vel displiceat, commodum sit sensui, vel incommodum, per se quidem ad hanc deliberationem nihil refert.

(87) *Ut divina sua Majestas..., si...* Hæc ultima conditio etiam nunc apponitur; quia, quamtumvis diligenter discussa res fuerit, potest tamen surrepsisse error aut deceptio.

Modus posterior bene eligendi in regulas quatuor et annotationem unam distributus.

Regula prima, quod, cum oporteat per affectum ex Dei amore cœlitus infusum fieri Electionem, eligentem convenit persentiscere in seipso, quod quidquid affectionis (sive multum sive modicum sit) erga rem electam tenet, ex solius Dei amore et intuitu proficiscatur.

Secunda (*) est, considerare, si quis mihi vir amicissimus, cui nihil non perfectionis inesse cupiam, occurreret dubius super Electione hujusmodi, quidnam ego illi decernendum maxime essem consulturus. Quo animadverso, agendum et mihi ducam, ut suaderem alteri.

Tertia, mecum insuper reputare, si mors ingrueret, quem me mallem observasse modum in præsenti deliberatione. Juxta hunc igitur eligendum nunc esse facile intelligam.

Secundus Modus ad faciendam sanam et bonam Electionem continet in se quatuor regulas et unam notam.

Prima [*regula*] *est, ut ille amor, qui me movet, et me eligere facit rem talem, descendat desursum ex amore Dei: ita ut ille qui eligit, sentiat* primum *in se, quod ille amor, quem plus aut minus habet erga rem* quam eligit, *sit unice propter suum Creatorem ac Dominum.*

Secunda, spectare [*proponere mihi*] *hominem aliquem,* quem nunquam viderim, neque cognoverim (88), *et desiderando ejus omnem perfectionem, considerare quid ego illi dicerem faciendum et eligendum ad majorem gloriam Dei Domini nostri, et majorem perfectionem animæ suæ: et faciendo similiter* [*pro me ipso*], *servare regulam quam pro altero pono.*

Tertia, considerare, ac si essem in articulo mortis, formam ac mensuram quam tunc vellem tenuisse in modo præsentis Electionis: et regulando me secundum illam [*formam*], *faciam* [*ita*] omnino (89) *meam determinationem.*

(*) *In Modo secundo bene eligendi. In secunda regula:* Secunda est, considerare, etc. *usque ad finem; clarius ita verti potest ex autographo:* Secunda est, considerare, si quis mihi vir antea ignotus, et numquam plane visus, cui tamen nihil non perfectionis inesse cupiam, occurreret dubius super Electione hujusmodi, quidnam ego illi faciendum et eligendum ad majorem Dei gloriam, et majorem animæ illius perfectionem essem consulturus: quo animadverso, id mihi agendum ducam, quod alteri suaderem.

---

(88) *Quem numquam viderim, neque cognoverim.*—Ita ex autographo, vel: *antea ignotus et nunquam plane visus,* ut habet lectio vulgata correcta. Revera enim, quod illa habebat *amicissimus,* deliberantem periculo *affectionis humanæ* exponit, quæ omnino abesse debet; in *ignoto* contra ac *numquam plane viso* facilius desiderari *omnis perfectio* puro animo potest, absque admixtione ullius humanæ affectionis.

(89) *Omnino.*—Ex autographo *in omnibus.*—*Faciam* autem, in autographo non est futuri temporis, sed præsentis conjunctivi, ut sensus sit : *faciam necesse est.*

Quarta, prospicere non minus, quando pro tribunali sistar judicandus, quo me consilio hac in re usum esse vellem. Quo agnito nunc utar, ut eo tempore magis sim securus.

Quarta, attendendo et considerando qualem me inventurus sim [*quo animo sim futurus*] *in die Judicii, cogitare quomodo tunc vellem deliberasse circa rem præsentem, et regulam quam tunc vellem tenuisse, eamdem nunc assumere, ut tunc* me inveniam [*sim*] cum plena voluptate et gaudio.

Adnotandum est postremo, quod hisce regulis quatuor propter salutem meam et animi quietem accurate servatis, debeo juxta ultimum punctum Modi præcedentis, Electionem ipsam definire, et offerre Deo comprobandam.

Assumptis regulis supradictis ad meam salutem et quietem æternam, *faciam meam Electionem et oblationem Deo Domino nostro, juxta sextum punctum primi Modi faciendi Electionem.*

De Emendatione seu Reformatione circa vitæ statum cuivis facienda.

Ad emendandam et *reformandam propriam* vitam et statum.

In primis illud est advertendum, quod si quis vel Matrimonio vel officio dignitatis Ecclesiasticæ sit adstrictus (de temporalium vero bonorum quantitate, magna an parva sit, non refert), unde ipsi non vacet aut parum libeat circa mutabilium rerum Electiones versari; operæ pretium est, earum loco methodum ei tradi, seu formulam aliquam, ex qua vitam suam et statum proprium possit emendare.

Debet igitur, quisquis ejusmodi conditionem sortitus est, ut finem creationis et vitæ suæ recte statuat ac sequatur, per Exercitia supradicta et Electionum Modos attendere, atque ruminando sedulo colligere, quam amplam domum et familiam æquum sit se habere: quibus eam modis tractare et administrare conveniat: quibus instruere verbis et exemplis: quan-

Advertendum est, quod circa eos, qui constituti sunt in Prælatura vel in Matrimonio (*sive abundent multum bonis temporalibus, sive non*), *ubi non habent locum vel* valde promptam voluntatem (90) *faciendi Electionem rerum, quæ cadunt sub electionem mutabilem;* valde utile est *loco faciendi Electionem, dare* [*illis*] *formam et modum emendandi* et reformandi *propriam vitam et statum uniuscujusque illorum, scilicet* ponendo [*firmiter tenendo ante oculos*] creationem suam, vitam et statum, ad gloriam et laudem Dei Domini nostri, et salvationem animæ suæ propriæ: ut ad hunc finem veniat eumque assequatur, *debet* [*talis*] multum considerare *et ruminare per Exercitia, et Modos eligendi, prout declaratum est; quantum domum et familiam habere debeat; quomodo eam debeat*

(90) *Valde promptam voluntatem.*—Quia qui hanc non habeat, frustra grave ac difficile hoc Electionis negotium aggredietur.

tum præterea de possessis facultatibus sumptum facere liceat in usus proprios, sive domesticos: quid rursum pauperibus erogare, vel impendere piis operibus deceat; nihil affectando aliud, nec quærendo, nisi quod honorem Dei et salutem suam præstet.

Hoc enim unusquisque persuasum habeat, tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius et commodi proprii affectione sese abstraxerit.

regere et gubernare; *quomodo eam debeat docere verbo et exemplo; similiter de suis facultatibus, quantam* [*partem*] *debeat sumere pro sua familia et domo; et quantam ad dispensandum in pauperes et in alias res pias: non volendo, neque quærendo quidquam aliud, nisi* in omnibus et per omnia, majorem laudem et gloriam Dei Domini nostri. *Cogitet enim unusquisque, tantum se profectum facturum esse* in omnibus rebus spiritualibus, *quantum* exiverit (91) [*exuerit se*] *a proprio suo amore,* [*a propria*] voluntate, *et utilitate* [*commoditate propria*].

(91) *Exiverit.*—Ita proprie ex autographo. Antiqua versio *ms.* habet: *quantum expoliaverit se.*—Adverte diligenter hoc vitæ vere spiritualis ac solidæ virtutis acquirendæ axioma præcipuum. Observa et pondera relationem *tantum-quantum.* Denique magis magisque intellige, cur omnis horum Exercitiorum ratio, quod quidem ad praxin attinet, ad proprii amoris expugnationem, ad victoriam sui ipsius, tanquam ad finem proximum et immediatum, meditantem impellat. Quia scilicet, si fructum seu finem proximum Exercitiorum (*victoriam sui*) consequatur, ultimum etiam finem, (*gloriam Dei* suamque *salutem ac perfectionem*) attinget: et hunc quidem ultimum *tanto* copiosius et perfectius, *quanto* plenius et generosius illi primo exercendo se tradiderit.

TERTIA HEBDOMADA

PRIMA CONTEMPLATIO

fit (*) in media nocte, et continet orationem præparatoriam, tria præludia, sex puncta cum uno colloquio.

Oratio præparatoria eadem, quæ semper.

Præludium primum sumitur ex historia : quomodo Christus a Bethania misit Hierosolymam Discipulos duos ad parandam Cœnam, quo et ipse cum reliquis deinde profectus est ; ibique post agni Paschalis esum, et peractam Cœnam, pedes lavit omnibus, et sacrosanctum corpus ac sanguinem suum largitus est. Postremo sermonem ad eos habuit, post discessum Judæ, ipsum vendituri.

Secundum, ex compositione loci, considerando dictum iter asperum aut lene, breve aut longum, cum ceteris, quæ inesse poterant, circumstantiis: deinceps conspicando locum Cœnæ amplum vel angustum, vilem vel ornatum, et consimilia.

Tertium ex optatæ rei petitione, scilicet doloris, indignationis, et confusionis, eo quod ob peccata mea summus omnium Dominus tantis se tormentis ita objiciat.

Punctum primum, erit respicere

[*TERTIA HEBDOMADA*]

PRIMA CONTEMPLATIO

media nocte, est, quomodo Christus Dominus noster perrexit a Bethania versus Hierusalem, ad ultimam Cœnam inclusive. Infra [*inter Mysteria Vitæ Christi Domini nostri*]*; et continet in se orationem præparatoriam, tria præambula, sex puncta, et unum colloquium.*

Solita oratio præparatoria.

Primum præambulum est, adducere [*in mentem*] *historiam, quæ hic est, quomodo Christus Dominus noster a Bethania misit duos Discipulos in Hierusalem, ad parandam Cœnam; ac dein ipse venit ad illam cum ceteris Discipulis: et quomodo postquam comedit agnum Paschalem, et cœnavit, illis lavit pedes, deditque sanctissimum corpus suum, ac sanguinem* pretiosum *suis Discipulis; et fecit illis sermonem, postquam ivit Judas ad vendendum* Dominum suum.

Secundum, compositio, videndo locum. Hic erit, considerare viam a Bethania in Hierusalem, an lata, an angusta, an plana etc.; similiter locum Cœnæ, an amplus, an exiguus, an formæ hujus vel illius.

Tertium, petere id quod volo. Erit hic, [*petere*] *dolorem,* afflictionem, *et confusionem, eo quod ob mea peccata Dominus* eat *ad Passionem.*

Primum punctum est, videre per-

(*) *In tertia Hebdomada. In titulo primæ Contemplationis:* Prima contemplatio fit in media nocte, etc., *addatur ex autographo:* Prima contemplatio de Christi Domini nostri perfectione a Bethania in Hierusalem, et de gestis usque ad ultimam Cœnam inclusive, fit media nocte, et continet orationem præparatoriam.

cœnantes, et aliquid in usum meum adducere.

Secundum, eosdem audire, quid loquantur, et fructum inde decerpere.

Tertium, attendere quid agant, et per omnia proficere.

Quartum (*), advertere, quid jam inde Christus pati appetat, et incipiat, juxta historiam: unde incipiam et ipse dolorem, mœstitiam, et fletum mihi excitare, meque affligam similiter in subsequentibus.

Quintum, meditari quo se pacto abscondens Christi divinitas, adversarios suos, cum valeat, non perdat, sed pœnas adeo crudeles pati sinat humanitatem.

Sextum, cogitare, cum talia ferat pro peccatis meis, quid agere debeam aut pati ejus causa.

Colloquium ad Christum fiet, terminandum cum *Pater noster.*

In colloquiis est notandum (ut

sonas Cœnæ, et reflectendo in me ipsum procurare *fructum aliquem ex illis capere.*

Secundum, audire ea, quæ loquuntur, et similiter aliquem fructum ex his capere.

Tertium, spectare ea quæ faciunt, et fructum aliquem capere.

Quartum, considerare ea quæ Christus Dominus noster patitur in humanitate, vel pati vult, juxta tractum [*Passionis*] *quem quis contemplatur: et hic incipere magno nisu, et conari* [*excitare me*] *ad dolendum, tristandum et plangendum; et eodem modo* laborando [*s. conando*] *per cetera puncta quæ sequuntur.*

Quintum, considerare quomodo divinitas se abscondit, scilicet, *quomodo posset destruere inimicos suos, et id non facit, et quomodo sinit pati* sacratissimam *humanitatem tam crudelissime* [*i.e. tam supra modum crudeliter et atrociter*].

Sextum, considerare quomodo hæc omnia *patitur pro peccatis meis* etc.; *et quid debeo ego facere* et *pati pro illo* (1).

Terminare colloquio ad Christum Dominum nostrum, et in fine Pater noster.

Advertendum est, sicut superius

(*) *In quarto puncto:* Quartum, advertere, quid jam inde, etc., *ita vertendum ex autographo:* Quartum, advertere, quid Christus Dominus noster in humanitate patiatur, aut pati appetat, juxta punctum, quod meditandum suscipitur: unde incipiam et ipse maximo conatu dolorem, mœstitiam, et fletum mihi excitare; idemque curabo in sequentibus punctis.

---

(1) Animadvertendum hoc loco est, ut in Mysteriis secundæ hebdomadæ adnotavimus, punctis illis de *personis*, *verbis*, *actionibus*, non tam ordinem meditandi constitui, quam materiam (vid. notam n. 10. *de Incarn.*); ita tria postrema puncta, quæ in hac tertia hebdomada adjiciuntur, non sic intelligi debere, ut hæc omnino ad finem contemplationis cujusque reserventur, sed comitentur, ut ita dicam, *personarum*, *verborum*, et *actionum* considerationem; scilicet, ut hæc tria puncta in promptu habeamus in decursu totius contemplationis, et ad hæc reflectamus, tanquam aptissima ad fructum illum, qui hujus hebdomadæ proprius est, dolorem scilicet de pœnis Domini, colligendum.

supra ex parte jam exposuimus), quod agere convenit, et aliquid petere, juxta præsentis rei rationem, videlicet, prout sentio in me consolationem, vel perturbationem: prout virtutem unam vel alteram expeto: prout in hanc, vel illam partem de me statuere intendo: prout etiam de re, quam contemplor, tristari volo, vel lætari. Denique postulandum erit illud, quod circa rem certam aliquam maxime desidero, et unum dumtaxat colloquium poterit confici ad Christum Dominum: vel triplex, si devotio instiget, nempe ad Matrem, Filium, et Patrem, sicut traditum est in contemplatione secundæ hebdomadæ de tribus Classibus, cum sequente illic Annotatione.

et ex parte declaratum est, quod in colloquiis debemus ratiocinari et petere *juxta subjectam materiam, scilicet, prout me reperio* tentatum, *vel consolatum, et prout desidero habere unum virtutem vel alteram: prout volo disponere de me in unam partem, vel in alteram: prout volo dolere, vel gaudere de re quam contemplor: tandem petendo ea quæ magis efficaciter circa* res aliquas particulares *desidero. Et hoc modo potest* [*quis*] *facere unum solum colloquium ad Christum Dominum nostrum; vel si* materia, vel *devotio ipsum* [*ad hoc*] *moveat, potest facere* tria *colloquia*, unum *ad Matrem*, alterum *ad Filium*, tertium *ad Patrem, eadem forma, prout dictum est in secunda hebdomada, in* meditatione *de duobus Vexillis* (2) *cum Nota quæ sequitur post Binarios* [*Classes*] (3).

(2) *De duobus Vexillis.*—Ita omnino legendum censeo. In hispanico legitur quidem: *de los dos Binarios;* sed est evidenter mendum scriptoris: *Binarii* enim non *duo* sunt, sed *tres;* cumque mox recurrat mentio *Binariorum*, hoc loco S. Auctorem scripsisse *de las dos Banderas* vix aut ne vix quidem videtur posse dubitari.

De *Nota quæ sequitur post Binarios*, vide supra n. 69. in secunda hebd.

(3) In hac prima tertiæ hebdomadæ contemplatione S. Pater, ut patet, formam posuit in omnibus hujus hebdomadæ contemplationibus adhibendam. Eam brevius hoc loco proponit, propterea quod quæ ad personas, verba, actiones contemplandas pertinent, satis explicata fuere in primo Exercitio secundæ hebdomadæ. Itaque et nos ad illud Exercitium et ad Annotationes ibi positas, præsertim n. 16. remittimus. Cetera omnia perspicua sunt in ipso Libello, dummodo considerentur, ac diligenter ponderentur. Copiosa item doctrina de Colloquiorum usu, quæ hic traditur, non cursim legenda, aut leviter prætereunda: est enim longe utilissima; et si cum iis, quæ de eodem argumento habentur in fine primi Exercitii primæ hebdomadæ, conferantur, plena habebitur de colloquiis fructuose instituendis instructio, nobis omnibus, qui eorum usum quotidianum habere debemus, saltem in matutina meditatione peropportuna.

SECUNDA CONTEMPLATIO

in aurora, de rebus a Christo post Cœnam, et in Horto gestis.

Oratio præparatoria consueta semper.

Præludium primum est juxta historiam; quomodo Jesus Christus una cum undecim suis Apostolis descendit ex monte Sion, ubi fuerant cœnati: et transiens per vallem Josaphat, relictis ibi ex illis octo, aliis vero tribus in Horti parte, seorsum ipse digrediens, oravit ad sudorem usque sanguineum, iterata jam ter eadem ad Patrem suum oratione. Postea excitis Discipulis a somno, prostratis ad solam vocem, cum Juda per osculum prodente, adversariis: restituta deinceps, quam amputaverat Petrus, Malchi auricula, comprehensus tandem est, quasi nefarius aut latro quispiam, et per vallem illam ad Annæ domum primo tractus.

Secundum est, pro construendo loco, viam intueri declivem, planam, et arduam; item Hortum, certa magnitudine, figura, et habitudine depingendum.

Tertium, pro voti consecutione, poscere mœrorem, planctum, anxietatem, et ceteras id genus pœnas interiores, ut Christo patienti pro me compatiar.

Notanda simul hæc quatuor. Primum, quod post præparatoriam orationem, cum tribus præludiis secundi hujus Exercitii, eodem

SECUNDA CONTEMPLATIO

in aurora, erit [de rebus gestis] a Cœna ad Hortum inclusive.

Solita oratio præparatoria.

Primum præambulum est historia; et erit hic, quomodo Christus Dominus noster descendit cum suis undecim Discipulis ex monte Sion, ubi Cœnam fecit [fecerat], versus vallem Josaphat, relinquens octo ex illis in parte una vallis, et ceteros tres in Horti parte; et ponens se in oratione, *sudat sudorem* tamquam guttas sanguinis: *et postquam ter fecit orationem ad Patrem, et excitavit a somno tres suos Discipulos; et postquam ad vocem ejus ceciderunt inimici, et Juda eum osculante, et S. Petro abscindente auriculam Malcho, quam Christus loco suo restituit; cum comprehensus esset ut malefactor,* pertrahunt *illum per vallem* deorsum, *ac dein* per declivum sursum, *ad domum Annæ.*

Secundum est, videre locum. Erit hic, considerare viam a monte Sion ad vallem Josaphat, *et similiter Hortum, an latus, an longus, an hoc vel illo modo [situs].*

Tertium, petere id quod volo, quod est proprium petere in Passione, [*scilicet*] dolorem cum Christo doloribus pleno, confractionem *cum Christo* fracto [*viribus consternato*], lacrymas, pœnam internam de tanta pœna, quam Christus passus est pro me.

In hac secunda contemplatione, postquam posita [facta] est oratio præparatoria, cum tribus præambulis jam dictis, servabitur eadem for-

modo et ordine procedendum est per puncta, et per colloquium, ut in præcedente de Cœna peractum est. Adjiciendæ quoque erunt circa Missæ et Vesperarum tempus duæ repetitiones super una et altera dicta contemplatione. Ante cœnam vero, applicabuntur quinque sensus, præmissa ubique oratione præparatoria, cum tribus præludiis, oblatæ materiæ congruentibus, quemadmodum in hebdomada secunda satis descriptum est.

Secundum, quod habita ætatis, complexionis corporalis, ac dispositionis totius ratione, vel quinque, vel pauciora Exercitia, diebus singulis implebuntur.

Tertium, quod in hac tertia hebdomada, mutandæ sunt ex parte Additio secunda et sexta : siquidem (quod ad secundam spectat) ubi fuero experrectus præcogitans, quo tendam, et instantem contemplationem paululum delibans, interim dum surgo et accingor, adnitar simul ad tristitiam et dolorem, de tot ac tantis Christi pœnis, meipsum acriter incitare.

Quoad sextam vero, suffugiam potius quam quæram aut admittam jucundas cogitationes, licet alioqui utiles et sanctas, ut sunt de Resurrectione Christi et Gloria : pro quibus in meditanda ejus Passione, angores ac pœnas hauriam, ex frequenti eorum recordatione, quæ ab hora suæ Nativitatis ad exitum usque vitæ hujus, ipse perpessus est.

ma procedendi per puncta et colloquium, quæ habita fuit in prima contemplatione de Cœna ; et ad horam Missæ et Vesperarum fient duæ repetitiones super prima et secunda contemplatione; ac dein ante cœnam trahentur [ducentur] sensus super duas supradictas contemplationes, *semper præmittendo orationem præparatoriam, ac tria illa præambula, juxta subjectam materiam, eadem forma, ut dictum est ac declaratum in secunda hebdomada.*

Prout ætas, dispositio, et complexio juvat personam quæ exercetur, faciet singulis diebus quinque Exercitia, vel pauciora.

In hac tertia hebdomada, mutabuntur ex parte secunda et sexta Additio. Secunda erit, statim ac excitatus fuero [a somno], proponendo mihi quo vadam et ad quid, *resumens paululum contemplationem quam facere volo,* prout Mysterium fuerit (4), *adnitar, dum surgo, et me vestio, ad tristandum* et *dolendum de tanto dolore, et de* tanta pœna *Christi Domini nostri.*

Sexta mutabitur, non procurando adducere [non admittendo] cogitationes jucundas licet bonas et sanctas, ut sunt de Resurrectione et Paradiso ; sed imo inducendo me ipsum ad dolorem, et ad pœnam et afflictionem trahendo [ducendo] in memoriam frequenter ærumnas, labores, et dolores Christi Domini nostri, quos pertulit a puncto quo natus est, usque ad Mysterium Passionis, in quo nunc versor.

(4) *Prout Mysterium fuerit.*—Non est otiosum hoc incisum.—In omnibus enim Mysteriis est quidem concipiendus dolor, varius tamen pro dolorum Christi varietate ; in aliis enim Mysteriis dolores Christi interni, in aliis externi ; in aliis tristitia, desolatio ; in aliis ignominiæ ; in aliis cruciatus magis contemplandi veniunt. In Crucifixo vero simul omnia, in gradu summo.

Quartum, quod Examen particulare, circa tam Exercitiorum quam Additionum functionem, fiat ad eumdem modum, ut in hebdomada præcedente.

Examen particulare circa Exercitia, et Additiones præsentes, *fiet ita ut factum fuit in hebdomada præcedenti.*

In SECUNDA autem DIE

contemplatio alia succedet, noctu transigenda, de gestis in domo Annæ, ut narratur infra in Mysteriis Vitæ Christi: sub auroram vero de secutis rebus in domo Caiphæ: deinde repetitiones et usus sensuum, velut prius.

SECUNDA DIE

media nocte contemplatio erit [*de gestis*] ab Horto usque ad domum Annæ inclusive (5), *infra* [*Mysteria Jesu Christi Domini nostri*] *: et in aurora* a domo Annæ ad domum Caiphæ *inclusive, infra* [*ibid.*] *; et postea duæ solitæ repetitiones, et applicatio sensuum, eo modo quo jam dictum est.*

In TERTIA DIE

contemplabimur per noctem mediam, quomodo ductus est ad Pilatum Christus, et quid ibi actum, ut dicetur infra: diluculo vero, de iis quæ gesta sunt, transmisso Christo ad Herodem. Subdetur repetitionum et sensuum consuetus usus.

TERTIA DIE

media nocte, a domo Caiphæ ad Pilatum inclusive, *infra* [*Mysteria*] *: et in aurora* a Pilato ad Herodem inclusive, *ibid.; ac dein solitæ repetitiones et sensus, eadem forma, qua jam dictum est.*

DIE QUARTA

meditatio nocturna percurret historiam de reditu ab Herode usque ad mediam partem Mysteriorum, quæ apud Pilatum secuta sunt: reliquam vero partem circa lucem primam prosequemur. De repetitionibus quoque, et sensibus, pro consuetudine sit agendum.

QUARTA DIE

media nocte, ab Herode ad Pilatum, ibid., faciendo [*hoc Exercitium*] *et contemplando usque ad mediam partem Mysteriorum ejusdem domus Pilati: deinde in Exercitio,* [*quod fiet*] *in aurora, reliqua Mysteria quæ remanserunt ejusdem domus; et repetitiones, et sensus, ut dictum est.*

(5) *Ab Horto usque ad domum Annæ inclusive.*—Ita ex autographo, tum hoc loco, tum alibi passim, includuntur semper a S. P. N. in contemplatione laboriosa Domini *itinera*, dum ab uno loco ad alium, ab uno tribunali ad alterum pertrahitur, non sine gravissima pœna et ignominia, utraque merito diligenter contemplanda.

DIE QUINTA

sub noctis medium, de progressu ipso Passionis contemplabimur, a sententia Pilati usque ad Crucifixionem : sub auroram deinceps, ab elevatione crucis ad Christi usque expirationem : repetitiones, et sensuum exercitatio, ut supra.

QUINTA DIE

media nocte, a domo Pilati usque dum positus fuit in cruce [*s. crucifixus*], *infra, ibid.: et in aurora, ab elevatione ejus in cruce, usque dum expiravit, ibidem; et postea solitæ duæ repetitiones, et sensus.*

DIE SEXTA

noctu, quomodo mortuus Dominus, sublatus de cruce, et ad monumentum delatus est; primo mane, ex quo sepultus fuit, donec beata Virgo in domum aliquam se recepit.

SEXTA DIE

media nocte, a cruce, cum deponitur, usque ad monumentum exclusive, *ibidem: et in aurora,* a monumento inclusive usque ad domum, *in quam Domina nostra se recepit, postquam sepultus esset Filius ejus.*

DIE SEPTIMA

inter noctu et mane Passionem totam revolvemus. Postea repetitionum, et sensuum vice, per diem totum considerabimus, quam licebit frequentissime, quo pacto sanctissimum Jesu Christi corpus remanserit ab anima sejunctum : et ubinam, aut quomodo sepultum: item quæ fuerit beatæ Mariæ Matris solitudo, desolatio, qualis, et quanta afflictio : quam acerbus quoque Discipulorum mœror extiterit.

Subnotandum est, quod si cui libeat, meditandæ Christi Passioni diutius instare, contemplationes singulas debet absolvere cum paucioribus Mysteriis : ita ut prima solum comprehendat Cœnam, secunda Lotionem pedum, tertia Eucharistiæ sanctæ Institutionem, quarta Sermonem ibi subsecutum: et sic in ceteris agendum.

SEPTIMA DIE

contemplatio totius Passionis simul in Exercitio mediæ noctis, et auroræ; et duarum repetitionum ac sensuum loco, considerare per totam illam diem, quam poterit [*exercitans*] *frequentissime, quomodo corpus sacratissimum Christi Domini nostri remansit* solutum *et separatum ab anima; et ubi, et quomodo sepultum: item considerando solitudinem Dominæ nostræ cum tanto dolore et animi afflictione; deinde ex altera parte Discipulorum* [*etiam*] *solitudinem* [*et mœrorem*].

Notandum est, quod qui magis vult tempus producere [*diutius immorari*] *in Passione, debet assumere in quavis contemplatione pauciora Mysteria: scilicet, in prima contemplatione Cœnam solummodo, in secunda Lotionem pedum* [*discipulis factam*], *in tertia Sacramentum illis datum, in quarta Sermonem quem Christus illis fecit: et*

Ad hæc, trajecta tota Passione, licebit proximo post die iterare ejus dimidium, atque reliquum postridie : perendie rursus totam simul.

E contrario vero, si quis malit tempus succidere, contempletur de Cœna Domini per noctem, de Horto in aurora, de Annæ domo circa Missam, sub Vesperas de domo Caiphæ, de prætorio Pilati ante cœnam : et ita pergendo per dies singulos diversa Exercitia quinque implebuntur, utpote repetitionum ac sensuum usu prætermisso. Transcursa vero Passione, operæ pretium fuerit, eamdem simul totam, die unico revolvere, sive in unum tantum Exercitium congestam, sive distributam in plura, prout sibi fore conducibilius ille censuerit.

sic per ceteras contemplationes et Mysteria.

Item, post finitam Passionem, sumat uno die integro *mediam partem totius Passionis, et secundo die alteram partem ; et tertio die totam Passionem.*

E contrario, qui voluerit magis abbreviare [tempus] in Passione [contemplanda], assumat media nocte Cœnam, et in aurora Hortum, ad horam Missæ domum Annæ, ad horam Vesperarum domum Caiphæ, loco horæ ante cœnam [i.e. applicationis sensuum] domum Pilati: ita ut non faciendo repetitiones, neque applicationem sensuum, faciat quotidie quinque Exercitia distincta, et in quovis Exercitio [contempletur] distinctum Mysterium Christi Domini nostri ; et post finitam ita totam Passionem potest facere [contemplari] alio die totam Passionem simul in uno Exercitio, vel in diversis, prout magis sibi videbitur fructum percipere posse.

REGULÆ ALIQUOT

ad victum recte temperandum.

Prima est, quod a pane minus abstinendum sit, quam a reliquis alimentis : cum neque gulam adeo irritet, nec tentationi æque obnoxios nos reddat.

Secunda, quod circa potum attendenda sit magis abstinentia, quam circa panem : caute obser-

REGULÆ

ad ordinandum se *in posterum in victu* (1).

Prima Regula est, quod a pane convenit minus abstinere, quia non est cibus, super quem appetitus soleat tam inordinari *[tam inordinate ferri, modum excedere], aut ad quem tentatio insistat [adeo impellat], uti ad ceteros cibus.*

Secunda, circa potum videtur commodior [magis opportuna, necessaria magis] abstinentia, quam

(1) *Regulæ etc.*—Videntur hæ Regulæ a S. Patre hoc loco positæ, occasione primæ contemplationis hujus tertiæ hebdomadæ, *de Christi Domini Cœna* (Vid. Reg. 5.). Certe enim hæ Regulæ non magis ad hanc tertiam hebdomadam pertinent, quam ad totum Exercitiorum tempus, imo vero etiam ad omnem vitam nostram.

vando, quæ prosit mensura potus, ut sumatur semper: quæ rursum noceat, ut tollatur.

circa comestionem *panis: proinde multum debet considerari quid prosit,* ut admittatur (2), *et quid noceat, ut tollatur.*

Tertia, quod circa pulmenta et edulia potissimum abstinentiæ ratio versetur, cum per illa, tum appetitui ad peccandum, tum inimico ad tentandum, major subministretur occasio. Temperanda sunt igitur, vitandi excessus causa: quod fit dupliciter, dum vel cibis grossioribus vescimur atque assuescimus, vel dum parce delicatis utimur.

Tertia, circa obsonia servari debet maxima, et maxime integra abstinentia, quia tam appetitus ad inordinationem [*excedendum modum*], *quam* tentatio *ad* investigandum (3) [*ad excogitandas et quærendas lautitias*] *promptiores sunt in hac parte; itaque abstinentia in cibis, ad* inordinationem *vitandam, potest adhiberi duobus modis: primo, cum* [*quis*] *assuescat manducare cibos grossiores: altero, si delicatos* [*sumat*] *in parva quantitate.*

Quarta est, quod quanto plus de conveniente victu sibi quis ademerit (vitato interim valetudinis adversæ gravi periculo), tanto celerius mensuram cibi ac potus justam reperiet: tum quia, hoc modo melius se disponens, et obnixius tendens ad perfectionem, sentiet interdum quosdam cognitionis internæ radios, et consolatorios motus sibi cœlitus immissos, ex quibus facile poterit

Quarta, cavendo ne incidat in infirmitatem, *quanto plus quis subtraxerit de convenienti* [*victu*], *tanto citius perveniet ad* medium (4) *quod servare debet in manducando et bibendo;* [*idque*] *ob duas rationes: primo, quia sic* adjuvans sese *ac se disponens, sæpe magis sentiet internas cognitiones, consolationes, et divinas inspirationes, quibus ostendatur sibi* medium, *quod sibi conveniat; secundo,* [*quia*] *si persona*

Multæ ex his Regulis doctrinam continent, quæ licet hic applicata ad *victum* sit, generatim tamen ad omnes actiones et affectiones ordinandas utilissime transferri potest; v.g. ut ad gulam, ita ad superbiam, ad iram domandam, etc. Duo notantur a S. Patre, quæ ad inordinationem in victu stimulare hominem solent, quæque proinde observare docet et expugnare, *appetitus* naturalis, et dæmonis *tentatio* (Vid. Reg. I. 3. et ult.). Eadem vero in omni alia inordinatione observari possunt ac debent; et pleraque remedia, quæ hic præscribuntur a S. Patre, æque usui erunt in alia quacumque *appetitus* ac *tentationis* materia, præsertim ea quæ habentur a Reg. 5. usque ad finem.

(2) *Ut admittatur.*—Sane differt multum hæc expressio ab ea, quæ in vulgata versione habetur: *ut sumatur semper.* Nam, et *admittatur* minus dicit, quam *sumatur;* et *semper* abest in autographo.

(3) *Ad investigandum.*—Fortasse mendum est in textu hispanico, et pro *investigar* legendum *instigar*, quod certe sensum præbet planiorem. Antiqua versio *ms.* habet hoc loco: *insistere*, quod utique non respondet verbo hispanico *investigar*, bene vero *instigar.*—Similiter in prima Regula, pro *insista*, quod nunc habet textus hispanicus, omnino legendum videtur *incita*, quod idem est ac *instiga.*

(4) *Medium.*—Intellige ex autographo, *viam mediam*, inter excessum et defectum.—Notatu etiam dignissima est expressio illa: *adjuvans sese.*

rationem victus commodiorem discernere; tum quoniam si quis ita abstinendo se deprehenderit viribus imbecilliorem esse, quam ut ipsa Exercitia spiritualia peragere commode valeat, sic facile advertet, quam mensuram victus naturæ necessitas requirat.

Quinta, quod expedit inter comedendum imaginari, quasi videamus Jesum Christum Dominum nostrum vescentem cum suis Discipulis, observando quem teneat edendi, bibendi, respiciendi, et loquendi modum, eumque ad imitandum nobis proponendo. Usuveniet enim, ut occupato magis intellectu circa meditationem talem, quam circa corporalem cibum, discamus facilius victum moderari.

Sexta, quod, gratia varietatis, aliæ adhiberi possunt meditationes inter vescendum, ut sunt de Sanctorum vita, de pia quapiam doctrina, vel de aliquo spirituali negotio agendo: unde sic abstracta mente, cibus ipse et vescendi delectatio parum sentiatur.

Septima, quod cavendum sit præcipue, ne super sumendos cibos, animus quodammodo totus effundatur, et ne avide vescamur, aut festine: sed appetitui semper dominantes, tum mensuram victus, tum sumendi modum una temperemus.

videat se in tali abstinentia, nec tantis viribus corporis, nec dispositione, [*quæ sufficiant, vel aptum conservent*] *ad Exercitia spiritualia* [*peragenda*], *facile perveniet ad judicandum quid magis conveniat sustentationi corporis.*

Quinta, tempore quo quis cibum sumit, consideret ac si videat Christum Dominum nostrum cibum sumentem cum suis Apostolis, et quomodo bibat, et quomodo respiciat, et quomodo loquatur; et curet *eum imitari, ita ut præcipue intellectus occupetur in consideratione Domini nostri, et minus in sustentatione corporis, ut ita capiat majorem* methodum (5) *et ordinem circa modum, quo* se habere et gubernare *debeat.*

Sexta, alias, dum cibum sumit, potest aliam considerationem adhibere, vel de vita Sanctorum, vel de pia aliqua contemplatione, vel de aliquo negotio spirituali quod sibi agendum sit: quia attentione defixus in re tali, minus *sumet delectationis* et sensus *in cibo corporali.*

Septima, super omnia (6) *caveat, ne sit totus animus suus* intentus *in id quod comedit, neque in comedendo sit* festinus præ appetitu, *sed sit dominus* sui, *tam in modo comedendi, quam in quantitate quam sumit.*

(5) *Methodus.*—Hisp. *concierto*, quasi: harmonia. Antiqua versio *ms.* vertit *formam*. Notandum quod sequitur: *circa modum, quo se habere ac gubernare debeat*, quod latius patet, neque ad solam rationem *moderandi victus* pertinet; sed respondet propositæ considerationi, quomodo Christus non modo *manducet*, ac *bibat*, sed et quomodo *respiciat*, et *loquatur*. Et sane in conviviis non minori cura lingua et sensus ceteri custodiendi sunt, et ab inordinatione servandi, quam gustus.

(6) *Super omnia.*—Merito S. P. hac utitur emphasi: *Super omnia*. Id enim præcipuum, id *super omnia* cavendum, ne animus se effundat, sed sit dominus sui, nunquam sui impotens. Idemque in omni affectione præcipuum est, quo eniti per assiduam vigilantiam suique victoriam quisque virtutis cultor debet.

Octava est, quod plurimum conducit ad tollendam cibi potusque immoderantiam, si ante prandium aut cœnam, et quacumque hora nulla esuries sentitur, prævia deliberatione, victum proxime sumendum, definiamus ad mensuram certam, quam deinde nulla vel propria aviditate, vel instigatione inimici, numquam excedamus: sed potius vincendæ utriusque causa, de illa nonnihil etiam subducamus.

Octava (7), *ad tollendam* [*omnem*] inordinationem [*circa victum*], *multum juvat*, post *prandium, vel* post *cœnam, vel alia hora qua non sentiat appetitum comedendi, determinare secum pro prandio vel cœna proxime futura*, et ita consequenter quotidie, *quantitatem quam conveniat sumere, ultra quam neque ob appetitum quemcumque, neque ob tentationem* [*ullam*] *procedat: sed imo, ad magis vincendum* omnem *appetitum inordinatum, et tentationem inimici*, si tentatur ad plus comedendum, comedat minus.

(7) *Octava.*—Regula miræ sapientiæ, et ad omnem affectionem ordinandam utilissima. 1. *Tempore tranquillo prævidere* occasionem, qua inordinatio facilius possit accidere;—2. in antecessum *statuere, quid* in ea occasione *agendum sit*, ne tentationi succumbamus, scilicet proponere tentationi contraria;—3. quod si in occasione dein constituti acrius tentemur, etiam *plus agere* contra illam, *quam quod* prius *constitueramus.* Hoc scilicet est non solum *resistere* inimico, sed illum etiam *prosternere*, ut loquitur S. P. Ann. 13. inter 20. Hoc est *agere contra* sensualitatem, quod item plus est quam *resistere.* Vide de *Regno Chiisti* notam sub n. 5.

QUARTA HEBDOMADA

CONTEMPLATIO PRIMA

quomodo Jesus Dominus post Resurrectionem apparuit sanctæ Matri suæ, ut habetur infra in Mysteriis Vitæ Christi.

Oratio præparatoria juxta morem.

Præludium primum accipitur ab historia: quomodo postquam expiravit Dominus in cruce, sepulto (*) corpore, sed Divinitate semper sociato, ipse in anima, Divinitati quoque continue unita, descendit ad Inferos; ereptisque inde justorum animabus, rediens ad sepulchrum, corpus cum anima denuo univit, ac resurgens, demum apparuit beatæ Virgini Ma-

[*QUARTA HEBDOMADA*]

PRIMA CONTEMPLATIO

quomodo Christus Dominus noster apparuit Dominæ nostræ. Infra [*vid. inter Mysteria*].

Solita oratio præparatoria.

Primum (1) *præambulum est historia, quæ hic est: quomodo postquam Christus expiravit in cruce, et corpus remansit separatum ab anima, et cum illo semper unita Divinitas,* anima beata (2) *descendit ad Infernum, pariter unita cum Divinitate; unde eripiens animas justas* (3), *et veniens ad sepulchrum, et resurgens, apparuit benedictæ Matri suæ in corpore et anima.*

(*) *In prima Contemplatione quartæ hebdomadæ. In primo præludio:* Sepulto corpore: *ex autographo habetur:* Corpore ab anima separato; *vox enim illa* (sepulto) *non est, neque cohæret cum aliis.*

---

(1) Hoc præambulum diligenter consideretur: præbet enim copiosam contemplandi materiam circa personas, verba, opera, etc.; quæ alioqui in hac contemplatione, prout inter Mysteria proponitur, jejunior videri posset.

(2) *Anima beata.*— Notatu dignum est hoc epitheton *beata,* quod animæ apponitur in autographo. Et vero Christi anima momento, quo corporis soluta vinculis fuit, eodem perfecta ac plena beatitudine sibi debita perfrui cœpit. Quamquam enim propter unionem hypostaticam, et gloria corpori et beatitudo animæ Christi esset debita omnino ac propria, fuit tamen etiam in Christo *corpus mortale,* maxime in passione, vero sensu *animæ ergastulum,* ex quo hæc egressa statim in ipsa morte victrix plene ac perfecte glorificata est. Et procul dubio terræ motus ceteraque illa signa, quæ Christi mortem subsecuta sunt, non minus victoriæ hujus trophæa, quam luctus creaturarum ob extinctum Salvatorem indicia fuisse censenda sunt.

(3) *Animas justas.*—Omnes ac singulas participes facit triumphi et gloriæ, prout laborum participes olim extiterunt. (Ex *Regno Christi*). Quam multa hic se offerunt, quibus venturum Christum Patriarchæ et Prophetæ præfigurarunt, acta præclare ac tolerata, quæ nunc a triumphatore Christo sua obtinent præmia!—Quid vero in Virgine, quæ omnium maxime laborum ac dolorum fuit particeps?—Quale huic, quale illis solatium affert Christus? Ut in quinto puncto.

tri suæ vivus, ut pie ac verisimiliter credendum est.

Secundum, pro constructione loci, speculandum accipiet sepulchri situm, et beatæ Virginis domicilium, cujus formam, partes, et reliquam dispositionem, ut cellulam et oratorium, singillatim perscrutabimur.

Tertium, continebit gratiam petendam, ut scilicet immensum Christi, ac Matris gaudium participemus.

Punctum primum, secundum, ac tertium eadem hic erunt, quæ supra in contemplatione Cœnæ fuerunt exposita, id est considerare personas, verba, opera.

Secundum, compositio, videndo locum; quod hic erit, videre dispositionem sancti sepulchri, et locum seu domum Dominæ nostræ, respiciendo partes ejus in particulari: item cubiculum, oratorium, etc.

Tertium, petere id quod volo, et erit hic, petere gratiam (4) *ut læter et gaudeam* intense *de tanta* gloria *et* gaudio *Christi Domini nostri.*

Primum punctum, secundum, et tertium sint eadem solita, quæ habuimus in Cœna Christi Domini nostri.

(4) *Petere gratiam.*—Bene advertenda est gratia, quæ petenda dicitur. Est autem hæc: ut *lætemur* et *gaudeamus* idque *intense.* Qua vero de re gaudeamus? DE GLORIA ET GAUDIO CHRISTI DOMINI NOSTRI. Id quod in vulgata versione minus clare exprimitur illo verbo: *participemus.* Christum Dominum Regem ac Ducem nostrum, tam bene de nobis meritum, *gloria* et *gaudio* ineffabili fruentem contemplamur. Hæc nostræ lætitiæ vera ratio, *ex amore erga Christum Dominum,* qui amor purissimus atque sanctissimus hujus hebdomadæ præcipuus est fructus. Et vero contemplatio tantæ gloriæ Regis nostri, qui in hoc Mysterio apparet, qualis est, *gloria generis humani,* mirum in modum valet ad confirmandam in nobis et augendam æstimationem Ejus, et ad Ejus amorem in nobis magis magisque accendendum; itemque ad æstimationem et amorem laborum Ejus, et Crucis Ejus, per quam tanta parta est victoria et gloria. Unde hic *amor Christi,* quem præcipuum dicimus esse hujus hebdomadæ fructum, nequaquam sterilis est affectus, sed mire efficax ad confirmandos nos in proposito Illum sequendi et imitandi, et præcipue excitat *alacritatem* laborandi et patiendi, dum vivimus hanc mortalem vitam, ad exemplum et ex amore *talis ac tanti* Regis nostri.—Itaque possunt quidem et debent etiam hæc Mysteria gloriosa nostræ fragilitati, etc. vires addere, propter *spem* quæ hic excitatur, fore ut aliquando id fiat in membris, quod in capite jam videmus impletum; præcipuum tamen est, ut de Christi gloria *propter ipsum Christum* gaudeamus, nostri ipsorum nostræque propriæ felicitatis tantisper veluti obliti. Ita nostræ miseriæ ac pœnæ, quibus etiam, dum maxime in hac quarta Exercitiorum hebdomada versamur, exercitari non raro nos vult Deus (quod item Dei famuli in præcipuis anni solemnitatibus experiri aliquando solent), fructum solidum harum contemplationum non impedient. Nam ut Christi gloria et gaudium extra mundi hujus vicissitudines positum est, ita nostrum de hac Christi gloria gaudium securum erit et inviolabile; ut proin cogitemus ac dicamus: "Mihi quidem tempus gaudendi de meo bono necdum advenit; sed *sufficit mihi,* quod Rex ac Deus meus Christus gloria et gaudio potiatur." Qui quidem animi sensus in angelico cantico: *Gloria in excelsis,* sublimibus illis Ecclesiæ verbis exprimitur: *Gratias agimus tibi* PROPTER MAGNAM GLORIAM TUAM. Et hoc est vere ac proprie *delectari* IN DOMINO.—Ita certe gavisa fuisse, in resurrectione Filii, Mater sanctissima censenda est, cui vel solam cogitationem de gloria et gaudio, quo Filium jam frui sciebat, plenissimum præbuisse solatium, in ferendis per multos deinceps annos exilii hujus laboribus, dubitandum non est.

Quartum vero erit, animadvertere (*), quomodo Christi Divinitas, Passionis et mortis tempore abscondita, palam se faciat in Resurrectione, ac tot miraculis deinceps elucescat.

Quintum, æstimare quam prompto copiosoque functus sit Dominus consolandi suos officio, adhibita consolationis, quæ ab amicissimo quopiam præstari potest, similitudine.

Colloquio uno, vel pluribus, juxta materiam faciendis, terminetur contemplatio cum *Pater noster.*

Notandum porro, quod in sequentibus Contemplationibus seu Exercitiis, recensenda erunt per ordinem Mysteria omnia Resurrectionis, Ascensionisque, et quæ sunt intermedia, servatis ubique iisdem formulis et modis: sicuti per totam illam hebdomadam factum est, in qua Passionis Mysteria contemplati sumus: et juxta modum ac exemplum primæ hujus de Resurrectione Domini meditationis, formandæ sunt sequentes omnes atque regulandæ, tam in præludiis (nisi quod hæc rebus sunt accommodanda), quam in

Quartum, considerare quomodo Divinitas, quæ videbatur se abscondere in Passione, apparet et ostendit se nunc tam miraculose in sanctissima *Resurrectione,* per veros et sanctissimos ejus effectus.

Quintum, speculari *officium consolandi* (5) [*suos*], *quod Christus Dominus noster exercet: et comparando, quomodo solent amici amicos consolari* (6).

Terminare uno vel pluribus colloquiis, juxta subjectam materiam, et Pater noster (7).

In contemplationibus sequentibus procedatur per omnia Mysteria Resurrectionis, eo modo qui infra sequitur, usque ad Ascensionem inclusive; adhibendo et servando de cetero in tota hebdomada Resurrectionis eamdem formam et methodum, quæ servata fuit in tota hebdomada Passionis; ita ut hac prima contemplatione de Resurrectione se regat [*hanc tamquam normam sequatur contemplans*] *quantum ad præambula, juxta subjectam materiam: et quantum ad quinque puncta, sint eadem; et Additiones, quæ habentur infra, sint eæ-*

(*) *In quarto puncto:* Quomodo Christi Divinitas Passionis et mortis tempore abscondita: *in autographo habetur:* Quomodo Christi Divinitas, quæ Passionis tempore videbatur abscondita, etc.

(5) *Consolandi.*—Christus redivivus consolatur omnes suos: 1. *sua propria gloria,* qua illi gaudent magis, quam de quacumque sua ipsorum felicitate; 2. *felicitate,* quam illis præbet, vel *in re,* ut Patribus ac Justis in limbo, vel *in spe,* ut Matri sanctissimæ, Discipulis, inque illis etiam unicuique nostrum. Dum ergo peregrinamur a Domino, *gaudere* nos decet, Christo quidem de gloria jam impleta, nobis autem *spe. Gaudete* IN DOMINO, et, SPE *gaudentes.*

(6) Vide notam n. 1. in tertia hebdomada.

(7) *Pater noster.*—Licet S. P. solum *Pater noster* dicendum præscribat, non tamen inopportunum erit ad Beatam Virginem, quæ magna pars est hujus contemplationis, addere: *Regina Cœli.* Idque eo magis, quod vel *uno* vel *pluribus colloquiis* terminandum dicatur hoc Exercitium.

punctis quinque, et Additionibus singulis. Pari etiam ratione circa repetitiones, et sensuum operationes, nec non in augendo, minuendove Exercitiorum secundum Mysteria numero, dirigi poterimus, sicut in prædicta meditandæ Christi Passionis hebdomada fuimus edocti.

dem: atque ita in reliquis omnibus potest se regere [*dirigere*] *juxta modum hebdomadæ Passionis, ut in repetitionibus, in sensuum applicationibus, in abbreviandis vel extendendis Mysteriis.*

Secundo notandum est, convenire magis quartæ huic hebdomadæ, quam præcedentibus, ut quatuor dumtaxat fiant Exercitia: primum, postquam mane surreximus: secundum, circa Missæ tempus, vel paulo ante prandium prioris repetitionis loco: tertium, hora Vesperarum, pro secunda repetitione: quartum, ante cœnam, admotis sensuum officiis, ad imprimendas fortius animæ contemplationes tres eo die factas, signatis obiter, et penitius tractatis partibus, seu locis illis, in quibus motus animi efficaciores, majoremque gustum spiritualem senserimus.

Secunda nota, communiter *in hac quarta hebdomada magis convenit quam in ceteris tribus præteritis, facere quatuor Exercitia, et non quinque: primum, statim ut quis surrexerit mane; secundum, ad horam Missæ, vel ante prandium, loco primæ repetitionis; tertium ad horam Vesperarum, loco secundæ repetitionis; quartum, ante cœnam, trahendo* [*applicando*] *quinque sensus* super tria Exercitia ejusdem diei, notando, et moram faciendo in partibus principalioribus, et *in quibus senserit* majores *motiones, et gustus spirituales* (8).

Tertio, quod quamvis ei, qui exercitatur, certus præscribatur numerus punctorum, puta ternarius, aut quinarius; liberum tamen ipsi erit in plura vel pauciora

Tertia, quamvis in omnibus contemplationibus data sint tot puncta numero certo [*definita*], *puta tria, vel quinque, etc.*; *ille* [*tamen*] qui contemplatur (9) *potest ponere plura*

(8) *Majores motiones, et gustus spirituales.*—Cum alibi S. P., de repetitionibus agens, semper remittat simpliciter ad formam præscriptam in primæ hebdomadæ Exercitio tertio; hic non ita, sed sistendum dicit in iis, in quibus *majorem motionem, et gustum spiritualem* senserimus, nec jubet sisti etiam in illis, in quibus senserimus *desolationem.*—Cur ita? Fortasse quod minus conveniat huic hebdomadæ *laboriosum* studium quærendi id, quod optamus, quasi terram fodiendo ut aquarum venam reperiamus abundantiorem, sed veluti sponte oblata consolatione, sive potius gustu spirituali, spirituali inquam, etiamsi minus quandoque sensibili, suaviter fruendo vel utendo contenti simus. Fortasse etiam supponit S. P. desolationem vix locum habere in hac hebdomada, inter hæc gloriosa Christi mysteria, in anima, quæ ad ea contemplanda accedat, post Exercitia trium præcedentium hebdomadarum, rite disposita.

(9) *Qui contemplatur.*—Ita S. P., non *qui exercitatur.* Fortasse, quia hæc adnotatio, æque extra tempus Exercitiorum ac in Exercitiis, contemplanti cuique opportunissima est.—Neque minus certe conveniet secundæ et tertiæ hebdomadæ, quam hujus quartæ mysteriis contemplandis.

puncta redigere contemplationem, prout commodius se habere expertus fuerit. Qua in re magnopere juvabit, ante ingressum Exercitii, tractanda puncta comminisci, et numero certo præfinire.

Quarto denique notandum est, quod per quartam hanc hebdomadam, variari debent secunda, sexta, septima, et decima Additiones.

In secunda quidem, ut, dum evigilo, repente mihi ponam ob oculos statutam contemplationem, et de gaudio Domini cum suis studeam et ipse exhilarescere.

In sexta vero, ut memoriæ meæ objiciam ea, quæ lætitiam spiritualem cient, ut cogitatio de Gloria.

In septima, ut lucis et cœli utar commoditate, quæ sese offeret, puta per tempus vernum, herbarum virentium et florum aspectu, aut aprici loci amœnitate: per hyemem vero solis vel ignis opportuno calore: et ita de ceteris

vel pauciora puncta, prout melius se [*habere*] *reperiet.* Ad quod *multum juvat priusquam quis intret in contemplationem,* conjecturare [*prævidere conjectura probabili*], *et definire pnncta, quæ assumere debet, certo numero* (10).

In hac quarta hebdomada, inter omnes decem Additiones mutari debent secunda, sexta, septima, et decima.

Secunda erit, statim ut excitor a somno ponere ob oculos contemplationem, quam facturus sum, volendo affici *et exhilarescere de tanto gaudio et lætitia Christi Domini nostri.*

Sexta, memoriæ objicere, et cogitare *res quæ movent ad* delectationem, hilaritatem, *et* lætitiam *spiritualem, ut de Paradiso.*

Septima, uti claritate [*lucis*] *et commoditatibus tempestatis; ut,* veris et æstatis *tempore* (11), refrigerio [*auræ, herbarum, florum*], *et hyemis tempore sole, vel* [*ignis*] *calore,* in quantum *anima existimat, vel* conjectura supponit sibi posse

(10) *Certo numero.*—In hoc punctorum numero conjectura probabili prævidendo ac definiendo, itemque fructu, qui potissimum quærendus sit, determinando, præcipue consistit illa, quam quotidie ante nocturnum examen ex majorum nostrorum instituto facere solemus, *præparatio ad matutinam meditationem* (Cong. VII. decr. 25.).

(11) *Veris et æstatis* tempore.—Hisp. *verano* utrumque significat, scilicet anni tempus a mense Aprili ad Octobrem.—*Refrigerio* (auræ, herbarum, florum). Ita plenius exprimi existimo sensum vocis hisp. *frescura*, cui respondet ital. *fresco.*—Antiqua versio *ms.* habet: *rebus amœnis et jucundis.*—Valde notanda sunt infra: *in quantum anima existimat...sibi posse esse adjumento;* ut meminerimus, nonnisi *media* hæc esse ad finem, et eatenus solum adhibenda, quatenus ad finem profutura existimentur, non amplius. Regula enim *Fundamenti* semper et ubique in suo vigore tenenda est.—Notandum item quod dicitur de fine in hac hebdomada nobis proposito: *ad gaudendum* IN CREATORE ET REDEMPTORE SUO. Absit a nobis alius quidam lætitiæ sensus, quasi de labore longi itineris tandem ad finem vergente in hac postrema Exercitiorum hebdomada ad quietem adspirantes gaudeamus! A quo sensu, nimium naturali et humano, incredibile dictu est, quantum sæpe quidam minus cauti detrimentum capiant; jam illis ultimis diebus, quibus maxime fervere animos æquum esset, relaxantes sese ac tepescentes, et incipientes jam tum deperdere salutaria illa sensa, quæ in præcedentibus Exercitiis, spiritu Dei afflante,

corporis atque animi oblectationibus congruis, per quas Creatori et Redemptori meo congaudere queam.

In decima, ut loco pœnitentiæ, temperantia et mediocritate victus contentus sim: nisi quo tempore jejunium, vel abstinentiam Ecclesia indixit, cujus præceptis semper obtemperandum est, nisi justum adsit impedimentum.

esse adjumento *ad gaudendum* in *Creatore et Redemptore suo.*

Decima, loco pœnitentiæ, attendat ad temperantiam *et* [*ad tenendum*] *medium in omnibus: nisi* [*sit tempus quo*] *præcepta sint jejunia, vel abstinentiæ, quas Ecclesia indicit; quia hæc semper impleri debent, nisi adfuerit justum impedimentum.*

non sine labore conceperant; maximo sane christianæ ac religiosæ perfectionis damno, nec facile deinceps reparando.

NOTA

Quæ sequuntur, nempe *Contemplatio ad amorem excitandum*, et *tres Modi orandi*, ex autographo censenda sunt extra seriem IV. hebdomadarum. Cum enim post 20. Annotationes, in capite cujusque paginæ perpetuo notatum legatur in autographo: *prima hebdomada,—secunda hebdomada,—tertia hebdomada,—quarta hebdomada,*—id quod et nos in hac editione imitati sumus; ubi ad *Contemplationem de amore* ventum est, inscriptio illa *quartæ hebdomadæ* in autographo omittitur, atque ita deinceps.

Nec tamen hinc sequitur, non recte fieri solere, quod usus habet, ut hæc *Contemplatio* detur in fine quartæ hebdomadæ, veluti pro conclusione et coronide Exercitiorum. Imo vero nec alio loco poni opportunius poterat a S. Patre hæc Contemplatio, et vix alio tempore melius ac fructuosius institui potest. *Amor Dei*, qui hic docetur, est ultimus terminus, est perfectio hujus vitæ. Merito præmissa est meditatio vitæ, mortis, ac resurrectionis D. N. J. C.; per Jesum enim, nec nisi per Jesum, aditus nobis ad Deum ejusque amorem patet. *Nemo venit ad Patrem nisi per me.—Ego sum ostium.—Ego sum via.*—Cumque ad Jesum pervenire non possimus, nisi peccata in primis expellantur, itemque inordinatæ passiones frenentur; ideo hinc initium fieri debuit, in prima scilicet Exercitiorum hebdomada. Et sane frustra ad hunc amorem Dei adspiret, qui non ante omnia in abnegatione sui ipsius strenue se exercuerit. Recte itaque et ordinatissime processum est, ut demum ad hunc felicem terminum, amorem Dei, perveniretur.

Aptissime vero hæc Contemplatio respondet *Fundamento:* ita tamen, ut, cum Fundamentum proponi censeatur incipientibus, in illo de hac *perfectione* Dei amoris ne mentio quidem fiat. Ibi enim S. P. solummodo loquitur de laude ac reverentia Deo exhibenda, deque Illi serviendo, et parat animum ad impedimenta removenda; in hac vero *Contemplatione* de *amore Dei*, quæ purgatis jam et exercitatis proponitur, S. P. ad ea ducit, quæ in laude ac reverentia Deo exhibenda, inque ejus servitio, absolutissima sunt ac perfectissima.

CONTEMPLATIO

ad amorem spiritualem in nobis excitandum.

In primis duo notanda sunt.

Primum, quod amor ipse ab operibus magis quam a verbis pendet.

Secundum, quod consistit amor in mutua facultatum, rerum, et operum communicatione, puta scientiæ, divitiarum, honoris, et boni cujuscumque.

Oratio præmittitur ex more.

Præludium primum est, ut coram Domino, Angelis, Sanctisque omnibus, mihi propitiis, stare me videam.

Secundum, ut gratiam Dei efflagitem, per quam beneficiorum ejus in me collatorum magnitudinem perspiciens, ad amorem, cultum, et servitium ipsius totum me impendam.

CONTEMPLATIO

ad obtinendum amorem.

Primo, convenit duo animadvertere.

Primum est, quod amor debet poni *magis* in *operibus, quam* in *verbis* (1).

Alterum, [*quod*] *amor consistit in communicatione* (2) [*quæ fit*] ab utraque parte, *scilicet,* ut det et communicet amans amato ea quæ habet, vel ex iis quæ habet vel potest, et sic vicissim amatus amanti: ita ut, si alter habet scientiam, det illi qui eam non habet; si honores, si divitias; et sic [*porro*] alter alteri [*vicissim*].

Oratio [*præparatoria*] *solita.*

Primum præambulum est compositio, quæ hic est, videre quomodo consisto coram Deo Domino nostro, Angelis, et Sanctis, interpellantibus pro me.

Secundum, petere id quod volo. Erit hic, petere cognitionem internam (3) *tot ac tantorum bonorum,* [*a Deo*] *acceptorum, ut ego* integre [*hæc*] recognoscens [*vel, integro grati animi sensu*] possim in omnibus *amare et servire* divinæ suæ Majestati.

(1) *In verbis.*—Idem consendum de affectu sterili et inefficaci. Affectus enim tales sunt *verba* interna.

(2) *In communicatione* (*quæ fit*) *ab utraque parte, etc.*—Totam hanc versionem ex autographo diligenter velim considerari. Ita enim mentem suam S. P. expressit, ut ad amorem Dei erga hominem, hominisque vicissim erga Deum, optime omnia applicari possint; *communicet amans amato, et vicissim amatus amanti ea quæ habet, vel ex iis quæ habet vel potest.*—Si enim *amans* intelligatur Deus, homo vero *amatus;* apte dicitur *amans* Deus *amato* homini *communicare ea quæ habet, vel ex iis quæ habet vel potest.* Neque enim potest Deus infinitus, quantumvis amans, finitæ creaturæ omnia, quæ habet ipse, communicare; recte vero *ex iis, quæ habet vel potest,* communicare dicitur, pro capacitate scilicet amati.

(3) *Cognitionem internam.*—Ita ex autographo distinctius quam in vulgata versione *duplex* gratia exprimitur, quam ubique S. P. docet postulandam, *cognitionis* seu illuminationis, et *affectionis* seu voluntatis, et executionis officii per lumen divinæ gratiæ cogniti.

Punctum primum sit, revocare in memoriam beneficia Creationis,

* *Primum punctum est, adducere in memoriam beneficia accepta*

* Quatuor puncta quæ sequuntur solent quibusdam confusionem quamdam parere, quod non satis distincta ipsis videantur ista quatuor, sed et secundum punctum et tertium in ipso jam primo puncto videantur contineri. Cui incommodo ut remedium aliquod suggeramus, ita distinguenda sunt ex ipso textu S. P. N. ut :

In *primo puncto* contemplemur generatim Dei in nos *beneficia*, seu præstita, seu præstanda, quatenus scilicet summa bona nobis inde ex Ejus amore provenerunt, ac porro proveniunt, et proventura in æternum firma spe confidimus.

In *secundo puncto* contemplemur beneficia illa præstari a Deo *præsenti* in omnibus, in quibus Ille nobis bona sua communicat, et in nobis ipsis ; ita ut *personaliter* in omnibus ipse nobis benefaciat. Quæ certe ratio plurimum amoris superaddit in beneficiis.

In *tertio puncto* contemplemur Deum non modo præsentem nobis benefacere, ceterisque creaturis propter nos ; sed *operantem* etiam et quodammodo *laborantem* in nobis et in aliis creaturis, adjuvantem et nos et creaturas omnes, ut nobis benefaciat. Quod cum in quocumque benefactore amoris significationem plurimum adaugeat, in Deo profecto, qui, licet causis secundis verum actum tribuat, ipse tamen suo concursu etiam operatur in illis in bonum nostrum, amoris est plane inexplicabilis et infiniti.

Addiderim hoc loco, non videri mihi prohiberi, quominus tum in secundo tum in tertio puncto distinctius etiam de Deo Redemptore cogitemus, ut scilicet :

In *secundo* quidem *puncto* perpendamus etiam illam Dei *præsentiam*, quam æterni Patris Filius tum in carne mortali præstitit, cum *in terris visus est et cum hominibus conversatus est*, tum eam quam præstat nobis in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

In *tertio* vero *puncto* Dei Redemptoris veros et gravissimos *labores* ac *dolores*, quos pro nobis ipse, verus Dei Filius, sustinere dignatus est, cum pro nobis *non dubitavit manibus tradi nocentium, et crucis subire tormentum.*

Præterea cum in primo puncto non solum beneficia jam præstita, quæve omni tempore nobis præstantur a Deo, sed etiam in futurum, in æternum præstanda proposita sint ; nil vetat quominus etiam hæc duo puncta, secundum nempe et tertium, simili modo ad futura nobis in cœlis bona ab eo, qui contemplatur, extendantur. Solet enim S. P., postquam semel aliquid satis indicavit cetera nobis inde colligenda relinquere. Quam ampla vero contemplandi materia de Deo *præsente* atque *operante* in bonum nostrum, si hæc ad Paradisi gaudia æterna applicemus !

In *quarto* demum *puncto* nulla est difficultas, satis enim primo intuitu distinguitur a præcedentibus. Continet enim rationem amoris Dei purissimi ac perfectissimi ; scilicet, *propter Ipsum solum*, ejusque perfectiones infinitas. Quæ ratio Deum amandi merito ad ultimum punctum reservata fuit a S. Patre. Ad hanc tamen perfectissimi amoris rationem viam sternunt tum *secundum* tum *tertium* punctum, dum in creaturis Deum ipsum cernere præsentem et operantem docent : sed habent illa adhuc annexam considerationem boni, quod inde *ad nos* derivatur, nam et in secundo dicitur : *dans—dans mihi*, et in tertio : *propter me :* in hoc vero quarto puncto a bono nostro fit abstractio. et pura purissima proponitur ratio perfectionis absolutæ in Deo, ad quam contemplandam introducimur consideratione perfectionum, quas in creaturis deprehendimus, quæque quantumvis insignes nobis videantur, non sunt tamen nisi radii, nonnisi rivuli infinitæ illius perfectionis.

Sic autem distincta quatuor puncta distinctum et cuique puncto accuratius respondentem excitabunt affectum, et colloquium primi puncti merito variabitur, id quod S. P. etiam innuit.

Ceterum brevissimis punctis materiam contemplandi copiosissimam, imo vero infinitam, S. P. N. complexus est, quam qui animo purgato riteque disposito tractare aggrediatur, finem aut terminum, dum vivit mortalem hanc vitam, non inveniet. Vere enim hic vena ostenditur, seu *fons* AQUÆ SALIENTIS IN VITAM ÆTERNAM.

ac Redemptionis: dona itidem particularia seu privata enumerare, et cum intimo affectu perpendere, quantum mea causa benignissimus Dominus egerit, atque pertulerit: quantum mihi elargitus sit de thesauris suis: quodque juxta divinum suum decretum et beneplacitum, seipsum mihi, quantum potest, donare velit. Quibus optime inspectis, vertar ad meipsum, et disquiram mecum, quæ meæ sint partes, et quid æquum justumque sit, ut divinæ offeram et exhibeam Majestati: haud sane dubium, quin mea omnia offerre debeam, ac meipsum cum summo affectu, et verbis hujuscemodi, vel similibus.

Suscipe, Domine, universam

Creationis, Redemptionis, et dona particularia, ponderando multo *cum affectu, quantum fecerit* (4) *Deus Dominus noster pro me: et quantum mihi dederit ex iis quæ habet: et consequenter*, [quantum] (5) *idem Dominus desideret dare seipsum mihi in quantum potest, juxta divinam suam* ordinationem; *ac deinde reflectere in me ipsum, considerando quæ ego*, multa cum ratione et justitia (6), *debeam ex mea parte offerre et* dare *suæ divinæ Majestati, scilicet, omnia mea, et me ipsum* cum illis, ut qui [*aliquid alteri*] offert *multo cum affectu:*

(7) Sume (8), *Domine*, et suscipe

(4) In vulgata versione additur hoc loco: *atque pertulerit*, quod neque in autographo hispanico neque in versione antiqua *ms.* habetur. Ceterum, cum in hoc puncto etiam beneficium *Redemptionis* considerandum proponatur, sensus illorum verborum *quantum fecerit...pro me*, naturaliter is est: *fecerit* tum *agendo*, tum *patiendo.* Quamquam totum hoc primum punctum simpliciter beneficia Dei generatim contemplanda proponit, *quatenus* sunt *bonum nostrum*, abstractione facta a *modo*, quo Deus hæc omnia nobis præstitit aut præstat aut præstiturus est. Vid. quæ supra diximus de *quatuor punctis* hujus Contemplationis.

(5) (*Quantum*) *idem Dominus.*—Τὸ *quantum* hoc loco eo libentius ex antecedentibus subintellectum admisi, quod in antiqua *ms.* versione latina, qua S. P. usum fuisse constat, etiam insertum reperiatur; licet in autographo hispanico absit hæc particula, prout etiam abest τὸ *quod* positum in versione vulgata.

Juxta divinam suam ordinationem.—Ita literaliter ex autographo, et placet magis quam *decretum:* ne cui fors cogitatio de prædestinationis Mysterio, sane minime opportuna hoc loco, contemplationem interturbet.—*Quantum potest, juxta divinam suam ordinationem*, intelligo de ordine providentiæ suæ, qua liberæ creaturæ cooperationem requirit Deus, ut illi seipsum, quantum potest, communicet.

(6) *Multa cum ratione et justitia.*—In hispanicis editionibus passim nunc legi solet: *con mucha razon y instancia.*—Sed certe mendum est. In exemplari *ms.*, quo S. P. usus est, quodque sua manu variis in locis correxit, legitur *justicia.* Et sic omnino legendum esse patet etiam ex utraque versione latina; nam et vulgata hanc lectionem exprimit: *quid æquum justumque sit:* et antiqua *ms.* versio habet: *rationabiliter et juste.*—Quod infra insertum est textui (*aliquid alteri*) ex antiqua versione *ms.* desumptum est: *sicut qui offert aliquid alteri.*

(7) *Sume, Domine, et suscipe, etc.*—Quidquid est hic discriminis, inter hanc literalem versionem et latinam vulgatam, diligenti consideratione dignum existimo: præsertim ista: 1. *Sume, Domine, et suscipe;* 2. *Omnia tua sunt;* 3. *Dispone* (*de illis*) *pro omni voluntate tua.*

Sume, Domine, et suscipe.—Ex vulgata versione posset quis existimare, hujus oblationis eum tantummodo sensum esse, ut Dei donis, *memoria* præsertim, *intellectu*, et *voluntate*, nonnisi juxta Dei beneplacitum uti statuamus. Qui quidem

meam libertatem. Accipe memoriam, intellectum, atque voluntatem omnem. Quidquid habeo,	*omnem meam libertatem* (9), *meam memoriam, meum intellectum, et omnem voluntatem meam, quid-*

sensus, licet verissimus sit atque sanctissimus, et in hac sui oblatione necessario contineatur, nequaquam tamen ea omnia complectitur quæ in autographo exprimi videntur; imo vero hic non est proprius sensus neque præcipuus hujus oblationis. Est enim *oblatio* dantis seu offerentis propria sic dicta, et ut talis respondet huic primo puncto, in quo ut *amans* Deus *amato dare* ex iis quæ habet consideratur, ita *amatus amanti* vicissim *dare* seu offerre ea quæ habet censendus est.

Jam vero S. P. duplici utitur verbo: *Sume* seu *tolle*, et *suscipe*, in quo certe amplius quid indicari videtur, quam simplex propositum sancte hisce Dei donis utendi.

Ac *suscipi* quidem illud dicitur, quod sponte ab altero offertur; *sumi* autem vel *tolli* dicitur, quod etiam pro lubitu auferatur, quamvis alter non offerat. "*Sume* "ergo, ait S. P., *tolle*, *aufer* pro tuo lubitu; es enim Dominus omnium, *omnia tua* "*sunt:* si auferas quæ dedisti, mea non tollis, sed ea quæ *tua* sunt, ac semper "manent *tua;* tu amandus æque atque laudandus, et cum *das* et cum *aufers.* (*Do-* "*minus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum*). Neque vero "habere volo, nisi quod et quantum tu me habere volueris. *Tolle, Domine,—et* "*suscipe:* nam equidem lubens etiam volensque tibi offero omnia." Itaque cum dicit: *Sume* seu *tolle—et suscipe:* non modo usurum se Dei donis nonnisi juxta ejus beneplacitum statuit; sed lubens, quantum quidem in se est, his ipsis Dei donis *cedit* plane, ut Dominus ea pro suo beneplacito, vel *minuat*, vel etiam omnino *auferat.*

Propterea etiam, paulo infra, non modo ea *tradit* Domini voluntati *gubernanda*, ut habet vulgata versio; sed ait: *omnia tua sunt*, duplici titulo scilicet, et quod *tu ea mihi dedisti*, et quia ego, libera donatione mea, *tibi ea restituo;* ergo *dispone de illis juxta omnem voluntatem tuam*, quæ verba certe plus sonant, quam *tibi ea trado gubernanda:* et procul dubio etiam illam includunt divinæ voluntatis dispositionem, qua fortasse velit aliquando ea ipsa dona sua vel *minuere* in nobis, vel etiam plane *auferre.*

Atque hoc sensu, maxime cum non solum de quibusvis Dei donis, verum etiam de ipsis animæ potentiis agatur, exprimitur certe oblatio maxime heroica. Quamvis enim memoria, intellectus, liberumque arbitrium, ejusmodi sint Dei dona, sine quibus Deo servire non possimus; ut proinde, qui his renuntiat, renuntiare videatur ipsi facultati Deo serviendi: quia tamen accidit non raro, etiam Dei famulis, ut vel infirmitate aliqua, vel senio, ad conditionem adeo miserabilem redigantur, et multos quandoque annos harum animi facultatum usu destituti vivant; quis dubitet, quin et oblatio hujusmodi fieri possit, et heroicæ resignationis et amoris ardentissimi actus futurus sit, si quis libere, ex Dei amore, ad ejusmodi humilitatis ac moralis nullitatis veluti abyssum, pro divino beneplacito, adeundam sese offerat, solo *ejus amore et gratia* contentus?

Itaque hæc talis oblatio sui, plane universalis, qua majorem amplioremve excogitari posse non existimo, ex autographo exprimi videtur; et hoc demum sensu hæc S. P. verba plane respondent donationi universali, ad quam divinæ Bonitati offerendam *de ejus* ipsius *donis ac datis* omnis hæc Contemplatio legitimo ratiocinio nos introducit.—Ceterum hujusmodi oblatio sui, *serio* aliquando facta, vel sola posset fortasse Dei famulo illud damnum compensare, quod alioqui gravissimum atque irreparabile subire cogeretur, si quando, ut fert humana conditio, in tam miserabilem infirmitatem incideret.

Est denique operæ pretium meminisse, totum hoc colloquium: *Sume, Domine, etc.* non esse *petitionem*, quasi hoc a Deo precaremur, ut sua dona a nobis auferat, sed meram esse *oblationem*, actum scilicet plenæ atque perfectæ resignationis. Sunt enim verba *offerentis* omnia sua seque ipsum, ut expresse monet S. P.

(8) *Sume.*—Præter sensum hujus verbi, quod modo fusius exposuimus in explicatione hujus colloquii, non abs re videtur alterum indicare, qui et valde naturalis

vel possideo, mihi largitus es: id tibi totum restituo, ac tuæ prorsus voluntati trado gubernandum. Amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis, nec aliud quidquam ultra posco.

Secundum erit, speculari Deum in singulis existentem creaturis suis: et elementis quidem dantem, ut sint; plantis vero, ut per vegetationem quoque vivant; animalibus insuper, ut sentiant; hominibus postremo, ut simul etiam intelligant. Inter quos accepi et ipse universa hæc beneficia, esse, vivere, sentire, ac intelligere; meque templum quoddam suum efficere voluit, ad imaginem suam et similitudinem creatum. Ex quorum omnium admiratione, reflexus in meipsum, agam ut in primo puncto, vel melius si quid occurrerit: id quod in punctis

quid habeo et *possideo* (10): *tu mihi hæc omnia dedisti, tibi, Domine, ea restituo;* omnia tua sunt, dispone [*de illis*] *pro omni voluntate tua. Da mihi tuum amorem et gratiam,* nam hæc mihi sufficit.

Secundum, attendere quomodo Deus habitat *in creaturis; in elementis, dans esse; in plantis, dans vegetare; in animalibus, dans sentire; in hominibus, dans intelligere: et ita in me* [*habitat*] *dans mihi esse, vivere, sentire, et faciens me intelligere:* item *faciens me templum* [*sui*], *cum creatus sim ad similitudinem et imaginem suæ divinæ Majestatis: similiter reflectendo ad me ipsum, eo modo quo dictum est in primo puncto, vel alio* [*si*] quem sensero meliorem (11). *Eadem ratione fiet super quolibet puncto quod sequitur.*

est, et ex præmissa beneficiorum divinorum consideratione sponte fluit. Scilicet ut, perpensis Dei beneficiis ac donis, dum reflecto ad me, quid vicissim ego dare Deo possim, prorumpam in illam vocem: SUME, *Domine, omnia quæ habeo—omnia tua sunt.* Quasi dicam per exclamationem, præ admiratione tantæ bonitatis: *Quid enim ego dare tibi possum, Domine, quod jam tuum non sit?* SUME, *Domine—et quoniam tanta est tua benignitas, ut mihi facultatem esse velis aliquid tibi offerendi,* SUSCIPE etc. Maxime vero hunc sensum hispanicus textus, verbo *Tomad,* habere videtur; et optime hoc convenit cum eo quod S. P. dicit, hanc oblationem faciendam tamquam ab eo qui offert (aliquid alteri) *multo cum effectu.—Tomad, Sume,* etiam illum sensum habere potest, ut quasi tenacitatem meam, et pravitatem indignans, qua parcum me erga Deum fuisse et etiamnum esse sentiens, exclamem: *Tu ipse, Domine, sume—sume omnia mea, etc.,* et me ipsum *sume,* et tibi vindica tuo jure etc.

(9) *Libertatem.*—Intellige non liberum arbitrium, quod infra offertur, cum *voluntatem omnem* nostram offerimus; sed libertatem illam, qua nostri juris sumus, neque ullo externo impedimento prohibemur facere quod volumus. In libertate hac comprehendi existimo etiam sanitatem, et honorem, et vitam.

(10) *Habeo et possideo.—Habere* dicimur ea, quæ nobis sunt in nobis ipsis, ipsa scilicet bona *interna,* ac personalia, corporis et animi; *possidere* potius bona quævis *externa,* seu extra nos posita.

(11) *Meliorem.*—Satis indicat S. P. alium aliquem affectum diversum ab eo, quem ipse in primo puncto posuit, et *meliorem,* magisque materiæ hujus secundi puncti respondentem, excitari hoc loco posse. Respondebit autem considerationi Dei *habitantis,* idest *præsentis* in creaturis, et in me ipso:—si ego me vicissim illi *præsentem* semper sistam, *providens illum in conspectu meo semper* (Ps. 15);—si viva fide ac sollicito studio coner *Deum in omnibus quærere* (ut nobis præscribit Reg. Sum. 17.), *invisibilem* (Deum) *tanquam videns sustinere,* ut Apostolus loquitur ad Hebr. c. 11. v. 27.);—si *ambulare coram eo,* si in *ejus conspectu stare* semper, si

etiam sequentibus erit factitandum.

Tertium est, considerare eumdem Deum ac Dominum, propter me in creaturis suis operantem, et laborantem quodammodo (*), quatenus dat ipsis, conservatque id quod sunt, habent, possunt, atque agunt. Quæ omnia, ut supra, in mei considerationem reflectenda erunt.

Quartum, prospicere, quo pacto munera et bona omnia cœlitus descendunt, ut sunt potentia, justitia, bonitas, scientia, et alia quælibet humana perfectio, terminis quibusdam certis circumscripta; quæ ab infinito illo totius

Tertium, considerare quomodo Deus operatur *et laborat propter me in* omnibus *rebus creatis* super faciem terræ, id est, habet se ad modum laborantis, *ut in cœlis, elementis, plantis, fructibus, gregibus, etc.: dando esse, conservando; donando vegetationem et sensum, etc. Deinde reflectere ad me ipsum* (12).

Quartum, speculari quomodo omnia bona et dona descendunt desursum, ut mea limitata potentia *a summa et infinita illa desursum: et eodem modo justitia, bonitas, pietas, misericordia, etc.; sicut a sole descendunt radii, a fonte aquæ,*

(*) *In Contemplatione ad acquirendum amorem. In tertio puncto, post illa verba:* Laborantem quodammodo, *addantur hæc ex autographo*: Ut in coelis, elementis, plantis, frugibus, et animantibus, quatenus dat, etc.

cogitationes meas, et verba mea, et opera, ut Eo *præsente* et inspectante, quam possim perfectissime ordinare studeam *sollicite ambulans cum Domino Deo meo;* —si me *templum* Dei esse, quæ quidem pulcherrima est idea et magnifica, practice meminero, ac proin *glorificem et portem Deum in corpore meo*, ut idem Apostolus loquitur (1. ad Cor. 6.). Hæc ergo et his similia sensa concipi, et *magno cum affectu* Deo offerri in hoc secundo puncto conveniet.

Quod si quis in hoc secundo puncto contemplationem Dei *præsentis* ad Christi Dei in SS. Eucharistiæ Sacramento, itemque ad Ejusdem in nobis ipsis, Communionis tempore, præsentiam extendat, nova et copiosa affectuum copia, qui tantæ Bonitati respondeant, contemplanti se offeret.

(12) *Reflectere ad me ipsum.*—et, scilicet, facere, ut in secundo puncto monuit S. P., *eo modo, quo dictum est in primo puncto, vel alio si quem sensero meliorem.*— In hoc tertio puncto, ubi Deum contemplamur *operantem* et *laborantem* quodammodo in omnibus rebus creatis propter nos, affectus huic considerationi respondens erit, ut et nos vicissim *operari* et *laborare* propter Ipsum statuamus, ne amor noster in solo affectu, quod fere idem foret quam in solis verbis, consistat.—Ac Deus quidem in creaturis *operatur* et *laborat* quodammodo, utique sine labore, qui in Deum cadere non potest; at si Christum Deum spectemus *operantem* et *laborantem* pro nobis in vita sua mortali, incomparabiles Ejus *labores* ac *dolores* ad efficax desiderium *laborandi* et *patiendi* pro Deo quam plurima rapere animos nostros debent.

Respondebit item ille affectus; ut Deum in omnibus creaturis *operantem* contemplans, discam viva fide, quæcumque a creaturis mihi obveniant, sive grata illa sint, sive ingrata, omnia prorsus, tanquam de ipsius Dei manu admittere et excipere, et omnia prorsus tanquam Ejus munera et beneficia infinito amore in me collata; ut vere sunt omnino omnia. Nec enim est *malum in civitate, quod Dominus non fecerit* (Amos c. 3.), et *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (Rom. c. 8.). Unde merito *semper et ubique* Deo *gratias agam* in omnibus.

boni thesauro, sicut lumen a sole, et ex fonte aqua, derivantur. Addenda superest reflexio prædicta in mei circumspectionem.

Colloquium etiam in fine fiet, terminandum cum *Pater noster.*

etc. (13). *Dein terminare reflectendo in me ipsum* (14), *ut dictum est.*

Finire cum colloquio, et Pater noster.

MODI TRES ORANDI

TRES MODI ORANDI

et primus [*quidem, primo*] super præceptis.

Primus orandi Modus deducendus est ex mandatis, ex peccatis septem mortalibus, ex tribus animæ potentiis, et ex quinque sensibus consideratis; unde non tam habet orationis formam, quam Exercitii cujusdam spiritualis, per quod et anima juvatur, et oratio Deo redditur acceptior.

Primus Modus orandi est circa decem præcepta, et septem peccata mortalia, tres potentias animæ, et quinque sensus corporis: qui Modus orandi est potius dare formam, modum, et [*quædam*] *Exercitia,* quomodo *anima se* præparet [*ad exercitia facienda*], *et ut in illis proficiat, et ut oratio accepta sit* [*Deo*], *quam dare formam et modum* aliquem *orandi* [*proprie dictum*].

Prius itaque quam hoc orem Modo, juxta illud, quod tertiæ

Primo fiat æquivalens secundæ Additioni (1) secundæ hebdo-

(13) *Sicut a sole radii, a fonte aquæ.*—Aptissimæ similitudines, quibus omnia bona desursum a Deo descendere docemur, ut eadem ab Ipso semper etiam dependere intelligamus, cessatura scilicet si quando se Deus subtrahat; plane, ut radii a sole, aquæ a fonte, non origine solum, verum et duratione pendent.

(14) *Reflectendo in me ipsum.*—Patet huic quarto puncto respondere affectum amoris purissimi erga Deum *propter Ipsum solum,* Ejusque infinitas perfectiones. Scilicet, ut ex creaturarum limitatis perfectionibus ad infinitas Dei perfectiones cognoscendas et amandas, veluti per gradus quosdam, ascendamus—atque inde *exuentes nos, quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, affectum universum in ipsarum Creatorem conferamus, Eum in omnibus creaturis amando, et omnes* nonnisi *in Eo, juxta sanctissimam ac divinam Ipsius voluntatem* (Reg. item Sum. 17.).

Pro conclusione hujus pulcherrimi argumenti de *amore Dei* juvat repetere, quod in *Nota* huic Contemplationi præmissa innuimus, veram nostri *abnegationem* esse *conditionem sine qua non* possimus eo pertingere, quo hæc Contemplatio nos invitat. Itaque aureum illud documentum, quod a S. P. positum est in fine secundæ hebdomadæ, et ad quod exercendum omnia S. P. N. Exercitia nos ducunt et impellunt, hic adscribere operæ pretium visum est: *Hoc unusquisque persuasum habeat,* TANTUM *se in studiis spiritualibus* (quorum finis ac terminus est perfectus Dei amor) *promoturum esse,* QUANTUM *ab amore sui ipsius, et proprii commodi affectione sese abstraxerit.*

(1) *Secundæ Additioni secundæ hebdomadæ.*—Intellige illam Additionem quæ habetur in *quinto* ex Notandis positis post primæ diei secundæ hebdomadæ contemplationem quintam.

Additioni æquipollet, sedebo vel deambulabo paulisper (prout ad animæ quietem facere videro), pensitans apud me, quo mihi accedendum sit, et quid faciendum. Hoc idem Additionis genus ad omnem orandi Modum præmitti debet.

Oratio præparatoria gratiæ contineat postulationem, ut mihi detur agnoscere quidquid deliquero adversus Decalogi præcepta, meque in posterum emendare, intellectis illis exactius, et (ut par est) ad Dei gloriam et salutem meam solito cautius observatis.

Primo ergo, mandatum quodlibet ordine discutiam, attendens, quo pacto servaverim illud, aut violaverim, deque succurrentibus in memoriam delictis, veniam precabor, recitando semel *Pater noster.* Porro in excutiendis singulis præceptis, satis fuerit insumi spatium temporis, quo ter posset oratio Dominica percurri.

Notandum tamen, quod circa præceptum, cujus prævaricatio rarior nobis accideret, minus

madæ, *scilicet, antequam intrem in orationem*, quiescat paululum spiritus, *sedendo, vel ambulando, prout melius ei videbitur, considerando* quo vadam, et ad quid ; *et hæc eadem Additio fiet ad initium omnium Modorum orandi* (2).

[*Dein fiat*] *oratio quædam præparatoria : veluti, petere gratiam a Deo Domino nostro*, ut possim cognoscere *in quo defecerem circa decem præcepta :* et item petere gratiam et auxilium *ad emendandum me in posterum ;* postulando perfectam intelligentiam illorum, ad melius ea servanda, et ad majorem gloriam et laudem suæ divinæ Majestatis.

Pro primo Modo orandi, convenit considerare, *et* cogitare *in primo præcepto quomodo illud servaverim*, et in quo defecerim, tenendo regulam (3) [*sistendi in hac cousideratione*] *per spatium quo quis recitat ter* Pater noster et ter Ave Maria : *et si in hoc tempore invenio defectus meos* [*s. peccata mea*], *petere veniam* et remissionem *illorum*, et *dicere unum* Pater noster : *et hoc eodem modo fiat in quovis ex omnibus decem præceptis.*

Notandum est, quod quando quis venerit ad cogitationem [*sive discussionem*] *præcepti alicujus, in quo re-*

(2) *Ad initium omnium Modorum orandi.*—Id licet proprie dictum sit hoc loco de tribus orandi Modis, qui hic traduntur, valet tamen idem præceptum ad omnem quamcumque Orationem, sive mentalem, sive vocalem : et hæc præparatio, si omni orationi seu brevior seu longior futura sit, præmittatur, ut sane decet, non poterit non esse efficacissima ad bene orandum. Nec enim tumultuarie ab actionibus humanis, fortasse etiam vanis, ad agendum cum Deo vel Sanctis transeundum est.

(3) *Tenendo regulam ete.*—Intellige *ordinariam*, ut sensus sit : *satis fore, ordinarie, plerumque, insumi spatium, etc.;* posse autem ac debere *aliquando* protrahi diutius vel etiam contrahi, prout in Notando dicitur. Observa etiam ex autographo : 1. Spatium indicari, quo ter recitari possit non solum *oratio Dominica*, ut habet vulgata versio, sed *et salutatio Angelica.* 2. Petitionem *veniæ et remissionis*—(venia ad *culpam*, remissio ad *pœnam* refertur)—non fieri debere simpliciter *recitando semel Pater noster;* sed peti veniam et remissionem primum, *deinde* recitari *Pater noster.*

immorandum esset; et eo amplius, quo lapsus fuerit ex assuetudine frequentior, idque similiter circa mortalia peccata sit præstandum.

perit non habere se ullum habitum peccandi, non est necesse ut immoretur tanto tempore: sed secundum quod quis reperit se plus vel minus impingere [*offendere*] *contra illud mandatum, ita debet plus vel minus immorari in* consideratione et scrutinio *illius* [*præcepti*]; *et hoc idem servetur in peccatis mortalibus.*

Completo de præceptis singulis discursu, post mei accusationem, et gratiæ implorationem, ut ea vigilantius deinceps custodiam, colloquium dirigam ad Deum, juxta rei occasionem.

Post finitum discursum jam dictum super omnibus præceptis, *accusando me in illis et petendo gratiam* et auxilium *ad emendandum me in posterum, debet terminari colloquio ad Deum Dominum nostrum juxta subjectam materiam* (4).

Secundo, similem orationis Modum prosequemur circa mortalia peccata, post additionem, et præparatoriam orationem, sicut fecimus in præceptis. Nihil enim utrobique varium occurrit, nisi quod ad materiam attinet, cum præcepta quidem servanda sint, peccata vero devitanda. Cetera eadem sunt, fietque itidem colloquium.

Secundo, super peccatis mortalibus. *Circa* septem *peccata mortalia, post additionem* [*supra dictam*] *fiat oratio præparatoria, modo jam dicto, solum mutando, quod materia hic est de peccatis, quæ evitanda sunt, et prius erat de præceptis, quæ sunt servanda; et similiter servetur ordo et regula jam dicta, et colloquium.*

Sciendum est, peccatorum vitiorumque notitiam juvari per contrariorum actuum et habituum considerationem. Quapropter per gratiam divinam et piam quamlibet exercitationem laborandum est unicuique, ut virtutes sibi paret, mortalibus peccatis septem oppositas.

Ad melius cognoscendas culpas commissas in peccatis mortalibus, considerentur eorum contraria: atque ita ad melius vitanda ea [*peccata*] proponat et curet ille [*qui hunc orandi Modum adhibet*] sanctis exercitiis *acquirere* et possidere *septem virtutes illis* [*peccatis*] *contrarias.*

Tertio, circa tres animæ potentias idem sequitur progressus, per additionem, orationem, et discus-

Tertio, super potentiis animæ. *Circa tres potentias animæ, servetur idem ordo, et regula, quæ in*

(4) *Juxta subjectam materiam.*—Intellige: pro ratione qua me reperero me habuisse in observatione præceptorum: v. g. *gratias agendo*, ubi per Dei misericordiam ab alicujus præcepti violatione præservatum me fuisse invenero; *dolendo* de iis in quibus deliqui; *petendo gratiam et auxilium* in futurum ad servanda præsertim ea præcepta, quæ transgrediendi periculum majus imminere mihi in mea præsenti conditione intelligam; *excitando* me ad odium quam maximum hujusmodi peccatorum.

sionem singularum, cum colloquio ad finem, faciendus.

præceptis, faciendo suam additionem, orationem præparatoriam, *et colloquium.*

Quarto, circa quinque sensus corporis, nulla re mutata, præter materiam.

Quarto super quinque sensibus corporis.

Circa quinque sensus corporis servabitur semper idem ordo, mutando materiam illorum.

Ubi subnotandum est, quod si quis optet, in sensuum suorum usu, Christum imitari, debet in oratione præparatoria seipsum super hoc Deo commendare, factæque sensuum singulorum examinationi, Dominicam orationem subjicere: si vero similem affectet beatæ Virginis Mariæ imitationem, ei se commendet, tamquam a Filio id impetraturæ; et salutationem Angelicam, dum sensus excutit, identidem recitet.

Qui vult imitari in usu sensuum suorum Christum Dominum nostrum, commendet se in oratione præparatoria suæ divinæ Majestati; *et post consideratum unumquemque sensum, dicat unum* Ave Maria, vel *unum* Pater noster; *et qui voluerit imitari in usu sensuum Dominam nostram*, in oratione præparatoria *se commendet illi*, ut sibi obtineat gratiam a Filio suo ac Domino ad hoc ipsum: *et*, post consideratum unumquemque sensum, *dicat unum* Ave Maria.

SECUNDUS ORANDI MODUS

ex vocum orationis singularum perpensa significatione.

SECUNDUS MODUS ORANDI

est [*sive fit*] contemplando *significationem singularum vocum orationis* [*illius, circa quam hic Modus orandi exercetur*].

Additio eadem, quæ superius, it prævia.

Oratio præparatoria personæ congruet, ad quam dirigitur.

Eadem Additio, quæ fuit in primo Modo orandi, erit in hoc secundo.

Oratio præparatoria fiet conformiter personæ ad quam dirigitur oratio [*circa quam hic Modus orandi exercetur*].

Secundus orandi Modus est, ut, flexis genibus vel sedendo [pro habitudine corporis, et animi

Secundus Modus orandi est, ut ille [*qui hunc Modum vult adhibere*], *genibus flexis* (5) *vel sedens, prout*

(5) *Genibus flexis, vel sedens.*—Quod supra notavimus (n. 2.), ubi de *præparatione* orationi præmittenda agebatur, idem hoc loco notare juvat: scilicet ista duo, quæ hic a S. P. dicuntur de *corporis situ* adhibendo, *pro animi vel corporis dispositione*, tanquam medio ad finem; itemque de *oculis* in oratione vel *claudendis* vel *defigendis in unum locum, neque huc illuc movendis*, ad omnis orationis bonum successum valere plurimum. Ne quis forte ea nonnisi in hoc secundo orandi Modo adhibenda sibi existimet.

devotione), oculis vel clausis, vel defixis in partem unam, neque huc et illuc motis, precationem Dominicam a principio recitemus, et in prima voce, quæ est, *Pater*, meditationis figamus pedem, quamdiu circa eam variæ nobis significationes, similitudines, spirituales gustus et aliæ commotiones devotæ incident: et ita deinceps per singula ejusdem, vel alterius orationis verba factitabimus.

magis [*ad hoc vel illud*] *dispositum se reperit, et prout magis eum devotio comitatur, tenendo oculos clausos, vel defixos in unum locum, neque huc illuc eos movendo,* dicat, Pater, *et* consistat in consideratione *hujus vocis tamdiu, quamdiu* invenit (6) *significationes* [*varias*], *comparationes* (7), *gustum, et consolationem* in considerationibus pertinentibus ad talem vocem: *et eodem modo faciat in quavis voce orationis Dominicæ, vel alterius orationis cujuscumque, quam* [*assumere*] *voluerit ad orandum hoc Modo.*

Regulæ tres circa hæc servandæ. Prima, ut in tali precationis cujuslibet ruminatione, horæ spatium insumamus; quo expleto, *Ave Maria, Credo, Anima Christi,* et *Salve Regina,* semel juxta communem morem, vel mente sola vel etiam voce, percurrantur.

Prima regula est, quod [*qui sic orat*] *persistet hoc modo unam horam* in tota oratione Dominica; *qua* [*oratione*] *expleta, dicet unum* Ave Maria, Credo, Anima Christi, *et* Salve Regina, *voce vel mente, modo* solito.

Secunda est, quod si orantibus hoc Modo nobis, in una voce, vel duabus, meditatio affluat, et interna simul delectatio; postponenda erit transcurrendi cura, licet hora tota prætereat: qua elapsa, reliquum orationis cursim recitetur.

Secunda regula est, quod si ille, qui contemplatur orationem Dominicam, inveniat *in una voce, vel in duabus,* tam bonam materiam cogitandi, *et gustum et consolationem, non curet progredi ulterius, etiamsi terminetur hora* in eo quod invenit; *qua finita, dicet reliquum* orationis Dominicæ *modo* solito.

Tertia, ut quando ita contigerit meditandæ voci uni, aut pauculis, horam impendisse, postridie recitato breviter eo, quod excussum

Tertia est, quod si in una voce, vel duabus orationis Dominicæ *immoratus fuerit una hora* integra, *alio die,* quando volet redire

(6) *Invenit.*—Ita autographum. Exprimitur applicatio adhibenda in quærendo. Verbum *incident*, quod habet vulgata versio, hanc ideam quærendi, idest conatus adhibendi et applicationis, non exprimit, quam omnino requirit S. P., et insinuat etiam voce illa *consideratione*, semel atque iterum hoc loco usurpata.

(7) *Comparationes.*—Comparationes seu similitudines, si quæ in oratione quærenti se offerant, solent esse utilissimæ, non solum ad gustum spiritus, sed etiam ad efficaciam spiritualis profectus. Itaque fere videmus eas fuisse Sanctis, maxime orationi deditis, familiarissimas. Quin etiam consuetum videtur Divino Spiritui, per eas potissimum animum illustrare ac docere. Nec leviter debet in illis transcurri, sed omnis ratio similitudinis cum objecto quod consideramus, quam fieri poterit, accuratissime persequenda.—Hoc item, quod de comparationibus ac similitudinibus dicimus, ad omnem orationem mentalem pertinere intelligendum est.

fuit, ad sequentis verbi considerationem pergamus.

Post excussam vero ad hunc modum Dominicam precationem totam, succedet salutatio Angelica; deinde alia oratio, ut sine interruptione hæc orandi exercitatio procedat.

Ad hæc, oratione qualibet sic completa, personam illam, ad quam pertinebat, paucis compellabimus, virtutem aliquam aut gratiam petentes, qua maxime indigere nos senserimus.

TERTIUS ORANDI MODUS

per quamdam vocum et temporum commensurationem.

Additio ab utraque superiore nihil differt.

Oratio præparatoria fiet sicut in secundo Modo.

Tertius hic orandi Modus in eo consistit, ut inter singulas respirandi vices singula Dominicæ alteriusve orationis verba transmittamus; expensa interim, vel significatione prolatæ vocis, vel personæ ad quam oratio spectat dignitate, vel mea ipsius vilitate, vel utriusque postremo differentia. Eodem procedendum modo in verbis

ad [*eamdem*] orationem, *dicat supradictam vocem, vel duas illas,* modo solito, *et in voce, quæ sequitur* immediate, incipiat contemplari, eo modo quo dictum est in regula secunda.

Advertendum est quod, finita oratione Dominica, intra unum vel multos dies, *debet fieri idem circa salutationem Angelicam; et postea* circa reliquas orationes, *ita ut* per aliquod tempus semper *se exerceat circa unam ex illis.*

Altera nota est, quod finita oratione convertendo se ad personam ad quam directa fuit illa oratio, paucis verbis petat virtutes vel gratias, *quibus sentiat magis se indigere.*

TERTIUS MODUS ORANDI

erit per [*sive, ad*] mensuram [*sive, in numerum, ad modum rhythmi*] (8).

Additio erit eadem quæ fuit in primo et secundo Modo orandi.

Oratio præparatoria erit sicut in secundo Modo orandi.

Tertius Modus orandi est, quod ad quemlibet anhelitum, seu [*ad quamlibet*] *respirationem* orandum est [*oretur*] mentaliter, *dicendo unam vocem orationis Dominicæ, vel alterius orationis quæ recitetur,* ita ut una sola vox dicatur inter unum anhelitum et alterum; et, dum durabit tempus ab uno anhelitu ad alterum, *attendatur* præ-

(8) *Per* (*ad*) *mensuram* (*sive, in numerum, ad modum rhythmi*).—In autographo hispanico: *por compas;* quæ expressio, cum de aliis mensuræ speciebus, tum præsertim de illa adhibetur, qua in musico concentu, rhythmo, metro, pulsu, temporum spatia ac soni, temporibus respondentes, rite atque *in numerum* distribuuntur. Metaphora hæc, ab arte musica deducta, cum hoc orationis Modo ideam copulat harmoniæ cujusdam sacræ, in qua respirationibus singulis piæ cogitationes et affectus ex æquo respondent, et *cor et caro exultant in Deum vivum.*

reliquis. Addendæ quoque orationes supra memoratæ, *Ave, Credo, etc.*

cipue *ad significationem talis vocis, vel ad personam ad quam recitat* [*oratio dirigitur*], *vel ad vilitatem sui ipsius, vel ad differentiam inter tantam altitudinem* [*illius personæ*] *et tantam vilitatem propriam: et eadem forma et regula procedet in reliquis vocibus orationis Dominicæ; et ceteras orationes, scilicet:* Ave Maria, Anima Christi, Credo, et Salve Regina, *dicet* more consueto.

Regulæ duæ huc spectantes. Prior, ut, finita juxta hunc orandi Modum precatione Dominica, sumatur aliis diebus vel horis Angelica salutatio, simili respirationum intervallo tractanda; cum aliis orationibus usitato more recitandis.

Posterior, ut, qui hunc orandi Modum exercere cupit diutius, ad eum applicet precationes omnes supradictas, aut earum partes, et paria anhelituum ac vocum interstitia observet.

Prima regula est, quod altero die, vel alia hora qua [*sic*] *orare velit, dicat* Ave Maria ad mensuram; *et ceteras orationes more consueto,* et ita consequenter (9) procedendo per ceteras.

Secunda est, quod qui voluerit plus immorari (10) *in orando* ad mensuram, potest dicere *omnes supradictas orationes, vel partem illarum, servando eumdem ordinem anhelitus* ad mensuram, *prout declaratum est.*

VITÆ D. N. JESU CHRISTI MYSTERIA.

Notandum est primitus, omnia sequentium Mysteriorum verba, quæ includuntur parenthesi, ex ipsis Evangeliis deprompta esse, non item cetera. Ad hæc in unoquoque Mysterio, semper, aut fere, poni puncta tria, ut expeditior sit contemplatio, quo est distinctior.

MYSTERIA VITÆ CHRISTI DOMINI NOSTRI.

Notandum est in omnibus Mysteriis sequentibus, omnia verba quæ sunt inclusa intra parenthesin esse ex ipso Evangelio, non item ea quæ sunt extra [*parenthesin*]*: et in quovis Mysterio, pro maxima parte invenient* [*qui meditaturi sunt*] *tria puncta ad* meditandum et *contem-*

(9) *Et ita consequenter etc.*—Intellige, si primum hoc tertio orandi Modo se exercuerit circa *Pater noster,* secundo circa *Ava Maria,* tertio idem faciat circa *Anima Christi;* atque ita porro circa ceteras orationes.—Supponitur vero in hac regula, singulis vicibus nonnisi singulas orationes hoc modo pertractari, cum post singulas ita pertractatas, reliquæ *more consueto* recitandæ dicantur.

(10) *Plus immorari.*—Id est, plus temporis impendere quam quod requiratur ad unicam orationem hoc tertio orandi Modo decurrendam.

plandum in illis majori cum facilitate.

DE ANNUNTIATA B. MARIÆ VIRGINI CHRISTI INCARNATIONE

de qua Luc. I.

Primo, quomodo Angelus Gabriel, beatam Virginem salutans, divini Verbi conceptionem ei nuntiavit: (*Ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena*, etc. *Ecce concipies in utero, et paries Filium*, etc.)

Secundo, confirmat Angelus id quod prædixerat, adducto exemplo de sancti Joannis Baptistæ conceptione admiranda: (*Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua*, etc.)

Tertio, respondit Angelo Virgo sancta: (*Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundum verbum tuum*).

DE ANNUNTIATIONE DOMINÆ NOSTRÆ

scribit S. Lucas cap. I. *litt. C. D.*

Primum punctum est, quod Angelus S. Gabriel, salutans Dominam nostram, ei nuntiavit conceptionem Christi Domini nostri: (Ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, concipies in utero, et paries Filium).

Secundum, confirmat Angelus ea, quæ dixerat Dominæ nostræ, nuntiando conceptionem S. Joannis Baptistæ dicens illi: (*Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua*...).

Tertium, respondit Angelo Domina nostra: (*Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*).

DE MARIA ELISABETH COGNATAM SUAM VISITANTE

ut habetur Luc. I.

Primo, quomodo invisit Maria Elisabeth, ac S. Joannes in utero existens sensit Mariæ salutationem, et gestiit: (*Ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus: ct repleta est Spiritu sancto Elisabeth, et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui*).

Secundo, beata Virgo in hoc canticum præ lætitia prorupit: (*Magnificat anima mea Dominum*, etc.)

DE VISITATIONE DOMINÆ NOSTRÆ AD ELISABETH

agit S. Lucas cap. I. *litt. D.*

Primo, cum Domina nostra visitasset Elisabeth, S. Joannes Baptista existens in utero matris suæ, sensit visitationem quam fecit Domina nostra: (*Et ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui*).

Secundo, Domina nostra cantat canticum, dicens: (*Magnificat anima mea Dominum*).

Tertio, (*Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum suam*).

DE CHRISTI NATIVITATE

Luc. 2.

Primo, beata Maria cum Joseph sponso suo e Nazareth proficiscitur Bethlehem: (*Ascendit autem et Joseph a Galilæa*, etc. *in Bethlehem*, etc., *ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante*).

Secundo, (*Peperit Filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio*).

Tertio, eo tempore (*Facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium Deum, et dicentium: Gloria in altissimis Deo*, etc.)

DE PASTORIBUS

Luc. 2.

Primo, Pastoribus revelatur Christi Nativitas per Angelum: (*Evangelizo vobis gaudium magnum*, etc. *Quia natus est vobis hodie Salvator*, etc.)

Secundo, Pastores properant in Bethlehem: (*Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam et Joseph, et Infantem positum in præsepio*).

Tertio, (*Et reversi sunt Pastores glorificantes et laudantes Deum*, etc.)

DE CIRCUMCISIONE

Luc. 2.

Primo, circumcisus est Puer.

Tertio, (*Mansit Maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum suam*).

DE NATIVITATE CHRISTI DOMINI NOSTRI

agit S. Lucas cap. 2. *litt. A. B.*

Primo, Domina nostra et sponsus ejus Joseph eunt a Nazareth in Bethlehem: (*Ascendit Joseph a Galilæa in Bethlehem, ut profiteretur* subjectionem Cæsari *cum Maria desponsata sibi uxore prægnante*).

Secundo, (*Peperit Filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio*).

Tertio, (*Facta est multitudo militiæ cœlestis, dicentium: Gloria in altissimis Deo*).

DE PASTORIBUS

scribit S. Lucas cap. 1. *litt. B. C.*

Primo, Nativitas Christi Domini nostri manifestatur Pastoribus per Angelum: (*Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator*).

Secundo, Pastores eunt in Bethlehem: (*Venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et Infantem positum in præsepio*).

Tertio, (*Reversi sunt Pastores glorificantes et laudantes Deum*).

DE CIRCUMCISIONE

scribit S. Lucas cap. 2. *litt. C.*

Primo, circumciderunt puerum Jesum.

Secundo, (*Vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur*).

Tertio, redditus est Matri Puer, quæ illi compatiebatur de sanguinis visa effusione.

DE TRIBUS MAGIS REGIBUS

Matth. 2.

Primo, tres Magi Reges ad puerum Jesum adorandum venerunt, stella duce, ita attestantes: (*Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum*).

Secundo, (*Procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham*).

Tertio, (*Responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam*).

DE PURIFICATIONE B. VIRGINIS ET PUERI JESU PRÆSENTATIONE

Luc. 2.

Primo, detulerunt Puerum in Templum, ut præsentarent eum Deo, tamquam primogenitum, offerentes pro eo consuetum munus (*Par turturum, aut duos pullos columbarum*).

Secundo, Simeon veniens eadem hora in Templum, (*Accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine,* etc.)

Tertio, Anna (*Superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de*

Secundo, (*Vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur*).

Tertio, reddunt Puerum Matri suæ, quæ compatiebatur de sanguine, qui de Filio suo *exibat* [*fundebatur*].

DE TRIBUS REGIBUS MAGIS

scribit S. Matthæus cap. 2. *litt. A.*

Primo, tres Reges Magi stellam sequentes ducem, venerunt ad adorandum Jesum, dicentes: (*Vidimus stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum*).

Secundo, adoraverunt eum, et obtulerunt ei munera: (*Procidentes adoraverunt eum, et... obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham*).

Tertio, (*Responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam*).

DE PURIFICATIONE DOMINÆ NOSTRÆ ET PRÆSENTATIONE PUERI JESU

scribit S. Luc. Cap. 2. *litt. C.*

Primo, deferunt *puerum Jesum ad Templum, ut* præsentetur *Domino, tamquam primogenitus, et* offerunt *pro eo* (*Par turturum, aut duos pullos columbarum*).

Secundo, Simeon veniens ad Templum, (*Accepit eum in ulnas suas*) *dicens:* (*Nunc dimittis servum tuum, Domine, in pace*).

Tertio, Anna (*Superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de*

illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel).

DE FUGA IN ÆGYPTUM

Matth. 2.

Primo, volens Herodes puerulum Jesum interficere, occidi fecit Innocentes, præmonito Joseph per Angelum, ut in Ægyptum profugeret: (*Surge, et accipe Puerum et Matrem ejus, et fuge in Ægyptum*).

Secundo, iter corripuit Joseph Ægyptum versus: (*Qui consurgens, nocte*, etc., *secessit in Ægyptum*).

Tertio, (*Et erat ibi usque ab obitum Herodis*).

DE REDITU AB ÆGYPTO

Matth. 2.

Primo, admonetur Joseph ab Angelo, ut in terram Israel revertatur: (*Surge, et accipe Puerum et Matrem ejus, et vade in terram Israel*).

Secundo, (*Qui consurgens* etc., *venit in terram Israel*).

Tertio, eo quod regnabat Archelaus filius Herodis in Judæa, recessit in Nazareth.

DE VITA DOMINI AB ANNO ÆTATIS SUÆ DUODECIMO USQUE AD TRIGESIMUM

Luc. 2.

Primo, quomodo subditus erat et obediens Parentibus.

illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel).

DE FUGA IN ÆGYPTUM

scribit S. Matth. cap. 2. *litt. C.*

Primo, Herodes volebat occidere puerum Jesum, itaque occidit Innocentes; et ante illorum cædem Angelus monuit Joseph, ut fugeret in Ægyptum: (*Surge, et accipe Puerum et Matrem ejus, et fuge in Ægyptum*).

Secundo, profectus est Ægyptum versus: (*Qui consurgens, nocte, secessit in Ægyptum*).

Tertio, (*Erat ibi usque ad obitum Herodis*).

QUOMODO CHRISTUS DOMINUS NOSTER REDIIT EX ÆGYPTO

scribit S. Matth. cap. 2. *litt. D.*

Primo, Angelus monet Joseph, ut revertatur in Israel: (*Surge, et accipe Puerum et Matrem ejus, et vade in terram Israel*).

Secundo, (*Consurgens venit in terram Israel*).

Tertio, quia regnabat Archelaus filius Herodis in Judæa, refugit in Nazareth.

DE VITA CHRISTI DOMINI NOSTRI AB ANNO ÆTATIS DUODECIMO AD TRIGESIMUM

scribit S. Lucas cap. 2. *litt. G.* (1).

Primo, erat obediens Parentibus suis. (*Proficiebat sapientia, et ætate, et gratia*).

(1) Cur S. P. hoc Mysterium præcedere voluerit, licet, ratione temporis, proxime sequens priorem locum postulet; vide *Præambulum ad considerandos status,*

Secundo. (*Proficiebat sapientia, et ætate, et gratia* etc.)

Tertio, videtur fabrilem artem exercuisse, cum dicat S. Marcus c. 6. (*Nonne hic est faber?*)

Secundo, videtur exèrcitasse artem fabrilem, ut indicare[*insinuare*] *videtur S. Marcus cap.* 6. (*Nonne hic est faber?*).

DE ASCENSU IN TEMPLUM ANNO DUODECIMO

Luc. 2.

Primo, natus Jesus annos duodecim, e Nazareth profectus est Hierosolymam.

Secundo, remansit illic nesciis Parentibus.

Tertio, post triduum invenerunt eum in Templo, sedentem inter Doctores, et ipse illis causam moræ percontantibus respondit: (*Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?*)

DE ADVENTU CHRISTI IN TEMPLUM CUM ESSET ANNORUM DUODECIM.

scribit S. Lucas cap. 2. *litt. F. G.*

Primo, Christus Dominus natus annos duodecim, ascendit a Nazareth in Hierusalem.

Secundo, Christus Dominus noster mansit in Hierusalem, et nesciverunt Parentes ejus.

Tertio, elapsis tribus diebus, invenerunt illum disputantem in Templo, et sedentem in medio Doctorum: et interrogantibus illum Parentibus suis, ubi fuisset, *respondit:* (*Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?*)

DE BAPTISMO EJUS

Matth. 3.

Primo, Matri valedicens, e Nazareth ad Jordanis flumen se contulit, ubi tunc Joannes baptizabat.

Secundo, baptizatus est a Joanne, excusante se primum de indignitate, sed compulso his ver-

QUOMODO CHRISTUS BAPTIZATUS FUIT

scribit S. Matth. cap. 3. *litt. C.*

Primo, Christus Dominus noster vale dicto benedictæ *Matri suæ, venit a Nazareth ad flumen Jordanem, ubi erat S. Joannes Baptista.*

Secundo, S. Joannes baptizavit Christum Dominum nostrum; et volenti illi excusare se, reputando se

hebdomadæ secundæ die tertio, et ibi adnotata n. 39. Porro hoc Mysterium in duo divisum puncta, eo modo, quo hic damus, habetur in autographo hispanico. In antiqua tamen versione *ms.* distinctum est in tria puncta, eo plane ordine, quo in versione vulgata: atque hæc posterior divisio procul dubio fuit a S. P. approbata, unde etiam in hispanici textus editiones passim recepta est; et ipsa materia primi puncti, prout hic proponitur, duo distincta puncta continet: 1. *erat obediens*—2. *proficiebat.*

bis : (*Sine modo : sic enim decet nos implere omnem justitiam*).

Tertio, descendit Spiritus sanctus super eum, et vox de cœlo sic attestans : (*Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*).

indignum qui ipsum baptizaret, dicit Christus : (Sine modo : sic enim decet nos implere omnem justitiam).

Tertio, descendit Spiritus sanctus super eum, et vox Patris de cœlo, attestans : (Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui).

DE TENTATIONE CHRISTI

Luc. 4. et Matth. 4.

Primo, post baptismum secessit in desertum Christus, et ibi per dies quadraginta et totidem noctes jejunavit.

Secundo, ter ab inimico tentatus est : (*Accedens tentator dixit ei : Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Mitte te deorsum. Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me*).

Tertio, (*Angeli accesserunt, et ministrabant ei*).

QUOMODO CHRISTUS FUIT TENTATUS

scribit S. Luc. cap. 4. litt. A. et Matth. cap. 4. litt. A. B.

Primo, postquam esset baptizatus, secessit in desertum, ubi jejunavit quadraginta dies et quadraginta noctes.

Secundo, tentatus fuit ab inimico tribus vicibus : (Accedens tentator dixit ei : Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant : Mitte te deorsum : Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me).

Tertio, (Angeli accesserunt, et ministrabant ei).

DE APOSTOLORUM VOCATIONE

Primo, videntur SS. Petrus et Andreas fuisse ter vocati : primum ad solam quamdam Christi notitiam, *Joan.* 1. ; deinde ad sequelam solum temporaneam, cum animo revertendi ad piscationem, *Luc.* 5. ; ultimo ad perpetuam sequelam, *Matth.* 4. *et Marc.* 1.

Secundo, vocavit filios Zebedæi,

DE VOCATIONE APOSTOLORUM

Primo, videntur ter vocati fuisse S. Petrus, et S. Andreas : primum, ad quamdam notitiam, id constat ex S. Joanne cap. 1. *; secundo, ad sequendum* aliquo modo *Christum, cum proposito revertendi* ad possidenda ea quæ reliquerant, *ut dicit S. Luc. cap.* 5. *; tertio, ad sequendum in perpetuum Christum Dominum nostrum. S. Matth. cap.* 4. *et S. Marc. cap.* 1.

Secundo, vocavit (2) *Philippum,*

(2) Recte hoc loco versio vulgata ponit *filios Zebedæi*, ex Evangelio *s. Matth.* 4., licet hoc in autogr. non habeatur.

Matth. 4., et Philippum, *Joan.* 1., et Matthæum, *Matth.* 9.

Tertio, vocati sunt reliqui, licet de quorumdam vocatione, et de ordine vocationum, expresse mentio non fiat in Evangelio.

Tria hic expendenda sunt:

Primum, quomodo erant Apostoli abjectæ conditionis.

Secundo, ad quantam fuerint dignitatem, et quam suaviter vocati.

Tertio, quibus gratiæ donis, supra omnes veteris Testamenti Patres, novique Sanctos evecti sint.

ut habetur cap. 1. *S. Joannis; et Matthæum, ut ipse Matthæus dicit cap.* 9.

Tertio, vocavit ceteros Apostolos de quorum particulare vocatione Evangelium non facit mentionem.

Et etiam alia *tria* consideranda sunt:

Primo, quomodo Apostoli erant rudis *et abjectæ conditionis.*

Secundo, dignitas, ad quam fuere tam suaviter vocati.

Tertio, dona et *gratiæ, quibus fuere elevati supra omnes Patres novi et veteris Testamenti.*

DE PRIMO CHRISTI MIRACULO FACTO IN NUPTIIS

Joan. 2.

Primo, invitatus fuit Christus cum Discipulis suis ad nuptias.

Secundo, deficere vinum Mater commonuit: (*Vinum non habent*). Et ministris dixit: (*Quodcumque dixerit vobis, facite*).

Tertio, aquam in vinum Dominus convertit: (*Et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum Discipuli ejus*).

DE PRIMO MIRACULO FACTO IN NUPTIIS CANÆ GALILÆÆ

scribit S. Joan. cap. 2. litt. B.

Primo, fuit invitatus Christus Dominus noster cum suis Discipulis ad nuptias.

Secundo, Mater indicat Filio defectum vini, dicens: (Vinum non habent). Et mandavit ministris: (Quodcumque dixerit vobis, facite).

Tertio, convertit aquam in vinum: (Et manifestavit gloriam suam: et crediderunt in eum Discipuli ejus).

DE FUGATIS E TEMPLO NEGOTIATORIBUS PRIMA VICE

Joan. 2.

Primo, ejecit de Templo vendentes illic et ementes, facto ex funiculis flagello.

QUOMODO CHRISTUS DOMINUS NOSTER EJECIT E TEMPLO EOS QUI VENDEBANT

scribit S. Joan. cap. 2. litt. C.

Primo, ejecit omnes *eos qui vendebant a Templo, flagello facto ex funibus.*

Secundo, (*Nummulariorum effudit æs, et mensas subvertit*).

Tertio, vendentibus columbas mansuete inquit: (*Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*).

Secundo, evertit mensas et pecunias nummulariorum divitum (3), *qui erant in Templo.*

Tertio, pauperibus *qui vendebant columbas, mansuete dixit:* (*Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*).

DE SERMONE CHRISTI HABITO IN MONTE

Matth. 5.

Primo, ad dilectos suos Discipulos octo Christus Beatitudinis genera exposuit. Beati pauperes spiritu: Mites: Qui lugent: Qui esuriunt et sitiunt justitiam: Misericordes: Mundo corde: Pacifici: Qui persecutionem patiuntur.

Secundo, eos exhortatur, ut acceptis donis seu talentis utantur recte: (*Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est*).

Tertio, ostendit non solvere se legem, sed implere, explicatis præceptis de vitando homicidio, furto, fornicatione, perjurio, et diligendis quoque inimicis: (*Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos*).

DE SERMONE QUEM FECIT CHRISTUS IN MONTE

scribit S. Matth. cap. 5. *litt. A.B.*

Primo, ad dilectos suos Discipulos separatim *loquitur de octo Beatitudinibus:* (*Beati pauperes spiritu, mites, misericordes, qui lugent, qui esuriunt et sitiunt justitiam, mundo corde, pacifici, et qui persecutionem patiuntur*).

Secundo, hortatur illos, ut utantur bene suis talentis: (*Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est*).

Tertio, se ostendit non transgressorem legis, sed consummatorem, explicans præceptum de non occidendo, non mœchando, non pejerando, et de diligendis inimicis: (*Ego dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*).

DE SEDATA MARIS TEMPESTATE

Matth. 8.

Primo, dormiente Christo coorta est in mari vehemens tempestas.

QUOMODO CHRISTUS SEDAVIT MARIS TEMPESTATEM

scribit S. Matth. cap. 8. *litt. C.*

Primo, dum Christus Dominus noster dormiebat in mari, facta est magna tempestás.

(3) Notatu dignissima sunt epitheta *divitum* et *pauperum*, a S. P. pie simul et probabiliter meditante adjecta, quibus rationem insinuat, cur Dominus diverso egerit; cum illis severe, cum his mitius.

Secundo, excitarunt a somno eum territi Discipuli, quos de fidei levitate arguit: (*Quid timidi estis, modicæ fidei?*)

Tertio, ventis et mari præcepit, ut conquiescerent, et facta est statim tranquillitas: unde obstupentes homines dicebant: (*Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?*)

Secundo, Discipuli ejus territi excitarunt eum, quos ob exiguam fidem quam habebant reprehendit, dicens illis: (Quid timidi estis, modicæ fidei?)

Tertio, præcepit ventis et mari, ut cessarent; et ita illis cessantibus factum est tranquillum mare, de quo mirabantur homines, dicentes: (Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?)

DE AMBULATIONE SUPER AQUAS

Matt. 14.

Primo, cum in monte adhuc esset Christus, Discipulis in naviculam abire jussis, et (*Dimissa turba, ascendit in montem solus orare*).

Secundo, cum agitaretur noctu navicula, eo ipse venit, ambulans super aquas, unde perterrefacti Discipuli phantasma esse judicabant.

Tertio, postquam dixerat ad eos: (*Ego sum, nolite timere*); S. Petrus accedendi petiit facultatem, et gradiendo super aquas, ob subortum metum mergi cœpit, quem increpans Dominus de modica fide, naviculam intravit, et cessavit ventus.

QUOMODO CHRISTUS AMBULABAT SUPER MARE

scribit S. Matth. cap. 14. *litt. C.*

Primo, cum Christus Dominus noster esset in monte, jussit Discipulos abire in naviculam; et dimissa turba, cœpit orationem facere solus.

Secundo, navicula jactabatur fluctibus, ad quam Christus venit ambulans super aquam; et Discipuli putabant phantasma esse.

Tertio, dicente illis Christo: (Ego sum, nolite timere); S. Petrus ejus jussu *venit ad illum, ambulans super aquam, qui dubitans cœpit mergi: sed Christus Dominus noster illum* liberavit, *et reprehendit eum de modica ejus fide, ac postea* intrante illo *in naviculam, cessavit ventus.*

DE MISSIS AD PRÆDICANDUM APOSTOLIS

Matth. 10.

Primo, Discipulis Jesus convocatis dedit potestatem ejiciendi dæmonia ex hominibus, et omne morborum genus sanandi.

QUOMODO APOSTOLI FUERE MISSI AD PRÆDICANDUM

scribit S. Matth. cap. 10. *litt. A.B.*

Primo, vocat Christus dilectos *suos Discipulos, et dat illis potestatem ejiciendi dæmonia ex hominum* corporibus, *et curandi omnes infirmitates.*

Secundo, prudentiam eos docuit, et patientiam : (*Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ*).

Tertio, profectionis exponit modum : (*Gratis accepistis, gratis date: nolite possidere aurum, neque argentum*). Ad hæc, materiam prædicationis expressit : (*Euntes autem prædicate, dicentes : quia appropinquavit regnum Cœlorum*).

Secundo, instruit *illos* de *prudentia et patientia : (Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ*).

Tertio, tradit illis modum eundi : (Nolite possidere aurum, neque argentum : gratis accepistis, gratis date). Deditque eis materiam prædicandi : (Euntes prædicate, dicentes : quia appropinquavit regnum Cœlorum).

DE CONVERSIONE MAGDALENÆ

Lucæ 7.

Primo, Christo accumbente mensæ in Pharisæi domo, ingressa est mulier, quæ fuerat in civitate peccatrix (sive (*) Maria Magdalena soror Marthæ fuerit, sive alia), deferens alabastrinum vas, unguento plenum.

Secundo, stans retro cœpit pedes ejus rigare lachrymis, et capillis suis abstergere, deosculari, et ungere.

Tertio, criminatam eam a Pharisæo defendit Christus, et ad ipsum ait : (*Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*). Et ad ipsam deinceps : (*Fides tua te salvam fecit, vade in pace*).

DE CONVERSIONE MAGDALENÆ

scribit S. Luc. cap. 7. litt. E. F. G.

Primo, intrat *Magdalena ubi Christus Dominus noster accumbit mensæ in domo Pharisæi, quæ ferebat vas alabastri, plenum unguento.*

Secundo, stans pone Dominum circa pedes ejus, *lachrymis cœpit eos rigare, et capillis capitis sui eos* tergebat, *et* osculabatur *pedes ejus, et unguento eos* ungebat.

Tertio, cum Pharisæus accusasset Magdalenam, Christus loquitur in ejus defensionem, dicens : (Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et dixit ad mulierem : (Fides tua te salvam fecit, vade in pace).

---

* *De conversione Magdalenæ. In autographo non habentur verba illa :* Sive Maria Magdalena soror Marthæ fuerit, sive alia.

DE QUINQUE MILLIUM HOMINUM REFECTIONE

Matth. 14.

Primo, rogabant Jesum Discipuli ut dimitteret astantes turbas.

Secundo, ipse afferri jussit, quos habebant panes, eosque præmissa benedictione frangens, Discipulis porrexit, turbis hominum discumbere jussis apponendos.

Tertio, comederunt, et saturati sunt, et superaverunt cophini duodecim.

QUOMODO CHRISTUS DOMINUS NOSTER DEDIT AD MANDUCANDUM QUINQUE MILLIBUS HOMINUM.

scribit S. Matth. cap. 14. *litt. B.C.*

Primo, Discipuli, cum jam sero fieret, rogant *Christum, ut* dimittat *multitudinem hominum, qui cum ipso erant.*

Secundo, Christus Dominus noster mandavit [*Discipulis*] *ut* sibi *afferrent panes, et* jussit *ut* [*turbæ*] discumberent, *et* benedixit, *et* fregit, *et* dedit Discipulis suis panes illos, et Discipuli multitudini.

Tertio, (*Manducaverunt et saturati sunt, et tulerunt reliquias duodecim cophinos*).

DE TRANSFIGURATIONE CHRISTI

Matth. 17.

Primo, assumptis Jesus charissimis tribus discipulis, Petro, Joanne et Jacobo, (*Transfiguratus est ante eos: resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*).

Secundo, loquebatur cum Moyse et Elia.

Tertio, rogante Petro, ut fierent ibi tria tabernacula, insonuit vox de cœlo: (*Hic est Filius meus dilectus,* etc., *ipsum audite*). Unde consternati Discipuli, proni collapsi sunt, quos tangendo Christus dixit: (*Surgite, et nolite timere,*etc. *Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat*).

DE TRANSFIGURATIONE CHRISTI

scribit S. Matth. cap. 17. *litt. A.B.*

Primo, assumens comites *Christus Dominus noster dilectos suos discipulos Petrum, Jacobum, et Joannem, transfiguratus est, et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus sicut nix.*

Secundo, loquebatur cum Moyse et Elia.

Tertio, dicente *S. Petro ut facerent tria tabernacula, sonuit vox de cœlo, quæ dicebat:* (*Hic est Filius meus dilectus; ipsum audite*). *Quam vocem cum audissent Discipuli ejus, præ timore ceciderunt in facies suas; et Christus Dominus noster tetigit eos, et dixit illis:* (*Surgite, et nolite timere. Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat*).

DE LAZARI SUSCITATIONE

Joann. 11.

Primo, audito Christus nuntio de Lazari ægrotatione, per biduum subsistit, ut evidentius foret miraculum.

Secundo, antequam suscitet mortuum, utriusque sororis fidem exstimulat: (*Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet*).

Tertio, collacrymatus, ac precatus prius suscitavit illum: fuit autem, quo usus est, suscitandi modus per mandatum: (*Lazare, veni foras*).

DE RESURRECTIONE LAZARI

Joan. 11. *litt. A. B. C. D.*

Primo, certiorem faciunt *Christum Dominum nostrum* Martha *et* Maria *de infirmitate Lazari, qua cognita, substitit per duos dies, ut miraculum esset evidentius.*

Secundo, antequam eum resuscitet, petit [*exigit*] ab una et ab altera ut credant, *dicens:* (*Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet*).

Tertio, eum resuscitat postquam lachrymatus esset, et orationem fecisset: et modus eum resuscitandi fuit, jubendo: (*Lazare, veni foras*).

DE CŒNA APUD BETHANIAM

Matth. 26.

Primo, cœnabat Christus in domo Simonis leprosi, et pariter Lazarus.

Secundo, effudit Maria unguentum super caput ejus.

Tertio, obmurmurat Judas: (*Ut quid perditio hæc?*) Denuo vero excusat Christus Magdalenam: (*Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me*).

DE CŒNA IN BETHANIA

Matth. cap. 26. *litt. A.*

Primo, Dominus cœnat *in domo Simonis leprosi, simul cum Lazaro.*

Secundo, effundit *Maria unguentum super caput Christi.*

Tertio, murmurat Judas, dicens: (*Ut quid perditio hæc unguenti?*) *Sed ille excusat denuo Magdalenam, dicens:* (*Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me*).

DE DIE PALMARUM

Matth. 21.

Primo, præcepit Dominus adduci asinam et pullum: (*Solvite, et adducite mihi: et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet; et confestim dimittet eos*).

DOMINICA PALMARUM

Matth. cap. 21. *litt. A.B.*

Primo, Dominus mittit [*Discipulos*] *ut adducant asinam et pullum, dicens:* (*Solvite, et adducite mihi: et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: et confestim dimittet eos*).

Secundo, asinam conscendit, Apostolorum vestibus instratam.

Tertio, excepturus eum populus, cum veniret obviam, vestimentis suis et ramis arborum sternebat viam et canebat: (*Hosanna, Filio David: benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in altissimis*).

Secundo, conscendit asinam, coopertam vestimentis Apostolorum.

Tertio, exeunt ad excipiendum illum sternentes in via vestimenta sua et ramos arborum, et dicentes: (*Hosanna, Filio David: benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in altissimis*).

DE PRÆDICATIONE IN TEMPLO

Luc. 19.

Primo, docebat quotidie in Templo.

Secundo, finita prædicatione, in Bethaniam redibat, nemine apud Hierosolymam ipsum excipiente.

DE PRÆDICATIONE IN TEMPLO

Luc. cap. 19. *litt. G.*

Primo, erat quotidie docens in Templo.

Secundo, finita prædicatione, quia non erat qui *eum exciperet Hierosolymis, redibat in Bethaniam.*

DE CŒNA ULTIMA

Matth. 26. et Joan. 13.

Primo, comedit cum Discipulis Paschalem agnum, eosque de imminente sua morte præmonuit: (*Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est*).

Secundo, lavit eorum, Judæ quoque ipsius, pedes, incipiens a Petro, qui ad majestatem Christi et indignitatem suam respiciens, sese opponebat: (*Domine, tu mihi lavas pedes?*) Ignarus scilicet præberi a Domino exemplum humilitatis, ita postea declarante: (*Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis*).

Tertio, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum instituit, in signum summæ dilectionis, his verbis utens: (*Accipite, et comedite*, etc.) Expleta autem cœna, Judas ad vendendum illum egressus est.

DE CŒNA [*ULTIMA*]

Matth. 26. *Joan.* 13. *litt. A.*

Primo, comedit agnum Paschalem cum suis duodecim Apostolis, *quibus prædixit mortem suam:* (*Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est*).

Secundo, lavit pedes Discipulorum suorum, etiam [*ipsius*] *Judæ, incipiens a S. Petro, qui considerans majestatem* Domini, *et suam* propriam vilitatem, nolens consentire, *dicebat:* (*Domine, tu mihi lavas pedes?*) *Sed S. Petrus nesciebat, eum in hoc præbere exemplum humilitatis, et ideo* [*Jesus*] *dixit:* (*Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis*).

Tertio, instituit sanctissimum Sacrificium *Eucharistiæ, in* maximum *signum sui amoris, dicens:* (*Accipite et comedite*). *Finita cœna, Judas exit ad vendendum Christum* Dominum nostrum.

DE MYSTERIIS POST CŒNAM ET IN HORTO GESTIS

Matth. 26. et Marc. 14.

Primo, peracta cœna, et hymno dicto, profectus est Christus ad Oliveti montem cum Discipulis suis undecim, metu plenis: et octo remanere jussit Gethsemani: (*Sedete hic, donec vadam illuc, et orem*).

Secundo, ductis secum tribus, Petro, Jacobo, Joanne, oravit ter dicens: (*Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*). Et in agonia existens prolixius orabat.

Tertio, cum eo timoris redigi se passus fuisset, ut diceret: (*Tristis est anima mea usque ad mortem*), etiam sanguinem sudavit copiosum, teste Luca: (*Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*). Unde conjicere licet, vestimenta ejus jam tum fuisse madefacta cruore.

DE MYSTERIIS FACTIS A CŒNA (4) *USQUE AD HORTUM INCLUSIVE*

Matth. 26 *et Marc.* 14.

Primo, Dominus finita cœna, et cantans hymnum, profectus est ad montem Oliveti cum suis Discipulis metu plenis; et relinquens octo in Gethsemani, dicens: (*Sedete hic, donec vadam illuc, et orem*).

Secundo, assumptis comitibus S. Petro, S. Jacobo, et S. Joanne, oravit ter ad Dominum, dicens: (*Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*). *Et existens in agonia orabat prolixius.*

Tertio, in tantum timorem venit, *ut diceret:* (*Tristis est anima mea usque ad mortem*), *et sudavit sanguinem* tam *copiosum*, ut dicat *S. Lucas:* (*Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*). Id quod jam supponit *vestimenta esse* [*fuisse*] plena *sanguine.*

DE COMPREHENSIONE CHRISTI et TRADUCTIONE AD ANNÆ DOMUM

Matth. 16. Luc. 22. Marc. 14. Joan. 18.

Primo, permisit se Dominus osculo a Juda tradi, et quasi latronem comprehendi: (*Tanquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in Templo, et non me tenuistis*). Ipsoque in-

DE MYSTERIIS FACTA AB HORTO USQUE AD DOMUM ANNÆ INCLUSIVE

Matth. 26. *Luc.* 22. *Marc.* 14.

Primo, Dominus osculandum *se permittit Judæ, et comprehendi ut latronem* [*a satellitibus*]; *quibus dixit:* (*Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in Templo, et non me tenu-*

(4) *A cœna usque ad hortum inclusive.*—Observa in omnibus hisce mysteriis Dominicæ Passionis peculiari modo indicari a S. P. patientis Domini *itinera*, quod item supra notavimus in heb. III. die 2. n. 5.

terrogante, (*Quem quæritis?*) corruerunt in terram inimici omnes.

Secundo, servum Pontificis percutienti Petro ait: (*Mitte gladium tuum in vaginam*); et sanavit servum.

Tertio, captus, et a Discipulis relictus, ad Annæ domum pertrahitur, ubi a Petro paulo post secuto, semel negatus est, et alapam accepit a ministro quodam objiciente: (*Sic respondes Pontifici?*)

istis). *Et dicente eo: (Quem quæritis?) ceciderunt in terram inimici.*

Secundo, S. Petrus vulneravit quemdam servum Pontificis, cui mansuetus Dominus dixit: (Converte gladium tuum in locum suum); et sanavit vulnus *servi.*

Tertio, derelictus a suis Discipulis, pertrahitur ad Annam, ubi S. Petrus, qui eum secutus erat a longe, *eum negavit semel; et Christo data fuit alapa* [*a ministro*] *dicente illi: (Sic respondes Pontifici?)*

DE GESTIS POSTEA IN DOMO CAIPHÆ

Matth. 26.

Primo, abducitur ligatus Christus ab Anna in domum Caiphæ, ubi Petrus rursum eum bis negavit, atque respiciente ipsum Domino, (*Egressus foras flevit amare*).

Secundo, permansit ligatus tota illa nocte.

Tertio, circumstantes eum satellites illudebant, vexabant, et velata facie colaphis cædebant, interrogantes: (*Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit?*) ac modis aliis blasphemabant.

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO ANNÆ USQUE AD DOMUM CAIPHÆ INCLUSIVE

Primo, illum pertrahunt ligatum a domo Annæ ad domum Caiphæ, ubi S. Petrus eum bis negavit, et respectus a Domino (Egressus foras flevit amare).

Secundo, mansit Jesus tota illa nocte ligatus.

Tertio, præterea ii, qui tenebant eum captivum, *illudebant ei, et* percutiebant eum, *et* velabant ei faciem, *et* dabant ei alapas, *et* interrogabant *eum: (Prophetiza nobis, quis est qui te percussit?) et similia blasphemabant contra illum.*

DE CHRISTI APUD PILATUM ACCUSATIONE

Matth. 26. Luc. 23. Marc. 15. et Joan. 18.

Primo, traducitur deinceps ad Pilatum Christus, et coram eo a Judæis calumniose accusatur: (*Hunc invenimus subvertentem*

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO CAIPHÆ USQUE AD [*DOMUM PILATI*] *INCLUSIVE*

Matth. 26. *Luc.* 23. *Marc.* 15.

Primo, pertrahunt eum omnis multitudo Judæorum *ad Pilatum, et coram illo eum accusant, dicentes: (Hunc invenimus subvertentem gen-*

gentem nostram, et prohibentem tributa dare Cæsari).

Secundo, eo semel atque iterum examinato, retulit Pilatus: (*Ego nullam invenio in eo causam*).

Tertio, Barabbæ latronis, quam Christi Jesu, liberationem malle se Judæi proclamarunt: (*Non hunc, sed Barabbam*).

DE TRANSMISSO CHRISTO AD HERODEM

Luc. 23.

Primo, transmisit Pilatus Christum ad Herodem, æstimans quod esset Galilæus.

Secundo, Herodi poscenti curiosa, nihil penitus respondit, licet a Judæis valide accusaretur.

Tertio, ab Herode cum suo exercitu spretus fuit, atque veste alba indutus.

DE REVERSIONE AB HERODE AD PILATUM

Matth. 27. Luc. 23, Marc. 15. et Jo. 19.

Primo, Christum remisit ad Pilatum Herodes, et ambo ea ipsa die, cum prius inimici essent, sibi invicem reconciliati sunt.

Secundo, Jesum flagellis cædi jussit Pilatus: milites eumdem spinis coronarunt, atque purpura induerunt, deinde irridentes dicebant: (*Ave, Rex Judæorum*): et colaphos simul impingebant.

Tertio, (*Exivit ergo Jesus por-*

tem nostram, et prohibentem tributa dare Cæsari).

Secundo, postquam Pilatus eum semel et iterum examinasset, ait Pilatus: (*Ego nullam invenio in eo causam*).

Tertio, ei prælatus fuit Barabbas latro: (*Clamaverunt omnes dicentes: non hunc, sed Barabbam*).

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO PILATI USQUE AD [DOMUM] HERODIS

Primo, Pilatus misit Jesum [*utpote*] *Galilæum ad Herodem,* Tetrarcham Galilææ.

Secundo, Herodes, curiosus, *interrogavit eum* multum, *et ille nihil ei respondit, licet Scribæ et Sacerdotes* constanter *eum accusarent.*

Tertio, Herodes eum sprevit cum exercitu suo, induens eum veste alba.

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO HERODIS USQUE AD [DOMUM] PILATI

Matth. 27. *Luc.* 23. *Marc.* 15. *et Jo.* 19.

Primo, Herodes remittit eum ad Pilatum, ob quam causam *facti sunt amici, cum prius essent inimici.*

Secundo, apprehendit *Jesum Pilatus, et* flagellavit *eum; et milites* fecerunt coronam de spinis *et* posuerunt eam super caput ejus: *et* vestierunt eum purpura, *et* veniebant ad eum, *et dicebant:* (*Ave, Rex Judæorum*), *et dabant ei alapas.*

Tertio, eduxit eum foras in con-

tans coronam spineam, et purpureum vestimentum); et Pilatus dicit illis: (*Ecce Homo*). Pontifices vero conclamabant: (*Crucifige, crucifige eum*).

DE CONDEMNATIONE ET CRUCIFIXIONE JESU CHRISTI

Joan. 19.

Primo, sedens pro tribunali Pilatus Christum judicavit, et tradidit crucifigendum, posteaquam negantes eum Judæi suum Regem esse, dixerunt: (*Non habemus Regem, nisi Cæsarem*).

Secundo, bajulavit Christus crucem suam, donec ob virium defectum, Simon quidam Cyrenæus illam post eum ferre compulsus est.

Tertio, inter duos latrones crucifixus fuit, ascripto titulo: (*Jesus Nazarenus Rex Judæorum*).

DE MYSTERIIS IN CRUCE FACTIS

Matth. 27. Luc. 23. Joan. 19.

Primo, blasphemias pertulit in cruce: (*Vah, qui destruis Templum*

spectum omnium: (*Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum*), *et dixit eis Pilatus:* (*Ecce Homo*); *et* cum vidissent eum *Pontifices clamabant, dicentes:* (*Crucifige, crucifige eum*).

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO PILATI USQUE AD CRUCEM INCLUSIVE

Joan. 19. *litt. D.*

Primo, Pilatus sedens ut judex, *tradidit illis Jesum, ut eum crucifigerent, postquam illum Judæi negassent* [*esse suum*] *Regem, dicentes:* (*Non habemus Regem, nisi Cæsarem*).

Secundo, portabat crucem humeris suis, et cum non posset eam portare, coactus fuit Simon Cyrenæus ut illam portaret post Jesum.

Tertio, crucifixerunt eum in medio *duorum latronum, ponentes hunc titulum:* (*Jesus Nazarenus Rex Judæorum*).

DE MYSTERIIS FACTIS IN CRUCE (5)

Joan. 19. *litt. E. F. G.*

Primo, locutus est septem verba in cruce: oravit pro iis, qui eum

(5) *De Mysteriis in cruce.*—Magnum hic notatur discrimen inter vulgatam versionem et autographum. In illa servatur fere ordo historiæ: in autographo contra, historiæ serie prætermissa, ordo rerum contemplandarum *accommodatus* videtur ad commendatam toties a S. P. considerationem *personarum*, *verborum*, *actionum*, et, in tertia hebdomada, *eorum quæ* Dominus *patitur*. In primo puncto videmus *personam*, Jesum, ejusque *verba*; et *ea quæ patitur*. In secundo *inanimata*, quæ, veluti *personificata*, suo modo *dolent*, et dolorem suum *loquuntur*. In tertio *inimicos* Christi, eorumque *verba*, et *actiones*. Porro in aperto Christi latere merito hæc desinit contemplatio, et in transfixo Jesu corde conquiescit. In Corde—*doloris* et *amoris* pelago.—Hi duo affectus in corde Salvatoris dominati sunt in tota vita mortali, et in his Passionis mysteriis præcipue elucent—et incomparabiliter majores fuerunt in Corde, quam in omnibus iis, quæ exterius in Vita et in Passione tanquam signis quibusdam manifestavit.

Dei, etc., *Descende de cruce*). Et divisa sunt vestimenta ejus.

crucifigebant (6); *veniam dedit latroni; commendavit S. Joannem Matri suæ, et S. Joanni Matrem; dixit alta voce:* (*Sitio*) (7), *et dederunt ei* fel et *acetum;* dixit *se esse derelictum;* dixit: (*Consummatum est*); dixit: (*Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*).

Secundo, effatus est Dominus in cruce verba septem: Orans videlicet pro crucifigentibus; Latroni parcens; Matrem et Joannem sibi mutuo commendans; Exclamans (*Sitio*), quando aceto eum potaverunt; et deinde se a Patre dicens derelictum; postea: (*Consummatum est*): ac postremo: (*Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*).

Secundo, sol obscuratus fuit, petræ scissæ, sepulchra aperta, velum Templi divisum in duas partes a summo usque deorsum.

Tertio, sol obscuratus est ipso expirante, et petræ scissæ sunt, aperta quoque monumenta, et velum Templi a summo ad infimam usque partem scissum, et latus lancea confossum aquam et sanguinem effudit.

Tertio, blasphemant illum, dicentes: (*Vah, qui destruis Templum Dei, descende de cruce*)*: fuerunt divisa vestimenta ejus; percussum lancea latus ejus* manavit *aqua et sanguine.*

DE MYSTERIO SEPULTURÆ

Ibidem.

Primo, de cruce sublatus est mortuus Dominus per Joseph atque Nicodemum, in conspectu ipso Matris afflictissimæ.

Secundo, delatum est ad sepulcrum corpus unctum, et inclusum.

DE MYSTERIIS FACTIS A CRUCE USQUE AD SEPULCRUM INCLUSIVE

Ibidem.

Primo, fuit depositus *de cruce per Joseph et Nicodemum, in conspectu Matris suæ dolorosæ.*

Secundo, fuit delatum corpus ad sepulcrum, et unctum, et sepultum.

(6) Ita, in ipso actu crucifixionis, ut innuit S. Lucas, qui solus Evangelistarum hoc Domini verbum commemorat.

(7) Videtur ex S. Joanne verbum hoc: *Sitio*, prolatum a Domino ultimo loco ante istud: *Consummatum est.* Actus ergo ille obedientiæ, *cum accepit acetum, ut Scriptura impleretur*, ultimus fuit, post quem dixit; *Consummatus est. Derelictum* se dixisse videtur, postquam Matrem ipsam, quæ sola sibi supererat in terris, quodammodo abdicavit.

Tertio, adhibiti sunt inibi custodes.

DE CHRISTI RESURRECTIONE ET APPARITIONE PRIMA

Primum apparuit Dominus Matri suæ, postquam resurrexit, cum dicat Scriptura, quod apparuit multis. Licet enim nominatim illam non exprimat, id nobis tamen relinquit pro certo, tamquam intellectum habentibus; ne alioqui jure audiamus illud: (*Adhuc et vos sine intellectu estis?*)

DE SECUNDA APPARITIONE

Marc. 16.

Primo, summo mane ad monumentum profectæ sunt Maria Magdalena, Jacobi, et Salome, inter se dicentes: (*Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?*)

Secundo, viderunt lapidem revolutum, et Angeli dictum audierunt: (*Jesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic*).

Tertio, apparuit Mariæ Magdalenæ, quæ, aliis digressis, juxta sepulcrum restiterat.

DE APPARITIONE TERTIA

Matth. ult.

Primo, redibant a monumento mulieres cum timore simul et gaudio ingenti, ut narrarent Discipulis, quidquid de Domini Resurrectione intellexerant.

Secundo, apparens eis in via Christus ait: (*Avete*); et illæ ac-

Tertio, positi fuere custodes.

DE RESURRECTIONE CHRISTI DOMINI NOSTRI DE PRIMA EJUS APPARITIONE

Primo, apparuit Virgini Mariæ; quod licet non dicatur in Scriptura, habetur pro dicto, cum dicat eum apparuisse tam multis aliis; *quia Scriptura supponit nos habere intellectum, sicut scriptum est: (Adhuc et vos sine intellectu estis?)*

DE SECUNDA APPARITIONE

Marc. 16. *litt. E.*

Primo, eunt *valde mane Maria Magdalene, Jacobi, et Salome ad monumentum, dicentes: (Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?)*

Secundo, vident *lapidem revolutum, et* Angelum, qui dicit: (*Jesum quæritis Nazarenum: surrexit, non est hic*).

Tertio, apparuit Mariæ, quæ remansit juxta sepulcrum, postquam abivissent ceteræ.

DE TERTIA APPARITIONE

S. Matth. ult. cap.

Primo, exeunt *istæ* Mariæ *e monumento cum timore et gaudio magno*, volentes *annuntiare Discipulis* Resurrectionem *Domini.*

Secundo, Christus Dominus noster illis apparuit in via, dicens

cedentes, ac prostratæ ad pedes ejus, ipsum adorarunt.

Tertio, affatus est illas Dominus: (*Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt*).

illis: (Avete); et illæ accesserunt, et prostraverunt se ad ejus pedes, et adorarunt eum.

Tertio, Jesus dicit illis: (Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt).

DE APPARITIONE QUARTA

Luc. ult.

Primo, audita Petrus ex mulieribus Christi Resurrectione, cucurrit ad monumentum.

Secundo, introgressus, sola vidit linteamina, quibus fuerat involutum corpus.

Tertio, cogitanti super his Petro Christus se ostendit, unde dicebant Apostoli: (*Surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni*).

DE QUARTA APPARITIONE

S. Luc. cap. ult. litt. B.

Primo, cum audisset ex mulieribus Christum resurrexisse, ivit cito *S. Petrus ad monumentum.*

Secundo, intrans in monumentum, vidit sola linteamina, quibus coopertum fuit corpus Christi Domini nostri, et nihil aliud.

Tertio, cogitanti S. Petro de his rebus apparuit Christus; et propterea dicebant Apostoli: (Surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni).

DE APPARITIONE QUINTA

Ibidem.

Primo, duobus Discipulis deinceps apparuit, cum irent in Emmaus, et de ipso colloquerentur.

Secundo, redarguit eorum incredulitatem, et mysteria Passionis atque Resurrectionis ipsis exposuit: (*O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?*)

Tertio, rogatus cum eis mansit, fractoque ipsis pane disparuit: qui subito in Hierusalem reversi nuntiaverunt Apostolis, quomodo vidissent eum, et in fractione panis agnovissent.

DE QUINTA APPARITIONE

ult. cap. S. Lucæ.

Primo, apparet *Discipulis, qui ibant in Emmaus, loquentes de Christo.*

Secundo, reprehendit illos, ostendens per Scripturas, quod Christus debebat mori et resurgere: (*O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti sunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?*)

Tertio, ad preces illorum remanet ibi, et fuit cum illis, donec data ipsis communione *disparuit: et ipsi revertentes dixerunt* Discipulis, *quomodo cognovissent eum* in communione.

DE APPARITIONE SEXTA

Joan. 20.

Primo, Discipuli omnes, præter Thomam, domi congregati erant propter Judæorum metum.

Secundo, ingressus januis clausis Christus (*Stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis*).

Tertio, Spiritum sanctum eis dedit; et ait: (*Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, etc.).

DE SEXTA APPARITIONE

Joan. cap. 20. *litt. E. F.*

Primo, Discipuli erant congregati (*Propter metum Judæorum*), *excepto S. Thoma.*

Secundo, apparuit *illis Jesus, cum essent januæ clausæ; et* stans in medio illorum, *dicit:* (*Pax vobis*).

Tertio, dat illis Spiritum sanctum, dicens illis: (*Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*).

DE APPARITIONE SEPTIMA

Ibidem.

Primo, S. Thomas, cum apparitioni prædictæ non interfuisset, protestatus erat: (*Nisi videro* etc., *non credam*).

Secundo, post dies octo, iterum clausis januis obtulit se videndum Christus, et Thomæ dixit: (*Infer digitum tuum huc, et vide*, etc.: *et noli esse incredulus, sed fidelis*).

Tertio, exclamavit Thomas: (*Dominus meus, et Deus meus*); cui subintulit Christus: (*Beati qui non viderunt, et crediderunt*).

DE SEPTIMA APPARITIONE

Joan. 20. *litt. G.*

Primo, sanctus Thomas incredulus, *quia aberat ab apparitione præcedente, dicit:* (*Nisi videro..., non credam*).

Secundo, apparet illis *Jesus inde post dies octo, cum essent januæ clausæ, et dicit S. Thomæ:* (*Infer digitum tuum huc, et vide...: et noli esse incredulus, sed fidelis*).

Tertio, S. Thomas credidit, *dicens:* (*Dominus meus, et Deus meus*)*; cui ait Christus:* (*Beati qui non viderunt, et crediderunt*).

DE APPARITIONE OCTAVA

Joan. ult.

Primo, palam se denuo fecit Christus piscantibus septem Discipulis, qui cum tota nocte nil cepissent, jactum ad mandatum ejus rete (*Jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium*).

Secundo, per id miraculum, agnoscens eum Joannes, ait Petro:

DE OCTAVA APPARITIONE

Joan. cap. ult. litt. A. B.

Primo, Jesus apparet *septem ex suis Discipulis piscantibus, qui tota nocte nihil prendiderant: et jacientes rete ad ejus mandatum* (*Non valebant illud trahere præ multitudine piscium.*)

Secundo, per hoc miraculum S. Joannes illum cognovit, et dixit S.

(*Dominus est*): qui confestim desiliens in mare, ad Christum accessit.

Tertio, dedit eis, ut comederent panem et piscem. Postea Petro, an se diligeret, ter interrogato, suum ovile commendavit: (*Pasce oves meas*).

DE APPARITIONE NONA

Marc. ult.

Primo, ex Domini mandato abeunt Discipuli ad montem Thabor.

Secundo, iis apparens ille inquit: (*Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra*).

Tertio, mittens eos ad prædicandum per universum orbem, sic mandavit: (*Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*).

DE APPARITIONE DECIMA

I. Cor. 15.

Deinde (*visus est plus quam quingentis fratribus simul*).

DE APPARITIONE UNDECIMA

Ibidem.

Apparuit deinde Jacobo.

DE APPARITIONE DUODECIMA

Apparuisse Christum etiam Jo-

Petro: (Dominus est): qui projecit se in mare, et venit ad Christum.

Tertio, dedit illis ad comedendum (8) *partem piscis assi et favum mellis: et commendavit oves* [*suas*] *S. Petro, examinato primum tribus vicibus de caritate, et dicit illi: (Pasce oves meas).*

DE NONA APPARITIONE

Matth. cap. ult. litt. D.

Primo, Discipuli ex mandato Domini eunt ad montem Thabor.

Secundo, Christus illis apparet, et dicit: (Data est mihi omnis potestas in cœlo, et in terra).

Tertio, misit eos per totum mundum, ad prædicandum, dicens: (Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti).

DE DECIMA APPARITIONE

In Ep. I. *ad Corinth. cap.* 15. *litt. B.*

(Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul).

DE UNDECIMA APPARITIONE

In Ep. I. *ad Corinth. cap.* 15. *litt. B.*

(Deinde visus est Jacobo).

DE DUODECIMA APPARITIONE.

Apparuit Josepho ab Arimathea,

(8) *Partem piscis assi et favum mellis.*—Ita in autographo. Quæ verba, cum in Evangelio ad aliam apparitionem pertineant, dicendum est, Sancto Patri memoriter puncta hæc scribenti illud evenisse, quod non raro etiam SS. Patribus verba Scripturæ ex memoria referentibus accidisse nemo ignorat.

sepho ab Arimathea, legitur in hagiographis quibusdam : et verisimile est, atque meditatu pium.

ut pie cogitatur meditando, et legitur in vita Sanctorum.

DE APPARITIONE DECIMATERTIA

1. Cor. 15.

Apparuit et beato Paulo post Ascensionem: (*Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi*), inquit ipse. Apparuit etiam Patribus in Limbo, quoad animam, et postquam inde educti sunt.

Denique, resumpto corpore, apparebat passim Discipulis, et cum eis crebro versabatur.

DE DECIMATERTIA APPARITIONE

Ep. 1. *ad Corinth. cap.* 15. *litt. B.*

Apparuit S. Paulo post Ascensionem : (Novissime tanquam abortivo visus est mihi). Apparuit etiam in anima Patribus sanctis Limbi, et postquam [*eos inde*] eduxisset, et corpus iterum assumpsisset, *multis vicibus apparuit Discipulis, et* conversabatur *cum illis.*

DE ASCENSIONE CHRISTI

Act. 1.

Postquam jam per dies quadraginta multoties se Christus Discipulis suis vivum exhibuisset (*In multis argumentis*, etc., *loquens eis de Regno Dei*), misit eos Hierosolymam, ut promissum sibi Spiritum sanctum illic expectarent.

Secundo, eduxit eos ad Oliveti montem : (*Et videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum*).

Tertio, iisdem in cœlum suspicientibus dictum est per duos illos viros in vestibus albis assistentes, quos Angelos fuisse credimus : (*Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum ? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum*).

DE ASCENSIONE CHRISTI DOMINI NOSTRI

Act. 1. *litt. A. B.*

Primo, postquam per spatium quadraginta dierum apparuisset Apostolis, faciens [*præbens*] multa argumenta et signa, *et loquens de Regno Dei*, mandavit *illis, ut in Jerusalem promissum Spiritum sanctum expectarent.*

Secundo, eduxit illos ad montem Oliveti, et in præsentia eorum elevatus est, et nubes sustulit eum ab oculis eorum.

Tertio, aspicientibus illis in cœlum, dicunt illis Angeli : (*Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum ? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum* (9).

(9) Quam opportune terminatur ultima Contemplatio de gloriosis Christi mysteriis illa admonitione Angelorum : *Viri Galilæi, quid statis... ?* et futuri judicii commemoratione ! Scilicet, ut nos, illud judicium prospicientes, contemplationis suavitate non contenti, ad *opera* Christo digna nos accingamus.

REGULÆ ALIQUOT

ad motus animæ, quos diversi excitant spiritus, discernendos, ut boni solum admittantur, et pellantur mali. Advertendum est, quod potissimum conveniunt Exercitiis primæ hebdomadæ.

Prima Regula est, quod illis, qui facile peccant lethaliter, et peccatum peccato addunt, fere solet inimicus noster illecebras carnis et sensuum delectationes objicere, ut eos teneat peccatis plenos, ac semper cumulum adaugeat. Spiritus vero bonus e contrario, conscientiam illorum pungit assidue, et per synderesis rationisque officium a peccando deterret.

Secunda, quod aliis hominibus, qui se a vitiis et peccatis purgandos curant sollicite, et in obsequii

REGULÆ

ad sentiendum et *cognoscendum* aliquo modo (1) varias motiones, quæ in anima *excitantur: bonas, ut suscipiantur, malas, ut rejiciantur. Suntque magis propriæ* [*sive, convenientes istæ Regulæ*] *pro prima hebomada.*

Prima Regula: in illis, qui eunt [*ruunt*] *a peccato mortali in peccatum mortale, solet communiter inimicus proponere eis delicias* apparentes (2), efficiendo ut imaginentur *delectationes et voluptates sensuales, quo magis illos conservet et* adaugeat [*promoveat*] *in suis* vitiis et *peccatis: in quibus personis bonus spiritus* utitur modo contrario, *pungendo illos, et remordendo illis conscientias per synderesin rationis.*

Secunda: in illis, qui intense procedunt *in purgandis suis peccatis, et in servitio* Dei Domini nostri de

(1) *Ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo.*—Notatu dignum est ex autographo: 1. Regulas istas non tantum ad *discernendos* animi motus inservire, sed etiam ad illos *sentiendos*, sive observandos. Quam multi enim sunt, qui motus animæ suæ ne *sentiunt* quidem, id est, non attendunt, non observant. Ut ergo ad illos reddamur attenti, Regulæ istæ mirifice juvant. 2. Dicitur: *ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo. Aliquo modo, aliqua ratione*, per sequentes Regulas, motus animi dignosci possunt; ne scilicet solas hasce Regulas, sufficere existimemus, cum non modo alteræ deinde subtiliores ab ipso S. P. nostro tradantur, verum etiam singulari lumine divino et gratia opus sit; quod donum *Discretio spirituum* vocatur. —Nemo vero sibi ad propriam directionem Regulas sufficere existimet solas, absque directoris ductu.

Ceterum in hisce Regulis omnes variationes ex autographo diligenter velim observari, quamvis nullam adnotationem subjiciamus. Magis enim hic, quam usquam alias, textus S. P. ex autographo clarior redditur; id quod etiam in hoc argumento de discernendis spiritibus momenti est majoris fortasse, quam usquam alias.

(2) *Apparentes.*—Nonnisi *apparentes* delicias proponere potest ipse miserrimus: et *inimicus* cum sit, odio flagrans in humanam naturam, non vult nec potest velle, nisi quo noceat vel animæ, vel corpori, vel utrique; quod si quid delectabile objiciat, bonum illud apparens est, vanum, fucatum, fallax, et certo certius, ad malum animæ inferendum, bonum illud qualecumque dirigitur. Vide dicta ad Annot. 7. ex 20. n. 15. Exponuntur in his duabus primis Regulis media, quibus utitur tum malus angelus, tum bonus, contraria pro fine quem uterque intendit contrarium, et pro dispositione cujusque hominis pariter contraria.—Adverte tamen, poni a S. P. duo extrema, nempe exemplum peccatoris *perditissimi* in prima regula, *ferventis* pœnitentis vel justi in secunda. Ergo ubi de *tepido* agitur, magna discretione opus est in applicandis hisce Regulis. Vid. dicta supra n. 1.

divini studio magis ac magis in dies promovent, immittit spiritus malignus molestias, scrupulos, tristitias, rationes falsas, et alias id genus perturbationes, quibus profectum illum impediat. Spiritui autem bono ex opposito, proprium consuetumque est recte agentibus animum ac vires addere, consolari, devotionis lachrymas ciere, illustrare mentem, et tranquillitatem dare, sublatis obstaculis omnibus, ut expeditius alacriusque per opera bona semper ultra tendant.

Tertia, quod spiritualis proprie consolatio tunc esse noscitur, quando per internam quamdam motionem exardescit anima in amorem Creatoris sui, nec jam creaturam ullam, nisi propter ipsum, potest diligere. Quando etiam lachrymæ funduntur, amorem illum provocantes, sive ex dolore de peccatis profluant, sive ex meditatione Passionis Christi, sive alia ex causa qualibet, in Dei cultum et honorem recte ordinata. Postremo, consolatio quoque dici potest, fidei, spei, et charitatis quodlibet augumentum: item lætitia omnis, quæ animam ad cœlestium rerum meditationem, ad studium salutis, ad quietem et pacem cum Domino habendam, solet incitare.

Quarta, quod spiritualis e contra desolatio vocari debet quævis animæ obtenebratio, conturbatio, in-

bono in melius ascendendo, obtinet modus contrarius ei qui in prima Regula [*notatus est*]: *tunc enim proprium est mali spiritus*, mordere, tristitia afficere, *et ponere impedimenta*, inquietam reddendo [*animam*] *per falsas rationes, ne pergat ulterius. Et proprium boni* [*spiritus est*], *dare animum et vires, consolationes, lachrymas, inspirationes, et quietem* [*animi*], facilia reddendo [*omnia*], *et removendo omnia impedimenta, ut* in bene operando *procedat ulterius.*

Tertia: de *consolatione spirituali.* Voco [*dico, nomino*] *consolationem, quando in anima* excitatur (3) *motio* aliqua *interior, qua* inflammari incipit *anima* in amore *sui Creatoris ac Domini: et* consequenter, *quando* [*anima*] *nullam rem creatam super faciem terræ amare potest* in se ipsa, sed [*solummodo*] *in Creatore omnium illarum. Item quando fundit* (4) *lachrymas, moventes ad amorem Domini sui, sive sit ob dolorem de suis peccatis, sive de Passione Christi Domini nostri, sive de aliis* rebus *directe ordinatis in ejus servitium et laudem. Denique, voco consolationem omne augmentum* spei, fidei, *et charitatis, et omnem lætitiam internam, quæ* vocat et attrahit [*hominem*] ad res cœlestes, *et ad propriam salutem animæ suæ;* reddendo illam quietam, *et pacificando illam* in *suo Creatore* ac Domino.

Quarta: de desolatione spirituali. *Voco desolationem* omne [*quod est*] *contrarium* tertiæ Regulæ [*dictis*

(3) *Excitatur . . . inflammari incipit.*—In autographo quædam videtur exprimi gradatio, quam utcumque conservare studuimus. *Excitatur*, hispanice: *se causa* (*causatur*) *motio aliqua*, *cum qua* seu *per quam*, hisp. *viene la anima a inflamarse* (*venit anima ad inflammandum se*).

(4) *Fundit.*—Hisp. *lança*, i.e. *ejicit*—exprimitur *vis lachrymarum erumpentium.*

stigatio ad res infimas seu terrenas: omnis denique inquietudo et agitatio, sive tentatio trahens in diffidentiam de salute, et spem, charitatemque expellens; unde se anima tristari, tepescere, ac torpere sentit, et de ipsius Dei Creatoris sui clementia prope desperare. Sicut enim consolationi opponitur desolatio, ita etiam quæ ab utraque oriuntur cogitationes, sunt inter se prorsus oppositæ.

in tertia Regula]*: ut, obtenebrationem animæ, turbationem in illa, motionem ad res infimas ac terrenas, inquietudinem variarum agitationum et tentationum, moventem ad diffidentiam, sine spe, sine amore; cum se reperiat* [*anima*] *totam pigram, tepidam, tristem, et* veluti separatam a Creatore ac Domino suo: *quia sicut consolatio contraria est desolationi, eodem modo cogitationes, quæ oriuntur ex consolatione, contrariæ sunt cogitationibus, quæ oriuntur ex desolatione.*

Quinta, quod tempore desolationis nihil deliberandum aut innovandum est circa propositum animi aut vitæ statum: sed in eis perseverandum, quæ fuerant prius constituta, puta, præcedente die, vel hora consolationis(*). Quemadmodum enim dum fruitur quis consolatione illa quam diximus, non proprio suo, sed boni spiritus instinctu regitur; ita, obversante sibi desolatione, agitur a malo spiritu, cujus instigatione nihil umquam recte conficitur.

Quinta : tempore desolationis numquam mutatio facienda *est, sed standum* firmiter et constanter *in propositis ac determinatione, in qua erat* [*homo*] *die* præcedenti ejusmodi desolationem (5) *vel in determinatione in qua erat in præcedenti consolatione; quia sicut in consolatione nos magis ducit, et* consilio suo *dirigit bonus spiritus, ita in desolatione malus; cujus consiliis* non possumus *invenire viam* [*deduci*] *ad recte quid decernendum.*

Sexta, quod tametsi desolatione affectus homo, priora sua consilia minime debet immutare; expediet tamen provideri, et augeri ea, quæ

Sexta: licet in desolatione non debeamus mutare priora proposita, valde [*tamen*] *juvat* intense mutare (6) se [*sive, modum agendi, ut pug-*

(*) *In quinta Regula de discretione spirituum; verba illa:* Quemadmodum enim dum fruitur quis, *usque ad finem ; ita commodius verti possunt ex autographo :* Quemadmodum enim in consolatione bonus spiritus nos magis regit ac dirigit, ita in desolatione malus, cujus instigatione et consiliis nihil rectum decernere possumus.

(5) *Die præcedenti ejusmodi desolationem.*—Ita ex autographo clarius exprimitur, nunquam in desolatione mutari debere concepta *prius* proposita : *prius* inquam ; idest, non modo ea quæ *in consolatione* sensibili, sed quæ *prius,* ante desolationem, *in animi quiete* statuta fuerant.

(6) *Valde juvat intense mutare se, etc.*—Ergo, consilia quidem prius concepta mutanda non sunt, sed mutanda ratio se ipsum tractandi, et hæc mutatio *intense* facienda est *contra ipsam desolationem,* et talis mutatio *valde* juvat ad desolationem vincendam. Porro, in quo consistere ista mutatio debeat, distincte docemur a S. P.: scilicet, ut v. g. 1. *magis insistamus orationi et meditationi;* 2. *multum* nos, con-

contra desolationis impulsum tendunt; qualia sunt, insistere orationi, cum discussione sui, ac pœnitentiæ aliquid assumere.

nemus] *contra ipsam desolationem: v.g. insistendo* magis *orationi*, meditationi, multum [*nos*] *examinando et* extendendo nos *magis* [*amplius quid agendo*] in aliquo convenienti modo faciendi pœnitentiam.

Septima, quod quamdiu premimur desolatione, cogitandum est, nos interim relinqui a Domino nobis ipsis, probationis causa, ut per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obsistamus. Id quod possumus haud dubie (*), assistente nobis jugiter præsidio divino, licet tunc nequaquam sentiatur, eo quod fervorem pristinum charitatis Dominus subtraxerit, relicta nihilominus gratia, quæ ad bene operandum et ad consequendam salutem satis esse queat.

Septima: ille qui est *in desolatione, consideret, quomodo Dominus ipsum reliquit, probationis gratia, in suis potentiis naturalibus, ut resistat* variis agitationibus et tentationibus *inimici: potest enim* [*resistere*] *cum auxilio divino, quod semper ipsi manet, licet* aperte *illud non sentiat* [*sibi adesse*], *quia Dominus subtraxit ipsi* multum suum favorem, magnum amorem [*sensibilem*], *et* gratiam intensam, *manente tamen ipsi gratia quæ* sufficiat (7) *ad salutem æternam.*

Octava, quod hominem tentatione pulsatum, mire juvat patientiæ servandæ studium, ut quæ vexationibus hujusmodi proprie opponitur, et e diametro resistit. Accersenda etiam spes est, et cogi-

Octava: ille qui est in desolatione, [*in eo*] laboret *ut persistat in patientia, quæ est contraria vexationibus quæ sibi ingruunt: et* cogitet *se cito esse consolandum;* adhibendo diligentias (8) [*sive conatus*]

(*) *In septima Regula de discretione spirituum circa medium:* Assistente nobis jugiter præsidio divino, licet tunc nequaquam sentiatur; *in autographo sic habetur:* Assistente nobis præsidio divino, quod semper manet: licet tunc nequaquam sentiatur.

---

scientiam nostram, actus nostros, nostraque omnia *examinemus;* 3. *amplius* aliquid et abundantius suscipiamus in exercendis pœnitentiæ operibus, modo aliquo nobis, nostroque statui, nostræ complexioni accommodato seu convenienti. In triplici hoc exercitio *orationis*, *examinis*, et *pœnitentiæ* torpere nos facit desolatio. Ergo, *contraria contrariis curanda.*—Utinam, quæ hic B. P. *valde* proficua esse dicit in desolatione, diligenter a nobis in usum deducerentur, dum desolatione premimur! Notanda illa: *intense...magis...multum...extendendo nos magis*...quæ, in vulgata versione omissa, ex autographo restituimus.

(7) *Quæ sufficiat.*—Ita ex autographo. Non modo: *quæ satis esse queat;*—sed *quæ* vere *satis sit*, vere *sufficiat*, ad tentationes vincendas. Neque vero intelligitur hic *gratia sufficiens* eo sensu, quo a theologis dicitur per oppositionem ad *gratiam efficacem.*—Satis patet ex dictis in posteriore parte hujus Regulæ, non excludi a S. Patre, sed omnino etiam subintelligi *gratiam*, licet minus copiosam, ubi in priori parte Regulæ hominem relinqui dicebat *in suis potentiis naturalibus; naturalibus*, id est *ordinariis*, gratia supernaturali minime exclusa.

(8) *Adhibendo diligentias* (sive conatus).—Τὸ *præsertim* quod legitur in vulgata versione, abest in autographo. Et vero sancti illi conatus, de quibus in Regula sexta, *omnino* adhibendi in desolatione, si *spem* fundatam quærimus *adfuturæ brevi consolationis.*

tatio adfuturæ brevi consolationis: si præsertim per sanctos conatus in sexta Regula signatos, desolationis impetus frangatur.

contra ejusmodi desolationem, prout dictum est in sexta Regula.

Nona, quod causæ desolationis tres sunt præcipuæ. Prima, quia propter nostram in spiritualibus studiis seu exercitiis tepiditatem atque acediam, consolatione divina merito privamur. Secunda, ut probemur quinam sumus, et quomodo in Dei servitium et honorem, absque præsente quodam consolationum donorumque spiritualium stipendio nosmet impendimus. Tertia, ut certi plane simus nostrarum virium non esse, vel acquirere, vel retinere fervorem devotinis, vehementiam amoris, abundantiam lachrymarum, aut aliam quamlibet internam consolationem; sed omnia hæc gratuita esse Dei dona, quæ si vendicemus nobis ut propria, superbiæ et vanæ gloriæ crimen, non sine salutis gravi periculo, incursuri sumus.

Nona: tres causæ sunt præcipuæ, ob quas desolatos nos reperimus. Prima est, quia sumus tepidi, et pigri seu negligentes in exercitiis nostris spiritualibus; atque ita ob culpas nostras elongatur *spiritualis consolatio a nobis. Secunda, ut probet nos* [*Dominus*] quantum valeamus, *et quousque* procedamus *in ejus servitio et laude, absque* tanto *stipendio consolationum, et* magnarum [*specialium*] *gratiarum. Tertia, ut det nobis* veram notitiam et cognitionem, qua intime sentiamus, *non esse ex nobis acquirere vel retinere magnam devotionem, amorem intensum, lachrymas, neque ullam aliam consolationem spiritualem; sed totum esse donum et gratiam Dei Domini nostri: et* ne in aliena domo nidum ponamus (9), *efferendo intellectum nostrum in* aliquam *superbiam, vel vanam gloriam, attribuendo nobis ipsis devotionem vel ceteras partes spiritualis consolationis.*

Decima, quod fruenti homini consolatione, prospiciendum est, quo se pacto gerere poterit, desolatione deinceps occurrente: ut jam inde acrimoniam et robur

Decima: ille, qui est in consolatione, cogitet *quomodo se habebit in desolatione, quæ postea* [*ei*] *superveniet, sumendo* novas vires pro illo tempore.

(9) *Ne in aliena domo nidum ponamus.*—Locutio proverbialis, alludit ad nidificationem hirundinis: antiqua versio *ms.* legit in hisp. pro *casa*, quæ vera est lectio, *cosa*, et sic expressit: *ut in nulla re aliena quiescamus.*—Sensus est, ne, quod alienum est, nobis ut proprium usurpemus, atque ita securitatem capiamus ibi, ubi capienda non est; ut qui *in aliena domo* sibi habitationem figeret, exturbandus scilicet inde, cum domino domus visum fuerit.—Notatu dignum est, in autographo non *superbiæ crimen* dici, nec simpliciter *superbiam*, sed lenissime *aliquam superbiam;* quo intelligamus, vel levem *aliquam* superbiam, vel exiguam *aliquam* complacentiam Deo vehementer displicere, et ob ejusmodi levem etiam complacentiam non raro nos cœlesti consolatione merito privari. Et vero illud maxime omnium in consolatione timendum atque cavendum, ne evanescamus, neve securitatem capiamus, vanam semper et inanem; nisi in *sola* Domini *misericordia* confidamus, eique *soli* omnia bona nostra accepta referamus.

animi mature comparet, ad impetum ejus reprimendum.

Undecima, ut ille idem, affluente consolatione, seipsum deprimat, ac vilifaciat quantum potest, reputando secum, quam imbellis, quamque ignavus esse apparebit, desolatione impugnante, nisi per gratiæ et consolationis divinæ opem cito sublevetur. Contra vero ille, quem desolatio molestat, æstimare debet cum Dei gratia, se posse plurimum, facileque adversarios suos omnes devicturum esse, dummodo in Dei virtute collocet spem suam, et animum suum corroboret.

Undecima: ille, qui est *in consolatione*, procuret *humiliare sese atque deprimere quantum potest, cogitando quam parum valeat tempore desolationis, sine* illa tali *gratia seu consolatione. E contrario cogitet ille qui* est *in desolatione, se posse multum cum gratia* quæ sufficit ad resistendum *omnibus suis inimicis*, sumendo vires in Creatore ac Domino suo.

Duodecima quod hostis noster naturam, et morem muliebrem refert, quoad imbecillitatem virium, et animi pervicaciam. Nam sicut femina cum viro rixans, si hunc conspexerit erecto et constanti vultu sibi obsistere, abjicit illico animum, ac terga vertit; sin vero timidum fugacemque esse animadverterit, in extremam surgit audaciam, et in illum ferociter invadit: itidem consuevit dæmon animo et robore plane destitui, quoties spiritualem athletam,corde imperterrito, ac fronte ardua tentationibus videt reluctari; sin autem trepidet, ad primos impetus sustinendos, et quasi animum despondeat, nulla est bestia super terram inimico illo tunc efferatior, acrior et pertinacior in hominem, ut cum pernicie nostra, malignæ

Duodecima: inimicus [*noster*] *facit se* [*exhibet se, gerit se*] *ut femina, in quantum est* [*ipse*] debilis per vim [*i. e. si reprimatur*], *et* fortis per voluntatem [*malitiam et rabiem*] (10). *Nam sicut proprium est feminæ, dum rixatur cum aliquo viro, perdere animum, capiendo fugam, quando homo ei os impavidum ostendit; et e contrario si vir incipit fugere perdendo animum*, ira, vindicta, *et* ferocia *feminæ est valde magna, et prorsus* sine mensura [*extrema*]. *Eodem modo proprium est inimici* [*nostri*], *viribus destitui et animum perdere* (in fugam vertentibus se tentationibus ejus), *quando ille* qui se exercet in rebus spiritualibus, *os impavidum opponit tentationibus inimici*, faciendo oppositum e diametro [*id est contrarium omnino*

(10) *Debilis*, etc.—Notatu valde digna sunt ista duo epitheta contraria inter se, et tamen verissima imago, quæ dæmonis naturam egregie depingit. *Debilis per vim*, hisp. *por fuerza*, ital. *per forza*, *s. suo malgrado;* scilicet quod, licet valeat viribus, reprimi tamen possit, et sic *per vim* et invitus ac maxime nolens *debilis* reddatur; voluntate tamen prava ac nocendi cupiditate *fortis*. Plane ut improba femina. Quod in vulgata versione dicitur: *quoad imbecillitatem virium*, nisi subintelligatur quod vires ejus per generosam resistentiam frangantur, verum sensum non exprimit. Quis enim belluam illam *viribus* per se *imbecillem* dicat? Vid. not. mox sequentem, n. 11.

obstinatæque mentis suæ desiderium adimpleat.

ei, quod ipse per suas tentationes prætendit] (11). *Et e contrario, si qui se exercet* incipit *timere, et perdere animum in patiendis tentationibus, non est bestia adeo efferata super faciem terræ, ut* [*est*] *inimicus humanæ naturæ* in prosecutione perversæ suæ intentionis, *cum* adeo magna [*maxima*] malitia.

Decima tertia, quod idem inimicus noster morem insequitur nequissimi cujuspiam amatoris, qui puellam honestorum parentum filiam, vel uxorem viri alicujus probi volens seducere, summopere procurat, ut verba et consilia sua occulta sint; nilque reformidat magis ac ægre fert, quàm si puella patri suo, vel uxor marito, illa patefaciat, cum sciat hoc pacto de votis et conatibus suis actum esse. Ad eumdem modum obnixe satagit diabolus, ut anima, quam circumvenire cupit ac perdere, fraudulentas suas suggestiones teneat secretas. Indignatur vero maxime, et gravissime cruciatur, si cui vel confessionem audienti, vel spirituali homini molimina sua detegantur, a quibus ita excidere se funditus intelligit.

Decima tertia: sic etiam se gerit, ut vanus [*falsus*] *amator*, in quantum vult esse secretus et non detegi. *Nam sicut* [*talis*] *homo vanus* [*falsus*], *qui loquens ad malum finem allicit* [*sollicitat*] *filiam aliquam alicujus boni patris, vel uxorem boni mariti, vult ut verba sua et suasiones sint secretæ: et contra displicet ei summopere, quando filia patri, vel uxor marito detegit vana* [*fallacia*] *ejus verba, et intentionem pravam; quia facile colligit, fore ut non possit rem inceptam ad finem perducere. Eodem modo, quando inimicus naturæ humanæ ingerit animæ* justæ *suas fraudes et suasiones*, vult ac desiderat, ut recipiantur et teneantur in secreto: *sed quando* [*illa*] *eas detegit bono suo confessario, vel alteri personæ spirituali, quæ cognoscat ejus* fraudes, *ac* malitias, *valde ei displicet; quia* [*hinc*] *infert fore ut non possit malitiam suam, quam inchoarat, perficere, cum detectæ sint fraudes suæ manifestæ.*

Decima quarta, quod solet etiam adversarius imitari aliquem belli

Decima quarta: sic etiam [*gerit se*] *ut* belli dux (12), *ad vincendum*

(11) Hoc loco in versione antiqua *ms.* inseritur: *ideo ait Paulus: Resistite diabolo, et fugiet a vobis.* Itemque in fine hujus duodecimæ Regulæ: *ideo recte dicit Job de dæmone: Non est potestas super terram, quæ comparetur illi.*—Quæ quidem in autographo hispanico non habentur; admissa tamen fuere a S. P. in illa versione, qua ipse uti consueverat. Et sane hi textus doctrinam hac Regula contentam egregie confirmant.

(12) *Belli dux*,—et infra, *caput exercitus.*—Duobus hisce locis habetur in autographo vox *caudillo*, quæ etiam de *duce latronum*, usurpari solet; ut notavimus in contempl. de duobus Vexillis, n. 50.

ducem, qui obsessam arcem expugnare atque deprædari cupiens, explorata prius natura et munitione loci, debiliorem partem aggreditur. Sic nimirum et ille circuit animam et callide inquirit, quarumnum virtutum præsidiis, moralium scilicet, aut theologicarum, ipsa vel munita vel destituta sit : eaque potissimum parte machinis omnibus admotis irruit, ac subvertere nos sperat, quam in nobis minus ceteris firmatam, custoditamque esse præviderit.

ac deprædandum id quod desiderat. Nam, sicut belli dux et caput exercitus, *castra ponendo et explorando vires ac dispositionem arcis alicujus, eam impugnat ex parte debiliori ; eodem modo, inimicus humanæ naturæ,* circumiens *explorat* omni ex parte *virtutes* omnes *nostras theologicas,* cardinales, *et morales ; et qua parte nos reperit debiliores, et* egentiores pro nostra æterna salute, *ea parte nos impugnat, et procurat nos expugnare.*

REGULÆ ALIÆ

utiles ad pleniorem spirituum discretionem, et secundæ hebdomadæ potissimum convenientes.

Prima est, quod proprium est Dei, et Angeli cujusque boni, veram infundere spiritualem lætitiam animæ, quam movent, sublata tristitia et perturbatione omni, quam ingessit dæmon : cum hic e contrario, sophisticis argumentis quibusdam, veri speciem præ se ferentibus, lætitiam illam in anima repertam oppugnare soleat.

Secunda, solius est Dei, consolari animam, nulla præcedente consolationis causa, cum sit hoc proprium Creatoris, suam ingredi

REGULÆ

ad eumdem effectum *cum majori discretione spirituum, et conducunt* [*conveniunt*] magis (1) *pro secunda hebdomada.*

Prima : proprium est Dei et Angelorum ejus, in suis motionibus dare veram lætitiam et gaudium spirituale, removendo omnem tristitiam et turbationem, quam inimicus inducit ; cujus proprium est militare [*pugnare*] *contra ejusmodi lætitiam* (2) et consolationem spiritualem, *adducendo* rationes apparentes, subtilitates, *et* assiduas fallacias.

Secunda : solius est Dei Domini nostri *dare consolationem animæ sine causa præcedente : quia proprium est Creatoris* [*animam*] in-

(1) *Magis.—Magis* conveniunt, vel convenire solent ; non ita ut omnino semper et exclusive secundæ hebdomadæ conveniant. Pendet enim hoc non tam ex hebdomada Exercitiorum, in qua quis versatur, quam ex animæ dispositione et habitu. Vide dicta ad Annot. decimam inter 20. n. 17.

(2) *Contra ejusmodi lætitiam.*—Lætitia spiritualis cum sit ad animæ profectum utilissima, nil mirum si dæmon hanc lætitiam impugnare, animamque Deo deditam turbare, quibuscumque possit artibus conetur. Inimicus enim cum sit, animam, quam *ad malum pertrahere* se tam facile posse non sperat, saltem *impedire a profectu*, vel saltem *vexare* et affligere tentat ; proque odio isto suo etiam *vexare* in primis contentus est, non sine spe *impediendi* hac ratione majus bonum, ac tandem etiam *pertrahendi* animam ad *malum.*—Patet agi de anima qualis describitur in secunda ex prioribus Regulis *ad spiritus dignoscendos.*

creaturam, et illam in amorem sui totam convertere, trahere, et mutare. Causam vero præcedere nullam tunc dicimus, quando nec sensibus, nec intellectui, neque voluntati nostræ quidquam objectum est, quod ejusmodi consolationem causare ex se possit.

Tertia, quoties præcessit consolationis causa, auctor ejus potest existere tam malus Angelus, quam bonus, sed ad fines tendunt contrarios: bonus quidem, ut anima in boni cognitione et operatione magis proficiat; malus autem, ut male agat illa et pereat.

Quarta, id moris est spiritui maligno, ut in lucis Angelum transfigurans sese, cognitis piis animæ votis, primum obsecundet, mox inde ad perversa sua desideria illam alliciat. Simulat etenim ab initio bonas sanctasque hominis cogitationes sequi et fovere; at deinde in occultas fallaciarum suarum pedicas paulatim tractum illaqueat.

trare, egredi (3), facere motionem in illa, *trahendo illam totam in amorem* suæ divinæ Majestatis. *Dico: sine causa,* [*id est sine*] *ullo prævio sensu, vel cognitione alicujus objecti, per quod illa talis* [*ejusmodi*] *consolatio adveniat* [*animæ*] per ejus [*proprios*] actus intellectus et voluntatis (4).

Tertia: cum [*s. præcedente*] *causa potest consolari animam æque Angelus bonus ac malus, ad fines* [*tamen*] *contrarios: bonus Angelus* ad profectum animæ, ut crescat et ascendat de bono ad melius (5); *et malus angelus* ad contrarium, et deinceps *ut trahat illam ad perversam suam intentionem et malitiam.*

Quarta: proprium est Angeli mali, qui in Angelum lucis se transfigurat, intrare cum anima devota [*i. e. incipere, suggerendo cogitationes animæ devotæ conformes*], *et* exire secum ipso [*i. e. finire suggerendo suas*]; *scilicet,* [*solet*] *inducere cogitatus bonos et sanctos,* conformiter [*ad dispositionem*] *talis animæ justæ; ac dein paulatim procurat* pervenire ad fi-

(3) *Intrare, egredi.*—Ita ex autographo. Intellige, *uti* Creatorem *anima* sibi dedita *ut propria domo.* Quæ similitudo adhibetur etiam infra in Reg. 7.

(4) *Per ejus* (proprios) *actus intellectus et voluntatis.*—Hæc ultima verba hujus Regulæ, ex autographo, tollere videntur ambiguitatem illam, vel potius inexplicabilem obscuritatem, quam versio vulgata præ se ferre quibusdam visa est, ac si *nec sensibus, nec intellectui, nec voluntati* quidquam *objectum esset:* hoc enim posito, quid erit, de quo anima consolationem concipiat? Et quidem *τό voluntati* plane deest in autographo, neque admitti posse hoc loco videtur.—Omnino igitur, et intellectui, et maxime voluntati objectum aliquod adsit necesse est; sed non ita aut cognitum, aut ratiocinatione comprehensum, ut *talis* inde consolatio, *per ejus* (proprios) *actus intellectus et voluntatis,* oriri in anima potuerit.—Innuitur id quidem in vulgata versione illis verbis: *ejusmodi* consolationem *causare* ex se; multo tamen clarius ex autographo exprimitur.—In versione vero *ms.* hoc loco habetur sequens citatio: *B. Thomas* 1. 2. *q.* 9. *art.* 6. et *q.* 10. *art.* 4., quibus locis Doctor Angelicus agit de motione voluntatis, movente Deo.

(5) *Ut crescat et ascendat de bono ad melius,* etc.—Supponit S. P. hoc loco hominem, qui consolationem accipit, esse actu in bono statu: cui proin bonus Angelus consolationem ingerit, ut ad *meliora* proficiat, malus contra, ut ad *minus bonum,* vel etiam *ad malum* declinet.

nem suum, *trahendo* [*inducendo*] *animam in suas fraudes occultas ac* perversas intentiones (6).

Quinta, sedulo et accurate excutiendæ sunt cogitationes nostræ, circa principium, medium, et finem suum; quæ tria si recte se habeant, Angeli boni argumentum est, cogitationes illas suggerentis; sin autem per discursum mentis aliquid offertur, vel sequitur, quod ex se malum sit, vel avocet a bono, vel ad minus bonum impellat, quam anima prius quærendo sequi decrevisset, vel animam ipsam defatiget, angat, ac perturbet, sublata, quæ prius aderat, quiete, pace, et tranquillitate; evidens tunc erit indicium, auctorem esse cogitationis ejusmodi spiritum malignum, utpote utilitati nostræ semper adversantem.

Quinta: debemus valde attendere ad discursum [*s. seriem*] *cogitationum*; *et si principium, medium, et finis,* [*si, inquam, tria hæc*] *sint* omnia bona, tendentia ad omne bonum [*s. ad idquod omnino bonum sit*] (7), *signum est boni Angeli; sed si in discursu* [*in serie*] *cogitationum, quas suggerit, desinat in rem aliquam malam, vel distractivam, vel minus bonam, quam ea quæ anima prius sibi proposuerat facienda; vel ipsam* debilitet, vel *inquietam reddat*, vel *conturbet animam, auferendo illi suam pacem, tranquillitatem, et quietem quam prius habebat, clarum signum est procedere* [*cogitationes illas*] *a malo spiritu, inimici nostri profectus* ac salutis æternæ (8).

Sexta, quoties contingit in aliqua suggestione deprehendi hostem ex cauda sua serpentina, id est, fine malo, quem semper nobis insinuare studet; tunc plurimum juvat, revolvere discursum totum, et notare, quid ab initio prætexuerit bonæ cogitationis, et quomodo

Sexta: quando inimicus humanæ naturæ fuerit deprehensus et cognitus *ex cauda sua serpentina*, et *fine malo ad quem inducit; utile est ei, qui fuit ab eo tentatus, considerare postea discursum* [*sive seriem*] *bonarum cogitationum, quas sibi suggessit, et principium illa-*

(6) Hæc quarta Regula summi est momenti, uti et quæ proxime sequitur quinta, ne decipiamur specie boni, et a vero bono divellamur. Nulla enim est virtus, ad quam ferri majori studio animam aliquam contingat; quin dæmon, id animadvertens, continuo tentet specie ipsius illius virtutis, sive per excessum, sive alio artificio, animam vexare, impedire, perdere. Cogita v. g. quam multos *zelus* indiscretus, quam multos *devotio* inordinata perdidit, vel certe impedivit, et perdit vel impedit quotidie, fallente scillicet dæmone; cujus tamen fallacias anima vere *humilis* et præsertim *obediens* facile vitabit. Parum enim proficit inimicus extrinsecus agens, nisi domesticus *amor proprius* in eamdem ruinam conspiret.

(7) *Sint omnia bona, tendentia ad id quod omnino bonum sit.—Omnia*, quæ in principio, medio, et fine, diligenter discussis, deprehendatur, et *bona sint* necesse est, et *nonnisi ad bonum inclinent.* Duo hæc distincta sunt, et per oppositum ex consequentibus clarius intelliguntur. Nota præsertim, signum mali spiritus esse, si cogitationes illæ animam *inquietam* reddunt vel *conturbant.* Quantumvis ergo boni speciem habeant, inquietudo illa et conturbatio illas tibi saltem suspectas reddat.

(8) *Ac salutis æternæ.*—Ex autographo. periculum indicatur non modo amittendæ majoris perfectionis, verum etiam *salutis æternæ*, ubi ab illusionibus dæmonis homo non caveat.

præcedentem spiritualis gustus suavitatem, animi serenitatem sensim amovere, ac venenum suum infundere tentarit: ut per hujusmodi experimentum cognitæ illius fraudes, facilius deinceps caveantur.

rum, et quomodo paulatim procuraverit ut ipsum descendere [*excidere*] faceret *a suavitate illa et lætitia spirituali, in qua erat,* donec illum deduceret ad depravatam suam intentionem. *Ut istiusmodi experientia cognita* et notata, *caveat sibi in posterum ab ejus consuetis fraudibus.*

Septima, eorum, qui promovent in bono salutis, animis se insinuat uterque spiritus diverso modo: bonus quidem leniter, placide, ac suaviter, sicut aquæ stilla in spongiam illabens; malus vero duriter, implacide, et violenter, cum strepitu quodam, sicut imber decidens in petram: illis autem, qui in dies tendunt in deterius, oppositum prorsus usuvenit. Cujus sane diversitatis ratio est, quatenus Angelo utrilibet similis est vel dissimilis animæ ipsius dispositio. Si enim contrariam sibi eam alteruter spiritus invenerit, cum strepitu et pulsu, qui facile adverti queat, ei se conjungit; si conformem vero, tamquam in propriam et apertam domum subit cum quiete.

Septima: in iis, qui procedunt de bono in melius, bonus Angelus tangit talem animam dulciter, leviter, et suaviter, ut gutta aquæ, quæ intrat in spongiam; et malus [*angelus*] *tangit* [*eam*] *acute, et cum sonitu, et inquietudine, ut quum aquæ gutta decidit super petram: eos autem, qui procedunt de malo in pejus, tangunt supradicti spiritus modo contrario. Cujus rei causa est, quod dispositio animæ sit dictis Angelis contraria, vel similis: quando enim est contraria,* intrant [*spiritus*] (9) *cum strepitu et sensationibus, ita ut percipi facile possit* [*eorum accessus*]*; quando autem est similis, intrat* [*spiritus*] *cum silentio, tanquam in propriam domum, et aperta porta.*

Octava, quoties sine prævia ulla causa consolatio nobis adest, quamvis ei, tamquam divinitus immissæ, ut supra dictum est, nihil fallaciæ subesse possit; debemus tamen attente ac sollicite distinguere præsens consolationis tempus a proximo sequente, in quo anima fervet adhuc, et favoris divini nuper accepti sentit reliquias. Nam posteriore hoc tempore, frequenter accidit, ut vel ex habitu, discursu et judicio proprio,

Octava: quando consolatio est sine causa, licet ei non insit *fraus, cum a solo Deo Domino nostro* [*tunc*] *procedat, ut dictum est* [*Reg.* 2.]*; tamen* persona spiritualis, cui dat Deus talem consolationem, debet multa cum vigilantia *et attentione* considerare *ac discernere* proprium *tempus* actualis *ejusmodi consolationis a sequenti* [*tempore*], *in quo anima remanet fervens, et favorem* [*divinum*] *ac reliquias consolationis præteritæ etiamnum*

(9) *Intrant* (spiritus).—Quod hoc loco habet vulgata versio: *ei se conjungit*, plus dicere videtur, quam quod significandum est. Cum enim agatur solum de spiritus cujusvis *motione;* si spiritus dicatur animæ *se conjungere*, indicari videretur non *motio* tantum, sed etiam animæ *consensus;* de quo quidem hic sermo non est.

vel ex boni aut mali spiritus instinctu, aliqua sentiamus, vel deliberemus, quæ cum ab ipso Deo citra medium non emanent, solerti indigent discussione, priusquam recipiant assensum, vel in opus veniant.

sentit: quia sæpe in hoc secundo tempore per suum proprium discursum ex habitibus [*suis*], *et* ex consequentiis [*habitorum*] conceptuum *et* judiciorum [*vel ex judiciis propriis*], *sive per bonum spiritum sive per malum*, *format* varia proposita *et* consilia, *quæ non dantur immediate a Deo Domino nostro; ac proinde* valde bene discutiantur *necesse est*, *antequam iis* integer *assensus tribuatur, et deducantur ad effectum.*

REGULÆ NONNULLÆ

in distribuendis eleemosynis servandæ.

In Ministerio *distribuendi* (1) *eleemosynas debent servari sequentes Regulæ.*

Prima, si quid erogare libeat in homines genere vel amicitia conjunctos, erga quos sentitur proclivior affectus, attendendæ erunt Regulæ quatuor, quas ex parte circa Electiones commemoravimus. Earum itaque prima hæc est, ut affectus erga tales meus, recta proveniat ex amore Dei: quem certe amorem debeo sentire in me, ut radicem esse et causam cujuscumque meæ affectionis erga cognatos et amicos omnes; ac operam dare, ut in hoc præsenti negotio præcipua ea ratio elucescat.

Prima: si facio distributionem parentibus, vel amicis, vel personis, quas amo, quatuor [*ista*] *consideranda mihi erunt, de quibus dictum est ex parte in materia Electionis. Primum est, ut* amor ille qui me movet, meque facit dare eleemosynam, descendat desursum *ex amore Dei Domini nostri; ita ut sentiam primum in me, amorem, quem* plus minusve *habeo erga tales personas, esse propter Deum, et ut* in causa, ob quam eas magis amo, reluceat Deus.

Secunda, ut (*) considerem, si

Secunda: volo proponere mihi ho-

(*) *In secunda Regula pro distribuendis eleemosynis:* Secunda; ut considerem, *etc. usque ad finem; hæc Regula in autographo sic habetur:* Secunda, ut considerem, si quis alter esset mihi plane ignotus, cui tamen pro hoc ministerio, et ipsius statu omnem perfectionis gradum exoptem, quam ego illum in hac distributione rationem sequi vellem ad majorem Dei gloriam, et animæ suæ perfectionem, hac ipsa eadem mihi utendum esse.

(1) *In Ministerio distribuendi.*—Notatu valde dignus est hic loquendi modus S. P. N., quo eleemosynarum distributio *Ministerium* appellatur; ut proin, qui eas distribuunt, *ministros* se esse intelligant: quod cum generatim verissimum est, tum maxime, ubi de reditibus Ecclesiasticorum beneficiorum distribuendis agitur.

quis alter, cui parem mecum statum, seu perfectionis gradum optem, me consulat super negotio istiusmodi, quam ego illi erogationis faciendæ dictaturus sim rationem. Hac igitur et me uti par est.

minem aliquem, quem numquam viderim, neque cognoverim: et cum [*s. posito quod*] *ego desiderem omnem ejus perfectionem* in *ministerio et statu quem habet, eo modo quo vellem eum tenere* medium *in suo modo distribuendi* [*eleemosynas*], *ad majorem gloriam Dei Domini nostri, et majorem perfectionem animæ suæ; eo ipso modo ego faciens*, nec plus nec minus, *servabo* regulam et mensuram, *quam alteri vellem, et* [*quam*] judico esse talem, [*qualis convenit majori Dei gloriæ et animæ perfectioni*].

Tertia, ut cogitem, si mihi vitæ nunc exitus instaret, quid in hac re egisse vellem potissimum. Ita ergo agendum in præsentia decernam.

Tertia: volo considerare, ac si essem in articulo mortis, formam et mensuram, *quam tunc vellem tenuisse in officio meæ administrationis; et juxta illam* [*formam et mensuram*] *me dirigendo, eum servare in actibus meæ distributionis.*

Quarta, ut prospiciam similiter, quid mallem in die judicii a me fuisse super his transactum. Id quod et nunc citra dubium præeligam.

Quarta: considerando qualem me inventurus sim [*quo animo sim futurus*] *in die Judicii, cogitare* bene *quomodo tunc optaturus sim me usum esse* hoc officio et munere ministerii hujus; *et regulam, quam tunc optarem tenuisse, eamdem nunc tenere.*

Quinta, ut quoties ad personas, mihi humano aliquo vinculo conjunctas, affectum meum sentio magis inclinare, Regulas quatuor prædictas sedulo expendam, et juxta eas examinem affectum; nihil de eleemosyna, seu distributione facienda cogitans, donec ab animo, si quid non rectum inest, removero.

Quinta: quando quis sentit se inclinatum et affectum erga aliquas personas, quibus vult distribuere, se detineat [*s. expectet*] *ac ruminet bene quatuor Regulas supradictas, examinando et* probando *suam affectionem ope illarum* [*Regularum*] (2)*:* neque det *eleemosynam, donec* conformiter ad illas [*Regulas*] *suam inordinatam affectionem* omnino *removerit et* abjecerit.

Sexta, quamvis facultates divino cultui et usui Ecclesiastico dicatæ,

Sexta: quamvis nulla sit culpa in assumendis bonis Dei Domini

(2) *Ope illarum* (*Regularum*)—hisp. *con ellas*, posset etiam referri ad personas, ita ut sensus sit: *probando affectionem suam erga illas personas*, scil. an purus sit et bene ordinatus ille affectus.

citra culpam assumi possint distribuendæ ab eo, qui ad hoc ministerium sit vocatus ; cum tamen plurimis, in determinanda propriis suis sumptibus justa portione, soleat de excessu scrupulus incidere, operæ pretium est, juxta regulas superiores, vitæ suæ statum recte disponere.

Septima, propter rationes dictas, et alias plerasque in administrandis iis, quæ ad propriam personam, conditionem, domum aut familiam pertinent, optimum ac securissimum est unicuique, distributionis curam subeunti ; ut suæ subtrahat commoditati quantum potest, ac se ipsum proxime conformet ad exemplar Domini nostri Jesu Christi summi Pontificis : quandoquidem in tertio etiam Carthaginiensi Concilio, in quo interfuit S. Augustinus, decretum fuit, supellectilem Episcopi vilem ac pauperem debere esse. Hoc idem in quolibet statu seu vitæ genere provideri convenit, habita interim ratione personarum, et statuum ipsorum : sicut in matrimonio exemplum præbent S. Joachimus et S. Anna, qui, divisis per annos singulos facultatibus suis in tres partes, pauperibus unam erogabant, alteram dicabant in Templi et divini cultus ministerium, tertiam postremo necessitati suæ reservabant.

QUÆDAM NOTATU DIGNA

de scrupulis, quos animæ dæmon injicit, dignoscendis.

Primum, vulgo scrupulum appellant, quanto ex proprio liberi arbi-

nostri *ad ea distribuenda, quando quis vocatus est* a Deo Domino nostro *ad tale ministerium; tamen* in [*determinanda*] *quantitate, quam debet sumere et applicare sibi ipsi, ex iis* quæ habet, ut det aliis, dubium [*timor*] *est de* culpa *et excessu : proinde* [*qui in ejusmodi est ministerio*] reformare se *potest in vita sua et statu, per Regulas supradictas.*

Septima : propter rationes jam dictas, et alias multas, semper [*tanto*] *melius est et securius in eo, quod ad propriam personam et statum domus* [*v. familiæ*] *pertinet; quanto magis se* [*quis*] *restrinxerit et* [*sibi*] *diminuerit, et quanto propius accesserit ad summum* nostrum *Pontificem, exemplar et* regulam nostram, qui est *Christus Dominus noster : juxta quam doctrinam tertium Concilium Carthaginiense* (*cui interfuit S. Augustinus*) *decernit et* mandat, *ut supellex Episcopi* sit *vilis et pauper. Idem debet considerari in omnibus vivendi modis* [*s. statibus*], *habita ratione conditionis et status personarum,* servataque proportione : *quemadmodum in matrimonio habemus exemplum Sancti Joachim et Sanctæ Annæ, qui dividentes facultates suas* [*s. reditus*] *in tres partes, primam dabant pauperibus; secundam ministerio et servitio Templi ; tertiam sumebant ad* sustentationem *suam et* suæ familiæ.

Ad sentiendos *et dignoscendos scrupulos et* suasiones *inimici nostri, juvant Notæ sequentes.*

Prima : appellant vulgo scrupulum, illud quod procedit ex nostro

trii motu et judicio, aliquid concludimus peccatum esse, cum peccatum non sit: veluti si quis animadvertens se crucem, ex paleis humi figuratam, in transitu calcasse, crimini sibi vertat. Hoc autem non scrupulus proprie, sed judicium potius erroneum vocari debet.

Secundum, scrupulus proprie dicendus est, quoties post calcatam crucem ejusmodi, vel post cogitationem, loquelam, aut operationem aliquam oboritur nobis extrinsecus peccati admissi suspicio. Et quamvis altera ex parte veniat in mentem, nos minime peccasse; ambiguitatem tamen quamdam, atque animi perturbationem sentimus, a dæmone videlicet obtrusam.

Tertium, prior scrupuli species, improprie sic dicti, prorsus abhorrenda est ut erroris plena. Posterior vero, per tempus aliquod (dum præsertim recens est vitæ melioris institutio) animam rebus spiritualibus vacantem non parum juvat; cum eam mirum in modum purget, atque ab omni peccati specimine abducat, juxta illud Divi Gregorii: *Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est.*

Quartum, callide observare solet inimicus, qualisnam sit animæ cujusvis conscientia, crassiorne, an delicatior: et si quam invenit delicatam, multo quoque delicatiorem efficere nititur, et in extremum quemdam redigere anxietatis gradum, ut sic misere turbatam, a profectu spirituali tandem dejiciat.

proprio judicio et libertate: scilicet, quando ego libere judico [*mihi formo judicium*] *esse peccatum, quod peccatum non est; sicut accidit, ut aliquis, postquam calcavit incidenter crucem ex paleis* [*formatam*], judicet suo proprio judicio *se peccasse. Atque hoc est proprie judicium erroneum, non verus scrupulus.*

Secunda: postquam calcavi illam crucem, vel postquam cogitavi, vel dixi, vel feci aliquid aliud, venit mihi extrinsecus cogitatio me peccasse, et ex altera parte mihi videtur quod non peccaverim; tamen *sentio in hoc turbationem, scilicet,* in quantum dubito [*s. timeo de peccato*], et in quantum non dubito: *istud est proprie scrupulus, et* tentatio *quam inimicus ingerit.*

Tertia: primus ille scrupulus primæ Notæ est valde abhorrendus, quia totus *est error; sed secundus Notæ secundæ, per aliquod spatium temporis, non parum prodest animæ,* quæ se dat *spiritualibus exercitiis:* imo *magnopere purgat* et mundat *talem animam,* separando illam valde *ab omni specie* [*apparentia*] *peccati, juxta illud Gregorii:* Bonarum mentium est, ibi culpam cognoscere, ubi culpa nulla est.

Quarta: inimicus valde observat sitne anima crassa, *an* delicata: *et si est delicata, procurat illam reddere magis delicatam* ad extremum usque, *quo facilius eam turbet ac* profliget (1) [*confundat*]*: v. g. si videt animam aliquam non admittere in se peccatum,* [*nec*] *mortale, nec veniale, nec speciem* [*apparenti-*

(1) *Profliget* (confundat).—Verbum hispanicum *desbaratar,* bellicum est, et confusionem illam ac perturbationem exprimit, quæ solet accidere, cum exercitus ab hoste victore *funditur.*

Puta, si animam noverit, quæ peccato nulli consentiat, mortali sive veniali, imo ne umbram quidem (ut sic dicamus) voluntarii peccati sustinere queat ; tunc, quoniam non potest veram peccati rationem illi objicere, eo satagit adducere, ut peccatum sibi esse credat, quod revera non est, cujusmodi est, de verbo aliquo, vel cogitatiuncula repentina. Crassam e diverso animam, seu conscientiam, reddere crassiorem studet, ut quæ negligebat prius venialia peccata, mortalia quoque nunc parum curet, ac in dies minus respiciat.

am] *ullam peccati deliberati ; tunc inimicus, cum non possit efficere ut illa cadat in aliquid quod speciem habeat peccati, procurat efficere ut ipsa* judicet [*esse*] *peccatum, ubi peccatum non est, ut in aliquo verbo, vel cogitatione* minima. *Si anima est crassa, inimicus procurat illam reddere magis crassam : v. g. si prius nihili faciebat peccata venialia, procurabit ut* [*jam*] *mortalia parvi pendat ; et* si prius [*peccata*] curabat aliquantum, [*procurabit*] *ut* [*ea*] *nunc* multo minus *vel* omnino non *curet.*

Quintum, ut anima progredi valeat in via spirituali, ad illius partis oppositum tendat necesse est, in quam inimicus tentat pertrahere : ut si laxiorem iste conscientiam facere adnititur, faciat illa strictiorem ; aut relaxet contra, si dæmon nimium velit restringere. Sic enim continget, vitatis extremæ utriusque partis periculis, animam ipsam in medio quodam quieto et securo statu jugiter manere.

Quinta : anima quæ desiderat *proficere in vita spirituali,* semper *debet procedere modo contrario* [*ei*], *quo procedit inimicus : scilicet, si inimicus tentat crassiorem reddere animam,* [*ipsa*] *procuret reddere se delicatiorem ; similiter, si inimicus procurat ipsam attenuare* [*delicatiorem reddere*] *ut* in extremum *deducat, anima procuret* solide se firmare in medio (2), *ut omnino quietam se reddat.*

Sexta, quotiescumque homini dicere aut agere aliquid volenti, quod ab Ecclesiæ usu, vel Majorum nostrorum sensu non dissonat, quodque tendit in Dei gloriam, obviat extrinsecus suggestio dissuadens, ne dicat aut agat illud propositum, adducta vel vanæ gloriæ, vel mali alterius cujusvis fucata

Sexta : quando talis anima bona *vult dicere, vel operari aliquid intra Ecclesiam, intra intelligentiam Majorum nostrorum, quod sit in gloriam Dei Domini nostri, et venit* [*ingruit*] *ipsi* cogitatio aliqua, vel tentatio extrinsecus, *ut ne dicat, neve operetur illud, adducendo ei* rationes apparentes *vanæ gloriæ,*

(2) *Solide se firmare in medio.*—Ita ex autographo : ubi notatu dignum est, non poni a S. Patre, quod in vulgata versione legitur : *relaxet contra.* Licet enim hoc videatur sequi ex generali propositione S. P. in initio hujus Regulæ, tamen id hoc loco in applicatione ejusdem Regulæ non dicit : sed potius vult animam, quam dæmon in anxietates conjicere tentat, *in medio* firmiter ac *solide* consistere. Et vero, qui *relaxat* conscientiam, cum eam *dæmon* quærit *nimium restringere,* si ultra *medium* in ea relaxanda se dissolvat, gravissimum incurrit perriculum, ne in illud ipsum malum impingat, quo inimicus eam per illas ipsas angustias conatur tandem pertrahere : id quod etiam tristis plurimorum scrupulosorum comprobat experientia.

quadam ratione; tunc ad Deum elevanda mens est: sique appareat, ad ejus gloriam spectare dictum aut factum ejusmodi, vel certe contrarium non esse, tendendum recta erit adversus talem cogitationem, atque obstrepenti nobis inimico respondendum cum Divo Bernardo: *Nec propter te cœpi, nec propter te finiam.*

REGULÆ ALIQUOT SERVANDÆ

ut cum orthodoxa Ecclesia sentiamus.

Prima, sublato proprio omni judicio, tenendus est semper paratus promptusque animus, ad obediendum veræ Christi Sponsæ, ac sanctæ Matri nostræ, quæ est orthodoxa, catholica, et hierarchica Ecclesia.

Secunda, laudare convenit solitam fieri Sacerdoti confessionem peccatorum, et Eucharistiæ sacræ sumptionem annuam ut minimum; cum sit laudabilius octavo quoque die, aut semel saltem in mense quolibet, servatis interim conditionibus debitis, Sacramentum ipsum suscipere.

Tertia, commendare Christi fidelibus, ut frequenter ac devote Missæ sacrum seu sacrificium audiant: item cantus Ecclesiasticos, psalmos et prolixas preces, in Templis vel extra Templa recitandas; tempora etiam probare determinata officiis divinis et precationibus quibuscumque, ut sunt quas vocamus Horas canonicas.

vel alterius [*mali*] etc.; *tunc* debet *elevare mentem ad* suum Creatorem *et* Dominum: *et si videat* [*illud*] *esse ejus debiti servitii, vel saltem non* [*esse*] *contra* [*ejus obsequium*], *debet* facere [*procedere*] per diametrum [*recta*] *contra illam tentationem, juxta Bernardum eidem respondentem:* Nec propter te incepi, nec propter te finiam.

Ad sentiendum vere, sicut debemus, *in Ecclesia Militante, serventur Regulæ sequentes.*

Prima: deposito omni judicio [*proprio*], *debemus tenere animum paratum et promptum ad obediendum in omnibus veræ Sponsæ Christi* Domini nostri, *quæ est nostra sancta Mater Ecclesia Hierarchica* (1).

Secunda: laudare [*commendare*] *confessionem* [*quæ fit*] *Sacerdoti, et susceptionem sanctissimi Sacramenti semel in anno, et* multo magis *quovis mense, et* multo melius *octavo quoque die, cum conditionibus requisitis ac debitis.*

Tertia: laudare [*commendare*] *Missæ auditionem* frequentem: *item cantus, psalmos, et longas orationes in Templo et extra illud: item* [*laudare*] *horas ordinatas tempore destinato ad omne officium divinum, et ad omnem orationem, et omnes Horas canonicas.*

(1) *Quæ est nostra sancta Mater Ecclesia Hierarchica.*—Antiqua versio *ms.* qua, ut sæpe memoravimus, S. P. N. usus est, ita habet: *Hæc autem est sancta Mater Ecclesia Hierarchica, quæ Romana est.*

Quarta, laudare plurimum Religionum status, atque cœlibatum seu virginitatem matrimonio præferre.

Quarta: laudare multum Religiones, virginitatem et continentiam, et non adeo [*non tantum laudare*] *matrimonium*, quantum ullum ex istis [*prædictis statibus*].

Quinta, comprobare vota Religiosorum de servanda castitate, paupertate, obedientiaque perpetua, cum aliis perfectionis et supererogationis operibus. Ubi obiter notandum est, quod, cum voti ratio ad ea pertineat, quæ ad perfectionem ducunt vitæ christianæ, de aliis, quæ ab ipsa perfectione potius avertunt, ut de negotiatione, vel matrimonio, votum numquam emittendum sit.

Quinta: laudare vota Religionis, obedientiæ, paupertatis, castitatis, et aliarum perfectionum supererogationis. Et advertendum est, quod, cum votum sit circa res quæ propius accedunt [*attingunt*] *ad perfectionem Evangelicam, in iis quæ ab illa elongantur* [*recedunt*], *non debet fieri votum; v.g. de negotiatione exercenda, vel de matrimonio ineundo*, etc.

Sexta, laudare præterea reliquias, venerationem et invocationem Sanctorum; item stationes, peregrinationesque pias, indulgentias, jubilæa, candelas in Templis accendi solitas, et reliqua hujusmodi pietatis ac devotionis nostræ adminicula.

Sexta: laudare reliquias Sanctorum, *præstando illis* [*reliquiis*] *venerationem, et faciendo orationem ad illos* [*Sanctos*]: *laudando stationes, peregrinationes, indulgentias, jubilæa*, cruciatas, *et candelas accensas in Ecclesiis.*

Septima, extollere abstinentiæ ac jejuniorum usum, ut quadragesimæ, quatuor temporum, vigiliarum, sextæ feriæ, sabbati, aliorumque pro devotione susceptorum; item spontaneas afflictiones sui, quas pœnitentias dicimus, non internas solum, sed etiam externas.

Septima: laudare statuta [*Ecclesiæ*] *circa jejunia et abstinentias, ut quadragesimæ, quatuor temporum, vigiliarum, feriæ sextæ, et sabbati: item pœnitentias, non solum internas, sed etiam externas.*

Octava, laudare insuper Templorum exstructiones, atque ornamenta, nec non imagines, tamquam propter id quod repræsentant, jure optimo venerandas.

Octava: laudare ornamenta, et ædificia Ecclesiarum, item imagines, easque venerari secundum *id quod repræsentant.*

Nona, confirmare maxime omnia Ecclesiæ præcepta, nec impugnare ullo modo: sed contra impugnantes quæsitis undique rationibus prompte defendere.

Nona: laudare denique *omnia præcepta Ecclesiæ*, animum gerendo promptum *ad quærendas rationes in ejus* [*v. eorum*] *defensionem; et nullo modo in ejus* [*v. eorum*] *impugnationem.*

Decima, Patrum etiam, seu Superiorum decreta, mandata, traditiones, ritus, et mores studiose pro-

Decima: debemus esse magis prompti *ad probandum* et laudandum *tam statuta, commendationes,*

bare. Licet autem non reperiatur ubique ea, quæ deberet esse, morum integritas; si quis tamen, vel in publica concione, vel in populari commercio, ipsis obloquitur, generat potius damna et scandala, quam aliquid afferat remedii aut utilitatis: cum nihil aliud sequatur, nisi exasperatio et obtrectatio populi adversus Principes et Pastores suos. Temperandum est igitur ab isto invectivarum genere. Verumtamen, sicut damnosum est, Primates ipsos absentes apud populum allatrare, atque proscindere; ita rursus privatim admonere eos, qui si velint, mederi huic malo possunt, operæ pretium videtur fore.

Undecima, doctrinam sacram plurimi facere, tum eam quæ Positiva dici solet, tum quæ Scholastica. Sicut enim sanctis Doctoribus antiquis Hieronymo, Augustino, Gregorio, et consimilibus, scopus fuit, ad amorem et cultum Dei amplectendum, animos movere: ita peculiare est B. Thomæ, Bonaventuræ, Magistro sententiarum, et aliis recentioribus Theologis, dogmata ad salutem necessaria exactius tradere atque definire, prout convenit suis temporibus et posteris, ad errores hæresum confutandos. Siquidem Doctores hujusmodi, ut sunt tempore posteriores, non solum Scripturæ sacræ intelligentia præditi sunt, et veterum auctorum juvantur scriptis: sed etiam cum influxu divini luminis, Conciliorum sanctionibus, decretis et variis Ecclesiæ sanctæ constitutionibus, ad salutis nostræ subsidium feliciter utuntur.

Duodecima, culpabilis est ac vi-

quam mores nostrorum Majorum [*i.e. Superiorum, quam ad reprehendendum*]*: quia etiamsi aliquando ea non sint*, vel non essent *talia* [*i.e. quæ laude digna sint, tamen*] *loqui contra illa, sive prædicando in publico, sive* sermonem habendo *coram personis vulgaribus* [*ex vulgo*], *generaret potius murmurationes et scandalum, quam utilitatem; atque ita indignaretur populus contra Majores suos, sive temporales, sive spirituales. Itaque* [*v. verumtamen*] *sicut damnosum est male loqui ad plebem de Majoribus absentibus; ita* potest utile esse *loqui de malis* [*eorum*] *moribus ad illas ipsas personas, quæ possunt iis remedium adferre.*

Undecima: laudare *doctrinam Positivam et Scholasticam: quia sicut* magis proprium *est Doctorum* positivorum, *ut Sancti Hieronymi, S. Augustini, et Sancti Gregorii etc. movere affectus ad amandum* in omnibus [*omnino*] *Deum Dominum nostrum, eique serviendum; ita est* magis proprium *Scholasticorum, ut S. Thomæ, S. Bonaventuræ, et Magistri sententiarum etc. res ad salutem æternam necessarias definire* vel declarare *pro nostris temporibus, et ad magis impugnandum* et declarandum *omnes errores et omnes* fallacias: *quia Doctores scholastici, cum sint recentiores, non solum proficiunt* [*fructuose utuntur*] *vera intelligentia sacræ Scripturæ, et positivorum ac sanctorum Doctorum* [*scriptis*], *sed etiam ipsi illuminati cum sint, et illustrati virtute divina, juvantur* [*auxilium sumunt*] *a Conciliis, canonibus, et constitutionibus sanctæ nostræ Matris Ecclesiæ.*

Duodecima: debemus cavere a

tanda hominum, qui adhuc in terra vivunt (quamtumvis laudabilium), comparatio cum Sanctis et Beatis, dicendo: iste est doctior S. Augustino: ille est alter S. Franciscus: æqualis est Paulo sanctitate, aut aliqua virtute; non est inferior, etc.

Decima tertia, denique ut ipsi Ecclesiæ Catholicæ omnino unanimes, conformesque simus, si quid, quod oculis nostris apparet album, nigrum illa esse definierit, debemus itidem, quod nigrum sit pronuntiare. Indubitate namque credendum est, eumdem esse Domini nostri Jesu Christi, et Ecclesiæ orthodoxæ Sponsæ ejus, spiritum, per quem gubernamur, ac dirigimur ad salutem: neque alium esse Deum, qui olim tradidit Decalogi præcepta, et qui nunc temporis Ecclesiam Hierarchicam instruit atque regit.

Decima quarta, advertendum quoque est, quamquam verissimum sit, nemini contingere salutem nisi prædestinato; circumspecte tamen super hoc loquendum esse, ne forte gratiam seu prædestinationem Dei nimis extendentes, liberi arbitrii vires, et operum bonorum merita excludere velle videamur; vel e converso, ne plus æquo hisce tribuentes, illis interim derogemus.

Decima quinta, similem ob causam frequens de prædestinatione sermo habendus non est: sique incidat nonnumquam, ita tempe-

faciendis comparationibus inter nos qui adhuc vivimus et Beatos vita functos; quandoquidem non parum in hoc erratur: *v.g. cum dicitur: iste plus scit quam S. Augustinus; est alter vel major quam S. Franciscus; est alter S. Paulus virtute, sanctitate, etc.*

Decima tertia: ut in omnibus veritatem assequamur [*ne in ulla re erremus*], *debemus* semper [*fixum*] *tenere, ut album* quod ego video, credam *esse nigrum, si Ecclesia Hierarchica ita illud* [*esse*] *definiat: credendo inter Christum Dominum nostrum Sponsum, et Ecclesiam ejus Sponsam, eumdem esse spiritum, qui nos gubernat et regit ad salutem animarum nostrarum; quia per eumdem spiritum, et Dominum nostrum, qui dedit decem mandata, regitur et gubernatur* sancta nostra Mater *Ecclesia.*

Decima quarta: licet verissimum sit neminem posse salvari, quin *sit prædestinatus,* et quin habeat fidem et gratiam: [*tamen*] *valde attendendum est in modo loquendi et disserendi de his omnibus* (2).

Decima quinta: non debemus loqui multum de prædestinatione per modum consuetudinis (3); *sed, si* aliquo modo *et* interdum

(2) *De his omnibus.*—Nil aliud habetur in autographo hispanico. In antiqua tamen versione *ms.* leguntur addita verba, quæ sequuntur: *ne dum plurimum prædestinationi et gratiæ tribuamus, vires et conatus liberi arbitrii infringamus; vel dum nimium extollimus liberi arbitrii vires, gratiæ Jesu Christi derogemus.*

(3) *Per modum consuetudinis.*—Posset fortasse verti: *ordinarie.* Ceterum antiqua versio *ms.* ita habet: *et usu et consuetudine.*

rari decet, ut nulla plebi audienti detur occasio erroris, ac dicendi: si de salute mea vel damnatione jam definitum est, sive male, sive bene agam, aliter evenire non potest: unde solent multi opera bona negligere, et alia subsidia salutis.

sermo de illa habebitur, ita habeatur, ut plebs non veniat in errorem aliquem, ut quandoque solet, dicendo: si debeo salvari vel damnari, jam determinatum est, et propter mea bona vel mala opera, jam non potest aliud evenire; et inde torpescentes negligunt opera quæ conducunt ad salutem, et profectum spiritualem animarum suarum.

Decima sexta, accidit etiam non raro, ut ex immodica fidei prædicatione et laude, adjecta distinctione aut explicatione nulla, ansam arripiat populus torpescendi circa bona quælibet opera, quæ fidem præeunt aut sequuntur charitatis nexu efformatam.

Decima sexta: eadem ratione advertendum est, ne multum loquendo de fide, et cum multa intensione, *sine ulla distinctione et declaratione*, occasio detur *plebi torpescendi et* pigritandi *in operando, sive ante fidem charitate formatam, sive post.*

Decima septima, neque itidem prædicandæ et inculcandæ gratiæ Dei usque adeo insistendum fuerit, ut serpere inde possit auditorum animis lethalis error, negata liberi arbitrii nostri facultate. De gratia ergo ipsa diffuse quidem loqui fas est, Deo aspirante: sed quatenus in gloriam ejus uberiorem redundat, idque juxta modum convenientem, nostris præsertim temporibus, tam periculosis; ne et liberi arbitrii usus, et operum bonorum efficacia tollatur.

Decima septima: item non debemus loqui tam copiose insistendo tantopere gratiæ, ut generetur venenum [*falsum dictamen*] quo tollatur libertas. *Itaque* de fide et *gratia potest sermo haberi* quantum fieri potest, *cum auxilio divino, ad majorem laudem* divinæ suæ Majestatis; *sed non ita*, neque iis modis, *maxime in nostris temporibus tam periculosis, ut opera et liberum arbitrium* capiant detrimentum aliquod, vel pro nihilo habeantur.

Decima octava, quamvis summe laudabile sit atque utile, ex dilectione pura inservire Deo; nihilominus tamen valde commendandus est Majestatis divinæ timor. Neque porro is timor solum, quem filialem appellamus, qui pius est ac sanctus maxime; verum etiam alter, servilis dictus. Quippe qui homini utilis est admodum, et sæpenumero necessarius, ut a mortali peccato, quando incidere contingit, resurgere prompte studeamus: a quo dum erimus immunes atque alieni,

Decima octava: *licet* super omnia æstimandum *sit servire* multum *Deo Domino nostro ex puro amore;* [*tamen*] *debemus multum laudare timorem suæ divinæ Majestatis: quia non solum timor filialis est res pia et* sanctissima, *sed etiam timor servilis, ubi* [*si*] quid aliud melius et utilius homo non assequatur, *juvat multum ad* emergendum *e peccato mortali; et postquam ex hoc emersit* [*quis*], *facile pervenit ad timorem filialem, qui totus* [*s. omnino*] *acceptus et*

facilius patebit ascensus ad timorem illum filialem Deo penitus acceptum, qui nobis cum ipso Deo unionem amoris præstat et conservat. *gratus est Deo Domino nostro, quia est* simul [*inseparabiliter conjunctus*] cum amore Divino.

FINIS.

NOTA.

In antiqua versione *ms.* sic legitur hoc loco: *Laus Deo. Scripta fuerunt ista Exercitia Anno Domini* 1541. *Die nono Julii, Romæ.* Ex quo patet, cum versio ista *ms.* hispanico autographo, quale nunc habemus, omnino respondeat, jam illo anno, probabiliter vero etiam multo ante, Exercitia Sancti Patris eadem omnino fuisse, eademque mansisse semper, nullo verbo addito, nullo mutato.

INDEX.

EXERCITIA SPIRITUALIA
SANCTI PATRIS IGNATII DE LOYOLA.

PRIMA HEBDOMADA.

SECUNDA HEBDOMADA.

PRIMA DIES.

SECUNDA DIES.

TERTIA DIES.

DUODECIMA DIES.

TERTIA HEBDOMADA.

SECUNDA DIES.

TERTIA DIES.

QUARTA DIES.

QUINTA DIES.

SEXTA DIES.

SEPTIMA DIES.

QUARTA HEBDOMADA.

DIES PRIMA.

DE ALIIS DIEBUS, ET CONTEMPLATIONIBUS.

CONTEMPLATIO AD AMOREM SPIRITUALEM.

MODI TRES ORANDI.

MYSTERIA VITÆ D. N. JESU CHRISTI,

EORUMQUE PUNCTA.

PRO II. HEBDOMADA.

PRO III. HEBDOMADA.

PRO IV. HEBDOMADA.

REGULÆ

REGULÆ

REGULÆ

REGULÆ

REGULÆ

INDEX NOTARUM.

DE RATIONE MEDITANDI.

PRÆNOTANDA.

ILLUD ante omnia statuendum, artem meditandi pertinere ad scientiam Sanctorum, ejusque esse partem haud exiguam, quæ quidem scientia Sanctorum multo minus præceptis ac doctrinis hominum constat, quam Spiritus Sancti unctione, ac bonæ voluntatis desiderio. Quare in primis istud hic monendum, ut quicumque vere cupit cum fructu meditari, gratiam hanc ipsam assidue petat: *Domine, doce nos orare...doce meditari. Spiritus Sancti unctio docet nos de omnibus. Ille postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Quod si *nemo potest dicere: Dominus JESUS, nisi in Spiritu Sancto*, quis horam totam meditationi rerum divinarum cum ardenti affectu impendere poterit, et cum fructu, nisi eodem Spiritu Sancto præveniente, et adjuvante? Hæc ergo prima sit ad recte meditandum via, ut gratiam, scientiam meditandi, *ardenter* a Domino petamus. Ardenter, inquam, quia donum est valde pretiosum, nobis omnino necessarium; ut vere dici possit, scire meditari, ac meditari fructuose, tantum valere Jesuitæ, quantum valet pretiosissimum donum Vocatio, et in vocatione Perseverantia. Quod si pauper magna alacritate illud opificium disceret, cujus exercitio haud dubie speraret se ditandum, quanto nos desiderio illud petere, quanto studio ad illud incumbere exercitium necesse est, quo paupertatem nostram et miserias, non corporis sed animæ multo graviores, depellere debemus? Itaque cum oratione conatum serium ex nostra parte adhibeamus. Nec enim expectandum ut Deus nobiscum faciat miracula, et donum nobis meditandi, nullis ex nostra parte adhibitis mediis, infundat.—His itaque præmissis, ac jam supponens verum proficiendi in virtute desiderium, sine quo utique incassum cadent omnia, breviter ea attingam, quæ nos ex nostra parte adferre possumus, ut donum meditandi, Divina adspirante gratia, consequamur.

In primis necessaria *Oratio*, ex *ardenti desiderio* profecta, cum *studio proprio* et *conatu* conjuncta.

Sunt alia ante meditationem servanda, alia in ipsa meditatione, alia post. Quæ ante servanda sunt, sub præparationis nomine continentur. De hac ergo primo agamus.

CAPUT PRIMUM.

DE SERVANDIS ANTE MEDITATIONEM.

Præparatio duplex,

PRÆPARATIO duplex statui solet, *remota et proxima.* De remota præparatione jam aliqua diximus. Illud enim verum ac sincerum proficiendi desiderium, quod omnino illi necessarium esse innuimus, qui fructuose meditari cupiat, vel solum est optima ad meditationem præparatio. Ut tamen clarius rem exponam, aliquid etiam magis in particulari de hac remota præparatione dicendum.

remota, quæ submovet *obstacula,* qualia sunt: *superbia, hypocrisis,*

Remota igitur præparatio ad meditandum, nihil est aliud, nisi anima talis comparatio, quæ ad recte meditandum disponit, removendo scilicet *obstacula* et *adjumenta* adhibendo. *Obstacula* quæ sint, novimus satis. Obstaculum meditandi est superbia et vana sui æstimatio, nam *cum simplicibus* et humilibus *sermocinatio Domini.* Dominus *humilia respicit, et alta a longe cognoscit.* Obstaculum est hypocrisis et cupiditas alium se simulandi, quam revera sit: *Spiritus enim disciplinæ Sanctus effugiet fictum.* Obstacula sunt peccata omnia, in quibus hæret anima: *quoniam in malevolam animam non introibit sapientia* illa cœlestis, *nec habitabit in corpore subdito peccatis;* (quo loco cum peculiariter corporis labes exprimatur, haud obscure innuitur, peccata ac defectus contra virtutem angelicam, gravissimum ponere gratiis Spiritus Sancti impedimentum).

quævis peccata, *dissipatio animi;*

Obstaculum item valde magnum est, animi per diem dissipatio et negligens custodia sensuum. Nec enim fieri potest, ut is bene, devote meditetur, cujus imaginatio plena est nugis; aut ut is mentem habeat in oratione collectam, qui alias non officii sui ratione probabili, sed ob curiositatem suam, immodestiam, ceteraque vitia, semper est dissipatus. Hæc ergo ac similia obstacula, meditari fructuosi cupienti, sunt serio removenda.

et adhibet *adjumenta* generalia, quæ sunt: *virtutes contrariæ,*

Adhibenda vero *adjumenta,* non alia fere nisi exercitia earum virtutum, quæ illis obstaculis sunt contrariæ, humilitatis, simplicitatis in agendo, custodiæ sensuum etc. Hæ enim sunt, quæ et animam reddunt quietam, adeoque aptam ad meditandum; ac simul Divinas attrahunt gratias. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt;* illi sunt, super

quos Deus *vultum suum illuminare* in oratione solet. Nec omittenda hic mortificatio, quæ quasi pretium est, quo a Deo donum meditandi emimus. Ita enim fere contingere videmus, ut qui magis mortificationi studeant, majorem habeant in oratione gustum, et contra. Deus scilicet illud nobis libenter concedit, quod nos videt tanto studio desiderare, ut etiam pelle propria, et quibusvis factis sacrificiis, emere velle videamur.—Fateor equidem, hanc animi dispositionem, quam ut remotam præparationem ad meditandum pono, ipsam jam esse talem, quæ usum orationis, et jam perceptum ex ea fructum videatur supponere. Sed habet tamen hæc dispositio varios gradus. Initia certe harum omnium habere debet quilibet meditans. Desiderium quidem verum proficiendi omnibus utique, etiam primis Tironibus, inesse debet: is enim et non alius esse debet finis, ob quem ac Societatem omnes venimus. *Mortificatio:*

Jam vero quod attinet ad *præparationem proximam*, hæc, ex S. P. N. Ignatii doctrina ista fere complectitur: et *proxima* ex Addit. S. P. N. *pridie*,

Ut pridie materia meditationis matutinæ legatur, vel audiatur attente, observando scilicet, qui fructus meditanti pro ejus animæ statu, ex ista meditatione sit decerpendus.

Ut jam in lecto decumbens, ante somnum breviter eamdem materiam recolat. *ante somnum,*

Ut mane expergefactus primam cogitationem de futura meditatione suscipiat. *mane.*

Ut inter lavandum, et eundum, eadem cogitet, ac sensa futuræ meditationi conformia foveat.

Ut demum ad ipsam meditationem quieto animo ac sedato accedat, et immediate antequam incipiat "per tantillum tempus, quo percurri oratio Dominica posset (verba sunt S. Patris), animo sursum elevato, consideret Dominum JESUM, ut præsentem, et spectantem quidnam acturus sit." Cogitet, coram quo versetur, ad quem sit locuturus, ac proin, *priusquam in genua provolvatur*, Deum sibi viva fide præsentem proponat, suaque omnia intime perspicientem. Dico, *priusquam in genua provolvatur;* nam hæc viva præsentis Dei apprehensio, non post orationem præparatoriam, quasi præludii loco, sed ante illam, quemadmodum ante omnem orationem haberi debet. Quod ideo instantius hoc loco notavi, quod illud frequenter a multis non observari videtur, qui repente scilicet et quasi tumultuarie, non cogitantes quid sint acturi, in genua se se abjiciunt. N.B. *Add. tertia* primæ *hebdomadæ.*

Hæc omnia et singula momenti sunt magni, ut adeo, qui omnia servet, multum; qui pauca, parum; qui nil horum adhibeat, nil se profecturum merito sibi persuadere possit: *Ante*

orationem præpara animam tuam, et noli esse quasi homo qui tentat Deum. Hæc a S. P. N. Ignatio ante meditationem facienda præscribuntur, eaque etiam ipse, licet jam orandi habitu præditus singulari, ac sublimi dono contemplationis donatus, nunquam tamen omisit. Multo itaque magis nos, qui parum sumus in hoc exercitio versati, et alioqui nimium quantum distrahi ac dissipari solemus, præparationem hujusmodi, omnesque ejus partes adhibere studiose convenit.—Hinc vero apparet, ut etiam illud obiter moneam, cur tantopere nobis inculcari soleat, ut strictum silentium ac severam modestiam vesperi præsertim ante somnum, et mane ante meditationem servemus: quia scilicet omnis in hoc genere defectus, istis temporibus commissus, magnum habet in meditationem influxum, et impedire eam plurimum potest, tum ratione dissipationis, in quam se anima conjicit per hujusmodi imperfectiones, tum ratione subtractionis Divinæ gratiæ, in pœnam talium infidelitatum.

In *visitatione SSmi.*

Posset etiam illud proximæ præparationis loco addi, ut mane in visitatione Sanctissimi ipsam meditationem, quam mox facturi sumus, præsenti Domino commendemus, ac Virginis Matris, aliorumque Sanctorum Patronorum opem ac intercessionem ad illam horam imploremus.

CAPUT SECUNDUM.

DE SERVANDIS IN IPSA MEDITATIONE.

HABET meditatio ipsa tres partes, seu tria tempora, initium, medium, et finem, seu *ingressum*, *progressum*, *egressum*. Aliquid dicendum de singulis.

Meditatio ipsa tres habet partes.

§. I.

De initio seu ingressu.

Per initium seu ingressum intelligitur, quidquid in meditatione ipsam materiam meditandi seu puncta præcedit. Sunt autem sequentia.

Ingressus fit:

1. Adoratur Deus humillime, procidendo in genua, nisi aliqua corporis infirmitas impediat, in quo casu curandum, ut tanto major sit interna reverentia.—Hic primus est actus meditantis, qui ut fiat intimo cordis affectu, præcessisse debet illa, quam in præparatione proxima dicebamus, consideratio, quidnam acturus sim, et coram quo Domino sim constitutus. Viva ergo fide meditans, ac si apertum supra se videret cœlum, in eoque Deum in immensa Majestate, innumeris SS. Angelorum et hominum turmis circumdatum, qui cum universa Curia sua cœlesti in ipsum oculos habeat defixos ut videat, quid sit facturus, et quomodo oraturus; hac, inquam, viva fide in genua se abjiciat, et quanta possit maxima devotione consuetam *orationem præparatoriam* recitet.

1. Adoratione,

2. *Oratio præparatoria* communis ante omnem meditationem. Continere illa solet, præter *adorationis* actum, idest agnitionem Divinæ Majestatis suique nihili, etiam *dolorem* ac deprecationem *de peccatis*, merito omni semper orationi præmittendam, tum *oblationem* sui suarumque potentiarum ad meditandum, ac *petitionem* Divini auxilii ad bene orandum.—Hos ergo actus, non magis ore quam corde, eliciamus curandum est.—At nunquam hæc oratio prætermittenda, etiamsi quis forte aliquo casu impeditus serius paulo ad meditationem veniat.

2. Oratione præparatoria,

3. *Præludiis.*

3. Fiant ea, quæ S. P. vocat *Præludia.* Adhibenda saltem duo:

Præludium primum. Aliud *in rebus sensibilibus.*

Primum Præludium, fit ad imaginationem aliquantum juvandam, et ad amovendas facilius distractiones. Vocatur a S. P. compositio loci, ut scilicet meditans sibi rem ipsam, de qua meditaturus est, quasi ob oculos ponat: v. g. si de Christo crucifixo meditaturus est, cogitet se esse in monte Calvariæ, ac videre ibi Christum JESUM in cruce suffixum, vulneribus obsitum, sanguine undique manantem, inter duos latrones medium; stante sub cruce B. V. Matre cum Joanne, Magdalena, paucisque aliis piis mulieribus. Reliqua innumerabilis turba impiorum fere est, irridentium, blasphemantium, etc. Si de Christi nativitate, rem ob oculos ponat, quemadmodum solet depingi; v. g. stabulum desertum ac ventis pervium, in aliquo angulo illius præsepe, in quo Divinus infans, involutus pannis, jacet ac vagit; adstant B. V. et S. Joseph, et, si ita meditatio requirit, aliquot pastores, etc.

Atque in his quidem ac similibus materiis, compositio loci magni solet esse usus, si bene fiat; quia imaginationem certo alicui objecto affigit, ne tam facile evagetur: quod si in decursu meditationis evagari eam contingat, recurrendum denuo ad formatam in præludio repræsentationem; ut solent illi, qui rem aliquam inspicere accurate volunt, qui, si quando oculos aliquo casu vel rumore avocati ad alia converterunt, mox, ubi se collegerint, ad rem, quam inspectandam sumpserant, se referunt.

N.B.

Illud autem hic attente observandum, in talibus materiis, non debere meditantem proponere sibi rem illam, ut depictam in tabula, neque etiam ut a multis jam sæculis gestam, sed ita ac si ipse rem coram se agi videret in præsenti, ac si adesset in Bethlehemitico stabulo, in monte Calvariæ, omniaque oculis suis spectaret, auribus audiret, resque illæ nunc actu fierent.

Aliud *in materiis incorporeis.*

Si vero res meditanda oculis proprie videri nequeat, v. g. peccatum, vel virtus, vel aliud quid non corporeum, non tanti solet esse adjumenti hoc præludium, nisi quis vivam valde imaginationem habeat. Aliqua tamen compositio loci adhiberi poterit; et v. g. de peccato meditaturi, poterimus, ut ait S. P. Ignatius, per imaginationem cernere animam nostram in corpore isto velut in carcere constrictam, hominem quoque ipsum inter bruta animalia exulantem; vel v. g. peccatum nobis proponere sub figura alicujus teterrimi et horribilis monstri; vel ejus effectus, ut inferni ignes peccatori paratos, hominem sub dæmonis potestate, catenis constrictum ac jamjam in illud tormentorum barathrum præcipitandum, etc.

Ita aliæ, atque aliæ possunt adhiberi imagines, pro ratione materiæ.—Determinandæ autem sunt hujusmodi imagines seu præludia pridie in præparatione meditationis, nec diversæ simul imagines assumendæ, nec multum in illis quærendis seu excogitandis laborandum. Si nihil facile occurrat, præludium hac primum in sola recordatione materiæ, de qua meditandum erit, consistet.

Aliud *in sententia meditanda.*

Denique si materia meditationis est aliqua sententia Christi Domini, præludium primum erit, sistere se inter discipulos Christi aliosve auditores, et sententiam illam tanquam ex ore Divini Magistri excipere. Pariter, si alia aliqua verba Scripturæ Sacræ meditanda fuerint, oportebit primo præludio audire ea, quasi ex ore illius sacri Scriptoris, cujus illa sunt; vel audire ea, quasi cœlitus ad meditantem delapsa, et ad ipsum peculiari modo directa. Et sic de ceteris.

Præludium secundum. Petitio gratiæ *particularis duplicis.*

Secundum Præludium nil aliud est, nisi postulatio gratiæ, non jam generaliter ad bene faciendam meditationem (id enim in oratione præparatoria petitur); sed in particulari ad obtinendum illum fructum, qui in illa meditatione propositus est. Petenda fere duo, *illustratio* intellectus, et *motio* voluntatis, ut et cognoscamus et velimus; v. g. si de peccato meditatio est futura, petemus gratiam, qua et cognoscamus quantum malum sit peccatum, et voluntate illud serio detestemur ac horreamus. Habetur passim aliqua formula petitionis ad tres Personas Divinas in hoc præludio secundo adhibendæ; addendum tantum in quavis meditatione id, quod illi meditationi singulariter convenit.

In *historiis* præludia tria.

In meditando de aliqua historia, præscribit S. P. ut ante duo prædicta præludia primum breviter tota historiæ meditandæ series in memoriam revocetur; tum fiat compositio loci; ac tandem petitio gratiæ.—Itaque erunt tunc præludia tria.

Ceterum totus hic ingressus meditationis, nempe: adoratio, oratio præparatoria, præludia, regulariter non plus temporis occupare debent, quam minuta 4 aut 5 ad summum.

---

§ 2.

De medio seu progressu.

Progressus fit applicatione trium potentiarum.

Medium seu progressus complectitur ipsum veluti corpus meditationis, nempe ipsa puncta, quorum communiter bina vel terna, aut etiam plura parata habere oportet. In his itaque punctis perpendendis, ruminandis, et in quærendo in illis fructu

spirituali, proprie ipsa consistit meditatio. De divisione punctorum nihil hic dico, cum aliunde proponantur semper puncta, vel ex libro aut scripto determinata habeantur. Sed qua ratione materia meditationis sit dilatanda, quomodo animus circa veritatem, in punctis meditationis propositam, occupari, ac in illa detineri debeat, quomodo quærendus sit ac decerpendus ex quolibet puncto fructus, quomodo sit res applicanda ad præsentem animæ statum; de his scilicet aliquid jam hoc loco dicendum.

Ergo ex mente ac doctrina S. P. N. Ignatii meditatio consistit in applicatione trium potentiarum, videlicet: *memoriæ*, *intellectus*, ac *voluntatis;* quæ facultates animæ si rite omnes applicentur, bona fiet meditatio. Applicandæ autem sunt omnes tres in quovis puncto; et unum etiam punctum potest esse materia sufficiens meditationis.

I. Quomodo *memoria* exercenda.

Memoria quomodo applicanda,

Primo ergo memoria sibi denuo revocat rem meditationi propositam, ita fere, prout in præludio primo fieri debuit; cum hoc tamen discrimine. 1. Quod non jam universa materia, ut in præludio, sed illa solum pars, quæ in puncto isto proponitur, est revocanda. 2. Quod fieri debet hæc repræsentatio multo accuratius et fusius plerumque, quam in præludio: v. g. si meditationi proposita est sententia; in præludio proponebamus nobis solum, ac si hanc sententiam ex ore Domini vel cœlitus nobis ipsis dici audiremus.—At vero hic in meditatione, ita applicanda erit memoria, ut et audiam illam sententiam mihi dici, et attente mihi proponam, quisnam ille sit, qui hoc dicat? et quidnam dicat? attenta bene cujuslibet vocis significatione. Ita demum hæc prima applicatio memoriæ parabit viam reflexionibus, quas mox intellectus facere debebit. Item, si meditationis materia sit res gesta; non totam illam, ut in præludio, sed partem ejus unam in isto puncto tractandam, revocare in memoriam debeo: neque solum revocare, sed etiam circumstantias, quæ illi parti insunt, attente considerare, mihique proponere, quæstiones mihi faciendo: *quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?* etc. Hæ enim questiones hoc loco potius agitandæ; cum intellectus applicatio magis ratiocinari debeat ad practicum ex hujusmodi circumstantiis, prius bene observatis, fructum colligendum.

in *sententia.*

in *re gesta.*

Exempla:

Exemplum in utroque genere, in sententia scilicet, et in re gesta, subjicio.

Sit meditationis materia illa sententia Domini JESU : *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur; animæ vero suæ detrimentum patiatur?* 1. in meditatione *sententiæ.*

Præludium primum. "Proponam mihi ob oculos Dominum meum, turba discipulorum circumdatum, ac statuam meipsum inter illos, ac si Dominum audirem dicentem etiam ad me : *Quid prodest*, etc." *Præludium primum.*

Memoria vero sic applicabitur.

Dicit ergo Christus Jesus...qui est æterna sapientia, et æterna veritas...missus de cœlo Magister salutis...qui non vult me frustra terrere aut angere, sed salvare...Hic ergo Jesus dicit: "*Quid prodest*, idest, nihil prodest...homini cuicumque "...*si mundum universum lucretur*...etiamsi solus totum mundum, et omnes ejus divitias...honores...voluptates...etiamsi "hæc omnia solus obtineat...*si animæ suæ*...immortalis et "æternæ...*detrimentum patiatur*...si animam suam perdat per "peccatum in damnationem æternam? Ita est...ita dicit "JESUS Christus: credo, quia est ille æterna, infallibilis "veritas...nihil prosunt...nihil proderunt homini omnia mundi "bona...omnis ejus gloria...omnis ejus deliciæ...nihil homini "proderunt, si animam perdat...Ita dicit JESUS Christus. Et "certe! Nam totus mundus transit...sed anima non transit... "anima æternum manet, ut sit felix...vel infelix in æternum "...Transit mundus...et omnis ejus gloria...et omnes ejus "jucunditates...et omnes ejus divitiæ...transeunt ista omnia... "veniet aliquando horum omnium finis: et certe tunc nihil "proderit his aliquando fuisse fruitum...cum jam ultra non "durabunt...Quod si quis fortuna in mundo gaudeat prosperrima...per annos 10...30...40! Rara hæc felicitas...paucissimis contingit!...Et tamen etiamsi alicui ita contingat... "quid prodest si animam perdat?...Transibunt isti anni omnes "...veniet finis...Sed anima erit semper...vel salus ei obtinget "...vel damnatio...Sed huic felicitati vel infelicitati animæ... "nunquam...nunquam veniet finis...Ergo...vere...quid prodest "homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ "detrimentum patiatur?"

Memoria Quis? Quid dicit? Credis hoc? Cur etiam ita est?

Fateor equidem, quæ ultimo loco posita sunt (in inquirenda aliqua ratione dicti) posse videri potius pertinere ad exercitium intellectus.—Sed parum refert.—Hic ita positum est, ut intellectui remaneat sola applicatio veritatis generalis ad se suumque statum.—Certe applicationem memoriæ cum applicatione intellectus quodammodo commisceri, nihil vetat.—Quin etiam ipsa voluntas se se hic exercere in affectus aliquos potest.

1. Exemplum in meditatione *rei gestæ.*

Exemplum applicandæ memoriæ in re gesta sit sequens. Apponam etiam hic primum præludium, ut utriusque discrimen appareat.

Sit meditandus Christus crucifixus. P. 1. Quid patiatur Dominus in corpore. P. 2. Quid patiatur in honore. P. 3. Quid patiatur in anima.—Hic patet, præludium fore, quod totam rem breviter complectatur; contra vero memoriæ applicationem esse restringendam ad illud punctum quod meditandum veniet. Itaque

Præludium primum.

Præludium primum. "Sistam me præsentem in monte "Calvariæ, et ponam mihi ob oculos Christum Dominum, pendentem in cruce, viventem adhuc, inter duos latrones "medium, defluente copioso sanguine. Videbo etiam innumerabilis populi multitudinem, qui fere omnes Dominum derident ac blasphemant, quorum furibundos vultus aspiciam, ac "murmura et clamores audiam. Inter hæc agonizans JESUS "clamat: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?" Hoc præludium, ut patet, omnia tria puncta compendio complectitur.

Jam vero in applicatione memoriæ, unum solum sumetur, omissis iis, quæ ad illud punctum non pertinent: v. g.

Memoria.

Quid?

P. 1. *Quid patiatur Dominus in corpore.* "Pendet "Dominus in cruce. O quantos patitur dolores...quam "atrocia tormenta!...Totam corpus vulneribus et sanguine est "obsitum...Vere *non est ei species, neque decor...a planta pedis* "*usque ad verticem capitis non est in eo sanitas*...omnia membra, "heu! quam acerbe cruciantur! Caput spinis perforatum... "aculei frontem penetrarunt..., totumque caput cinxerunt... "Oculi suffusi sanguine...tota facies contusa ac livida...Os "cruciatum felle...pectus, dorsum, latera, brachia, crura, flagris "horrendum in modum dilacerata...pluribus in locis, avulsa carne, "nuda ossa conspiciuntur...manus ac pedes clavis tremendo cruciatu confixi...et ex istis horrendis vulneribus...ex læsis ac pertusis nervis, pendet jam una, altera, tertia hora, vivus!...Quam "immania tormenta!...Hæc talia ac tanta patitur JESUS "Christus...innocens, sanctus; impollutus, bonus...quin immo "innocentia, sanctitas, bonitas ipsa...Deus et homo...Salvator "generis humani...infinito amore dignus!...Ille, qui gaudium "est Angelorum, et in quem cœlestes illi spiritus desiderant "prospicere...hic ita tractatur ab hominibus...sic permittente "ac disponente æterno Patre!...Cur autem ista? Non utique "pro suis peccatis...quia nulla habet, qui nunquam peccavit, "sed neque peccare potuit; sed pro peccatis totius generis "humani...pro meis...pro meis (etiam istis et istis) peccatis...

Quis?

Quibus? Cur?

"hic tanta Jesus patitur!...Patitur autem tanta, licet et innocens ipse...tamen in silentio, sine querela, et non solum sine odio in eos, qui tantorum cruciatuum ipsi sunt causa et auctores, sed cum summo eorum amore...Hæc omnia ita revera se habent: ita docet fides Divina; ita ego credo, credo indubitanter; quia sic docet fides, innixa revelationi ac verbo Dei, infallibilis et æternæ veritatis." Quomodo?

Hoc fere modo applicabitur memoria. In qua quidem re applicanda diutius immorari non est necesse, cum fere, quidquid ad memoriam pertinet, in libris meditationum proponi soleat; licet a meditante extendendum semper et accurate recolendum, non obiter: nam hæc memoriæ applicatio est quasi fundamentum, in quo reflexiones et affectus reliquæ meditationis fundantur; vel quasi semen et radix, unde reflexiones et affectus oriantur necesse est. Nisi vero hæc applicatio memoriæ attente fiat, multæ etiam reflexiones salutares interibunt.—Illud etiam merito hic observandum, quod passim commendari solet; ut scilicet, ubi fieri potest, in hac memoriæ applicatione exerceatur actus fidei circa veritatem vel historiam propositam. Sic enim reflexiones deinceps fient solidiores; majoremque vim habebunt ad voluntatis motionem. Itaque in utroque exemplo, quod modo adferebam, actum fidei subjunxi vel interposui.

Applicatio ista memoriæ *accurate* facienda,

Adjecto plerumque *actu fidei.*

II. Quomodo applicandus *Intellectus.*

Quomodo applicandus *Intellectus.*

Postquam res meditanda, per *Memoriam*, eo fere modo quo diximus, menti proposita fuerit, sequentur actus *Intellectus*, cujus partes nimirum sunt: varias facere reflexiones super iis veritatibus, quas memoria proposuit; applicare illas ad se suamque necessitatem; conclusiones practicas inde deducere; earum motiva ponderare: et considerare quomodo secundum istas veritates, aut hactenus se gesserit, aut gerere in posterum debeat. Hæc omnia præstabit intellectus, neque magna ad hæc doctrina opus est: quilibet, etiam simplex et indoctus, nullo negotio de his omnibus ratiocinari secum ipse poterit, Divina gratia adspirante. Non enim requiruntur hic extraordinarii conceptus, doctæ animadversiones; sed practicæ applicationes ac simplices discursus. Commodissimum est, quod passim suadetur, et omnium etiam simplicissimorum captui accommodatum; percurrere scilicet sibique ipsi proponere simplices quasdam quæstiones, ad quas respondere facile quivis poterit, modo mentem applicare serio voluerit. Hæ quæstiones proponi fere solent sequentes: *Quid de hoc*

Quæ sibi *quæstiones* a quoque proponendæ.

(quod meditandum proponitur, vel quod memoria pertractavi) *est considerandum? Quæ conclusio practica inde deducenda? Quænam motiva ad hanc servandam inducunt? Quomodo hanc doctrinam ego hactenus observavi? Quid mihi in posterum faciendum? Quale impedimentum removendum? Quale medium eligendum?*—De singulis harum quæstionum seu reflexionum aliquid dicamus.

---

1. *Quid de hoc est considerandum?*

Quid de hoc est considerandum?

Ad hanc quæstionem, insistendum est uni alicui veritati, quæ in puncto illo continetur. Non unam, sed plures veritates offert non raro unum idemque punctum. Harum itaque veritatum primo unam, dein alteram, et si quæ plures insunt, quasque singillatim meditans sumet discutiendas, sibique applicabit. Sic v. g. in sententia, quam supra posuimus: *Quid prodest homini*, etc., saltem duo consideranda se offerunt: nempe, 1. universum mundum lucrari, vanum esse ac nullum solidum bonum; 2. animæ detrimentum vel lucrum esse momenti vere summi, in quo sita omnis hominis felicitas vel infelicitas.—Pariter in puncto illo de Christi crucifixi doloribus, plura occurrunt ponderanda, et applicanda, tot certe, quot fuere quæstiones in memoriæ applicatione tractatæ: v. g. *Quis? Quid? Quare? Quomodo?* etc. Singulæ enim singulas continent reflexiones, quas meditans salutariter facere, sibique applicare potest. Itaque primam ex illis reflexionibus assumens, faciet super illa sibi ipsi quæstiones reliquas: *Quæ conclusio practica hinc deducenda?*...Idem postea faciet in secunda reflexione, idem in tertia, et sic deinceps.

---

2. *Quæ doctrina practica inde concludenda?*

Quæ conclusio practica inde deducenda?

Hic inspicit meditans, quid ergo sibi faciendum sit, cum res, quam considerat, ita se habeat? Quomodo ergo mores juxta hanc veritatem instituere debeat? v. g. ex sententia illa: *Quid prodest homini*, prima reflexio erat: *universum mundum lucrari, vanum est ac nullum solidum bonum.* Si jam quæro; *Quæ conclusio practica hinc deducenda?* Unusquisque certe facile responsum inveniet, nempe: "Ergo universus mundus "contemnendus est cum omnibus suis divitiis, et honoribus, et "deliciis; siquidem universum mundum cum omnibus his "lucratum esse quemquam, nihil proderit! Ergo nec pro "universo mundo obtinendo, nec pro omnibus ejus divitiis,

"honoribus, deliciis, quidquam detrimenti in anima suscipere "debeo. Multo vero minus pro parvo aliquo bono temporali, "pro vana aliqua gloriola, aut humanæ laudis appetentia, pro "aliqua sensuum voluptate Deum offendere, et animam peri-"culo exponere debeo."

Duo observanda:
1. Conclusio ne sit *generalis, sed particularis.*

Hoc vero loco illud summi momenti observandum documentum est, ut quisque meditans singillatim hoc loco illam deducat conclusionem, quæ ipsius statui sit accommodata. *Primo* enim, generalis conclusio communiter manet absque effectu. Ut si quis in exemplo proposito hanc solum deducat conclusionem: Ergo totus mundus contemnendus est, et ad particularia non descendat. Hujusmodi conclusiones non immerito comparantur explosionibus tormentorum, in nullum certum scopum directis, quæ hostem non lædunt, muros non subruunt. Sic etiam generales conclusiones, sine applicatione ad particularia, hostes animæ non infringunt, passiones in ordinem non redigunt, difficultatum muros non applanant, sed vere, ut ita dicam, aerem verberant. *Deinde* non sufficit etiam ad particularia descendere: sed quisque ei particulari conclusioni insistere debet, quæ sibi conveniat, et applicare veritatem practicam ad rem illam, quæ sibi vel peccatorum ac defectuum causa, vel impedimentum in servitio Divino sit: v. g. in exemplo, quod tractamus, conclusionem generalem: *Ergo universus mundus contemnendus est; Ergo nec pro universo mundo quidquam faciendum, quod animæ noceat; Ergo potius totius mundi facienda est jactura, quam anima periculo exponenda;* hanc, inquam, conclusionem generalem, alii aliter statui suo suæque necessitati applicare debent. Qui vanæ gloriæ cupiditate laborat, ita debet concludere: "Si universus "mundus contemnendus est; quanto magis ego vanam illam "gloriolam, quæ mea bona opera corrumpit et gravissimum "mihi damnum in anima affert, contemnere debeo. Si habe-"rem omnem totius mundi gloriam, si laudarer ac summe "prædicarer ab omnibus hominibus, nil mihi prodesset, quanto "minus proderit, si unus aut alter, si pauci illi, quibuscum "vivo, me laudent, magni faciant, etc.;" et descendendum hic etiam ad illas actiones, quas vana gloria ipsi sæpius inficit, ad illa peccata ac defectus, quæ ex vanæ gloriæ cupiditate committit, ut: si propter eam aliquando simulat, si defectus suos tegit, excusat, prætextis etiam mendaciolis elevat, etc. Hisce particularibus rebus applicare debet illud: *quid prodest?*—Qui vero sensualitate laborat, gulositate, commodorum quæsitione sæpius labitur, ita secum ratiocinetur: "Si nec universus mun-"dus tantum valet, ut quis pro illo detrimentum suscipiat in

2. Sit meditantis *statui accommodata.*

Exempla:

Unum exemplum.

Alterum exemplum.

"anima, et si nec pro toto mundo cum omnibus suis volupta-"tibus peccandum est: multo certe minus pro uno alterove "commodo, pro bolo aliquo, qui momento guttur pertransit, "violandæ sunt regulæ, ac damnum in anima suscipiendum: "et si nil mihi prodesset, et si omnibus fruerer mundi deliciis; "quanto minus proderit in tantula voluptate sibi indulgere: et "si totus contemnendus est mundus, et omnes ejus deliciæ; "quanto magis illa miserabilis satisfactio gulæ ac sensualitatis, "etc.;" descendendo hic etiam ad eas res in particulari, in quibus per sensualitatem, gulam, etc., peccata ac defectus committere frequentius accidit.—Qui aliquam invenit in vita religiosa difficultatem, cui aliqua res nimis videtur gravis, nimis repugnans, nimis molesta, ita ut fors etiam vita religiosa propter illam videatur insipida, etc., eamdem veritatem ita sibi applicare debebit. "Universi etiam mundi jactura potius "facienda est, ex sententia JESU Christi, quam anima periculo "exponenda; quanto magis hæc et illa difficultas potius "subeunda mihi alacriter est, quam ut pretiosissimum donum "vocationis meæ, et assecurationem meæ beatitudinis perdam? "Quid enim mihi proderit, hanc et illam molestiam fugisse, hanc "et illam crucem evitasse, hanc et illam rem, quæ meæ naturæ "displicet, evasisse; si in anima mea detrimentum capiam, "si vocationem, si salutem perdam, ac postea per totam æter-"nitatem ferre cogar acerbissima, etc?" descendendo pariter ad eas in particulari difficultates, quæ sæpius occurrunt, sæpius ipsum turbant, ac displicentiam movent.—Sic itaque unam eamdemque veritatem, alii aliter sibi pro sua necessitate applicare debent; et ex una eademque generali conclusione, conclusiones particulares suo statui accommodatas deducere.—Porro, hoc monitum tanti est momenti, ut asseveranter dici possit, ab hujus observatione vel neglectu maxime omnium fructum meditationis pendere.

Tertium exemplum.

---

3. *Quænam motiva ad conclusionem servandam inducunt?*

Motiva varia.

Motiva seu incitamenta ad faciendum id, quod in meditatione cognoscimus esse faciendum, hic consideranda sunt ac ruminanda, ut solida fiant melioris vitæ proposita. Voluntas nostra sequitur intellectum. Si intellectus motiva rei non capit, voluntas parum ad illam afficitur.

Jam vero motiva seu incitamenta ad fugiendum vitium, ad sectandam virtutem, ad difficultates ac molestias generose superandas, sunt *decens*, *utile*, *jucundum*, *facile*, *necessarium*, et si qua sunt alia, quæ ad aliquid movere atque incitare animum

possunt. Hæc motiva, vel omnia, vel certe eorum aliqua ad materiam, quam meditamur, ad conclusionem practicam, quam deduximus, sunt applicanda.

Decens, significat rem esse honestam et convenientem. *Decens.* Cogitet hic meditans, quid *hominem* ratione præditum, quid *Christianum*, quid *Religiosum*, quid *Socium JESU* facere deceat? Amplissima hic et fortissima inveniet motiva. Nostris volvendus quotidie, imo assidue, esset titulus *Socii JESU*, qui solus titulus gravissimum habet ad movendum pondus. Nam quod vitium, quem defectum etiam levem, non decet fugere eum, qui *Socius JESU* velit dici et esse? Quam virtutem, immo vero quam perfectionem ac sanctitatem non decet sectari eum, qui *Socius JESU* esse velit, JESU, inquam, exemplaris omnis virtutis et sanctitatis? Quam item difficultatem, quam molestiam, imo vero quam afflictionem, etiam gravissimam, quæ tormenta, quos contemptus non decet generose superare ac tolerare eum, qui *Socius* sit *JESU*, ejusque *Crucifixi?* Vere hic titulus *Socii JESU*, vel solus rite ponderatus, sufficere potest ad animam convincendam, ac vehementissime, Dei adspirante gratia, impellendam. Præbebit semper hic titulus uberrimum fontem piarum cogitationum, et affectuum humilitatis, ac desiderii ad meliora adspirandi.

Utile, complectitur commoda spiritualia, quæ observatio *Utile.* doctrinæ illius practicæ mihi afferet. Spiritualia, inquam, commoda, quæ animæ bonum spectant et æternitatem; nam alia non sunt supernaturalia, adeoque vana motiva. Itaque N.B. non ista hic perpendenda sunt commoda; v. g. pœnitentias evitabo, superioribus satisfaciam, fratribus placebo, et alia similia; nam talia motiva, et per se vitiosa sunt, et ad vitia æque ac ad virtutes inducere possunt; hypocritas certe efformabunt potius, quam veræ virtutis studiosos. Posset fors aliquando aliquid horum adjungi ad alia motiva supernaturalia, sed semper valde hoc parce, ne tam levibus fundamentis nostra virtus innitatur. Commoda ergo supernaturalia ponderanda sunt: v. g. Si hanc doctrinam observavero, vitabo multa peccata ac defectus, cavebo multos morsus conscientiæ ac perturbationes, et pœnas tam multas in purgatorio olim luendas non contraham; habebo pacem conscientiæ, multos actus virtutis faciam, pro quorum singulis gratiam mihi apud Deum augebo, et merita pro futura vita, ita ut dives fiam coram Domino; attraham benedictionem Divinam etiam super munera mea; fiam aptum gloriæ Divinæ instrumentum, etc. Innumera possunt hic cogitari commoda, vera, solida, supernaturalia, quæ in omni practica conclusione inesse solent, et

ex quibus quisque iis potest magis insistere, quibus se sentit magis moveri. Duo illa generalia teneantur semper: quæ mala spiritualia evitabo? quæ bona consequar mihi, et aliis?—Nam, ut dicit Scriptura: *Qui diligit iniquitatem odit animam suam. Timentis* vero *Dominum beata est anima ejus...et omnia, quæcumque faciet, prosperabuntur.*

Jucundum.

Jucundum illud est: Quantum gaudebo, si hanc doctrinam observabo? Neque enim tristis est vita, ad normam Divinæ voluntatis exacta; imo, si est in hac lacrymarum valle aliqua veri gaudii pars, est certe in anima, quæ Deo studiose famulatur. *Israel, si attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, et jucunditas tua sicut gurgites maris.* De impiis vero: *contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt.* Hæc et similia, quæ omnium etiam Sanctorum experientia comprobantur, tanquam solida motiva ad virtutem ac perfectionem sectandam, animæ suæ proponere quisque poterit.

Facile.

Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde.

En conditiones!

Et invenietis requiem animabus vestris; jugum enim meum suave est, et onus meum leve.

En promissa!

Facile. Cum Dominus JESUS jugum suum suave esse, et onus suum leve dicat, et universaliter promittat requiem animæ illis, qui jugum suum tollant super se; est hoc certe verum, et verum esse etiam ego sentiam, si tollam jugum Domini super me, totam videlicet ejus legem Evangelicam conando observare quam exactissime: nam hoc est *tollere jugum illud* super se, et veluti humeris suis imponere. Qui vero aliqua tantum servare, et non omnia intendit, hic jugum Domini una veluti manu volens portare, gravabitur, et non erit illi onus leve. Si quis itaque onus hoc Domini grave sentit, non aliunde hoc est, nisi quia totum illud super se non tollit, et quia non est mitis et humilis corde; nam hæc duo requirit Dominus. *Mandata ejus gravia non sunt.—Ambulavimus vias difficiles,* aiunt impii, *lassati sumus in via iniquitatis.* Quæ etiam cum proportione verissima sunt in Religiosis, qui non habent spiritum vocationis suæ, spiritum humilitatis, obedientiæ, etc. Gravius multo est, superbiam in corde fovere, propriam voluntatem mordicus tenere, etc., quam hæc ipsa vitia abnegare; quæ dum abnegamus, debilitamus et occidimus illos serpentes, qui in nobis vivunt et omnium tristitiarum et pœnarum interiorum causæ sunt, dum ad primam occasionem adversitatis alicujus mordent et cruciant.—Quid vero, si consideretur gloria cœlestis? quam facilia debent nobis videri omnia, quæ mercedem æternum duraturam obtinebunt. *Leve est mihi omne onus, quod fero, propter magnum illud bonum, quod spero,* aiebat S. Franciscus seraphicus.—Hæc ergo et similia nobis proponamus, si terreri nos difficultatibus contingat. Quamquam generosis animis

potius ipsa difficultas motivum est, ad libenter rem aliquam aggrediendam, gaudentibus, si quid difficilioris operæ facere aut gravioris molestiæ ferre possint pro Eo, qui tanta pro ipsis fecit, et passus est, quique infinito amore dignus est; pro quo si millies mortem acerbissimam subeant, parum se facturos merito existimarent.

Necessarium, complectitur graves illas causas, ob quas debeo omnino practicam illam doctrinam observare, etiamsi nec utilis alias, nec jucunda esset, etiamsi vel difficillima mihi videretur. Scilicet, si non observem hanc doctrinam, infelix ero, vel saltem gravissimis me periculis exponam. Neque enim est res indifferens, facere vel non facere ea, quæ facienda cognovi; sed est omnino necesse facere. S. Paulo necesse erat, esse zelosum Apostolum, ut ipse dicit: *necessitas enim mihi incumbit; væ enim mihi est, si non evangelizavero.* Pari modo ego mihi dicere debeo: *Væ mihi*, si non fiam humilis: *væ mihi*, si non fiam perfecte obediens; *væ mihi*, si non contemnam res hujus mundi; *væ mihi*, si non fiam mortificatus; *væ mihi*, si non serio tendam ad perfectionem, etc.: quia hæ sunt obligationes status et vocationis meæ, quas si non coner explere, non salvabor, vel certe gravissimo periculo me exponam. Non relinquitur mihi ad libitum, si vivere volo Jesuita, esse bonum religiosum, vel non: ut bene quidem faciam, si servem Regulas, et vocationem meam expleam; nihil autem mali sit, si non servem, et non expleam: sed omnino *necessitas mihi incumbit* servare, et implere; alioqui non possum esse securus, et *væ mihi!* Non faciam gratiam Deo, si ipsi religiose ac fideliter serviam; adhuc etiam tum servus inutilis ero, et quod debeo facere, faciam: sed injuriam ipsi facio, si non religiose, si non fideliter ipsi serviam.—Hoc necessitatis motivum verissimam habet rationem etiam in iis, quæ tantum videntur esse majoris perfectionis, si illa cognosco, et Deus me ad illa impellit: nam etiam in his infidelitas, et inobedientia erga Deum vocantem potest mihi gravissima attrahere mala; præsertim illud maximum, ut me Deus, tanquam infidelem et inobedientem, deserat et abjiciat.

Necessarium.

Hoc porro motivum, cum semper vim habet magnam ad determinandam voluntatem nostram, tum præsertim adhibendum est in rebus, quæ nobis difficiliores videntur, et quando animus præ ignavia ac difficultatum horrore torpet. Tunc vel maxime his veluti calcaribus pungendus ac stimulandus est, propositis pœnis Divinis, pœnis purgatorii, inferni; propositis minis Dei contra tepidos, quos ex ore suo evomere minitatur, etc.; mortis item ac judicii horrore, etc.

Sic ergo tractatur illa quæstio: *Quæ motiva ad doctrinam illam practicam servandam inducunt?* Accurate autem hæc quæstio agitanda, ut virtus nostra non sit quasi fortuita et casualis, dependens a circumstantiis variis; sed solida, in solidis motivis supernaturalibus, ab intellectu bene ponderatis fundata.—Exemplis porro hic subjungendis supersedeo. Satis enim fuse explicata videntur, quæ huc pertinebunt, ut facile possint ad varias materias applicari.—Sequitur itaque discutienda quæstio

---

4. *Quomodo hanc doctrinam ego hactenus observavi?*

Examen status sui.

Hoc loco instituitur veluti examen, et requirimus a conscientia nostra, quomodo nos circa illam veritatem, quam meditamur, hactenus gesserimus; ut si secundum illam hactenus egimus, Deo gratias agamus: sin autem, confundamur intime et erubescamus, ac prospiciamus nobis in futurum.

N.B.

Nequaquam vero facile credendum, si videamur nobis illam doctrinam bene observasse; nam in hoc nos amor proprius, et exigua nostri cognitio decipere aliquando solent, ut videamur nobis jam aliquam virtutem consecuti: placet enim valde talis cogitatio. Accidit hoc præsertim incipientibus, qui dum aliquod sibi lumen circa aliquam doctrinam practicam habere videntur, et rationes ac motiva perspexerunt, dum occasio exercendæ illius virtutis nulla occurrit, credunt se illam jam assecutos, cum longissime absint; id quod ipsi sæpe postmodum magno suo damno experientia discunt.

Tendere ad suam confusionem.

Tendendum ergo semper hic ad nostram humiliationem et confusionem, condemnando nos ipsos, quod illam doctrinam non observaverimus; vel si aliquando observavimus, quod valde imperfecte; neque ita, ut a nobis gratiæ Divinæ exigebant.

Descendendo ad particularia.

Descendendum etiam hic ad casus et occasiones particulares, ex quibus maxime virtutis nostræ, vel vitiorum habitus cognoscitur. Si quis enim ita generaliter ex se quærat: *an ego contempsi mundum? vel saltem nunc illum contemno?* Forsan de præsenti facile sibi respondere posse videbitur: *contemno.* Sed quærat in particulari: "Quomodo sit affectus, si rideatur, si humilietur, si contemnatur, si minus affabiliter ab aliquo tractetur, si de defectibus deferatur, vel reprehendatur?" Fors aliter longe judicabit de se, ac vere vanum se adhuc et mundanum, adeoque non esse mundi contemptorem fateri debebit. Idemque fors censebit, ubi ex se quæsierit contrarium: v. g. "quomodo se gerat in bonis successibus; quid sentiat, cum laudatur, cum æstimationis signa sibi exhibentur? etc." In

quibus occasionibus si adhuc gaudet, sibique placet, certe mundum nondum contemnit. Eodem plane modo circa sensualitatem et carnis commoda; eodem circa divitias vel bona temporalia ratiocinandum; eodem denique circa omnes virtutes et vitia. De quibus si nos tantum generaliter, et quasi speculative examinemus, videmur nobis facile vitia superasse, vel virtutes consecuti; at vero ad particularia descendentes, longe nos ab utroque illo bono abesse deprehendimus.—Fructus ergo in hac quæstione ille potissimum quærendus, ut ex vera nostri ipsorum cognitione, sincere coram Deo nos et quam profundissime humiliemus, reprehendentes et condemnantes nosmetipsos.

---

5. *Quid mihi in posterum faciendum?*

Quid in [posterum?]

Hic futuris prospicitur, et bona proposita, a voluntate dein amplectenda, intellectus inquirit. Descendendum pariter hic ad particulares casus, præsertim eos, qui majorem difficultatem facere videntur, quique sæpius occurrunt; et ante omnia, qui hoc ipso die occurrent, vel certe occurrere possunt: ut nimirum dispiciamus nobiscum, quomodo nos in illis gerere debeamus, ut juxta veritatem cognitam agamus. Neque erit abs re, motiva prius considerata denuo sibi proponere, ut facilius se se voluntas ad generosam victoriam offerat. Non est, quod hic exemplum ponam, cum ex superius dictis satis ista clara esse debeant.

---

6. *Quale impedimentum removendum? Quale medium eligendum?*

Impedimenta [et] media.

Scilicet, quid me hactenus impedivit, quominus hanc doctrinam observarem? Quid me juvare poterit ad eamdem abhinc melius servandam? Difficile est hic aliquid generaliter præcipere, cum hæc impedimenta et media varia esse possint pro varietate materiæ, de qua aliquis meditatur, et magis etiam pro varia constitutione personæ meditantis. Uniuscujusque igitur erit, inspectis occasionibus, in quibus solet defectus aut peccata, de quibus meditatur, committere, tum secum diligenter inquirere: Unde tandem hoc proveniat? Quid ipsum ad ea committenda impellat?—Caveat porro, ne totum occasionibus adscribat. In subreptitiis quidem ac indeliberatis peccatis potissimum observandæ sunt occasiones, eæque vitandæ: ac propterea monemur, ut proposita nostra de vitandis peccatis indeliberatis, et quæ ex subreptione committi solent, versentur præsertim circa vitandas occasiones. Sed in aliis

peccatis, quæ ex passionibus nostris oriuntur (exceptis peccatis carnis, quæ fuga sunt vitanda), non tam fuga occasionum, quam vigilantia super se, et generosa sui victoria opus est: v. g. iracundus, non debet existimare, impedimentum sibi ad mansuetudinem servandam esse hunc vel illum, qui sibi molestus sit, vel hunc et illum casum; nequaquam enim sic est: sed ipse sibi est causa, in se, in animo suo passionem portat; hanc mortificare debet, non occasiones fugere.

Impedimenta et *media generalia.*

Ceterum, impedimenta generalia sunt ista tria præsertim: superbia, sensualitas, dissipatio animi.—His contraria sunt tria media generalia: humilitas, victoria sui seu mortificatio, recollectio animi; quibus, appendicis loco, addi possunt, memoria Dei præsentis, actuum jaculatoriorum usus, frequens item recordatio motivorum, quæ in meditatione perspeximus, item communire animum singulari cura ante occasiones, in quibus novimus nos sæpe solere labi etc.; quæ omnia tamen ad unum ex illis tribus generalibus mediis referri possunt.

Hæc in genere dicta de impedimentis ac mediis sufficiant. Uniuscujusque meditantis erit, se ipsum attente considerare, et invocato lumine cœlesti, videre: quid sibi in particulari sit impedimento? Quid remedii adhibere possit? Cognoscet hæc, si verum proficiendi desiderium habuerit; illustrabit illum Dei gratia, consilium dabunt superiores et confessarii, ipsa etiam sana ratio, fide illustrata, docebit.

Per has igitur quæstiones, quas exposuimus, intellectus exercendus est: qui si ad istas serio applicabitur, materia solida vix poterit deesse. — Postquam vero de una aliqua veritate, ex materia meditationis deducta, sic ratiocinatus fuerit, transibit ad alteram: et hac similiter absoluta, ad tertiam, et sic deinceps: ubique hasce quæstiones, vel omnes, vel certe aliquas earum agitando.—Jam de voluntatis exercitio.

III. Quomodo *voluntas* applicanda?

Voluntatis officium duplex, *Affectus* et *Proposita.*

Voluntatis officium in meditatione duplex distingui potest: nempe *affectus* pios excitare, et resolutiones bonas seu *proposita* formare voluntas debet. Atque hæc duo sunt ita essentialia meditationi, ut sine his meditatio non sit futura oratio mentalis, quemadmodum esse debet, sed mera speculatio vel studium.

Affectus excitandi. Quando? per totam meditationem.

1. *Affectus.*

Primum itaque, quod agere voluntas debet, est excitare *affectus* pios, seu quodam internos motus, internos actus vari-

arum virtutum exercere. Hi affectus debent esse per totam meditationem sparsi, certe debent esse quam frequentissimi; nam hi potissimum faciunt, ut meditatio vera oratio fiat. Ignis enim gratiæ et amoris Divini, qui ardere in cordibus nostris, vel certe adesse necessario semper debet, in meditatione, per varias considerationes variam veluti materiam nacta, in flammas prorumpere pro ratione oblatæ materiæ debet: *In meditatione mea exardescet ignis.*—Occurrit in rei meditandæ consideratione mirabile aliquid, qualia vere sunt omnia opera Divina; prorumpat voluntas in *admirationis* affectum: occurrit beneficium divinum; affectus erit *laudis*, *gratiarum actionis*, *amoris:* occurrit effectus iræ divinæ, vel ejusdem minæ; affectus erumpet *timoris*, et sic alii atque alii pro ratione materiæ. Versabit meditans sua peccata, suas miserias, non potest non oriri affectus *humiliationis*, *confusionis sui*, *doloris*, *deprecationis*, *etc.*

Si vero modus quæratur excitandi hujusmodi affectus; illud ante omnia sibi quisque persuadeat, non esse hic opus verbis pulchre compositis. Affectus non a lingua sunt, sed a corde; neque est nobis necesse agere cum Deo, sicut cum hominibus, qui sensa cordis nostri non intelligunt nisi verbis ea exponamus. *Orantes*, dicit Dominus JESUS, *nolite multum loqui, sicut ethnici: putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur.* Videtur hoc monitum Domini JESU vel maxime orationi mentali convenire. Sunt enim, qui putent, non esse posse affectus bonos, nisi pulchre et eloquenter compositis verbis efferantur; quasi vero Deum, ita ut homines, verborum pondere in suam partem pertrahere necesse esset. Qui certe gravissimus est error. *Hoc negotium*, inquit S. Augustinus, *plus gemitibus, quam sermonibus peragitur.* Et, si frequenter in Psalmis ac reliqua Scriptura mentio fit de *clamore* ad Deum, non oris plerumque, sed cordis clamor per affectus ardentiores intelligitur. Sed hac de re multa præclare, more suo, P. Rodericius P. 1. T. 5. C. 12.—Illud sufficiat hic monuisse, non esse cur solliciti simus, quibus verbis affectus nostros experimamus, cum etiam solo corde, nullis adhibitis verbis, optime exprimi possint. Fateor equidem affectus cordis juvari multum solere, si aliqua adhibeantur verba, in quibus ille affectus exprimatur. Sed non est necesse, ut ista verba sint aut exquisita aut multa: præstat imo, ut mihi quidem videtur, ut verba illa sint simplicia et brevia, at frequentius repetantur, volvantur mente diutius.—Si qua occurrunt verba, ad experimendum affectum, desumpta vel ex Scriptura sacra, vel ex orationibus quibus uti solet Ecclesia, vel quibus Sanctum aliquem usum fuisse novimus, illa certe essent optima: cum

Quomodo? non tam ore, quam corde.

Juvant aliquæ voces.

peculiarem habeant unctionem, et gratiora Deo esse necesse sit. —Fors aliquod exemplum adduxisse non erit abs re. Itaque:

Exemplum.

Ad considerationem Divinorum beneficiorum excitandus affectus *gratitudinis;* quid simplicius, quam ut dicas cum Psalmista: *O! quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Jam si inter hæc animo volvas, quis tu sis, et quis Deus, qui tibi benefacit: *Quid*...(ego) *retribuam Domino* ...(tanto)...*pro omnibus, quæ retribuit mihi;* et ipsius etiam beneficii, vel beneficiorum Ejus revolvas magnitudinem, facile erit, diutius etiam eumdem affectum fovere, repetendo identidem eadem verba attente ac sedate: *Quid retribuam* (ego) *Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?*

Eidem affectui *gratitudinis* possunt etiam optime inservire illa verba patriarchæ Jacob, quæ pulcherrimam continent gratiarum actionem: *Minor ego sum,* Domine, *cunctis miserationibus tuis.* Continent enim intimam agnitionem propriæ vilitatis, ob quam homo indignus est quem Deus tantus vel respiciat; et agnitionem impotentiæ, in qua sumus, vel pro minima Dei miseratione debitas agendi gratias: *Minor sum cunctis miserationibus tuis.*

Sic alia atque alia possunt adhiberi verba. Et si nullum aliud occurrat, dic: *O Deus meus, ago tibi gratias.* Sed dic ex corde, et bonus hic erit affectus gratitudinis. Non verba Deus respicit, sed cor. Similiter, ad considerationem propriæ vilitatis, excitandus affectus *humilitatis;* quid simplicius, quam ut dicas: *O vere ego undecumque Divino conspectu tuo, Domine, indignissimus;* quid facilius, quam hæc verba volvendo, *ego... undecumque Divino tuo conspectu,* recogitare causas, ob quas talis cum sis, vere Divinis oculis sis *indignissimus,* et humilitatis affectum hac ratione etiam diutius fovere?

Alterum exemplum.

Eidem affectui *humilitatis* servire possunt illa etiam ad mentem S. P. N. Ignatii: *Quid sum nisi saccus stercorum et esca vermium,* quoad corpus; quoad animam vero, *fœdissimum ulcus et apostema, unde tanta sanies peccatorum profluxit,* et adhuc profluere non cessat, quas sordes Divini oculi semper intueri coguntur.

Vel ex Apocalypsi: *O vere ego miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus!* Vel etiam si dicas nil aliud nisi: *O quam vilis sum et abominabilis!* habes affectum humilitatis. De verbis noli esse sollicitus, corde tantum istum sensum volve.

Praxis quædam utilis in hanc rem.

Possent nullo negotio plurimæ breves sententiæ vel ex Scripturis, vel ex precibus in Ecclesia usitatis, vel ex Sanctorum dictis colligi pro variis affectibus. Posset imo unusquisque sibi tales sententias affectuosas colligere, sibique familiares reddere,

volvendo eas frequenter in oratione, dum affectus aliquis, qui per talem sententiam exprimitur, excitandus est. Et profecto melius quisque sibi talia colligeret, quam ab aliis collecta acciperet; quia non omnia omnes æque movent, et alii in aliis sententiis majorem inveniunt affectum et gustum. Qui preces vocales attente dicunt, et attente legunt spiritualia, iis facillimum erit, sententias tales pro affectibus variis colligere, quas in meditatione suis locis volvant.—Sed sint sententiæ breves, vis earum bene ponderetur, ac familiares reddantur.—Multorum Sanctorum exemplis hæc praxis confirmatur.

Affectus fovendus.

Illa observatio hoc loco non est omittenda, quæ omnino est ad mentem S. P. N., ut si affectum aliquem in nobis excitatum sentimus, eumdem diutius foveamus, sine anxietate pergendi ad alia, quæ in eadem meditatione adhuc tractanda sunt; sed in eodem pergamus affectu, donec nobis satisfaciamus: v. g. in affectu *humilitatis* et agnitionis tuæ vilitatis, tamdiu illud: *ego vere undecumque Divino conspectu indignissimus*, aut aliam in hanc rem sententiam tamdiu volve animo, quamdiu cum intimo sensu aut gustu aliquo spirituali tua ista vilitas tibi ante oculos manet, et affectus ille ardet: etiamsi nil aliud tota meditationis hora faceres, optima esset meditatio.—Ubi senseris refrigescere affectum tuum, transibis ad ulteriorem considerationem materiæ meditandæ.—In affectibus tamen iis, qui non adeo humilitatem spectant ac sui depressionem: v. g. in affectibus *gaudii*, *fiduciæ*, etc., quamvis sancti possint esse, quia tamen magis sunt illusioni obnoxii, si in illis diutius hærere, aut etiam totam meditationis horam impendere contingeret, idque sæpius, res esset pro majori securitate cum P. spirituali communicanda.

Etiam in applicatione memoriæ locus est affectibus.

Affectus ergo, ut diximus, per totam meditationem sparsi esse debent. Idque intelligendum tam de memoriæ, quam de intellectus applicatione: ubique enim convenire posse, imo naturaliter quasi oriri debere aliquos affectus, quisque facile sentiet, si attente consideret ea, quæ de utriusque potentiæ applicatione supra ordine dicta sunt. Ab ipso statim initio saltem affectus fidei elici potest, et vero etiam deberet, ut suo loco notavimus: v. g. dicendo intimo sensu: *Credo, quia docet fides;*—vel: *Credo, quia tu, o æterna veritas, dixisti;*—vel: *Credo, quia tu dixisti, Domine, qui non es, quasi homo, ut mentiaris. Cœlum et terra transibunt, verba autem tua non transibunt.* Ultimus modus, ut patet, serviet maxime, si meditanda sunt verba Domini JESU, aut alia Dei dicta ex Scripturis deprompta.

2. *Proposita.*

Proposita formanda.

Alterum, quod voluntas præstare debet in meditatione, est *proposita* bona formare in futurum. Id quod adeo essentiale est meditationi, præsertim in Societate nostra, cujus vita est activa, ut sine formatione bonorum propositorum, meditatio non sit satisfactura fini suo. Nam finis ejus, præsertim in Societate, est non tantum unam horam impendere Deo per orationem; sed meditando animum purgare a vitiis, exornare virtutibus, vitam omnem emendare ac perficere, confirmare se in Divino famulatu, munire se contra difficultates ac tentationes, actiones suas rite disponere ad eas perfecte obeundas etc.; quæ omnia non aliter fiunt in meditatione, nisi per *proposita* rite facta. Quia vero hæc res, ut vel ex iis, quæ modo diximus, patet, momenti est summi, necesse est aliqua hac super re accurate, quantum Divina Bonitas dederit, notare documenta.

Præsertim post quamvis considerationem practicam.

1. Ubinam in meditatione proposita facienda sint, satis patet: nempe, sub finem considerationis cujusque doctrinæ practicæ ex meditationis materia deductæ, prout supra de applicatione intellectus dictum est. Inter quæstiones enim, quas meditans sibi facere debet, habetur etiam illa: *Quid mihi in posterum faciendum?* Responsum ad hanc quæstionem continebit facienda proposita. Et eodem pertinet etiam quæstio sequens: *Quale impedimentum removendum? Quale medium eligendum?*—Ubi se voluntas resolvit ad ea facienda, quæ intellectus ad istas quæstiones facienda esse cognovit, hæc ipsa resolutio est *propositum.* Ceterum, hoc non impedit, quominus etiam in decursu meditationis, ubicumque se aliquid vel faciendum vel vitandum offerat, obiter etiam de hoc propositum concipi possit. Sed proprius locus propositorum, quæ tanquam solidus fructus meditationis quæruntur, est certe, uti diximus, sub finem quæstionum, quas sibi meditans in applicatione intellectus facere debet.—Fiunt autem istæ quæstiones, ut suo loco dictum est, in quolibet puncto: et si in primo puncto plures considerationes practicæ continentur, fiunt quæstiones ac proin etiam proposita circa quamlibet talem considerationem practicam.—Res in exemplis ibidem positis unicuique facile patebit.

Sint autem *practica,*

2. Proposita vero sint *practica,* scilicet talia, quæ vere ad vitæ emendationem, et ad perfectionem efficacia sint. Intelligi hoc loco illud maxime velim, ne proposita sint de aliqua tantum devotiuncula exercenda: ut, si ex meditatione de morte non aliud propositum conciperes, nisi v. g.: *dicam quotidie pro agonizantibus* 1. *Pater et Ave, et pro obtinenda mihi felici morte,*

quotidie talem vel talem orationem faciam ad B. V. Bona quidem sunt et ista proposita, at sola non sufficiunt: sed ut proposita vere ac solide sint practica, statue, quid tibi maxime vitandum sit, quod peccatum, qui defectus emendandi; et pariter, quæ virtus maxime comparanda, ut ad felicem mortem te disponas; quæ item passio mortificanda, et quomodo.—Talia proposita voco *practica.*

3. Non sint proposita *universalia*, sed *particularia.* Videri possunt, quæ supra dicta sunt ad quæstionem secundam: *Quæ doctrina practica inde concludenda?* et ad quartam: *Quomodo hanc doctrinam ego hactenus observari?* Quæ enim ibi sunt posita, huc vel maxime conveniunt.—Illud hic addendum circa proposita, scilicet proposita duplici fere modo fieri particularia. 1. Si versentur circa particulares casus. 2. Si aliquid particulare statuatur faciendum in casibus universalibus.—Exemplo rem breviter declaro. Facis propositum: *patiens ero in omnibus adversis.* Hoc propositum est universale, adeoque nil valet, nisi forte pro hominibus valde spiritualibus et perfectis. Fac ergo ex universali proposito particulare: id quod duplici modo fieri potest: 1. Si dicas: *Patiens ero in his et in illis occasionibus*, exprimendo eas occasiones, in quibus sæpius te commoveri ad impatientiam nosti. 2. Si dicas ita: *Si quid mihi adversi occurrerit, cogitabo: hoc parum est ad infernum, quem merui;* vel: *hoc libenter feram pro amore JESU crucifixi.*—Utrovis modo, propositum erit particulare, adeoque bonum: optimum vero erit, si unum idemque propositum utroque modo reddas particulare; v. g.: *Patiens ero in his vel illis circumstantiis, cogitando: hoc parum est ad infernum, quem merui, etc.*—Sic enim in ipso proposito habebis medium illud observandi.

Particularia,

Duplici modo:

4. Sint proposita *præsenti statui accommodata.* Vide, quæ dicta sunt ad quæstionem 5. *Quid mihi in posterum faciendum?* Quibus addendum hoc loco illud est; ne scilicet proposita nostra se extendant ad tempus adhuc longe remotum: ut si Novitius vel Scholasticus juvenis faceret propositum: *Quando sacerdos ero, faciam hoc vel illud.* Talia enim proposita communiter sunt inutilia, quin etiam illusioni haud parum obnoxia. Spectent ergo proposita præsentem, aut saltem proxime instantem necessitatem.

Pro *præsenti statu,*

5. Imo, quotidie *aliquid* statuatur *eo ipso die exequendum* circa vitæ emendationem aut majorem perfectionem. Facile hoc fieri potest ab iis, qui bene excutiunt conscientiam suam in examinibus, et defectus suos, quos vel ipsi observarunt, vel de quibus eos superior admonuit, serio cupiunt emendare.—Quæ quis vere cordi habet, ea ipsi occurrunt per se, et ad

Etiam pro *præsenti die,*

eorum emendationem serviet ipsi omnis meditatio, qualiscumque fuerit meditationis materia. Sive enim de amore Dei, seu de minis ejus in peccatores; seu de passione Christi, seu de mysteriis ejus gloriosis meditetur; seu de peccatis suis, seu de Sanctorum virtutibus; semper illum conclusio practica deducet ad suum vitium debellandum.—Id vero vel maxime faciendum, si aliquo vitio vehementius urgemur, vel aliqua difficultate magis retardamur in famulatu Divino: tunc enim omnes quasi machinæ, ut ita dicam, omnia tormenta bellica eo, tanquam ad scopum, erunt, dirigenda, ut victores evadamus.—Hinc satis etiam illud patet, meditationem frequenter debere coincidere cum materia examinis particularis; ipsumque examen particulare plurimum debere juvari meditatione.

Fundata in solidis motivis,

6. Sint proposita bene *fundata*, firmata motivis solidis. Erunt certe talia, si accurate tractetur illa quæstio tertia: *Quænam motiva ad hanc conclusionem practicam servandam inducunt?* Vide, quæ ad hanc quæstionem supra dicta sunt.—Erratur sæpe in hoc, quod ubi primum videmus quid nobis faciendum sit, statim illud facere statuamus: laudabilis quidem hæc est voluntatis promptitudo; sed sunt sæpe talia proposita, veluti domus sine fundamento super arenam positæ, quæ quovis vento tentationis aut difficultatis ingruentis convelluntur. Itaque, ut proposita sint solida, necesse est firma quædam eorum fundamenta ponere in veritatibus æternis sita, intellectum scilicet quam plenissime convincere de *necessitate, utilitate, æquitate, etc.* faciendæ vel vitandæ rei, de qua agitur. Nec semel tantum, aut raro talia motiva considerare oportet, quasi persuadendo sibi quod jam satis sciat motiva, cur ita facere necesse sit; sed sæpe hoc idem in meditatione revolvere, præsertim circa illam rem in qua maxime laboramus, ut in superbia nostra expugnanda, aut humilitate assequenda, aut alio quocumque vitio, quo magis premimur, aut virtute, qua magis indigemus. Frequenti eorumdem motivorum meditatione descendunt illa profunde in cor, et si ad hæc dein accedunt frequentes actus, habitus virtutis acquiritur.

Humilia,

7. Sint proposita *humillima;* plena diffidentiæ de se ipso. Defectus humilitatis in propositis primaria causa est, cur non serventur, præsertim in illis qui serio proposita faciunt, et veram habent voluntatem Deo serviendi. In meditatione firmiter statuunt, se ita et ita acturos, in his et illis occasionibus; ac dum ita statuunt, perspectis præsertim motivis ita agendi, occulta quadam præsumtione putant certo se jam ita facturos; quin adeo impossibile ipsis videtur, aliter agere: et tamen ubi se primum occasio offert, plerumque deficiunt.

Causa hujus rei est, non quod proposita non fuerint sincera, sed quod non humilia, quod sine diffidentia de se ipso suisque viribus; Deo scilicet et juste et misericorditer superbiam nostram humiliante. Oportet itaque, ut proposita facientes, simul timeamus nostram propriam inconstantiam et infirmitatem, totamque fiduciam ponamus in gratia et auxilio Divino, quod humillime in propositis implorandum est, adhibita etiam et invocata intercessione B. V. Matris, Sanctorum Patronorum, S. Angeli Custodis etc., dicendo v. g.: "Ita nunc quidem statuo, "o mi Deus!...ita volo facere...sed tamen nil horum faciam, "Domine, nisi tu adjuveris...Novi jam satis, jam nimis sæpe "expertus sum meam propriam perversitatem et inconstantiam, "quam ut propositis meis fidere possim.—In te Domine, speravi, "non confundar in æternum.—Adjuva me gratia tua, ubi se "hujus propositi exsequendi occasio obtulerit; tunc mihi, Do-"mine, revoca in mentem veritatem, quam nunc per gratiam "tuam perspexi—confirma tunc voluntatem meam.—Quid ju-"varet, Domine, quod me hac tua luce illustraveris, ut cognos-"cam quid mihi faciendum sit, si illam secutus non fuero!—"O ergo adjuva me, Domine, propter nomen sanctum tuum; "per merita JESU Christi—per sanguinem ejus—per ejus sacra-"tissimum Cor supplico.—Adeste mihi, O SS. mei Patroni,—tu "præsertim, O Virgo SS. Mater Dei, et mea etiam Mater, quæ "me jam tantis misericordiis tuis prævenisti—adesto mihi—"impetra mihi.—Sancte mi Angele Custos, loquere mihi ad cor, "cum illa se occasio obtulerit, et adjuva me...etc." Porro hoc summi momenti monitum tanto accuratius discamus servare, quanto frequentius nostram infirmitatem et in bonis propositis inconstantiam experti sumus.

Cum supplici *petitione auxilii.*

Ceterum, si voluntas ad bona proposita torpet, cogenda est, pugnando, vim inferendo, insistendo motivis, præsertim *necessitatis*, ut dictum est supra ad quæstionem 3. *Quænam motiva etc.*, et ferventius orandus Deus, ut animum humi jacentem erigat.

§ 3.

De fine sive egressu.

Finiri solet meditatio, dicendo semel *Pater* et *Ave*. Verum non de isto egressu hic solum agimus. Ante hoc extremum debet aliquid præcedere, quod meditationem concludat.

Egressus fit

I. Esset valde consultum, ut si plura, ut communiter fit, proposita in decursu meditationis concepta essent, ea simul omnia sub finem colligerentur et confirmarentur. Quamquam enim hoc postea etiam in reflexione faciendum est, juvaret

Recapitulatione aliqua,

tamen multum hoc loco, ante ipsum meditationis finem in oratione illud facere.—Fructus inde, præter alios, hic existeret, ut ultima minuta meditationis essent ardentiora; cum contra frequenter accidat, ut finis ille, ubi maxime fervere deberemus, misere frigeat. Tunc igitur certe, cum nos materia sub finem meditationis destituit, tunc, inquam, saltem hac quasi recapitulatione totius meditationis, omniumque propositorum utamur.

et *Colloquio.* II. Saltem debet ante *Pater* et *Ave* præcedere oratio, qualem S. P. N. vocare solet *Colloquium*, directum ad Deum, vel ad JESUM Christum, vel ad B. V. aut alium Sanctum, prout fert meditationis materia.—In hoc colloquio :

1. Observa, quod supra dictum est de affectibus, non agi scilicet de verbis, sed de sensu cordis. Noli sollicitus esse, quibus modis, aut quibus vocibus tuum hoc colloquium instituas. Loquatur cor affectus.

2. Petenda in hoc colloquio gratia, ad proposita facta exsequenda suo tempore. (Exemplar habes *notato* 7. *ad proposita, ut sint humilia*). Complectetur autem omnia proposita, per decursum orationis facta, etiamsi singula non enumeres.

III. Loco consueti *Pater* et *Ave* potest etiam alia quævis oratio vocalis dici pro conclusione meditationis, quod videtur omnino ad mentem S. P. N. Ignatii. Et interponi quidem inter *Pater* et *Ave* sæpe solet *Anima Christi*, quod certe faciendum, ubi de mysteriis Domini JESU fuerit meditatio.—Si de Spiritu Sancto fuisset meditatio, conveniret concludere per *Veni Creator*, vel *Veni Sancte Spiritus.*—Si de beneficiis Divinis, per *Te Deum laudamus.*—Si de aliquo Sancto, per orationem de Sancto illo vel ad Sanctum illum, si est aliqua ad manum.—Tamen *Pater* et *Ave* communiter de more subjungendum.

IV. Potest ultima illa oratio vocalis, si multiplex est, apte distribui intermixtis colloquiis. Modum non semel dat S. P. N. in *Pater*, *Anima Christi*, et *Ave.*—1. Petitur a B. V. MARIA ut gratiam, quam optamus, petat nobis a Filio suo D. N. J. C.; et subjungitur *Ave Maria.* 2. Rogatur D. N. J. C. clementia, ut tanquam summus Mediator noster eamdem gratiam nobis petat a Patre suo, donetque eam ipse, siquidem *Ei data est omnis potestas in cœlo et in terra;* et subjungitur *Anima Christi.* 3. Supplicatur Patri Æterno, per JESUM Christum et propter illum, ut illam gratiam concedat; et dicitur *Pater noster:* et sic meditatio concluditur.

Denique surgitur reverenter a consortio Domini, in ejusdem conspectu manendo. Cavenda vel maxime omnis dissipatio immediate post meditationem finitam. Si exeundum statim, summa habenda est cura modestiæ, ni fructum tota hora collectum momento velimus perdere.—Transeundum mox ad reflexionem, de qua pauca supersunt dicenda.

CAPUT TERTIUM.

DE SERVANDIS POST MEDITATIONEM.

POST meditationem sequitur de more ex præscripto S. P. N. Ignatii examen, seu ut dicere solemus, *Reflexio*. De qua prænotandum illud est, esse non modo utilissimam, sed omnino necessariam, tum ad artem meditandi addiscendam, tum ad fructum e meditatione facta colligendum. Vivitur quandoque diu in Religione, fit quotidie meditatio, et tamen adhuc ignoratur ars meditandi; quia aut omnino non fit reflexio, aut male fit. Fit etiam quotidie meditatio, considerantur veritates æternæ, et ad illarum lumen concipiuntur proposita vitæ melioris; et tamen vivunt semper in animo eædem passiones, hæretur in iisdem vitiis ac defectibus; et hoc sæpe originem habet magna ex parte in neglectu reflexionis. Quæcumque S. P. N. ad fructuose meditandum præscripsit, horum sciamus nihil esse superfluum; omnia ita secum invicem cohærent, ut annuli unius catenæ, quorum si vel unus eximatur aut rumpatur, catena vel omnino inepta fit ad usus suos, vel certe minus apta.—Nos vero, quibus utpote filiis Societatis, præcepta S. Patris non modo instructionis, sed etiam obligationis majoris vim habent, multo minus possumus sperare Divinæ gratiæ in hac Sanctorum arte auxilium, si hac in parte officio nostro desimus; officio inquam, quod nobis et S. P. N. auctoritas, et instituti ratio, et consuetudo religiosa, verbo obedientia ipsa imponit.—Principium itaque nostrum sit, alte ab ipsis religiosæ

Reflexio
Necessaria,

vitæ exordiis animo impressum, reflexionem post meditationem non esse omittendam, sed etiamsi fors immediate post meditationem impediti fuerimus, serius licet, illam tamen omnino faciendam semper; omissis potius aliis precibus ac devotionibus, quas fors pro suo lubitu quis adsciverit, laudabiles quidem, sed minus necessarias, quam *Reflexionem*.

nunquam omittenda.

Partes habet duas.

Reflexio hæc, licet a S. P. nostro ad solum examen de peracta meditatione videatur determinari, vix tamen ipsum hoc examen fieri posse videtur sine aliqua recapitulatione; quare statui solent duæ veluti partes reflexionis, nempe *examen* proprie dictum; et repetitio seu *recapitulatio* meditationis.

1. *Examen.*

1. *Examen*

Igitur absoluta meditatione examinetur, quonam modo illa successerit.—Huc pertinebit inquirere, quomodo se gesserit tam circa *præparationem*, quam circa *meditationem* ipsam.

de *præparatione*,

Circa *præparationem:* v. g. an attente lecta vel audita puncta vespere? An dein servata animi collectio? An materia meditationis revocata in memoriam post cubitum, ante somnum? An mane eadem materia primum revocata, exclusis aliis cogitationibus? An affectus materiæ huic conformis excitatus, tum sub tempus lotionis faciei ac manuum, tum sub transitum v. g. ad Sacellum, vel alio? An quies animi habita, præsertim immediate ante meditationem? An puncta si minus relecta, saltem revocata in mentem? An stando paulisper ante ipsum meditationis ingressum, cogitaverit, quid esset facturus, cum memoria præsentiæ Divinæ?—Hæc fere circa præparationem.

de *meditatione* ipsa, ejusque

Circa *meditationem* ipsam, examinandus *ingressus*, *progressus*, *egressus*.

Ingressu,

1. *Ingressus:* v. g. qua reverentia, attentione, devotione facta oratio præparatoria? An præludia observata, præsertim secundum, petendo lumen et gratiam peculiarem pro materia meditationis?

Progressu,

2. *Progressus:* v. g. an bene applicatæ animi facultates? *Memoria*, materiam attente ponderando? *Intellectus*, ratiocinando per quæstiones: *Quid de hoc est considerandum?... Quæ doctrina practica? etc.* An motiva, *necessarium; utile, decens, etc.* bene perpensa?—*Voluntas*, an affectibus excitandis per meditationis decursum? An propositis vitæ melioris ac perfectionis serio exercitata? An propositis adjuncta humilis petitio auxilii? etc.

In his omnibus, an distractiones invadentes superatæ, vel

certe non admissæ? An tædium, quod fors insurgebat, devictum vel saltem contemptum? nec propterea cessatum ab applicando animo, ut melius poterat? An recursum ad præludium primum, si illud tale fuit, ut imaginationem vagam figere ac firmare in proposita materia potuisset? An ita applicatus animus, serio, in omnibus ac singulis punctis? etc.

3. *Egressus:* v. g. an colloquium factum ardenter, cum petitione gratiæ? An torpor, quandoque in fine maxime invadens, excussus? An reverenter finis meditationi impositus? *Egressu.*

Denique, an ab initio ad finem usque pro viribus curaverit, ut responderet gratiæ Divinæ? animus serio applicatus? corporis servatus debitus situs? reverentia interna et externa? non interrupta aut abrupta meditatio sine necessitate? aut si fuit talis necessitas, an servata saltem mentis quies et animi collectio? etc.

Neque est, quod quisquam terreatur hac tanta quæstionum pro examine multitudine, quæ etiam augeri adhuc multum possent. Modo sciat, quomodo sit meditandum, facile mox videbit in quo defecerit, propria conscientia indicante et accusante. Percurrendo meditationem per partes, ut diximus, *præparationem*, *ingressum*, *progressum*, *egressum*, vix poterit ipsum quidquam latere defectuum, quos commiserit.

Si male successerit meditatio, quid?

Si *male successerit* meditatio, ait S. P. N., inquiram *causas* cum *pœnitudine* et *emendatione* proposito. Causæ facile deprehendentur ex illis quæ modo diximus. Si tamen in his non inveniretur causa ulla mali successus, cogitetur de præparatione remota, de animi collectione per diem, de observatione regularum, de cordis munditie, de mortificationis studio, etc. Nam certum est, Deum sæpe defectus nostros extra orationem commissos in oratione punire; ut contra, fervorem in aliis rebus ad suum famulatum pertinentibus, in oratione sæpe largissime remuneratur.—Si nullam causam invenit mali successus, humiliet se tamen, putet esse causam occultam; sed ita tamen se humiliet, ut non sit propterea nimis anxius, resignata voluntate sua in Divinam. Ceterum observanda bene verba Sancti Patris: *inquiram causas cum pœnitudine, et emendationis proposito.* Hic scilicet primarius finis reflexionis, ut discamus meditari, et assuescamus bene meditari. Si hoc ergo faceremus quotidie, quod Sanctus Pater noster hic præscribit, facile artem illam, Divina opitulante gratia, acquireremus.—*Si bene successerit* meditatio, ait porro S. P., *gratias Deo agam, eumdem modum postea observaturus*, ut scilicet semper, ordine eodem, eadem mentis applicatione meditationem peragam.

2. *Recapitulatio.*

Hæc *Recapitulatio* est alterum, quod in reflexione faciendum est præter examen meditationis, seu potius cum et in examine.

Repetitur scilicet animo tota meditationis peractæ series; quid 1. quid 2. quid 3. puncto fuerit propositum. Et dum hoc ordine defectus commissi inquiruntur, imo per se in memoriam recurrunt, revocatur simul: quæ in singulis punctis conclusiones practicæ deductæ sint; quibus motivis confirmatæ; quibus affectibus in animum receptæ; quæ proposita concepta sint.—Sicubi peculiarem illustrationem habuit, si veritatem aliquam solito clarius perspexit, si qua veritas, aut dictum, aut motivum aliquod magis animum perculit; hæc recolat, regustet, ruminet, ac sæpe deinceps recolenda, regustanda, ruminanda proponat: proposita per decursum meditationis facta confirmet, ex exsecutionem pro tempore statuat, prævisis iterum, si fieri potest, occasionibus. Denique invocatur breviter auxilium Divinum, pro fideli propositorum exsecutione.

Debitum reflexioni *tempus* tribuendum.

Hæc porro omnia, licet toto quadrante communiter non indigeant (nam et S. Pater dicit: *per quartam circiter horæ partem*); tamen aliquod temporis spatium dari sibi postulant, ut bene fiant: saltem medium quadrantem vel minuta 10. Bina vel terna minuta certe non sufficiunt.—Qui vero profectus spiritualis ac perfectionis vere studiosi sunt, eos utilitas summa talis *Reflexionis*, propria experientia comprobata, ad illam accurate faciendam excitabit. Erit ipsis *Reflexio* quasi messis fructuum, quos meditatio produxit, et qui sine reflexione frustra interiissent. Quin adeo non raro accidet, ut gustum devotionis, quem frustra in ipsa meditatione quæsierint, reperiant in reflexione: et, si in meditatione aridi, ac sine bonis desideriis ac propositis, seu culpa propria seu sine culpa permanserint, reflexio omnia, Deo dante, suppleat; et ibi bona proposita forment, non minus efficacia quam si in ipsa meditatione fecissent. Verum in hac tota re plus datur experiri, quam dicere aut scribere. Incredibilis est, et omnem captum superat Divina Bonitas, quæ aliquam serio adhibentibus curam adest gratiis suis, ut ad majorem in dies curam adhibendam animum sumant, et majoribus a Domino gratiis vicissim liberalius cumulentur.

Industria supererogatoria.

Addi potest ad reflexionem *Industria*, qua multi magno cum fructu utuntur ad propositorum exsecutionem; scilicet eligunt conformem materiæ meditationis, suisque propositis, orationem aliquam jaculatoriam, quam sæpius per diem repe-

tendo, et meditationem in memoriam revocant, et factorum propositorum convenienter reminiscuntur. Et si, ut suo loco dictum est, meditationis fructus ad examinis particularis materiam deductus fuit, patet facile, quantum hinc lucri spiritualis sit proventurum. Proposita nostra sæpe violamus, quia veritates, ad quarum lumen ea conceperamus, in mente nostra obscurantur vel evanescunt. Hoc ergo medium aliquod erit, ad conservandum hoc lumen in anima. Neque vero aliunde Sancti erant sancti, nisi quod lumina veritatum æternarum semper habentes sibi in mente præsentia, efficaciter his, Divina opitulante gratia, excitarentur semper ad vitam juxta illas veritates in omnibus rebus instituendam.

Notanda scripto non solum *proposita* sed et *lumina*.

Denique negligendum non est illud monitum, quod passim dari solet, et perfectionis studiosis est familiare: ut nimirum notentur scripto aliqua e meditationibus, deinceps identidem relegenda.—Notanda porro et *lumina* et *proposita*. Si sola notantur proposita, non addito aliquo ex motivis ob quæ concepta sint, communiter omni vi carebunt ad sui observationem urgendam. Notentur itaque in primis lumina, id est, illæ veritates bene perspectæ, illæ illustrationes, illæ bonæ cogitationes, illa motiva, quæ animum impulerunt ad talia formanda proposita. Hæc enim, ubi dein simul cum propositis, suis temporibus quisque perleget, efficacius ad fidelem eorum observationem excitabitur. Communiter tamen hæc omnia non multis verbis, sed breviter et clare notanda sunt. Neque omnia proposita sunt notanda, sed notabiliora, aut quorum se occasio non adeo quotidie offert. Quæ enim quotidianas actiones vel quotidianos defectus respiciunt, multo melius prompta statim exsecutione, et quotidiana praxi retinenda sunt, quam annotatione in scriptis.—Ceterum annotatio luminum et propositorum maxime omnium facienda Exercitiorum spiritualium tempore: siquidem in illis, non unius dumtaxat alteriusve diei actiones disponendæ sunt, sed tota vitæ ratio, in totum annum, et in quibusdam rebus in totam vitam est componenda. Sed hoc veluti per transennam attigisse sufficiat.

Conclusio.

Nil jam superest, nisi ut illud repetam unde incepi, artem Meditandi esse scientiam Sanctorum, ac multo minus præceptis hominum constare, quam Spiritus Sancti unctione, ac piæ voluntatis desiderio.—Omnia hic tradita documenta etiamsi optime quis noverit, nil utique juvabit, nisi cum vero desiderio proficiendi adhibeantur, ut per se patet. Sed neque hoc ipsum proficiendi desiderium, omniumque documentorum observatio proderit, nisi Spiritus Sancti accedat gratia.

Non enim est opus humanum, sed divinum. Nihil tamen dubitandum, quin misericors et infinite bonus Deus volentibus sit adfuturus; nam et ipsa hæc pia voluntas proficiendi in spiritu, magnum est Dei donum.—Utamur itaque industriis, prout possumus, cum Divinæ gratiæ auxilio, et simul petamus frequenter a Domino: *Domine, doce me orare, doce meditari: da donum orationis.—Venient nobis omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius....Infinitus enim thesaurus est hominibus; quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona commendati.*

INDEX.

INDEX RERUM NOTABILIUM.